SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Despre desfătarea celor viitoare
Să nu deznădăjduim
Nouă cuvântări la Cartea Facerii

Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

DESPRE DESFĂTAREA CELOR VIITOARE

SĂ NU DEZNĂDĂJDUIM

NOUĂ CUVÂNTĂRI LA CARTEA FACERII

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere din limba greacă veche şi note
de Preotul Profesor DUMITRU FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREŞTI - 2008

Grafica: Viorela Mihăescu

Ilustrația copertei: *Crearea cereștilor și netrupeștilor Puteri.* Mozaic bizantin din sec. XI.

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ISBN 978-973-616-109-4

CUVÂNT INTRODUCTIV

Publicarea acestui nou volum de omilii ale Sfântului Ioan Gură de Aur, în mare parte inedite în limba română, are cu certitudine un loc şi o semnificaţie distinctive în seria de traduceri patristice publicate în ultimele trei decenii în Biserica noastră. Fiind tipărit la sfârşitul anului 2007, cu el s-a desăvârşit, la un mare soroc omagial comemorativ*, o amplă şi fertilă lucrare misionară şi culturală a Institutului Biblic, lucrare prin care a fost încredinţată celor credincioşi versiunea românească a zeci de scrieri exegetice, dar şi de texte de îndreptare morală şi îndrumare ascetică lăsate ca moştenire nepieritoare creştinătăţii întregi de Marele Arhiepiscop al Constantinopolului. Volumului prezent îi va urma în curând tipărirea celui care cuprinde întreaga corespondenţă a Sfântului Ioan Gură de Aur, datând din vremea celui de-al doilea exil al său.

Această revărsare abundentă de bunătăţi duhovniceşti peste *„cei ce flămânzesc şi înseteează de dreptate"* (Matei 5, 6) a fost mijlocită de un erudit şi venerabil Profesor de Teologie, Părintele Dumitru Fecioru, care, cu mulţi ani în urmă, dintr-o vocaţie descoperită de înalta sa conştiinţă preoţească şi pastorală, s-a decis să se dedice în întregime doar slujirii sacerdotale şi traducerii în limba română a textelor patristice, cu predilecţie a scrierilor hrisostomice. Pe acestea din urmă chibzuise să le traducă integral, deşi ele ocupă nu mai puţin de 18 volume din colecţia *Patrologia Graeca*. Atât de caldă îi era evlavia faţă de Dascălul pocăinţei, al rugăciunii, al milosteniei şi al slujirii iubitoare a

* Împlinirea a 1600 de ani de la trecerea Sfântului Ioan Gură de Aur la viaţa veşnică (407-2007).

semenului, faţă de propovăduitorul şi martorul neasemuit al iubirii Preasfintei Treimi.

Despre întărirea harică, primită odată cu asumarea acestei uriaşe asiduităţi, dar şi despre credinţa fermă a acestui neasemănat metafrast că sutele de pagini traduse de el din operele Sfinţilor Părinţi ai Bisericii noastre nu vor fi lăsate în nerodire de către Pronie mărturisesc cu putere datările manuscriselor sale. Multe dintre aceste tâlcuiri patristice au fost realizate între anii '50 -'60 ai secolului al XX-lea, când doar ideea că asemenea texte ar mai putea vedea vreodată lumina tiparului la noi era sinonimă, pentru cei mai mulţi, cu sminteala. Lucrând însă împotriva evidenţei lumeşti, ignorând teroarea venită dinspre cele văzute, acest vrednic preot cărturar aducea implicit, prin faptă, un elogiu impresionant credinţei creştine, trăind-o el însuşi ca pe *„încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea celor nevăzute"* (Evrei 11, 1).

Astfel, la data de 3 decembrie 1959, când încheia traducerea grupului de omilii din acest volum, el s-a simţit dator să adauge cu smerenie şi recunoştinţă aceste cuvinte: „Cu ajutorul Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi al Prea Curatei Maicii Sale, Născătoarea de Dumnezeu şi pururea Fecioara Maria, cu rugăciunile celui întru Sfinţi Părintelui nostru Ioan Gură de Aur..., am fost învrednicit de am tradus şi acest volum din opera completă a Sfântului Ioan Gură de Aur. Slavă lui Dumnezeu pentru toate!".

Slavoslovia finală reproducea chiar doxologia înălţată de Sfântul Ioan înaintea sfârşitului vieţii sale pământeşti în chip mucenicesc, lângă martirionul Sfântului Mucenic Vasilisc, în ziua de 14 septembrie 407, la Comana, în Pont.

Într-adevăr, tonalitatea dominantă a celor mai multe dintre omiliile acestui volum este dată de o meditaţie lucidă şi profundă, sprijinită pe învăţătura şi pildele aflate în

Sfânta Scriptură, asupra sclipirii înşelătoare, nestatorniciei, coruptibilităţii şi nimicniciei celor din lumea de aici.

Conţinutul vieţii umane pământeşti este de obicei împovărat de ataşarea cu patimă de bunurile vremelnice, de anumite persoane, de slava şi privilegiile demnităţilor lumeşti, de căutarea aproape cu disperare a plăcerii egoiste. Uită uşor omul, constată Sfântul Ioan Gură de Aur, că Dumnezeu a unit lumea aceasta „cu luptele, ostenelile, sudorile", că veacul de acum este doar „stadion", iar abia cel ce va să fie este „cunună". Iraţionalitatea celui care se supune de voie „celor mai slabe ca umbra"[1] este însă plătită scump încă de aici, prin trăirea continuă şi chinuitoare a spaimei de a pierde obiectul patimii sale, pierdere care va veni inevitabil. Această irosire sau netrebnicire interioară atinge pe oricine nu vrea să accepte că de un singur lucru trebuie să se teamă omul: de a păcătui, rănindu-se astfel singur. De altfel, indulgenţa faţă de sine îi ascute celui nepăsător simţul critic doar împotriva semenilor săi: „Aceasta este pricina tuturor relelor, că iscodim cu multă luare-aminte păcatele altora, iar pe ale noastre le trecem cu multă nepăsare"[2].

Dar, perceperea vremelniciei celor din lumea de acum poate deveni pentru om prilejul providenţial pentru ca el să-şi ridice privirea minţii şi toată dorirea sa către statornicia şi bucuria netrecătoare dintru cele cereşti. Pe acestea le pregustă cel credincios încă de acum, fiindcă, prin Întrupare, Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos „a prefăcut pământul în cer, a dat porunci care îi fac pe cei ce le împlinesc asemenea cu Puterile netrupeşti şi i-a făcut pe oameni îngeri"[3]. Pe deasupra, creştinul mai primeşte şi darul de a înţelege că prin vitregiile vieţii abătute asupra sa, prin mulţimea necazurilor şi a întristărilor pătimite de el lucrează, pentru învrednicirea sa de răsplăţile şi cununile veşnice, o dragoste neînţeleasă – cea a Stăpânului ceresc. Acesta, îl

---

1. *Despre desfătarea celor viitoare şi despre nimicnicia celor de acum*, 3.

2. *Să nu dăm în vileag păcatele fraţilor noştri şi să nu-i blestemăm pe duşmani*, 12.

3. *Despre desfătarea celor viitoare...*, 3.

asigură pe cel credincios Sfântul Ioan Gură de Aur, „socotește propria Lui odihnă mântuirea ta, și de mântuirea ta Se bucură mai mult decât te bucuri tu când scapi de primejdie și de moarte"[4]. O asemenea mărturisire îi aparține Dascălului preaales al Bisericii, căruia, ca prigonit *„pentru dreptate"* (Matei 5, 10), nu i-au fost străine nici durerea, nici întristarea, nici suspinul. Ca și Sfântul Apostol Pavel, el a confirmat prin pilda propriei lui vieți că *„prin multe suferințe trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu"* (Fapte 14, 22). Omiliile rostite înainte și după primul său exil transmit însă această învățătură și lege duhovnicească pe cât de salutară, pe atât de rar aplicată chiar de creștini: „Îți merge bine? Binecuvintează pe Dumnezeu, și binele rămâne. Îți merge rău? Binecuvintează pe Dumnezeu, și răul se duce"[5].

Încheindu-se cu cele nouă cuvântări ale Sfântului Ioan Gură de Aur la Cartea Facerii, consacrate lămuririi celor mai adânci locuri din primele trei capitole ale celei dintâi cărți a Sfintei Scripturi, volumul prezent închide și ciclul privilegiat de tâlcuiri hrisostomice început în anul 1987 prin publicarea celor 67 de *Omilii la Facere*. De ce din nou despre Cartea Facerii? Pentru a afla, din gura care „toată lumea a luminat"[6], de ce bunătățile pe care ni le-a adus Hristos-Domnul la venirea Lui sunt cu mult mai mari decât cele pe care „ni le-au pierdut cei care au păcătuit la început"[7].

† D A N I E L

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

La sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi:
Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur
30 Ianuarie 2008

---

4. *Cuvânt către cei ce s-au poticnit în fața împrejurărilor vitrege ale vieții...*, 8.
5. *Omilie rostită la întoarcerea din primul exil*, 1.
6. Din *Troparul Sfântului Ioan Gură de Aur.*
7. *Nouă cuvântări la Cartea Facerii*, V, 3.

La Ilie și la văduvă; și despre milostenie[1]

1. În zilele în care am postit cu toții, adeseori mă hotărâsem să vă vorbesc de milostenie, dar am fost împiedicat; se lăsase seara și mi-a întrerupt cursul cuvântului. S-a întâmplat așa, poate, pentru că a rânduit Dumnezeu spre folos, amânând pentru ziua aceasta predica despre milostenie, ca să întind masa milosteniei azi, când sunteți adunați toți în biserică, nu împărțiți[2]. Nu că aș putea să vă spun lucruri mari și de seamă, ci pentru că mare și de seamă este puterea milosteniei. Multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu ne dă milostenia! Pășește în bolțile cerești în toată libertatea, ca o regină a vieții noastre. Puterile cerești cărora le sunt încredințate porțile cerurilor, când văd că intră milostenia, deschid de dragul ei și celorlalte virtuți porțile acelea; iar dacă văd că celelalte virtuți vin fără milostenie, le zăvoresc ușile. Aceasta se vede din pilda acelor fecioare cărora nu li s-a deschis sfințita cămară de nuntă tocmai pentru că n-au avut în candele mereu untdelemn[3]. Și uită-te la deosebire! Milostenia neînsoțită de feciorie poate duce în cer pe fiii ei, pe când fecioria fără milostenie nu poate.

Așadar, pentru că e atât de mare puterea milosteniei, să primim cu toată râvna cuvintele ce le vom spune despre ea. Îndemnul la milostenie ar putea fi minunat și scurt, dacă v-aș duce la văduva din Sarepta Sidonului. Cei care învață cu fapta sunt dascăli mai vrednici de credință decât cei care sfătuiesc prin cuvânt. De aceea și văduva aceasta

1. P.G. 51, col. 337–348.

2. Predicile pe care le ținuse mai înainte Sf. Ioan Gură de Aur le rostise în Postul Mare, și anume seara, catehumenilor, când nu erau de față credincioșii. Aceasta este explicația cuvântului *"împărțiți"*.

3. Cf. Matei 25, 1–13.

ne poate fi un dascăl minunat al milosteniei. Noi vă sfătuim prin cuvânt; văduva, însă, va putea să vă învețe cu fapta; și ea are însoțitoare pe o altă văduvă, cu aceleași purtări. Că două sunt văduvele acestea: una în Noul Testament, aceea care a pus în cutia bisericii doi bănuți, alta în Vechiul Testament, aceea care a fost învrednicită să-l primească pe profet. Amândouă au ajuns la aceeași înaltă virtute a înțelepciunii, amândouă au fost la fel de darnice, amândouă, prin asemănarea faptelor lor bune, ne-au arătat înrudirea dintre cele două Testamente. După cum stâncile înalte din jurul porturilor, numite de obicei faruri, au toată noaptea lumina nestinsă și cu strălucirea luminilor călăuzesc spre siguranța portului pe cei rătăciți pe mare, tot așa și văduvele acestea, ca niște porturi, au în jurul lor dărnicia, și cu lumina măreției sufletului lor povățuiesc pe cei cufundați în noaptea prea adâncă. Că nu-i mai bună viața noastră decât noaptea, precum spune și Pavel: *"Noaptea e pe sfârșite, și ziua e aproape"*[4]. Văduvele acestea, pentru că au totdeauna aprinsă candela iubirii de oameni și păstrează nestinsă lumina milosteniei, cheamă la adăpostul lor pe cei ce rătăcesc și sunt gata să se înece în oceanul iubirii de arginți, în întunericul adânc al nopții.

2. Dar despre văduva din Noul Testament, altă dată; acum vă voi vorbi despre văduva din Vechiul Testament. Lăudând-o pe aceasta, împletim și celeilalte cununi de laudă. Cele care au aceleași fapte au de obște și aceleași cuvinte de laudă.

Pe timpul văduvei aceleia a fost foamete cumplită; nu pentru că pământul istovit n-a mai vrut să-și dea roada sa, ci pentru că păcatele oamenilor au oprit darul lui Dumnezeu. A fost, deci, foamete cumplită, mai amară decât toate. Foametea aceasta a adus-o marele Ilie; a chemat-o ca pe un slujitor înfricoșător, ca să-i cumințească pe cei împreună cu el robi, care-L ocărâseră pe Stăpânul; dar, mai bine spus,

4. Rom. 13, 12.

păcatele iudeilor au chemat foametea; a adus-o însă gura profetului: *"Viu este Domnul, Dumnezeul lui Israel..., a spus el, nu va fi ploaie decât prin gura mea"*[5]. Era, deci, o nenorocire groaznică. Înfricoşătorul glas al profetului făcuse neroditor nu numai pântecele pământului, ci oprise şi curgerile râului; se uscaseră atunci toate pâraiele. Şi după cum nişte friguri puternice sau mari călduri nu usucă numai suprafaţa trupului, ci pătrund şi în măduva oaselor, tot aşa şi seceta care a fost atunci n-a ars numai faţa pământului, ci a pătruns până în râurile lui şi i-a răpit toată umezeala.

– Ce i-a spus Dumnezeu profetului Ilie?

– *"Scoală-te şi du-te în Sarepta Sidonului; acolo voi porunci unei văduve să te hrănească"*[6].

– Ce înseamnă asta? În ţara sa n-a găsit pe nimeni care să-i dea de mâncare, şi-l trimiţi într-o ţară străină, la o femeie văduvă? De-ar fi fost avută, de-ar fi fost foarte bogată, de-ar fi fost chiar femeia împăratului, de-ar fi avut hambarele pline de roade, teama de foamete nu i-ar fi făcut, oare, sufletul mai sterp chiar decât pământul?

Ca să nu spună aceasta profetul, ca să nu murmure, mai întâi Dumnezeu l-a hrănit prin corbi; aproape că îi spune: "Dacă am făcut să te hrănească un animal necuvântător, cu atât mai mult voi îndupleca o fiinţă cuvântătoare să o facă".

3. De aceea după corbi, văduva. Şi puteai să-l vezi pe profet ajuns mai mic decât femeia! Puteai să vezi sufletul acela dumnezeiesc şi mare cât cerul, pe vrednicul şi înaltul Ilie, ajuns la uşa văduvei ca un hoinar şi cerşetor! Puteai să vezi gura aceea care a închis cerul, rostind cuvintele celor care cer pomană: "Dă-mi pâine, dă-mi apă!", ca să cunoşti că nici un loc nu-i aşa de potrivit pentru bătut la uşă ca locuinţa unei văduve, ca o casă unde domneşte sărăcia, o casă lipsită de bogăţie, dar şi de păcatele legate de avere.

5. 3 Regi 17, 1.
6. 3 Regi 17, 9.

Casa nu era zgomotoasă, ci era plină de înţelepciune! Era în ea mai multă linişte decât în post. Astfel de locaşuri caută sufletele sfinţilor!

S-a dus profetul la văduvă, ca să fie ea dovada că iudeii urăsc primirea de străini. S-a dus la văduvă, ca să înveţe pe toţi că pe bună dreptate suferă iudeii osânda aceea. Da, când Dumnezeu vrea să osândească pe cineva, nu aduce aşa de-a dreptul osânda, nici nu Se mulţumeşte numai cu hotărârea judecăţii Lui, ci Se îndreptăţeşte prin fapte înaintea oamenilor, lăsându-Se judecat de părerile mulţimii, ca într-un tribunal obştesc. Şi după cum judecătorii când au osândit pe cineva la moarte se aşază mai întâi pe scaunul înalt de judecată, poruncesc să se tragă perdelele, şi aduc în jurul lor întreg oraşul, şi-l judecă pe împricinat ca într-un teatru obştesc, pun întrebări în văzul şi în auzul tuturor, poruncesc să se citească faptele săvârşite de acela şi fac ca însuşi vinovatul să ajungă acuzatorul faptelor sale, şi numai după toate acestea pronunţă sentinţa, tot aşa şi Dumnezeu, stând pe cuvintele Scripturii ca pe un înalt Scaun de judecată, cu toată lumea strânsă în jurul Lui, face cercetarea păcatelor în văzul şi auzul tuturor; nu porunceşte să se citească faptele, nici nu se aduc scrisori în mijloc, ci pune înaintea noastră chiar păcatele celor osândiţi.

4. Când a vrut să sloboadă deasupra Sodomei trăsnete cumplite şi să şteargă de pe pământ popoare şi oraşe prin văpaia aceea înfricoşătoare[7], când a slobozit pe pământ ploaie nouă şi nemaiîntâlnită, cu mult mai groaznică decât cea dintâi, pe care soarele a văzut-o pentru întâia şi singura oară; deci, înainte de a aduce peste oameni această pedeapsă, ne-a arătat răutatea celor ce aveau să fie pedepsiţi şi, după cum am spus, n-a citit scrisori, ci a adus în mijloc chiar păcatele lor. De aceea a trimis îngeri, nu numai ca să-l scoată pe Lot, ci ca să-ţi arate răutatea sodomiţilor şi gomoriţilor. Lucru ce s-a şi întâmplat. Când a primit Lot pe îngeri,

7. Cf. Fac. 19, 1–25.

toţi cei din Sodoma au asaltat casa gazdei şi au înconjurat-o. Dragoste ruşinoasă conducea asaltul acesta, poftă de împreunare nelegiuită, care depăşea hotarele firii. Nu stăteau în jurul casei numai tineri, ci şi bătrâni. Nici părul cărunt nu potolea furia, nici bătrâneţea nu stingea nebunia, ci puteai vedea naufragiu în port: la bătrâneţe, poftă nelegiuită. Nebunia lor nu s-a mărginit doar la atât! Nici când Lot le-a făgăduit că le va da pe fetele lui, nici atunci nu s-au potolit, ci stăruiau, spunând că nu pleacă până nu li se dau bărbaţii. Şi ameninţau că au să facă mare rău celui care le făgăduise că le va da pe fetele lui pentru cinstirea străinilor.

Ai văzut că Dumnezeu a adus pedeapsa peste sodomiţi numai după ce a vădit cu totul răutatea lor? Deci, ca nu cumva mai târziu, văzându-i pedepsiţi, să-i plângi pentru nenorocirea lor cea mare, nici să învinuieşti, împreună cu ei, pe Dumnezeu, Domnul, făcând mai dinainte dovada răutăţii lor, le ia orice drept la mila noastră şi ne face să nu-i plângem. Tot aşa a făcut şi pe vremea profetului Ilie. Ca să nu te îndurerezi văzându-i pe iudei topiţi de foamete, îţi arată neomenia şi cruzimea lor, îţi arată cât de puţin ospitalieri erau. Nu numai că nu primeau pe profetul Ilie, dar îl şi ameninţau cu moartea. Aceasta se vede chiar din cuvintele lui Dumnezeu. N-a spus profetului numai atât: *"Pleacă"*, ci şi: *"Ascunde-te!"*[8]. "Nu ţi-e de ajuns spre mântuire fuga, ci trebuie să te ascunzi bine de tot. Poporul iudeu este un popor setos de sângele profeţilor, un popor care cugetă într-una la uciderea sfinţilor. Cu sângele profeţilor şi-au mânjit totdeauna mâinile. Când Dumnezeu l-a trimis din Iudeea, i-a spus: *"Eu îi voi porunci ei"*[9]. Vezi că dincolo, când fuge din Iudeea, îi porunceşte să se ferească pe cât poate; dincoace, când îşi găseşte scăparea la văduvă, îi porunceşte să facă acest lucru cu toată îndrăznirea şi încrederea.

8. 3 Regi 17, 3.
9. 3 Regi 17, 9.

5. Prin trimiterea profetului la văduvă, Dumnezeu n-a urmărit numai atât, ci și altceva. Ca nu cumva mai târziu, auzind unii că Hristos, după multe și nespuse binefaceri făcute în Iudeea, după morții pe care i-a înviat, după orbii pe care i-a făcut să vadă, după leproșii pe care i-a curățit, după demonii pe care i-a izgonit, după minunata și mântuitoarea Lui învățătură, a fost alungat de cei cărora le făcuse bine, dar a fost cinstit de neamuri; deci, ca nu cumva mai târziu unii, pentru că n-au mai auzit, nici n-au mai văzut așa ceva, să se minuneze, să stea nedumeriți și să socotească lucrul cu neputință, Dumnezeu ne arată de la început, cu multă vreme înainte, prin robii Săi, învârtoșarea iudaică și omenia și sufletul mare al neamurilor. De pildă, Iosif. Aceia pe care i-a hrănit, aceia au încercat să-l ucidă[10], pe când un barbar l-a ridicat la foarte mare cinste[11]. Altă pildă, Moise. Iudeii, cărora le făcuse bine, l-au alungat[12], dar l-a primit un barbar, Ietro, și i-a arătat multă prietenie[13]. Altă pildă, David. Saul l-a alungat după ce tăiase capul lui Goliat, după ce îndepărtase de multe ori, și de Saul, și de Ierusalim, multe primejdii, dar l-a primit un împărat barbar, Achiș, și i-a dat mare cinste[14]. Tot așa și acum: iudeii l-au alungat pe Ilie, dar l-a primit văduva. Deci, când vezi că Hristos este alungat de iudei, dar primit de neamuri, să nu te minunezi de adevărul lucrului! Ai de demult destule pilde! Ai auzit chiar astăzi pe Hristos că a spus și a arătat același lucru. Vorbindu-le iudeilor nemulțumiți, spunea: *"Multe văduve erau în zilele lui Ilie, dar la nici una n-a fost trimis Ilie decât la văduva din Sarepta Sidonului"*[15].

Dar poate că ai să te întrebi: De ce a lăsat Dumnezeu ca Ilie, un om atât de zelos pentru slava lui Dumnezeu, să

10. Cf. Fac. 37, 18–20.
11. Cf. Fac. 41, 40–45.
12. Cf. Ieș. 2, 14.
13. Cf. Ieș. 2, 16–21.
14. Cf. 1 Regi 21, 10.
15. Luca 4, 25–26.

sufere şi să treacă prin atâtea necazuri? Pentru ce îl trimite când la pârâul Cherit, când la văduvă, când în alt loc? Pentru ce îl pune să se mute dintr-un loc în altul, ca un surghiunit?

Că Ilie a suferit şi a trecut prin necazuri o spune şi Pavel. Ascultă: *"Au pribegit în piei de oaie, în piei de capră, lipsiţi fiind, strâmtoraţi, îndurând rele"*[16].

– Dar de ce l-a lăsat să sufere? Dacă el ar fi cerut lui Dumnezeu să-i pedepsească pe iudei pentru păcatele săvârşite faţă de el, s-ar putea spune că pe bună dreptate a fost chinuit şi necăjit, ca să ajungă mai bun, ca să alunge din suflet cruzimea. Dar dacă n-a adus peste iudei nenorocirea aceea pentru ca să se răzbune de răul ce i-l făcuseră iudeii, ci pentru că se topea din pricina necredinţei iudeilor şi a ocării ce-o aduceau Stăpânului, de ce atunci Dumnezeu îi face şi lui parte de dureri, pentru ce nu se bucură Ilie de tihnă şi odihnă?

– Pentru că s-ar fi socotit o cruzime dacă ceilalţi ar fi îndurat rele şi ar fi pierit de foame, iar el ar fi dus-o bine şi ar fi avut hrană din abundenţă. N-ar fi părut un lucru de mirare ca un om care o duce bine să se desfăteze în nenorocirile altora? De aceea Dumnezeu l-a lăsat să sufere şi el împreună cu ceilalţi, să îndure nenorocirile ce veniseră peste iudei, să îndure foametea, ca să cunoşti că ceea ce-l muncea pe Ilie nu era foametea, ci dumnezeiasca râvnă. Dacă n-ar fi spus cuvintele acelea fericite, mânat de multă râvnă, ar fi pus capăt primejdiei şi n-ar fi voit să sufere atâta şi să îndure atâta, să sufere atâtea rele şi necazuri. Dar îi era mai plăcut să sufere şi să-i vadă pe iudei cuminţiţi, decât să-i vadă scăpaţi de nevoia ce-i strivea, dar întorşi la necredinţa lor de mai înainte.

6. Aşa sunt totdeauna sufletele sfinţilor! Îşi primejduiesc viaţa pentru mântuirea altora. Deci, ca să nu spui că Ilie a prelungit vremea de foamete din pricina cruzimii sale, Dumnezeu a îngăduit să sufere de foame, ca să cunoşti

16. Evr. 11, 37.

înţelepciunea profetului. În afară de aceasta, pentru că facerea de minuni îi determină pe făptuitori să se mândrească, iar pe cei ce văd minunile să-i socotească pe făcătorii de minuni înzestraţi cu o fire mai mare decât firea omenească, Dumnezeu a îndreptat aceste două păcate, lăsând neschimbată slăbiciunea firii. Că lucrurile stau aşa o aflăm uşor din gura lui Pavel. El însuşi spune că minunile trufesc. Ascultă ce zice! *"Ca să nu mă mândresc cu mulţimea descoperirilor, mi s-a dat un ghimpe în trup, înger al Satanei, ca să mă bată peste obraz"*[17]. Tot el arată şi că minunile îi fac pe cei ce le văd şi le aud să-i socotească pe făcătorii de minuni mai mari decât sunt. Vorbind despre descoperirile lui, spune: *"Chiar dacă aş vrea să mă laud, nu voi fi fără minte; voi spune adevărul"*[18].

– Dar pentru ce nu se laudă?

– *"Dar mă feresc, ca să nu cugete cineva despre mine mai multe decât vede la mine şi aude de la mine"*[19].

Deci, ca să nu se întâmple şi cu profetul aşa – era el Ilie, dar era om –, Dumnezeu a făcut ca, alături de minuni, să iasă la iveală şi slăbiciunea firii lui. De aceea, n-a putut stăpâni foametea cel ce a stăpânit cerul. De aceea, n-a putut înfrâna strigătul pântecelui cel ce a pus frâne rodirii pământului! A avut nevoie de o văduvă, ca să cunoşti şi harul lui Dumnezeu, şi slăbiciunea omenească. Nu numai la asta a folosit faptul acesta, ci şi la altceva, tot aşa de mare.

– La ce anume?

– Iată la ce! Dacă te îndeamnă cineva să ai râvna profetului, să nu-ţi pierzi curajul, să nu deznădăjduieşti socotind că profetul a fost om cu altă fire şi că de aceea a avut o atât de mare îndrăznire către Dumnezeu. Acest lucru l-a arătat un altul când a spus: *"Ilie era un om cu slăbiciuni ca şi noi"*[20]. Aproape că a spus: "Să nu crezi că e cu neputinţă

17. 2 Cor. 12, 7.
18. 2. Cor. 12, 6.
19. 2 Cor. 12, 6.
20. Iac. 5, 17.

să ajungi până la înălţimea înţelepciunii lui Ilie! Şi el a avut aceeaşi fire ca şi noi. Minunata voinţă dumnezeiască l-a arătat cu mult mai înalt decât ceilalţi.

7. Dar e timpul să ne întoarcem la văduvă: *"A venit,* spune Scriptura, *în Sarepta Sidonului şi a găsit o femeie adunând vreascuri"*[21].

Pridvoarele casei sunt deocamdată vrednice de sărăcia dinlăuntru. Şi ce-a făcut Ilie? S-a întors şi n-a mai cerut găzduire când a văzut un astfel de început? Deloc! Trebuia să asculte de porunca dumnezeiască. A strigat în urma ei şi a zis: *"Adu-mi puţină apă! Şi s-a dus să-i aducă"*[22]. Cu adevărat vrednică şi înţeleaptă femeie! Iar dacă n-ar fi îndrăzneţ s-o spun, vrednică până şi de măreţia sufletului profetului! Dar, mai bine spus, nu-i îndrăzneţ s-o spun! De n-ar fi fost vrednică, n-ar fi fost învrednicită să-l primească pe sfântul acela. Şi, după cum a spus Hristos ucenicilor: *"În oraşul sau în satul în care veţi intra, întrebaţi de este cineva vrednic în el, şi acolo să rămâneţi"*[22bis], tot aşa şi aici, Dumnezeu, pentru că ştia că dintre toate femeile ea este vrednică să-l primească pe profet, le-a lăsat pe toate celelalte şi l-a trimis la ea. Dar chiar faptele ne arată vrednicia ei. *"Adu-mi apă într-un vas"*. Mare e dărnicia femeii! Nu se cuvine, oare, să te miri şi să te minunezi de ea, că i-a răspuns lui Ilie, că a răspuns cuvântului, în loc să pună mâna pe el şi să cheme tot oraşul ca să pedepsească acel dumnezeiesc cap? Că era firesc ca nevoia produsă de foamete să o facă pe femeie să se mânie ne stă pildă poporul iudeu. Elisei, ucenicul lui Ilie, îndoitul lui Ilie[23] – că puteai vedea în ucenic de două ori pe dascăl –, a profeţit mai târziu foamete. N-a adus foametea ca Ilie, ci a spus că are să vină foamete. Şi ce a făcut împăratul care împărăţea pe vremea

21. 3 Regi 17, 10.
22. 3 Regi 17, 11.
22 bis. Matei 10, 11.
23. Cf. 4 Regi 2, 9.

aceia? *"S-a îmbrăcat în sac"*[24], spune Scriptura. Nenorocirea l-a smerit. Dar, cu toată smerenia lui, când a auzit pe o femeie că se plânge de foametea ce o lovise, atât de mult s-a mâniat, că a strigat îndată şi a zis: *"Aşa să-mi facă mie Dumnezeu şi aşa să-mi adauge, de va sta capul lui Elisei, fiul lui Safat, pe umerii săi astăzi"*[25]. Ai văzut mânia împăratului? Vezi acum înţelepciunea văduvei! Văduva n-a dat de un om care prezisese foametea, ci de cel care o adusese, şi oraşul era aproape; totuşi nu s-a aprins de mânie, nu s-a sălbăticit, n-a chemat pe alţii să-l osândească, ci i-a dat ascultare cu multă blândeţe.

8. Ştiţi că atunci când avem de făcut un lucru de neapărată trebuinţă, adesea nu-i vedem cu plăcere nici pe cei ai noştri, ba chiar ne şi supărăm pe ei; când avem un necaz mare, ni se pare că ne supără chiar lumina. Şi, legat de aceasta, ne stă pildă tot poporul iudeu. Când s-a dus Moise la iudei ca să le vestească nenumărate bunătăţi, scăparea de tiranie, libertatea şi întoarcerea în vechea patrie, *"iudeii văzându-l,* spune Scriptura, *nu l-au ascultat din pricina deznădejdii şi a muncilor grele"*[26]. Iudeii, când l-au văzut pe Moise aducându-le atâtea făgăduinţe, i-au întors spatele; văduva aceasta, însă, când a văzut că vine profetul, n-a făcut aşa, cu toate că nu venea să o scape de foamete, ci să o împovăreze. Iudeii erau supăraţi din pricina muncii lor, pe femeia aceasta n-o supăra munca, ci o chinuia cumplit foamea – şi mare e deosebirea între muncă grea şi foame –, totuşi nu numai că n-a întors spatele profetului Ilie, ci a scos toată bruma sărăciei ei, ca să-l hrănească pe cel ce adusese peste ei foametea.

"Şi a plecat femeia să aducă apă, zice Scriptura, *dar a strigat-o profetul şi i-a zis: Adu-mi şi pâine ca să mănânc"*[27].

24. Cf. 4 Regi 6, 25–30.
25. 4 Regi 6, 31.
26. Ieş. 6, 9.
27. 3 Regi 17, 11.

– Ce a făcut femeia?

– Nu s-a supărat!

– Dar ce a zis?

– *"Viu este Domnul Dumnezeul tău, dacă am pâine, ci numai o mână de făină!"*[28].

– Dar pentru ce s-a jurat femeia?

– Profetul i-a cerut pâine, dar ea pâine nu avea. Se temea ca nu cumva să întârzie până ce va coace pâinea şi o va pregăti, şi profetul nemaiaşteptând zăbava, să plece şi să fugă vânatul primirii de străini. De aceea, s-a jurat mai înainte şi a spus nu că n-are făină, ci că n-are pâine, dar are o mână de făină. L-a încredinţat pe profet nu numai cu jurământul, ci şi cu fapta. *"Iată, am să adun vreo două lemnişoare,* spune ea, *am să mă întorc şi am să fac pâine fiilor mei şi să mâncăm şi să murim"*[29].

Să audă cei care-şi zidesc mari şi frumoase case, cei care-şi cumpără moşii întinse, cei care poartă după ei în piaţă cete de slugi! Dar, mai bine spus, să audă aceasta şi bogaţii, şi săracii, cu toţii! Puşi în faţa acestei văduve, nimeni din ei nu are cuvânt de apărare. A avut atâtea piedici, dar pe toate le-a înfrânt, pe toate le-a trecut. Ascultă! Era de alt neam. Asta e piedica cea dintâi. Era din Sidon, a doua piedică. Nu-i acelaşi lucru să fii numai de alt neam şi să fii şi din Sidon, din oraşul cel mai viciat, oraşul acela pe care Hristos l-a dat în Evanghelii pildă de cel mai stricat oraş[30]. Da, era de alt neam, şi din Sidon, şi femeie slabă, având nevoie de ajutor de pretutindeni. Mai adaugă şi văduvia, a patra piedică; a cincea piedică, mai mare decât toate celelalte, grija pentru creşterea copiilor. Să audă văduvele şi cele care cresc copii! Văduvei acesteia, văduvia şi copiii nu i-au fost o pricină temeinică pentru a nu face milostenie şi a nu primi străini. Îi rămăsese numai o mână de făină şi, după ce o termina, aştepta moartea. Tu, de ţi-ai cheltui toţi

28. 3 Regi 17, 12.
29. 3 Regi 17, 12.
30. Cf. Matei 11, 21–22.

banii, de-ai rămâne fără avere, poţi să te duci la uşa altora şi să capeţi ajutor. Atunci, însă, ea nici de cerut n-avea de unde cere! Foametea astupase limanurile toate. Dar pe văduva aceea nimic din acestea toate n-a împiedicat-o. Să spun şi piedica a şaptea! O reprezenta chiar acela pe care femeia avea să-l găzduiască. Nu-i era rudă, nici cunoscut; îi era străin, un necunoscut, străin de ea şi cu credinţa. Şi nu era numai străin şi necunoscut, ci tocmai acela ce adusese foametea.

9. Dar nici una dintre aceste piedici n-a oprit-o, ci a dat hrană gurii celui care i-a irosit întreaga hrană, a hrănit cu rămăşiţele foametei pe pricinuitorul foametei. "Din pricina ta, a spus femeia, toată averea mea mi-e în această mână de făină; dar nici această mână de făină n-o cruţ pentru tine, ci mă voi da morţii, pe mine şi pe copiii mei, ca tu, pricinuitorul foametei, să-ţi potoleşti cât de puţin foamea!". Poţi găsi oare pildă de ospitalitate mai mare ca aceasta? Nu poţi găsi nici una! A văzut, şi a uitat de glasul sângelui, n-a mai ştiut de cei pe care i-a născut, nu i s-a frânt inima uitându-se la ceata de copii. Ştiu, am auzit pe mulţi adesea zicând: "Cutare a văzut un sărac, s-a dezbrăcat de singura haină pe care o avea, l-a îmbrăcat pe cel gol, iar el a împrumutat o haină de la altul şi aşa a plecat!". Mare şi minunată faptă li s-a părut aceasta! Şi într-adevăr, mare este. Dar fapta văduvei acesteia este cu mult mai mare. Acela s-a dezbrăcat pe el, l-a îmbrăcat pe cel gol, dar a putut lua de la altul altă haină; văduva, însă, a dat mâna de făină, dar n-a mai putut lua alta din altă parte. Nu era ameninţată numai cu goliciunea, ci o pândea, şi pe ea şi pe copii, moartea după ce dădea făina. Deci, ce cuvânt de apărare vor avea bogaţii, ce cuvânt de apărare vor avea săracii, când nu-i împiedică nici sărăcia, nici grija de copii, nici foametea cumplită, nici atâta nevoie, nici ameninţarea morţii?

"Viu este Domnul Dumnezeul tău, dacă am pâine, ci numai o mână de făină în vadră şi puţin untdelemn în ulcior. Şi iată, am să adun două lemnişoare, am să mă întorc

şi am să le fac de mâncare fiilor mei şi să mâncăm şi să murim"[31].

Fiecare dintre noi să scrie cuvintele acestea pline de durere, dar, mai bine spus, cuvintele acestea fericite, vrednice de ceruri, pe zidurile casei lui, în camera în care se culcă, în camera în care prânzeşte. Fiecare dintre noi să cugete la cuvintele acestea acasă, în oraş, în adunare de prieteni, când se duce la tribunal, când se întoarce, când iese din casă. Şi eu aş susţine cu tărie că, de-ar fi cineva de piatră, de fier, de diamant, nu va suporta să sloboadă cu mâinile goale pe un sărac ce s-ar apropia de el, dacă are înscrise în sufletul lui cuvintele acestea, dacă o are înaintea ochilor pe văduva aceasta.

Dar poate că-mi va spune cineva:

– Adu-mi şi mie pe profet, şi-l voi primi şi eu cu aceeaşi dragoste.

– Făgăduieşte-mi acest lucru, şi ţi-l aduc pe profet. Dar ce spun pe profet? Îţi aduc chiar pe Stăpânul profeţilor, pe Domnul Hristos, pe Dumnezeul nostru al tuturor. El a spus: *"M-aţi văzut flămând şi M-aţi hrănit"*[32]. Iar dacă cineva nu dă crezare cuvintelor acestora, dacă nu-i pasă de milostenie, să afle că vor cunoaşte adevărul atunci, în ziua cea înfricoşătoare, când vor fi pedepsiţi şi osândiţi. Pentru că au dispreţuit pe Hristos, vor merge la chinuri cumplite. Iar cei care au hrănit pe săraci, ca şi cum L-ar fi ajutat chiar pe Hristos, vor merge în Împărăţia cerurilor.

10. Poate că am vorbit mai mult decât se cuvenea. O, de-aş putea să vorbesc despre milostenie în fiecare zi! Iar dacă vi se par îndestulătoare cele ce v-am spus, haide să le rezumăm pe acestea toate.

Am spus pentru care pricină a fost trimis la văduvă profetul, ca să nu nefericeşti sărăcia, ca să nu te minunezi de bogăţie, ca să nu socoteşti de invidiat pe cel bogat, ca să nu-l socoteşti de plâns şi ticălos pe cel sărac, ca să cunoşti răutatea iudaică. Ţi-am spus că Dumnezeu are obiceiul să arate prin fapte pricinile pentru care pedepseşte, când vrea

31. 3 Regi 17, 12.
32. Matei 25, 35.

să pedepsească, pentru ca să nu te miri şi să fii nedumerit când vei vedea mai târziu că iudeii L-au prigonit pe Mântuitorul de obşte al tuturor şi L-au primit neamurile; de aceea, Dumnezeu ţi-a arătat, dintru început, nerecunoştinţa lor, ţi-a arătat că obiceiul lor e să prigonească pe binefăcători; ca să nu socoteşti cruzime rugăciunea profetului şi prelungirea pedepsei, ci zel dumnezeiesc şi purtare de grijă; ca să cunoşti că în faptele cele mai mari omul are nevoie de înţelepţire; ca să nu socoteşti că e cu neputinţă să-l imiţi pe profet când eşti îndemnat să ai râvna profetului. Am vorbit apoi de văduvă, că n-a rostit un cuvânt rău profetului, deşi era firesc s-o facă de vreme ce era atât de strâmtorată şi silită de foame. Şi am dovedit şi aceasta tot cu pilde de cerbicie iudaică. Văduva aceasta însă n-a fost însufleţită de astfel de simţăminte, ci l-a primit pe profet cu inima deschisă şi a cheltuit, în cinstea profetului, puţinul ce-l avea, deşi era din Sidon, deşi era de alt neam, deşi nu-i auzise pe profeţi învăţând despre milostenie, nici pe Hristos, Care spusese: *"M-aţi văzut flămând şi M-aţi hrănit"*[33]. Ce iertare vom avea noi, dar, dacă după astfel de îndemnuri, dacă după făgăduinţa unor astfel de răsplăţi, a Împărăţiei cerurilor, nu ajungem la aceeaşi măsură de dărnicie ca această văduvă? Ea era sidoneancă, de alt neam, văduvă, împovărată cu creşterea multor copii; se vedea ameninţată de foamete, aştepta moartea; avea să primească pe un om necunoscut, pe omul care adusese foametea; şi nici aşa nu şi-a cruţat mâna de făină. Noi însă, care cunoaştem profeţiile, care ne desfătăm cu dogme dumnezeieşti, care putem înţelege multe din cele viitoare, care nu ne vedem ameninţaţi de foamete şi avem în casa noastră mult mai mult decât femeia aceasta, ce cuvânt de apărare vom mai putea avea când ne cruţăm averile, dar ne pierdem mântuirea?

Ca să putem dar scăpa de chinurile acelea cumplite, să fim milostivi cu săracii, ca şi noi să fim învredniciţi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care slavă Tatălui, împreună şi Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

33. Matei 25, 35.

Despre desfătarea celor viitoare și despre nimicnicia celor de acum[1]

1. Mare e căldura și împovărătoare arșița; dar căldura n-a topit râvna voastră, iar arșița n-a veștejit dorul vostru de ascultarea predicii. Așa e ascultătorul înflăcărat și cu mintea trează. Întărit de dragostea pentru predică, îndură cu ușurință totul, ca să-și împlinească pofta aceasta frumoasă și duhovnicească. Nici gerul, nici arșița, nici roiul de treburi, nici multele griji, nimic din cele asemenea acestora nu-i poate pune piedică, după cum pe omul nepăsător și trândav nici vremea frumoasă, nici răgazul și tihna, odihna și liniștea nu-l pot deștepta, ci el continuă să doarmă somn vrednic de multă osândă. Voi nu sunteți așa, sunteți mai buni decât cei ce ne locuiesc orașul. Sunteți fruntea orașului! Atât sunteți de râvnitori și de treji! Totdeauna urmăriți cu luare-aminte ce vi se grăiește. [Priveliștea aceasta e pentru mine mai măreață decât curtea împărătească.] Acolo, darurile ce se dau, oricare ar fi ele, se termină odată cu viața, sunt pline de zgomot, gem de tulburare. Aici nu-i așa; aici e liniște deplină, cinste lipsită de necaz, dregătorii care nu au sfârșit, pe care nici moartea nu le curmă, ba, dimpotrivă, ea le dă mai multă trăinicie. Nu-mi vorbi mie de cel care se plimbă cu trăsura, de cel care ridică din sprâncene, de cel care are în urma lui mare alai, nici de cel încins cu centură și vestit de crainic! Nu mi-l zugrăvi mie după astea toate pe dregător, ci după starea sufletului său! Dacă-și stăpânește patimile, dacă-și biruie bolile sufletești! De pildă, dacă biruie pofta de averi, dacă supune sub picioare dragostea trupească, dacă nu-l macină invidia, dacă nu-i târât

1. P.G. 51, 347–354.

de patima cumplită a slavei deșarte, dacă nu tremură, dacă nu-l înspăimântă sărăcia, dacă nu moare de teama că soarta i s-ar schimba. Un astfel de dregător arată-mi mie! Aceasta e dregătorie. Dacă, însă, stăpânește oameni, dar este rob al patimilor, un astfel de om, aș putea să spun, e mai rob decât toți oamenii. După cum despre cel care are febră înlăuntrul trupului său doctorii pot spune că are febră, deși nu se vede nimic la suprafața trupului și nici oamenii obișnuiți nu-și dau seama că omul acela e bolnav, tot așa și eu pot spune despre cel care are sufletul robit și este prizonier al patimilor, deși înfățișarea lui nu arată aceasta, ci contrariul, pot spune că e mai rob ca toți, pentru că are în adâncul său febra păcatelor, pentru că are întemeiată în sufletul lui tirania patimilor; iar despre cel care a lepădat tirania aceasta, care nu-i ținut de pofte păcătoase, nici de teama nesocotită de sărăcie și necinste, nici nu se spăimântă și nici nu tremură de cele ce par întristătoare în această viață, despre acela pot spune că e dregător, că e liber, că e mai împărat decât împărații, fie el îmbrăcat în zdrențe, fie el închis în temniță și legat în lanțuri!

2. Aceste dregătorii nu se cumpără cu bani, nici nu sunt invidiate. Dregătoria aceasta nu cunoaște gură de bârfitor, nici ochi de invidios, nici uneltire de viclean; trăind în locuința înțelepciunii ca într-un loc de nepătruns, rămâne mereu nebiruită nu numai de celelalte lovituri ale necazurilor, dar nu se pleacă nici chiar în fața morții. Arată acest lucru mucenicii. Trupurile lor s-au desfăcut în praf și cenușă, dar dregătoria lor e vie și lucrează în fiecare zi: izgonește demoni, face să se depărteze bolile, pune aripi unor orașe întregi, aduce aici popoare. Atât e de mare puterea acestei dregătorii că, nu numai în timpul vieții celor ce au avut dregătoria aceasta, ci și după moartea lor, atrage pe toți, nesiliți de nimeni, să vină aici cu voie și cu dor. Dregătoria aceasta n-o veștejește timpul.

Uitaţi-vă că nu în zadar am spus că priveliştea aceasta de aici e mai măreaţă decât curtea împărătească! Darurile ce se dau la curtea împărătească se aseamănă cu frunzele veştejite, cu umbrele ce trec; darurile de aici imită diamantul; dar, mai bine spus, sunt mai tari ca diamantul, căci sunt nemuritoare, nepieritoare şi nu se supun nicicând schimbării; nu adaugă frică în sufletul celor care le iubesc, sunt lipsite de zbucium, de ceartă, de invidie, de judecăţi, de uneltiri şi de calomnii. Darurile cele materiale atrag mulţi invidioşi; cele duhovniceşti, însă, îşi arată belşugul lor cu atât mai mult cu cât trec la mai mulţi. Şi aceasta o puteţi afla în acest cuvânt al meu. Cuvântul acesta, pe care-l împart tuturor, dacă-l ţin în mine, mă face mai sărac; dar dacă-l împart tuturor, ca şi cum aş arunca seminţele într-o brazdă proaspătă, îmi sporesc avutul, îmi fac mai mare bogăţia; vă îmbogăţesc pe toţi, fără ca eu să ajung prin asta mai sărac, ci, din contră, cu mult mai bogat. Cu banii nu-i aşa, ci cu totul dimpotrivă. Că dacă aş vrea să vă împart tuturor aurul pe care l-aş avea, n-aş mai avea bogăţia de mai înainte; s-ar împuţina prin împărţirea aceasta.

3. Aşadar, pentru că sunt atât de minunate bunătăţile duhovniceşti şi pentru că le putem dobândi cu atâta uşurinţă, încât le pot avea în dar toţi cei care le vor, să le îndrăgim mai mult! Să lăsăm la o parte umbrele, să nu mai umblăm după prăpăstii şi stânci. Dumnezeu, ca să ne mărească dragostea de cele duhovniceşti, a făcut ca cele materiale să piară înainte de moartea omului care le stăpâneşte. Iată ce vreau să spun: Cele materiale nu mor când moare cel care le are, ci se veştejesc şi pier chiar când este în viaţă stăpânul lor, pentru ca nevrednicia lor să scape de furia aceasta cumplită pe cei îndrăgostiţi prea mult de cele materiale şi înnebuniţi după ele, arătând care le e natura şi învăţându-i, prin experienţă, că sunt mai slabe ca umbra, pentru a pune astfel capăt patimii lor. Iată, de pildă, bogăţia nu piere numai când moare bogatul, ci zboară mai cu

seamă chiar când e în viaţă. Tinereţea nu zboară numai atunci când moare cel ce o are, ci ne părăseşte chiar când respirăm, încetează când suntem încă pe drumul vieţii, făcând loc bătrâneţii. Frumuseţea şi mândreţea se termină încă pe când femeia e în viaţă, şi-i ia locul urâţenia. Slava, puterea, la fel. Cinstea, dregătoriile înalte sunt vremelnice şi trecătoare; pier mai repede decât oamenii care le au. Şi după cum vedem în fiecare zi că mor oamenii, tot aşa mor şi lucrurile. Dumnezeu a făcut aceasta ca să le dispreţuim pe cele de aici, să ne lipim de cele viitoare şi să nădăjduim la desfătarea bunătăţilor acelora. Să păşim pe pământ, dar să locuim cu dorul în Ceruri. Dumnezeu a făcut aceste două veacuri: pe cel de acum şi pe cel viitor, pe cel văzut şi pe cel nevăzut, pe cel material şi pe cel imaterial, pe cel care ne dă bucurii trupeşti şi pe cel care ne dă bucurii netrupeşti, pe cel pe care-l trăim şi pe cel în care credem, pe cel pe care-l avem în faţă şi pe cel pe care îl nădăjduim. Dumnezeu a mai poruncit ca unul să ne fie stadion, iar celălalt cunună; a unit cu veacul acesta luptele, ostenelile, sudorile, iar cu veacul celălalt cununile, premiile, răsplăţile; pe unul l-a făcut ocean, pe celălalt liman; pe unul scurt, pe celălalt fără bătrâneţe şi fără de moarte. Şi pentru că mulţi oameni preferă pe cele materiale celor spirituale, a făcut ca cele materiale să fie trecătoare şi vremelnice, pentru ca prin aceasta să-i desprindă de cele de aici şi să-i facă să le iubească înflăcărat pe cele viitoare. Şi, iarăşi, pentru că cele viitoare sunt nevăzute şi spirituale, pentru că le credem şi le nădăjduim, iată ce face Dumnezeu: Venind pe pământ şi luând trupul nostru şi lucrând minunata noastră mântuire, ne-a pus sub ochi bunătăţile cele viitoare şi i-a încredinţat prin aceasta şi pe oamenii cei mai lipsiţi de cele materiale. Când a venit, a adus pe pământ vieţuirea îngerească, a prefăcut pământul în cer, a dat porunci care îi fac pe cei ce le împlinesc asemenea cu puterile cele netrupeşti şi i-a făcut pe oameni îngeri; i-a chemat la nădejdile cele de

Sus, le-a pus înainte mici lupte, le-a poruncit să zboare la înălţime, să se urce chiar în bolţile cereşti, să se lupte cu demonii, să se bată cu toată falanga diavolului; le-a poruncit să-şi mortifice trupurile, să izgonească din trup tulburarea patimilor, deşi au trup şi sunt îmbrăcaţi cu carne; le-a poruncit să se ia la întrecere cu puterile netrupeşti, deşi sunt îmbrăcaţi în trup.

4. După ce ne-a poruncit acestea, iată ce face, iată cum ne uşurează lupta! Dar mai bine, dacă vrei, să vorbim mai întâi de măreţia poruncilor, cum a făcut ca să zburăm la înălţime; cum ne-a scos aproape din firea omenească şi a poruncit ca toţi să ne mutăm în cer. Legea poruncise ochi pentru ochi[2], El a spus: *"De te va lovi cineva peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt"*[3]. N-a spus: "Rabdă numai cu bărbăţie şi cu blândeţe ocara", ci: "Împinge mai departe înţelepciunea, pregăteşte-te să suferi mai mult decât pofteşte acela să-ţi facă. Biruie cu înţelepciunea ta cea mare îndrăzneala ocării lui, ca să-l faci să plece ruşinat de bunătatea ta". Şi iarăşi spune: *"Rugaţi-vă pentru cei ce vă supără. Rugaţi-vă pentru duşmanii voştri. Faceţi bine celor ce vă urăsc"*[4]. Despre feciorie iarăşi sfătuieşte, zicând: *"Cine poate înţelege, să înţeleagă"*[5]. Fecioria zburase din rai după călcarea poruncii; de aceea, Dumnezeu, coborându-Se din cer, a adus-o iarăşi înapoi, întorcând-o ca pe o fugară în vechea ei patrie şi scăpând-o de îndelungatul ei surghiun. Mai întâi, când a venit, S-a născut din Fecioară, a schimbat legile firii, cinstind dintru început fecioria şi arătând pe Fecioara mamă. Aşadar, pentru că a dat astfel de porunci la venirea Sa şi pentru că ne-a ridicat la o vieţuire atât de înaltă, ne-a dat şi răsplăţile vrednice de osteneli, dar, mai bine spus, cu mult mai mari şi mai înalte. Dar răsplăţile

2. Cf. Deut. 19, 21.
3. Matei 5, 39.
4. Matei 5, 44.
5. Matei 19, 12.

acestea erau nevăzute, nădăjduite, crezute şi aşteptate în viitor. Deci, pentru că poruncile erau pline de osteneli şi înalte, iar răsplăţile şi premiile, în credinţă, iată ce face Dumnezeu, iată cum uşurează lupta, cum face uşoare nevoinţele.

– Cum, în ce chip?

– Pe două căi: una, că a împlinit El aceste porunci; alta, că ne-a arătat şi ne-a pus sub ochi răsplăţile. Cele spuse de El conţin şi porunca, şi răsplătirile. Porunca: *"Rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc"*[6]; răsplata: *"...că să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri"*[7]. Iarăşi: *"Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi, minţind, vor spune tot cuvântul rău împotriva voastră, din pricina Mea. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri"*[8]. Ai văzut şi porunca, şi răsplata. Iată şi: *"Dacă vrei să fii desăvârşit, vinde-ţi averile, dă-le săracilor şi vino de-Mi urmează Mie; şi vei avea comoară în cer"*[9]. Ai văzut altă poruncă unită cu răsplata? Ne-a şi poruncit ce să facem, dar, totodată, ne pregăteşte şi răsplata. Şi iarăşi: *"Oricine a lăsat case, fraţi, surori"* – aceasta e porunca – *"însutit va lua şi va moşteni viaţa veşnică"*[10] – acestea sunt răsplata şi cununa.

5. Iar pentru că poruncile erau mari, iar răsplăţile nevăzute, iată ce face: le împlineşte El Însuşi şi ne aduce sub ochi cununile. După cum cel căruia i se porunceşte să meargă pe o cale neumblată păşeşte pe ea mai uşor şi are mai multă tragere de inimă de vede pe un altul mergând pe ea mai înainte, tot aşa şi cu poruncile, le împlineşti mai uşor dacă vezi pe alţii că le-au împlinit înaintea ta. Deci, ca oamenii să împlinească mai uşor poruncile, Dumnezeu a luat firea noastră şi trupul nostru, şi cu el a mers, şi cu el a împlinit cu fapta poruncile. Porunca: *"De te va lovi cineva peste obrazul cel drept, întoarce-i pe celălalt"*[11] El

6. Matei 5, 44.
7. Matei 5, 45.
8. Matei 5, 11–12.
9. Matei 19, 21.
10. Matei 19, 29.
11. Matei 5, 39.

însuşi a împlinit-o când L-a pălmuit sluga arhiereului[12]. Nu S-a răzbunat, ci a arătat atâta blândeţe, că a spus: *"Dacă am vorbit rău, mărturiseşte despre rău; iar dacă am vorbit bine, pentru ce Mă baţi?"*[13]. Ai văzut blândeţe care înfricoşează? Ai văzut smerenie care te uimeşte? A fost lovit nu de un om liber, ci de o slugă, de unul care merită bătut, de un rob, şi El îi răspunde cu atâta blândeţe! Tot aşa şi Tatăl Lui grăia iudeilor: *"Poporul Meu, ce ţi-am făcut sau cu ce te-am întristat sau cu ce te-am supărat? Răspunde!"*[14]. După cum spune Fiul: *"Mărturiseşte despre rău"*, tot aşa şi Tatăl Lui: *"Răspunde!"*. Şi după cum Fiul spune: *"Pentru ce Mă baţi?"*, tot aşa şi Tatăl: *"Cu ce te-am întristat sau cu ce te-am supărat?"*. Şi iarăşi, Domnul ne-a învăţat sărăcia, şi iată că o arată prin faptă zicând: *"Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului n-are unde să-Şi plece capul"*[15]. Ai văzut ce mare sărăcie?! Nu avea masă, nu avea făclie, nu avea casă, nu avea scaun, nimic din toate acestea. Ne-a învăţat apoi să răbdăm cu curaj pe cei ce ne vorbesc de rău şi a făcut aceasta cu fapta. Iudeii Îl numeau îndrăcit[16] şi samarinean[17]; El putea să-i piardă şi să răzbune ocara aceasta; dar n-a făcut aşa, ci le-a făcut bine şi a izgonit demonii din ei. A spus: *"Rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă"*[18], şi a făcut aceasta când S-a urcat pe cruce. Când L-au răstignit şi L-au pironit, spunea, fiind pe cruce: *"Iartă-i, că nu ştiu ce fac"*[19]. Nu spunea aceasta pentru că El nu i-ar fi putut ierta, ci ca să ne înveţe să ne rugăm pentru duşmani. Şi pentru că n-a învăţat numai cu cuvântul, ci şi cu fapta, de aceea a adăugat şi rugăciunea. Nici un eretic, dar,

12. Cf. Ioan 18, 22.
13. Ioan 18, 23.
14. Mih. 6, 3.
15. Matei 8, 20.
16. Cf. Ioan 7, 20; 8, 48, 52; 10, 20.
17. Cf. Ioan 8, 48.
18. Matei 5, 44.
19. Luca 23, 34.

să nu spună din pricina marii Lui iubiri de oameni că aceste cuvinte ale Lui l-ar vădi slăbiciunea. El este Cel ce a spus: *"Dar ca să ştiţi că Fiul Omului are putere să ierte păcatele pe pământ"*[20]. Dar pentru că El voia să înveţe – iar cel ce învaţă nu învaţă numai prin cele ce spune, ci şi prin cele ce face –, de aceea a adăugat şi rugăciunea. A spălat şi picioarele ucenicilor Săi[21]; aceasta nu înseamnă că era mai mic decât ei. Nu! Era Dumnezeu şi Stăpân, şi totuşi S-a coborât la o atât de mare smerenie!

6. De aceea spunea: *"Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima"*[22].

Pe de altă parte, iarăşi, ascultă, că ne aduce în faţă şi ne pune sub ochi chiar premiile şi răsplăţile. Ne-a făgăduit învierea trupurilor, nestricăciunea, întâmpinarea în văzduh, răpirea în nori. A arătat toate acestea cu fapta.

– Cum, în ce chip?

– După ce a murit, a înviat; şi a petrecut împreună cu ucenicii patruzeci de zile, ca să-i încredinţeze pe ei şi să ne arate nouă cum vor fi trupurile noastre după Înviere. Iarăşi, a spus prin Pavel: *"Vom fi răpiţi în nori, întru întâmpinarea Lui în văzduh"*[23]; şi a arătat-o aceasta cu fapta. După Înviere, când avea să Se înalţe la cer în faţa ucenicilor, Scriptura spune: *"S-a înălţat şi un nor L-a luat de la ochii lor"*[24], şi ei se uitau la El pe când Se înălţa. Astfel şi trupul nostru va fi la fel cu trupul Lui, pentru că este din aceeaşi frământătură; cum e capul, aşa va fi şi trupul; cum e începutul, aşa va fi şi sfârşitul. Aceasta a arătat-o mai clar Pavel prin cuvintele: *"Care va schimba trupul smereniei noastre, ca să-l facă la fel cu trupul slavei Lui"*[25]. Iar dacă trupul nostru va ajunge la fel cu trupul Lui, atunci va merge pe

20. Matei 9, 6.
21. Cf. Ioan 13, 4–12.
22. Matei 11, 29.
23. 1 Tes. 4, 17.
24. Fapte 1, 9.
25. Filip. 3, 21.

aceeaşi cale şi va fi la fel răpit pe nori. Acestea aşteaptă-le la Înviere!

Şi pentru că deocamdată era nedesluşită ascultătorilor Săi învăţătura despre slava Împărăţiei cerurilor, S-a suit în munte şi S-a schimbat la faţă înaintea ucenicilor Lui[26], întredeschizându-le lor slava celor viitoare şi arătându-le lor palid, ca în ghicitură, cum va fi trupul nostru. Atunci, însă, a fost îmbrăcat cu haine; dar la Înviere nu va fi aşa! Că trupul nostru nu are nevoie de haine, nici de casă, nici de acoperiş, de nimic din acestea. Dacă Adam, înainte de călcarea poruncii, era gol, şi nu se ruşina pentru că era îmbrăcat cu slavă, apoi cu atât mai mult trupurile noastre, care vor avea o soartă mai mare şi mai bună, nu vor avea nevoie de îmbrăcăminte. De aceea şi El când a înviat, a lăsat hainele să zacă în mormânt şi în coşciug, şi a înviat gol, fiind plin de slavă nespusă şi de fericire.

Cunoscându-le dar pe acestea, iubiţilor, şi fiind învăţaţi şi cu cuvântul şi cu ochii, să ducem o astfel de viaţă ca, răpiţi în nori, să locuim mereu cu El, şi, mântuiţi prin harul Lui, să ne desfătăm şi de bunătăţile ce vor să fie, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim, în Hristos Iisus Domnul nostru, cu Care Tatălui, împreună şi Sfântului Duh, slavă, putere, cinste, închinăciune, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

26. Cf. Matei 17, 1–7.

Să nu dăm în vileag păcatele fraţilor noştri şi să nu-i blestemăm pe duşmani[1]

1. Laud, iubiţilor, râvna cu care alergaţi la casa părintească. Râvna voastră mă încredinţează şi de sănătatea sufletului vostru. Da, şcoala Bisericii este un minunat loc de vindecare; nu numai loc de vindecare a trupurilor, ci şi a sufletelor. Este un loc duhovnicesc de vindecare; nu vindecă numai rănile trupului, ci şi păcatele sufletului. Şi predica este leacul rănilor şi păcatelor acestora. Leacul acesta nu-i scos din buruienile pământului, ci din cuvintele cerului. Leacul acesta nu-i făcut de mâinile doctorilor, ci de limbile profeţilor. De aceea nu se temină! Mulţimea anilor nu-i slăbeşte puterea, iar puterea bolilor nu-l biruie. Leacurile doctorilor au aceste două cusururi: când sunt proaspete, îşi au puterea lor; dar dacă trece multă vreme, li se slăbeşte puterea, ca şi trupurile slăbite de bătrâneţe care adeseori nici nu pot birui bolile. Sunt leacuri omeneşti. Leacul dumnezeiesc nu e aşa! Îşi păstrează puterea oricâtă vreme ar trece! Chiar din vremea când a trăit Moise – că de atunci încep Scripturile –, a vindecat atâţia oameni şi leacul nu şi-a pierdut puterea, şi nici boala n-a fost vreodată mai tare ca el. Leacul acesta nu se cumpără cu bani; îl primeşte numai cel cu voinţă şi suflet curat; şi pleacă după ce îl ia întreg. De aceea se bucură de puterea lui tămăduitoare şi bogaţii, şi săracii la fel. Pentru leacul celălalt trebuie să dai bani; bogatul îl poate folosi, dar săracul, lipsit adesea de venituri, pleacă pentru că nu-i ajung banii să-şi cumpere leacul. Pentru leacul cel dumnezeiesc însă nu e nevoie să dai bani, ci trebuie să ai credinţă şi voinţă. Cel care voieşte şi crede

1. P.G. 51, 353–364.

cu înfocare, aceluia, mai cu seamă, îi e de folos leacul, pentru că voința și credința sunt și plata vindecării. Se folosesc la fel și bogatul, și săracul de leacul acesta; dar, mai bine spus, nu se folosesc la fel, ci de multe ori săracul pleacă cu mai mult folos.

– De ce?

– Pentru că bogatul, prins mai dinainte de multe griji, îngâmfat și mândru de bogăția lui, trăiește nepăsător și trândav și nu primește cu multă luare-aminte, nici cu multă râvnă, leacul ascultării Sfintelor Scripturi. Săracul însă, scăpat de desfătare, de îmbuibare și de trândăvie, își cheltuiește tot timpul cu lucrul mâinilor și în drepte osteneli; și, adunând din munca lui multă înțelepciune pentru suflet, este mai cu luare-aminte și mai stăruitor și ascultă cu mai multă atenție la cele spuse. Și, pentru că plata ce o dă e mai mare, pleacă și cu mai mare folos.

2. N-am spus acestea ca să osândesc pe toți cei bogați, nici ca să laud pe toți cei săraci; că bogăția nu-i un rău, ci folosirea rea a bogăției; și nici sărăcia nu-i un bine, ci folosirea bună a sărăciei. Bogatul acela din vremea lui Lazăr a fost osândit nu pentru că era bogat, ci pentru că era crud și neomenos. Săracul cel din sânurile lui Avraam a fost lăudat nu pentru că era sărac, ci pentru că a îndurat sărăcia cu bucurie[2]. Unele lucruri – ascultați cu multă luare-aminte cuvântul acesta, căci cele ce vă spun vor putea să vă sădească în suflet destulă înțelepciune ca să izgonească orice gând stricat și să vă facă să aveți o dreaptă judecată despre lucruri –, unele lucruri, deci, sunt prin fire bune, altele, dimpotrivă, rele prin fire; altele, însă, nu-s nici bune, nici rele, ci țin o cale de mijloc. Dreapta credință este bună prin fire, necredința este rea; bună e virtutea, rău e viciul; bogăția și sărăcia, prin ele însele, nu sunt nici bune, nici rele, ci ajung bune sau rele prin voința celor ce le folosesc. Dacă întrebuințezi bogăția ca să faci bine semenilor, bogăția ți-a ajuns

2. Cf. Luca 16, 19–31.

pricină de bine; dar dacă o întrebuinţezi spre răpire, zgârcenie şi ocară, ai îndreptat folosinţa ei spre un scop potrivnic; şi nu e de vină bogăţia, ci tu, cel care ai întrebuinţat-o rău. Acelaşi lucru se poate spune şi despre sărăcie: dacă rabzi cu bărbăţie sărăcia, mulţumind lui Dumnezeu, sărăcia ţi-a ajuns pricină şi temei de cununi; dar dacă din pricina sărăciei Îl huleşti pe Făcătorul, învinuieşti purtarea Lui de grijă, ai întrebuinţat spre rău sărăcia. Şi după cum, când e vorba de bogăţie, nu bogăţia e pricina zgârceniei, ci omul care foloseşte rău bogăţia, tot aşa şi când e vorba de sărăcie, nu trebuie să învinuim sărăcia, ci pe omul care nu vrea să îndure cu înţelepciune sărăcia. În toate cazurile lauda şi mustrarea se cuvin gândului şi voinţei noastre. Bogăţia este bună, dar nu în general, ci numai când nu duce la păcat; şi, iarăşi, sărăcia este rea, dar nu în general, ci numai în gura necredinciosului, pentru că se supără, pentru că huleşte, pentru că murmură, pentru că-L învinuieşte pe Făcătorul.

3. Să nu învinuim dar bogăţia şi nici să nu hulim în general sărăcia, ci pe cei ce nu vor să le folosească bine; ele stau la mijloc. Ci, după cum spuneam – că e bine să ne întoarcem la tema de mai înainte –, şi bogatul, şi săracul se bucură cu aceeaşi libertate şi cu aceeaşi îndrăznire de leacurile de aici, din biserică; iar adeseori, săracul cu mai multă râvnă. Şi lucrul minunat al leacurilor de aici nu-i numai acesta, că vindecă sufletele, că nu se strică cu vremea, că nu-s mai slabe decât boala, că folosul lor se dă în dar, că vindecă la fel şi pe bogat, şi pe sărac, ci ele aduc şi alt folos, nu mai mic decât aceste bunuri.

– Care-i acesta?

– Noi nu dăm în vileag pe cei care vin în acest loc de vindecare. Cei care se duc în spitale ca să se vindece arată la mulţi rănile lor; iar doctorul nu le dă doctoria până ce nu descoperă mai întâi boala. Aici nu-i aşa! Nu-i punem pe păcătoşi înaintea tuturor, ca să le dăm în vileag păcatele, ci punem înaintea tuturor cuvântul de învăţătură şi lăsăm pe

seama conștiinței ascultătorilor să culeagă din cele spuse leacul potrivit rănii fiecăruia. Cuvântul de învățătură iese de pe limba predicatorului; învinuiește păcatul, laudă virtutea, mustră desfrânarea, încununează cumințenia, ține de rău mândria, laudă blândețea; e ca un leac deosebit, alcătuit din toate felurile de leacuri. Fiecare ascultător poate lua din el ce i se potrivește și ce îi e de folos. Cuvântul de învățătură iese în auzul tuturor, dar se așază în conștiința fiecăruia, îi vindecă pe tăinuite boala și adesea, înainte de a i se da în vileag boala, îi aduce sănătate.

4. Ați auzit cum am lăudat puterea rugăciunii, cum i-am mustrat pe cei care se roagă cu trândăvie, fără să-i dau în vileag. Cei care s-au știut că se roagă cu râvnă au primit laudele aduse rugăciunii și au ajuns mai râvnitori datorită laudelor; cei care s-au știut că se roagă cu trândăvie au primit iarăși mustrarea și și-au lepădat nepăsarea. Dar nu-i știm nici pe unii, nici pe ceilalți; și necunoașterea aceasta le este folositoare și unora, și altora. Cum, am s-o spun eu! Cel care a auzit laudele rugăciunii și s-a știut că se roagă cu râvnă ar fi căzut în mândrie dacă ar fi avut mulți martori pentru laudele aduse; dar așa, primind în taină lauda, scapă de mândrie. Iarăși, cel care s-a știut că se roagă cu trândăvie, auzind mustrarea, a ajuns mai bun datorită mustrării, că nici un om nu știe că a fost mustrat. Și aceasta nu îi este de puțin folos! Cu toții dorim ca mulțimea să aibă o părere bună despre noi; de aceea, atâta vreme cât socotim că nu ne știe nimeni răutatea, ne străduim să fim mai buni; dar când răutatea noastră a ajuns cunoscută tuturor și am pierdut nădejdea că mai rămâne tăinuită, ajungem mai răi și mai nepăsători. După cum rănile cele descoperite se înrăutățesc mai mult dacă le bate mereu aerul rece, tot așa și sufletul păcătos ajunge mai rău dacă i se mustră păcatele în fața multora. Ca să nu se întâmple aceasta, predica v-a vindecat pe tăinuite. Și ca să vedeți că vindecarea aceasta tăinuită are mult folos, ascultați ce spune Hristos: *"De-ți va*

greşi fratele tău, mustră-l". Şi n-a spus: "între tine şi oraş!", nici: "între tine şi popor!", ci: *"între tine şi el singur"*[3]. "Mustrarea să nu aibă martori, spune Hristos, ca îndreptarea să se facă uşor". Mare bine este când nu mustri pe cineva în faţa mulţimii! E de ajuns conştiinţa lui, e de ajuns judecătorul acela drept. Nu-l poţi mustra tu atâta pe păcătos, pe cât îl mustră conştiinţa lui – acel aspru acuzator –, şi nici nu cunoşti aşa de bine ca el păcatele lui. Să nu adaugi dar rană dându-l în vileag pe păcătos, ci mustră-l fără martori. Să facem şi noi acum cum a făcut Pavel când a mustrat, fără să-l numească, pe păcătosul din Corint. Şi ascultă cum. *"De aceea, fraţilor,* spune el, *le-am zis acestea ca despre mine şi Apollo"*[4]. Într-adevăr, nici Pavel, nici Apollo nu împărţeau poporul, nu tălau Biserica! Cu toate acestea, Pavel caută să acopere mustrarea, ascunde feţele celor vinovaţi cu numele lui şi al lui Apollo, precum cu nişte măşti, şi le dă astfel putinţa să se lase de răutatea lor. Şi iarăşi spune: *"Ca nu cumva, venind, să mă umilească Dumnezeu şi să plâng pe mulţi care au păcătuit mai înainte şi nu s-au pocăit de necurăţia şi de desfrânarea ce au făcut"*[5]. Vezi că şi aici vorbeşte de păcătoşi fără să le spună numele, ca nu cumva, făcându-le cunoscută vina, să înrăutăţească sufletul păcătoşilor. Aşadar, după cum eu mustru cu atâta grijă, tot aşa şi voi primiţi sfaturile cu toată râvna şi fiţi cu luare-aminte la cele spuse.

5. V-am vorbit ieri de puterea ce o avem în timpul rugăciunii. V-am arătat cum diavolul, rău fiind, atunci ne ispiteşte. Vede ce mare câştig avem de pe urma rugăciunii şi de aceea ne atacă mai cu seamă în timpul rugăciunii, ca să ne lipsească de apărare, ca să ne trimită acasă cu mâinile goale. Şi după cum ostaşii care fac ordine în jurul marilor dregători se poartă rău cu cei care caută să se apropie

3. Matei 18, 15.
4. 1 Cor. 4, 6.
5. 2 Cor. 12, 21.

de dregător și-i alungă departe cu toiegele, împiedicându-i să se apropie, să-și spună păsul și să fie miluiți, tot așa și diavolul: când vede că ne apropiem de Judecător, ne alungă departe, nu cu toiagul, ci cu trândăvia. Știe, știe bine că cei care se apropie de Dumnezeu cu mintea trează, cei care-și spun păcatele și păsul cu suflet clocotitor, iau multă iertare și așa pleacă de la rugăciune; că Dumnezeu e iubitor de oameni. De aceea diavolul o ia înainte și caută să ne îndepărteze de rugăciune, ca să nu dobândim cele ce ne trebuie. Ostașii alungă cu forța pe cei care încearcă să se apropie de dregători; diavolul însă nu întrebuințează forța, ci înșelăciunea; caută să ne facă să ne trândăvim. De aceea nici nu merităm iertare, pentru că de bunăvoie ne lipsim de bunătăți. Da, rugăciunea făcută cu râvnă este lumină minții și sufletului, lumină nestinsă, lumină veșnică. De aceea, diavolul ne strecoară în minte mii și mii de gânduri rele; și lucruri la care nu ne-am gândit vreodată, pe acelea le adună în timpul rugăciunii și le varsă în sufletele noastre. Și după cum când vântul suflă cu putere stinge de multe ori cu suflarea lui o lampă aprinsă, tot așa și diavolul: când vede că am aprins flacăra rugăciunii, suflă din toate părțile, cu mii de gânduri, și nu se oprește până ce nu stinge lumina. Dar să facem și noi ce fac cei ce aprind lămpile.

– Ce fac aceia?

– Când văd că vine vânt puternic, pun degetul în gaura lămpii și opresc intrarea vântului. Câtă vreme diavolul ne atacă din afară, putem să i ne împotrivim; dar când i-am deschis ușile minții și l-am primit înlăuntrul nostru pe dușman, nu mai putem să-i stăm deloc împotrivă. Ne stinge pe toate căile mintea și lasă gura să rostească vorbe goale, ca o lampă care scoate fum. Și după cum aceia pun degetul în gaura lămpii, tot așa și noi să punem judecata la ușa minții noastre; să astupăm intrarea duhului rău, ca să nu ne stingă lumina rugăciunii. Vă amintiți de aceste două exemple: de exemplul ostașilor și dregătorului și de exemplul lămpii?

De aceea vă dau aceste pilde din viaţa de toate zilele, exemple de lucruri din jurul nostru, ca şi în drum spre casă, şi ajunşi acasă, lucrurile din jurul nostru să ne aducă aminte de cele spuse aici. Mare armă e rugăciunea, mare tărie ne dă!

6. Aţi auzit ieri cum cei trei tineri, deşi bogaţi, au pus capăt puterii focului, cum au călcat în picioare flacăra, cum au biruit cuptorul şi au învins lucrarea stihiei? Auziţi astăzi iarăşi cum viteazul şi marele Isaac a biruit, prin rugăciune, însăşi firea trupurilor. Cei trei tineri au pus capăt puterii focului, Isaac astăzi a dezlegat legăturile unui trup sterp. Şi iată cum a făcut aceasta! *"Şi se ruga Isaac,* spune Scriptura, *pentru femeia sa, că era stearpă"*[6]. Cuvintele acestea astăzi nu s-au citit. Ieri am vorbit despre rugăciune şi astăzi, iarăşi, de dovedirea puterii rugăciunii. Vedeţi cum a rânduit harul Duhului ca cele citite azi să fie în armonie cu cele citite ieri? *"Se ruga Isaac,* spune Scriptura, *pentru Rebeca, femeia lui, că era stearpă"*.

Se cuvine mai întâi să cercetăm pentru ce era stearpă. Şi ea, şi bărbatul ei aveau o viaţă minunată şi plină de multă înţelepciune. Nu putem defăima viaţa acestor drepţi, nu putem spune că stârpiciunea era o urmare a păcatelor lor. N-a fost stearpă numai Rebeca, ci şi Sarra, mama lui Isaac, aceea care l-a născut. Şi n-a fost stearpă numai mama lui, nici numai femeia lui, ci şi Rahila, nora lui, soţia lui Iacov. Ce vrea să spună ceata aceasta de femei sterpe? Toţi au fost drepţi, toţi au fost virtuoşi, toţi au fost mărturisiţi de Dumnezeu. Doar despre ei a spus Dumnezeu: *"Eu sunt Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov"*[7]. Despre ei grăieşte şi Pavel aşa: *"De aceea Dumnezeu nu Se ruşinează să Se numească Dumnezeul lor"*[8]. Multe sunt laudele lor în Noul Testament, multe sunt

6. Fac. 25, 21.
7. Ieş. 3, 6.
8. Evr. 11, 16.

laudele lor şi în Vechiul Testament. În toate împrejurările s-au arătat străluciţi şi vrednici, şi toţi au avut femei sterpe şi au trăit multă vreme fără să aibă copii. Când vezi, dar, un bărbat şi o femeie cu viaţa plină de virtuţi, când îi vezi că sunt iubitori de Dumnezeu, când îi vezi că se îngrijesc de dreapta credinţă, dar nu au copii, să nu socoteşti că lipsa de copii e negreşit răsplata păcatelor lor. Multe sunt pricinile rânduielii lui Dumnezeu, de noi necunoscute; pentru toate se cade să-I mulţumim lui Dumnezeu; să-i nefericim numai pe aceia care trăiesc în păcat, nu pe cei care nu au copii. De multe ori Dumnezeu face aceasta spre folosul nostru, dar noi nu cunoaştem pricina celor ce se fac. De aceea, trebuie mereu să ne minunăm de înţelepciunea Lui şi să slăvim nespusa Lui iubire de oameni.

7. Dar spusele acestea pot să ne îndrepte purtările! Trebuie însă să spunem pentru care pricină erau sterpe femeile acelea.

– Care este pricina?

– Ca să nu te îndoieşti când auzi că Fecioara a născut pe Stăpânul nostru obştesc. Deprinde-ţi dar mintea cu aceste femei sterpe, pentru ca, văzând că prin harul lui Dumnezeu se deschide spre naştere de copii pântece sterp şi încuiat, să nu te mai minunezi auzind că Fecioara a născut. Dar, mai bine spus, chiar minunează-te şi miră-te, dar nu te îndoi de minune.

Când te întreabă iudeul:

– Cum a născut Fecioara?

Întreabă-l şi tu:

– Cum a născut o femeie stearpă şi îmbătrânită? Două piedici erau atunci: vârsta înaintată şi netrebnicia firii. La Fecioară a fost numai o piedică: nu a fost căsătorită. Cea stearpa, deci, a deschis calea Fecioarei. Şi ca să vezi că de aceea au fost mai înainte cele sterpe, ca să crezi că Fecioara a născut, ascultă cuvintele lui Gavriil spuse Fecioarei! Când a venit Gavriil şi i-a spus: *"Vei lua în pântece şi vei naşte*

Fiu și vei chema numele Lui: Iisus"[9]. Fecioara s-a spăimântat, s-a mirat și a zis: *"Cum va fi aceasta de vreme ce eu nu știu de bărbat?"*[10].

– Ce a zis îngerul?

– *"Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine"*[11]. "Nu căuta rânduiala firii, îi spune îngerul, când ceea ce se face este mai presus de fire. Nu întreba de căsătorie și durerile nașterii, când felul nașterii e mai presus de nuntă!". Fecioara a întrebat: *"Cum va fi mie aceasta de vreme ce nu știu de bărbat?"*. Tocmai de aceea va fi aceasta, pentru că nu știi de bărbat, i-a răspuns îngerul. Dacă ai fi știut de bărbat, n-ai fi fost învrednicită să slujești acestei slujiri. Deci, ceea ce te face să te îndoiești, aceea să te facă să crezi! N-ai fi fost învrednicită să slujești acestei slujiri, nu pentru că e rea căsătoria, ci pentru că e mai bună fecioria. Calea pe care a venit Stăpânul în lume trebuie să fie mai măreață decât calea pe care am venit noi. A fost cale împărătească; iar Împăratul vine pe o cale mai măreață. Împăratul trebuia să fie părtaș și nașterii noastre, dar nașterea Sa trebuia să se deosebească de nașterea noastră. Și a împlinit și una, și alta: S-a născut ca noi, pentru că S-a născut din pântece; dar mai presus de cum ne-am născut noi, pentru că S-a născut fără nuntă. Zămislirea și nașterea sunt în rânduiala firii omenești; dar nașterea fără împreunare este mai presus de firea omenească. Și s-au făcut aceste două ca să cunoști și desăvârșirea Celui născut, și părtășia Lui cu tine.

8. Și uită-mi-te la înțelepciunea celor săvârșite! Desăvârșirea Lui față de noi n-a vătămat asemănarea și înrudirea Lui cu noi, și nici înrudirea Sa cu noi n-a umbrit desăvârșirea Lui, ci amândouă s-au arătat în toate: unele sunt ale noastre în întregime, altele, străine nouă.

9. Luca 1, 31.
10. Luca 1, 34.
11. Luca 1, 35.

Deci, după cum spuneam, au fost mai înainte femeile sterpe, ca să fie crezută nașterea din Fecioară, ca Fecioara să fie povățuită să creadă în făgăduința aceea, pe care a auzit-o de la înger: *"Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri"*[12]. "Așa ai să naști!, i-a spus îngerul. Nu te uita la pământ! Din ceruri vine lucrarea. Harul Duhului este ceea ce se face! Nu-mi spune de fire și de legile căsătoriei".

Dar, pentru că aceste cuvinte erau mai presus de ea, îngerul vrea să-i dea și o altă dovadă. Iar tu, ca să iei aminte că o femeie stearpă o duce pe Fecioară la încredințarea nașterii mai presus de înțelegerea Fecioarei, ascultă cum pogoară cuvântul la cele mai smerite, cum o povățuiește prin pilde materiale. Îi spune: *"Iată, Elisabeta, rudenia ta, și ea a zămislit fiu la bătrânețile ei; și aceasta este a șasea lună pentru ea, care se numea stearpă"*[13]. Ai văzut că femeia aceasta este stearpă pentru Fecioară? Altfel, pentru ce i-ar fi dat îngerul ca pildă nașterea rudeniei sale? Pentru ce a spus: *"La bătrânețile ei"?* Pentru ce a adăugat: *"Ea, care se numea stearpă"?* Este lămurit că prin toate acestea căuta să o încredințeze de buna-vestire ce-i făcea. De aceea a vorbit și de vârsta Elisabetei, și de neputința firii ei. De aceea a amintit și de timpul de când a zămislit. Că nu i s-a binevestit Fecioarei îndată, de la început, ci a așteptat ca cea stearpă să fie în luna a șasea, pentru ca mărimea pântecelui să chezășuiască nașterea, ca să fie neîndoielnică dovada zămislirii.

Și uită-mi-te iarăși la priceperea lui Gavriil! Nu i-a pomenit nici de Sarra, nici de Rebeca, nici de Rahila; erau doar și acestea sterpe, și acestea bătrâne, și minunat lucru se petrecuse cu ele; dar erau fapte vechi. Iar faptele noi, proaspete și petrecute în vremea noastră, mai mult decât faptele vechi, ne duc la credința în minuni. De aceea, îngerul nu

12. Luca 1, 35.
13. Luca 1, 36.

vorbeşte Fecioarei despre celelalte femei sterpe, ci o pune să se gândească la Elisabeta, rudenia ei, femeia stearpă din vremea ei, ca de la aceea să-şi ducă gândul la naşterea ei, la naşterea aceea prea înfricoşată şi măreaţă. Naşterea celei sterpe este la mijloc, între naşterea noastră şi naşterea Stăpânului, e mai mică decât naşterea Fecioarei, dar mai mare decât naşterea noastră. Astfel îngerul, cu ajutorul Elisabetei, ca pe un pod, duce mintea Fecioarei de la naşterea după fire la naşterea cea mai presus de fire.

9. Aş fi voit să vorbesc mai mult, să vă spun şi alte pricini pentru care Rebeca şi Rahila au fost sterpe; dar timpul nu mă lasă; mă sileşte să vă vorbesc de puterea rugăciunii. Că pentru aceasta am dat aceste pilde, ca să aflaţi că rugăciunea lui Isaac a dezlegat stârpiciunea soţiei lui, şi o rugăciune făcută atâta vreme! *"Se ruga Isaac,* spune Scriptura, *pentru Rebeca, femeia lui, şi l-a ascultat Dumnezeu"*[14]. Să nu socoteşti că Isaac L-a rugat pe Dumnezeu şi a fost ascultat îndată! Multă vreme a cheltuit rugându-se lui Dumnezeu! Iar dacă vreţi să ştiţi, vă voi spune şi asta cu precizie. Douăzeci de ani a cheltuit rugându-se la Dumnezeu.

– De unde ştim asta?

– Din însuşi şirul istoriei lui Isaac. Scriptura, vrând să ne arate credinţa, răbdarea şi înţelepciunea dreptului, n-a trecut sub tăcere timpul, ci ni l-a făcut cunoscut, pe ocolite e drept, ca să ne trezească din trândăvia noastră, dar nu ni l-a lăsat nici complet necunoscut. Ascultă cum ne-a arătat timpul pe ocolite. *"Isaac era de patruzeci de ani,* spune Scriptura, *când a luat pe Rebeca, fata lui Batuel Arameul"*[15]. Ai văzut câţi ani avea când şi-a luat femeie? Scriptura spune că era de patruzeci de ani când a luat pe Rebeca. Dar, pentru că am aflat câţi ani avea când s-a căsătorit, să vedem acum şi câţi ani avea când a ajuns tată, când l-a născut pe Iacov.

14. Fac. 25, 21.
15. Fac. 25, 20.

Şi vom putea vedea câtă vreme a fost stearpă Rebeca; deci, tot atâta vreme a rugat Iacov pe Dumnezeu.

– Câți ani avea Isaac când a născut pe Iacov?

– *"Şi a ieşit Iacov*, spune Scriptura, *ținându-se cu dreapta de călcâiul fratelui său; de asta l-a numit pe el Iacov, iar pe acela Isav. Şi Isaac era de şaizeci de ani când i-a născut pe ei"*[16]. Deci, dacă era de patruzeci de ani când s-a căsătorit cu Rebeca şi de şaizeci de ani când i s-au născut fiii, urmează că femeia lui a fost stearpă douăzeci de ani şi că tot atâta vreme s-a rugat Isaac lui Dumnezeu.

10. Să nu ne fie, oare, nouă ruşine, să nu ne acoperim fețele, când vedem că dreptul acesta a stăruit douăzeci de ani în rugăciune şi nu s-a descurajat, iar noi adeseori ne descurajăm, ne supărăm după cea dintâi rugăciune sau după a doua? Şi doar el avea multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu! Şi nu s-a supărat când Dumnezeu zăbovea cu datul, ci continua să stăruie. Noi însă, plini de mii şi mii de păcate, cu o conştiință rea, fără dragoste pentru Stăpânul, dacă nu suntem ascultați chiar înainte de a ne rosti rugăciunea, ne tulburăm, ne descurajăm, nu ne mai rugăm. De aceea plecăm totdeauna cu mâinile goale. Cine L-a rugat pe Dumnezeu pentru un lucru douăzeci de ani, ca dreptul acesta? Dar, mai bine spus, cine L-a rugat numai douăzeci de luni?

Ieri spuneam că sunt mulți care se roagă cu trândăvie; cască, se întind, se uită des când într-o parte, când în alta, stau nepăsători la rugăciune. Astăzi am descoperit un alt păcat săvârşit în timpul rugăciunii, mai mare decât celălalt. Mulți se aruncă cu fața la pământ, îşi lovesc fruntea de pământ, varsă lacrimi fierbinți, suspină cu amar din adâncul sufletului, întind mâinile, arată multă râvnă, dar folosesc căldura şi râvna aceasta împotriva mântuirii lor. Că nu roagă pe Dumnezeu pentru păcatele lor, ci folosesc toată râvna aceasta împotriva vrăjmaşilor lor. Fac la fel ca unul care şi-ar ascuți sabia şi n-ar întrebuința-o împotriva vrăjmaşilor, ci

16. Fac. 25, 25–26.

şi-ar înfige-o în gât. Tot aşa şi aceştia: nu folosesc rugăciunile pentru iertarea păcatelor proprii, ci pentru pedepsirea duşmanilor. E ca şi cum şi-ar înfige în ei sabia. A născocit şi asta vicleanul, ca în orice caz să pierim, fie prin trândăvie, fie prin râvna noastră. Cei care stau nepăsători la rugăciune mânie pe Dumnezeu, pentru că Îl dispreţuiesc prin nepăsarea lor; ceilalţi, care se roagă cu râvnă, întrebuinţează râvna împotriva mântuirii lor. "Cutare, spune diavolul, e nepăsător; mi-e de-ajuns atât ca să nu dobândească nimic. Altul e plin de râvnă şi cu mintea trează. Ce să fac pentru a nu dobândi nimic? Nu pot să-i micşorez râvna, nici să-l fac să stea nepăsător la rugăciune. Voi căuta să-l pierd în alt chip. Cum? Voi face să-şi întrebuinţeze râvna spre săvârşirea unei fărădelegi; iar rugăciunea împotriva duşmanilor este o fărădelege. Deci, acesta nu numai că nu câştigă nimic prin râvna lui, dar se vatămă şi mai mult decât dacă s-ar ruga cu nepăsare!". De acest fel sunt uneltirile diavolului. Pe unii îi pierde prin nepăsarea lor, iar pe alţii îi pierde chiar prin râvna lor, când râvna lor nu e făcută după cum cere legea.

11. Dar se cuvine să auzim şi cuvintele rugăciunii lor! Să vedeţi că sunt cuvinte ale unei minţi copilăreşti, ale unui suflet de copil. Mă ruşinez când e vorba să le spun; dar trebuie negreşit să le spun şi să imit acea neinstruită limbă. Care sunt cuvintele rugăciunii lor? "Răzbună-mă, Doamne, pe duşmanii mei! se roagă ei. Arată-le lor că Dumnezeu am şi eu!". Află, omule, că avem Dumnezeu nu atunci când ne revoltăm, când ne mâniem, când ne supărăm, ci când suntem buni, blânzi, paşnici, când lucrăm cu toată înţelepciunea. Aşa a spus şi Dumnezeu: *"Să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"*[17]. Nu te gândeşti că-L ocărăşti pe Dumnezeu când te rogi împotriva duşmanilor tăi?

17. Matei 5, 16.

– Cum Îl ocărăsc?

– Îl ocărăşti, pentru că El a spus: *"Rugaţi-vă pentru duşmanii voştri"*[18], şi pentru că a dat această dumnezeiască lege.

Când ceri, dar, Legiuitorului să-Şi calce legile Lui, când Îl rogi să dea legi potrivnice celor date de El, când tocmai pe Cel ce te opreşte să te rogi împotriva văjmaşilor Îl rogi să-ţi asculte rugăciunea împotriva acelora, când faci aceasta, nu te rogi, ci Îl ocărăşti pe Legiuitor, insulţi pe Cel ce are să-ţi dea bunătăţile aduse de rugăciune. Spune-mi, te rog, cum poate fi auzită rugăciunea ta când mânii pe Cel ce trebuie să te audă? Făcând aceasta, pui în primejdie mântuirea ta, te arunci în prăpastie, pentru că loveşti pe duşman în faţa Împăratului. Nu faci aceasta cu palmele, dar îl loveşti prin cuvinte. Iar aceasta n-ai îndrăzni s-o faci nici în faţa unui om asemenea ţie. Îndrăzneşte să faci asta în faţa unui înalt dregător! De-ar fi cu miile faptele tale bune, ai fi dus, negreşit, la moarte. Apoi, dacă nu îndrăzneşti să ocărăşti pe cineva în faţa unui dregător, spune-mi, nu te cutremuri, nu te temi să faci aceasta în faţa lui Dumnezeu, în timp ce te rogi? Nu te cutremuri să te înfurii şi să te sălbăticeşti aşa în timp de rugăciune, şi să fii mai fără inimă decât cel care cerea suta de dinari? Că-L ocărăşti pe Dumnezeu mai mult decât acela, ascultă istoria lui. Datora unul zece mii de talanţi stăpânului său. Şi pentru că nu avea cu ce să plătească, s-a rugat să-l îngăduie să se ducă să-şi vândă soţia, casa şi copiii, ca să stingă datoria lui către stăpân. Stăpânul, văzându-l că plânge, s-a milostivit şi i-a iertat cei zece mii de talanţi. După ce a plecat, sluga aceea a găsit pe altă slugă care-i datora o sută de dinari; l-a luat de gât şi i-a cerut aceluia datoria cu multă cruzime şi neomenie. Stăpânul, auzind aceasta, l-a băgat la închisoare, i-a cerut din nou datoria de zece mii de talanţi, pe care i-o iertase mai

18. Matei 5, 44.

înainte, şi l-a şi pedepsit pentru cruzimea arătată faţă de cealaltă slugă.

12. Uită-te acum cu cât eşti tu mai nerecunoscător şi mai fără de inimă decât sluga aceea când te rogi împotriva duşmanilor tăi! Sluga aceea nu-l ruga pe stăpân să ceară de la celălalt suta de dinari, ci el i-a cerut. Tu, însă, faci Stăpânului această cerere neruşinată şi neîngăduită. Sluga aceea nu l-a luat de gât pe celălalt în văzul stăpânului, ci afară. Tu, însă, faci aceasta chiar în timpul rugăciunii, când stai înaintea Împăratului. Dacă sluga aceea n-a dobândit iertare, deşi nu-i făcuse stăpânului o astfel de cerere şi-i ceruse datoria după ce ieşise de la stăpân, te întreb, ce pedeapsă vei primi tu când aţâţi pe Stăpân spre o pedeapsă oprită de El, când faci aceasta în văzul Lui? Vrei să spui că-ţi plesneşte mintea când îţi aduci aminte de duşmănia vrăjmaşului, că te înfierbinţi, că ţi se răvăşeşte inima, că nu-ţi poţi potoli înfierbântarea gândurilor când îţi vine în minte cel ce te-a supărat? Dar pune în faţa acestei frământări amintirea păcatelor tale, frica pedepsei viitoare. Adu-ţi aminte de câte eşti vinovat în faţa Stăpânului! Adu-ţi aminte că pentru toate acele păcate trebuie să fii pedepsit de El. Atunci, negreşit, frica de pedeapsă îţi va stăpâni mânia, pentru că teama de pedeapsă e mai puternică decât mânia. Adu-ţi aminte în timpul rugăciunii de iad, de osândă şi de pedeapsă, şi aşa n-ai să mai poţi să te duci cu mintea la duşman! Zdrobeşte-ţi inima, smereşte-ţi sufletul cu amintirea păcatelor tale, şi mânia nu va mai putea să te tulbure! Aceasta e pricina tuturor relelor, că iscodim cu multă luare-aminte păcatele altora, iar pe cele ale noastre le trecem cu multă nepăsare. Şi-ar trebui să facem contrariul. Să ne fie neuitate păcatele noastre şi niciodată să nu avem în minte păcatele străine. De vom face aşa, vom avea pe Dumnezeu îndurător, vom înceta de a mai purta mânie veşnică semenilor noştri şi nu vom mai avea nicicând duşmani. Iar dacă s-ar întâmpla să avem cumva duşmani, vom căuta să pu-

nem iute capăt dușmăniei, ca să luăm grabnică iertare a păcatelor noastre. După cum cel ce poartă în suflet dușmănie semenului său nu lasă să i se stingă pedeapsa cuvenită păcatelor lui, tot așa cel ce nu are mânie în suflet ajunge de scapă iute și de păcate. Dacă noi, care suntem răi, care suntem robii mâniei, trecem cu vederea, pentru porunca lui Dumnezeu, păcatele ce ni le fac alții nouă, apoi cu mult mai mult iubitorul de oameni și bunul Dumnezeu, Cel lipsit de orice patimă, ne va trece cu vederea greșalele noastre, dându-ne ca răsplată, pentru bunătatea noastră față de aproapele, iertarea păcatelor noastre, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor. Amin.

Să nu deznădăjduim; să nu ne rugăm împotriva dușmanilor noștri; și nici să nu pierdem nădejdea când nu ni se împlinesc cererile; și către bărbați, ca să trăiască în pace cu femeile lor[1]

1. Trebuie să vă mulțumesc mult că ați ascultat cu multă tragere de inimă cuvintele mele despre rugăciune, că m-ați făcut fericit. Că spune Scriptura: *"Fericit este cel ce grăiește la urechile celor ce ascultă"*[2]. M-au convins de aceasta nu numai aplauzele și laudele voastre, ci și cele ce vedeam că faceți. Când vă sfătuiam să nu vă rugați împotriva dușmanilor și vă spuneam că-L mâniem pe Dumnezeu de facem aceasta, că dăm legi potrivnice legilor Lui – că El a spus: *"Rugați-vă pentru dușmani"*[3], iar dacă noi ne rugăm împotriva dușmanilor, atunci noi Îi cerem să-Și calce legea Lui –, deci, când spuneam acestea și altele ca acestea, am văzut pe mulți lovindu-și fețele și pieptul, suspinând cu amar, ridicând mâinile la cer și cerându-și iertare pentru niște rugăciuni ca acestea. Atunci am ridicat și eu ochii la cer, am mulțumit lui Dumnezeu că atât de repede a dat rod cuvântul de învățătură. Așa e sămânța cea duhovnicească. Nu are nevoie nici de ani, nici de timpuri, nici de zile, ci dă îndată rod bogat și desăvârșit de cade într-un suflet vrednic. Asta s-a întâmplat și cu voi ieri. Am semănat cuvânt de pocăință, și a odrăslit suspin de mărturisire, suspin cu mare bogăție de bunătăți. Dacă vameșul a plecat mai îndreptățit decât fariseul, pentru că s-a bătut peste piept și a zis: *"Milostiv fii mie, păcătosului"*[4], apoi câtă îndrăznire nu

1. P.G. 51, 363–372.
2. Is. Sir. 25, 12.
3. Matei 5, 44.
4. Luca 18, 13.

vom dobândi noi, care în scurtă vreme am arătat atâta pocăință? Și doar nu-i om mai păcătos ca vameșul! Este hotarul cel mai de jos al răutății. Hristos, ca să arate aceasta, dă adesea, ca pilde de mari păcătoși, pe vameși și pe desfrânate[5]. Vameșul este silnicie în văzul lumii, jaf nepedepsit, chip nerușinat de lăcomie, afacere fără îndreptățire, negustorie nerușinată. Cu toate acestea, un om plin de atâtea păcate a putut, cu niște simple cuvinte, să arunce de pe el ocara și să ia mai mult decât ceruse. A cerut: *"Milostiv fii mie, păcătosului"*, iar Dumnezeu nu numai că l-a miluit, ci l-a arătat chiar mai drept decât fariseul[6]. De aceea spune Pavel: *"Celui ce poate să facă toate mai presus decât cele ce cerem sau gândim"*[7]. Și doar fariseul se rugase, stătuse în templu, Îl rugase pe Același Dumnezeu, spusese mai multe cuvinte și-și începuse rugăciunea cu o mulțumire! Cum dar acela a pierdut și bunătățile ce le avea, iar vameșul a dobândit o îndrăznire pe care n-o avea? Că nu s-au rugat la fel! Unul era plin de mândrie, de îngâmfare, de fală, celălalt, plin de smerenie. De aceea vameșul, deși avea mii și mii de poveri de păcate, le-a lepădat pe toate, pe când fariseul, cu toate că s-a urcat la templu cu corabia încărcată de fapte bune, de milostenii, de post, s-a înecat chiar în port, pentru că s-a izbit, ca de o stâncă, de duhul slavei deșarte și al mândriei. Să păgubești când te rogi înseamnă să te îneci în port. Dar aceasta nu s-a întâmplat din pricina firii rugăciunii, ci din pricina voinței rugătorului.

2. Vezi că pentru mântuire nu e de ajuns rugăciunea dacă nu ne rugăm după legile date de Hristos?

– Și ce legi ne-a dat?

– Să ne rugăm pentru dușmani și pentru cei care ne supără. Dacă nu facem așa, pierim negreșit. Să ne fie pildă fariseul, care nu s-a rugat împotriva dușmanilor lui, ci numai s-a lăudat; dacă el a primit atât de mare pedeapsă, ce pedeapsă le rămâne celor care fac rugăciuni multe și lungi îm-

5. Cf. Matei 21, 31.
6. Cf. Luca 18, 14.
7. Efes. 3, 20.

potriva vrăjmașilor? Ce faci, omule? Ceri iertare de păcate cu sufletul plin de mânie? Când trebuie să fim mai blânzi ca toți, doar stăm de vorbă cu Stăpânul, Îl rugăm pentru păcatele noastre și-I cerem milă, iubire și iertare, atunci ne înfuriem, atunci ne sălbăticim, atunci ne umplem gurile de fiere? Spune-mi, cum vom mai putea dobândi mântuire, având chip de rugăciune, dar pe buze cuvinte de mândrie, și pornind pe Stăpânul cu mânie împotriva noastră? Ai venit la biserică pentru a-ți vindeca rănile, nu pentru a le face mai rele pe ale semenului. Timpul rugăciunii e timp de milă, de suspin, nu de urgie; de lacrimi, nu de mânie; de pocăință, nu de revoltă. Pentru ce strici rânduiala? Pentru ce lupți împotriva ta? Pentru ce-ți dărâmi casa pe care vrei s-o ridici? Înainte de toate, cel ce se roagă trebuie să aibă sufletul potolit, mintea smerită, inima zdrobită. Iar acest lucru nu va putea să-l facă niciodată cel ce strigă împotriva dușmanilor lui, căci este plin de mânie și nu-i cu putință să aibă mintea smerită.

Să nu ne rugăm, dar, împotriva dușmanilor, dar nici să pomenim faptele noastre bune, ca să nu pățim ca fariseul. După cum e bine să ne pomenim păcatele, tot așa e bine să uităm faptele noastre bune.

– De ce?

– Pentru că pomenirea faptelor noastre bune ne duce la mândrie, dar pomenirea păcatelor noastre ne umilește inima și ne smerește. Una ne face mai trândavi, cealaltă mai râvnitori. Toți câți socot că n-au făcut nici o faptă bună au mai multă tragere de inimă să agonisească fapte bune; pe când cei care socot că au adunat mare bogăție de fapte bune, încrezători în bogăția lor, nu mai au multă râvnă ca să-și agonisească mai multă bogăție.

3. Să nu pomenești dar faptele tale bune, ca să ți le pomenească Dumnezeu: *"Spune tu întâi păcatele,* zice Dumnezeu, *ca să te îndreptezi"*[8]; și iarăși: *"Nu-Mi voi aduce Eu aminte de fărădelegile tale, dar adu-ți tu aminte de ele!"*[9].

8. Is. 43, 26.
9. Is. 43, 25–26.

Dar pentru ce Dumnezeu l-a ascultat pe vameş aşa de iute, iar pe Isaac l-a lăsat să se roage douăzeci de ani pentru femeia sa şi numai după aceea a împlinit rugăciunea dreptului? Că trebuie să vă plătesc restul datoriei din predica de ieri.

– Pentru ce dar s-a făcut aceasta?

– Pentru ca să înveţi de la vameş iubirea de oameni a Stăpânului, Care ascultă degrabă, iar de la Isaac să înveţi răbdarea robului care a primit aşa de târziu ceea ce cerea, dar nu s-a depărtat de rugăciune, pentru ca, dacă eşti păcătos, să nu te deznădăjduieşti, iar dacă eşti drept, să nu te mândreşti. *"N-au trebuinţă de doctor cei sănătoşi, ci cei bolnavi"*[10]. Vameşul era bolnav, de aceea i-a întins iute mâna; Isaac era sănătos şi de aceea l-a amânat, ca să-i mărească răbdarea.

Dar am vorbit suficient despre aceasta. A fost nevoie apoi să spun pentru ce femeia lui a fost stearpă, pentru ca să nu te îndoieşti atunci când vezi că Fecioara a ajuns mamă, pentru ca iudeului care te va întreba: "Cum a născut Maria?", să-i spui: "Cum a născut Sarra, cum a născut Rebeca, cum a născut Rahila?". Când e vorba să se facă o minune deosebită şi mare, minunea e preînchipuită de multe fapte. Şi după cum ostaşii merg înainte când iese un împărat, pentru ca să nu fie deodată, pe nepregătite, primirea împăratului, tot aşa şi când e vorba să se facă o minune nemaiauzită, merg înainte fapte preînchipuite, pentru ca, fiind mai dinainte pregătiţi, să nu ne mai mirăm şi nici să ne înspăimântăm de faptul acesta nemaiauzit. Aşa s-a făcut şi cu moartea lui Hristos. A mers mai înainte Iona şi a deprins mintea noastră. După cum chitul l-a dat afară pe Iona după trei zile, tot aşa şi mormântul pe Hristos[11]. N-a găsit în El hrană potrivită. Că păcatul este hrana potrivită morţii. Din păcat se naşte, în păcat îşi are rădăcina, cu păcat se hrăneşte. La fel şi cu

10. Matei 9, 12.
11. "Tot aşa şi mormântul pe Hristos", după conjectura lui Savilius.

noi când înghiţim, fără să ştim, o piatră. La început, puterea stomacului încearcă să o mistuie; dar când stomacul găseşte că hrana aceasta e străină, după ce a întrebuinţat multă vreme puterea lui de mistuire, şi nu poate mistui piatra, dar îşi slăbeşte propria-i putere, atunci, nemaiputând ţine nici mâncarea ce o luase mai înainte, slăbit de puteri, dă afară, cu multe dureri, odată cu mâncarea aceea, şi piatra. Aşa s-a întâmplat şi cu moartea. A înghiţit piatra cea din capul unghiului[12], şi n-a putut s-o mistuie; i s-a slăbit toată puterea ei. De aceea a dat afară, odată cu piatra, şi cealaltă mâncare, firea oamenilor. Că nici pe aceasta nu o va putea ţine până la sfârşit. De aceea au mers mai înainte şi femeile sterpe, ca să fie crezută naşterea din Fecioară. Dar, mai bine spus, nu ca să fie crezută numai naşterea! Că dacă vom cerceta cu luare-aminte, vom găsi că sterpiciunea acelor femei a fost şi preînchipuire a morţii lui Hristos.

4. Fiţi însă cu luare-aminte! Greu de înţeles este ce am să vă spun. Vreau să vă spun cum ne duce pântecele sterp al Sarrei la credinţa Învierii lui Hristos.

– Cum ne duce?

– După cum pântecele Sarrei, mort fiind, a înviat prin harul lui Dumnezeu şi a odrăslit trup viu, trupul lui Isaac, tot aşa şi Hristos, mort fiind, a înviat prin propria Lui putere. Şi, ca să vezi că nu-i forţată spusa mea, ascultă ce spune Pavel! După ce a spus despre Avraam că *"nu s-a uitat la amorţirea pântecelui Sarrei, ci s-a întărit cu credinţa, dând slavă lui Dumnezeu şi fiind încredinţat că Dumnezeu poate să şi facă ce i-a făgăduit"*[13] – adică, să facă să se nască fiu viu din nişte trupuri moarte –, apoi, ca să ne ducă de la cele spuse la credinţa în Învierea lui Hristos, a adăugat: *"Nu s-a scris numai pentru el că i s-a socotit lui, ci şi pentru noi"*[14].

– De ce?

12. Cf. Matei 21, 42; Efes. 2, 20; 1 Ptr. 2, 6.
13. Rom. 4, 20–21.
14. Rom. 4, 23.

– *"Pentru noi, cărora ni se va socoti, celor ce credem în Cel ce L-a înviat din morți pe Iisus, Domnul nostru"*[15].

Cuvintele lui Pavel au acest înțeles: Dumnezeu l-a înviat pe Isaac din niște trupuri moarte; tot așa L-a înviat și pe Fiul când a fost mort.

Vrei să afli că nerodirea a fost preînchipuirea și a unui alt fapt? Biserica avea să nască mulțimea credincioșilor. Ca să nu te îndoiești cum a născut cea stearpă, cea fără de copii, cea fără de rod, a fost mai înainte o femeie care, stearpă prin fire, a deschis drum celei sterpe cu voința; și astfel, Sarra a ajuns preînchipuirea Bisericii. După cum Sarra, stearpă fiind, a născut la bătrânețe, tot așa și Biserica, stearpă fiind, a născut la sfârșitul vremurilor. Și că acesta-i adevărul, ascultă ce spune Pavel: *"Iar noi suntem fiii celei slobode"*[16]. Pentru că Sarra, femeia cea slobodă a lui Avraam, este preînchipuirea Bisericii, de aceea Pavel a spus: *"Iar noi suntem fiii celei slobode"*. Și iarăși: *"Deci noi, fraților, suntem ca Isaac, fii ai făgăduinței"*[17].

– Ce înseamnă *"ai făgăduinței"*?

– După cum pe acela nu l-a născut firea, tot așa nici pe noi nu ne-a născut firea, ci harul lui Dumnezeu. Și iarăși: *"Ierusalimul cel de Sus este slobod, el este mama noastră"*[18]. Aceasta este Biserica. *"Că v-ați apropiat,* spune Pavel, *de muntele Sionului și de cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul cel ceresc, Biserica celor întâi-născuți"*[19]. Așadar, dacă Biserica este Ierusalimul cel de Sus, iar Sarra este preînchipuirea Ierusalimului celui de Sus, după cum a spus, că: *"două sunt, una care naște spre robie, care este Agar*[20]*, iar alta Ierusalimul cel de Sus, care este slobodă, care este mama noastră"*[21], atunci este clar că Sarra este

15. Rom. 4, 24.
16. Gal. 4, 31.
17. Gal. 4, 28.
18. Gal. 4, 26.
19. Evr. 12, 22.
20. Gal. 4, 24.
21. Gal. 4, 26.

preînchipuirea Ierusalimului celui de Sus şi după naştere, şi după nerodire.

5. Ştiu că sunt anevoioase cele spuse, dar dacă vom cugeta asupra lor, nu ne va scăpa nimic din înţelesul lor. Cuvintele acestea au un adânc înţeles tainic şi dogmatic. Dar dacă vreţi, pe lângă aceste înţelesuri, vă voi vorbi şi de înţelesul lor moral. Rebeca era stearpă, ca să cunoşti înţelepciunea bărbatului ei Isaac; că nici n-a lăsat-o, deşi nu-l oprea nici o lege, nici n-a luat alta, n-a adus altă femeie lângă cea slobodă. Lucrul acesta îl fac mulţi oameni care, sub pretext că n-au copii, lasă pe unele şi iau pe altele, ca să-şi plinească desfrânarea; alţii aduc ţiitoare şi umplu casele de nenumărate certuri. Dreptul Isaac n-a făcut aşa, ci a continuat să-şi iubească soţia dată lui de Dumnezeu, şi-L ruga pe Stăpânul firii să dezlege legăturile firii[22]. Şi nu-şi ocăra femeia.

– De unde ştim că n-o ocăra?

– Chiar din Scriptură! Dacă ar fi ocărât-o, Scriptura ar fi spus şi aceasta, n-ar fi păstrat tăcere asupra ei.

Scriptura vorbeşte şi de însuşirile, şi de cusururile drepţilor pentru ca de unele să fugim, iar pe altele să le urmăm. De pildă, când Rahila, nora lui Isaac, s-a plâns lui Iacov, fiul lui Isaac, bărbatul a certat-o. Scriptura a vorbit şi de una, şi de alta; nu le-a ascuns. Rahila i-a spus: *"Dă-mi copii, dacă nu, voi muri!"*[23]. Ce i-a răspuns Iacov? *"Sunt eu oare Dumnezeu, Cel ce a stârpit rodul pântecelui tău?"*[24], a spus el. *"Dă-mi copii!"*, i-a spus femeia. O cerere femeiască nesocotită. "Spui, femeie, bărbatului: *"Dă-mi copii!*, şi laşi deoparte pe Stăpânul firii?". Din pricina acestei cereri nesocotite, bărbatul ei a certat-o, a potolit cererea ei nesocotită şi a învăţat-o de la cine trebuie să ceară.

22. Cf. Fac. 25, 21.
23. Fac. 30, 1.
24. Fac. 30, 2.

Dar cu Isaac și cu Rebeca nu s-au petrecut lucrurile așa. Nici el n-a grăit astfel, și nici Rebeca nu s-a plâns tânguit.

Acești doi drepți ne învață cumințenia și credința. Rugăciunea lui către Dumnezeu ne arată credința sa, iar cumințenia lui ne-o face cunoscută prin aceea că nu și-a lăsat femeia. Mai mult, Isaac n-a ocărât-o, nici n-a deznădăjduit! Acestea arată răbdarea lui, înțelepciunea lui, marea lui blândețe și dragostea pentru femeia lui. Isaac n-a făcut așa cum fac mulți azi în astfel de împrejurări, că aleargă la vrăjitoare și fermecătoare, la lucruri zadarnice, nefolositoare, păgubitoare și pierzătoare de suflet! Nu! Le-a lăsat pe toate acestea la o parte, și-a bătut joc de toate cele omenești și a alergat la Stăpânul firii, Singurul care poate îndrepta acestea.

6. Auziți acestea, bărbați, luați aminte, femei! Să-l imităm cu toții pe dreptul acesta! Femeia să nu aibă nimic mai de preț decât bărbatul ei, iar bărbatul să nu aibă nimic mai de dorit decât femeia sa. Înțelegerea dintre femeie și bărbat ține viața noastră, a tuturor. Ea ține lumea toată. După cum dacă se clatină temeliile se dărâmă toată casa, tot așa, dacă se răvășesc căsniciile, se strică toată viața noastră. Să-ți explic. Lumea e făcută din cetăți; cetățile din case; casele din bărbați și din femei. Dacă intră ceartă între bărbat și femeie, a intrat cearta în case; iar dacă sunt tulburate casele, atunci se tulbură și cetățile; iar dacă cetățile sunt frământate, atunci, neapărat, întreaga lume e plină de tulburare, de război și de ceartă. De aceea, Dumnezeu are multă grijă de bunăstarea căsniciilor; de aceea, nu-i lasă pe bărbați să-și părăsească femeile *"decât numai pentru pricină de desfrânare"*[25].

– Ce să fac, mi se poate spune, dacă femeia e certăreață, cheltuitoare, doritoare de lux, dacă are și alte nenumărate cusururi?

– Îndură-le pe toate curajos! N-o lăsa din pricina cusururilor ei, ci îndreaptă-i defectele toate. De aceea ești capul

25. Matei 5, 32; 19, 9.

ei[26], ca să ştii să-i vindeci trupul. Trupul nostru nu-l despărţim de cap, oricât de multe răni ar avea! Să nu despărţim, dar, de noi nici pe femeia noastră! Ea ne este trupul nostru! De aceea şi spune fericitul Pavel: *"Aşa sunt datori să-şi iubească bărbaţii femeile lor, ca şi trupurile lor"*[27]. Femeile, la rândul lor, au aceeaşi lege faţă de noi: "Iubeşte-ţi bărbatul, femeie, cum îţi iubeşti capul! Cum îţi cinsteşti capul, aşa să-ţi cinsteşti bărbatul!". Nu stărui în zadar asupra acestui lucru! Ştim câte bunătăţi vin în casă când femeia se uneşte cu bărbatul! Ştim câte rele vin în casă când nu se înţeleg între ei. Când bărbatul şi femeia se ceartă între ei, nu-i poate bucura nimic: nici bogăţia, nici copiii buni, nici mulţimea de copii, nici funcţiile înalte, nici puterea, nici slava sau cinstea, nici petrecerile şi luxul, nici altă bunăstare!

7. Înainte de toate celelalte, aceasta să o căutăm! Are femeia ta vreun cusur? Fă ce a făcut Isaac! Roagă-te lui Dumnezeu! Dacă el a îndreptat, prin stăruinţa în rugăciune, beteşugul firii, cu mult mai mult noi vom putea îndrepta cusururile voinţei rugând necontenit pe Dumnezeu. Când Dumnezeu te va vedea că stărui de dragul legii Lui, că rabzi cu vitejie păcatele femeii, te va ajuta în învăţătura ce o dai ei, şi-ţi va da răsplată pentru răbdarea ta. *"Pentru că ce ştii, bărbate,* spune Pavel, *dacă-ţi vei mântui femeia? Sau ce ştii, femeie, dacă-ţi vei mântui bărbatul?"*[28]. "Nu-ţi pierde curajul, îţi spune Pavel, nu deznădăjdui!". Se poate întâmpla să o mântui! De nu se îndreaptă, tu n-ai pierdut răsplata răbdării, dar dacă o laşi, ai păcătuit, căci ai călcat legea şi eşti osândit de Dumnezeu pentru adulter. *"Oricine îşi lasă femeia lui,* spune Domnul, *în afară de pricină de desfrânare, o face să săvârşească adulter"*[29]. Adesea, poţi lua o femeie mai rea ca cea dintâi, şi ai săvârşit păcatul fără să capeţi linişte. Dar chiar dacă iei o femeie mai bună, aceasta de a doua nu-ţi dă desăvârşită plăcere, din pricina lăsării

26. Cf. Efes. 5, 23.
27. Efes. 5, 28.
28. 1 Cor. 7, 16.
29. Matei 5, 32.

femeii celei dintâi, care ţi se socoteşte adulter. Că adulter e lăsarea femeii dintâi.

Deci, când vezi că dai de un necaz, fie în căsnicie, fie în celelalte treburi, roagă-L pe Dumnezeu. Rugăciunea e singura dezlegare, cea mai bună, a necazurilor ce ni se întâmplă. Puternică este arma rugăciunii! Am spus aceasta adeseori, o spun şi acum, şi nu voi înceta s-o spun. De eşti păcătos, uită-te la vameş; n-a fost îndepărtat, ci i s-au iertat atâta amar de păcate![30] Vrei să cunoşti câtă putere are rugăciunea? Iată, prietenia cu Dumnezeu nu săvârşeşte atâtea câte săvârşeşte rugăciunea! Nu-i cuvântul meu! N-aş îndrăzni să-mi spun părerea mea într-un lucru atât de însemnat. Ascultă Scriptura! Ea îţi spune că ceea ce n-a putut prietenia a putut rugăciunea. *"Care din voi,* spune Hristos, *având un prieten, de se va duce la el şi-i va zice: "Dă-mi împrumut trei pâini...," dar acela, răspunzând, îi va zice lui: "Uşa e închisă, copiii îmi sunt în pat; nu-mi da de osteneală"... Zic vouă: Chiar dacă nu-i va da pentru că i-e prieten, îi va da, pentru îndrăzneala lui, cât îi trebuie"*[31]. Ai văzut că ceea ce n-a putut prietenia a putut stăruinţa? Şi ca să nu socoteşti că din pricina aceasta a reuşit, că-i era prieten, Hristos a spus: *"Chiar dacă nu-i va da pentru că i-e prieten, îi va da pentru îndrăzneala lui"*. Chiar dacă prietenia nu va face acest lucru, spune Hristos, va face stăruinţa ceea ce n-a făcut prietenia.

– De unde ştim aceasta?

– De la vameş. Vameşul n-a fost prieten cu Dumnezeu, dar I-a ajuns prieten. Deci, chiar dacă eşti duşmanul lui Dumnezeu, prin stăruinţă Îi ajungi prieten. Iat-o şi pe canaaneeancă. Ascultă ce-i spune Hristos! *"Nu este bine să iei pâinea fiilor şi s-o dai câinilor!"*[32].

– Şi cum a făcut aceasta dacă nu este bine?

– Prin stăruinţă, femeia a făcut ca acesta să fie un bine, ca să afli că prin stăruinţă ajungem vrednici de ceea ce nu suntem vrednici.

30. Cf. Luca 18, 9–14.
31. Luca 11, 5–8.
32. Matei 15, 26.

8. Am spus totul ca să nu zici: "Sunt păcătos, nu am îndrăznire, nu pot să mă rog!". Acela are îndrăznire, care socoate că nu are îndrăznire; cel ce socoate că are îndrăznire a pierdut îndrăznirea, ca fariseul; iar cel care se socoate fără îndrăznire şi lepădat de Dumnezeu, acela, mai cu seamă, va fi ascultat, ca vameşul. Vezi câte pilde ai! Pe canaaneeancă, pe vameş, pe tâlharul de pe cruce[33], pe prietenul din pildă, care a cerut trei pâini, pe care nu le-a dobândit atât pentru prietenie cât pentru stăruinţă. Fiecare dintre aceştia, dacă ar fi spus: "Sunt păcătos, mi-e ruşine, aşa că nu trebuie să mă duc să mă rog", n-ar fi dobândit nimic. Dar pentru că fiecare din ei nu s-a uitat la mărimea păcatelor lor, ci la bogăţia iubirii de oameni a lui Dumnezeu, a îndrăznit, a prins curaj, şi, deşi era păcătos, a cerut mai mult decât merita, şi fiecare a dobândit ceea ce a voit.

De toate acestea să ne aducem aminte şi să le păstrăm în inimă. Să ne rugăm necontenit cu mintea trează, cu îndrăznire, cu bune nădejdi, cu multă râvnă. Cu câtă râvnă se roagă alţii împotriva duşmanilor lor, cu tot atâta râvnă să ne rugăm noi şi pentru duşmani, şi pentru fraţii noştri, şi vom dobândi negreşit toate cele de folos. Iubitor de oameni este Cel ce dă, şi nu dorim noi să luăm cât doreşte El să ne dea.

Ştiindu-le dar pe acestea toate, să nu ne descurajăm de mântuirea noastră, chiar dacă am fi ajuns la nivelul cel mai de jos al răutăţii, ci să ne apropiem de Dumnezeu cu bună nădejde, fiind încredinţaţi că negreşit vom dobândi ce cerem de ne rugăm după legile puse de El. *"Celui ce poate să facă toate mai presus decât cerem sau gândim"*[34], lui Hristos, Împăratul a toate, Dumnezeul nostru, I se cuvin toată slava, cinstea şi închinăciunea, împreună şi Părintelui Celui fără de început şi Prea Sfântului şi de-viaţă-făcătorului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

33. Cf. Luca 23, 40–43.
34. Efes. 3, 20.

La slujba de mai înainte slujise în biserica cea nouă cu episcopul; acum a rostit această predică în biserica cea veche, la pericopa Apostolului: *"Când a venit Petru în Antiohia, i-am stat împotrivă pe față"*[1], arătând că cele săvârșite n-au fost împotrivire, ci iconomie[2]

1. O singură zi am lipsit dintre voi, și am fost așa de trist și de supărat, de parcă aș fi fost un an despărțit de voi. Și că e adevărat acest lucru, o știți și voi din cele ce înșivă ați simțit. După cum un sugar, despărțit de sânul mamei lui, se întoarce mereu, oriunde l-ai duce, căutându-și mama, tot așa și eu, dus departe de sânul mamei, căutam pretutindeni sfânta voastră adunare. Dar am avut destulă mângâiere în aceea că am îndurat despărțirea pentru a da ascultare iubitorului nostru părinte[3], iar plata ascultării a pus capăt supărării pricinuite de întristare. Că pentru mine este ceva mai strălucitor decât o diademă și mai slăvit decât o cunună să merg pretutindeni cu cel ce m-a născut[4]. Asta e podoaba mea, asta e tăria mea. Podoabă, că atât de mult l-am câștigat și atât de mult mă iubește, încât nu vrea să se ducă nicăieri fără copilul lui; tărie, pentru că, fiind de față și văzându-l cum luptă, îmi dă ajutor cu rugăciunile lui. Și după cum, prin mâinile cârmacilor, cârma și zefirul duc cu bine corabia în port, tot așa și bunăvoința lui, dragostea lui și ajutorul lui duc cuvântul meu mai bine ca zefirul, cârmaciul și cârma. Apoi, pe mine mă mai mângâie și aceea

1. Gal. 2, 11.
2. P.G. 51, 371–388.
3. Episcopului.
4. E vorba tot de episcopul Flavian.

că atunci v-aţi desfătat cu o bogată masă, şi că gazda care a dat masa a fost darnică şi bogată. Ştiu aceasta nu numai din auzite, ci şi din proprie experienţă. Au fost oameni care mi-au spus cele rostite şi din aceste rămăşiţe am alcătuit în gând întreg ospăţul. Am lăudat gazda care a dat masa, m-am minunat de scumpetea bucatelor şi de bogăţia lor. Am fericit însă şi bunăvoinţa şi grija voastră mare, că ţineţi cu atâta pază cele spuse, încât le duceţi şi altuia. De aceea şi eu cu dragă inimă voi vorbi dragostei voastre. Că cel care aruncă aici seminţele nu le aruncă pe cale, nici nu le dă între spini, nici nu le seamănă pe piatră! Atât de gras şi de adânc arat este ogorul! Primeşte toate seminţele în sânurile lui şi le înmulţeşte.

Dacă altădată m-aţi ascultat cu dragă inimă şi cu multă râvnă – de altfel totdeauna m-aţi ascultat –, vă rog să-mi faceţi şi astăzi plăcerea aceasta. N-am să vorbesc de lucruri întâmplătoare, ci de lucruri mari. De aceea, am nevoie de ochi care să vadă mereu pătrunzător, de minte deşteaptă, de gând treaz, de gânduri încordate, de suflet atent şi veghetor.

Aţi auzit cu toţii citirea Apostolului. Cei care au fost atenţi la cele citite ştiu că azi ne stau în faţă mari lupte şi sudori.

"Când a venit Petru în Antiohia, a spus Apostolul, *i-am stat împotrivă pe faţă"*[5].

2. Oare nu-l tulbură pe fiecare ascultător cuvintele acestea, că Pavel i s-a împotrivit lui Petru, că stâlpii Bisericii s-au izbit şi s-au lovit unul de celălalt? Stâlpi, într-adevăr, sunt ei! Ei ţin bolta credinţei! Sunt stâlpi, întăriturile şi ochii trupului Bisericii! Sunt izvoare de bunătăţi, vistierii şi porturi! Şi orice-ai spune, nimic nu poţi spune pe măsura vredniciei lor. Dar cu cât sunt mai mari laudele lor, cu atât mai mare este şi lupta noastră. Fiţi deci cu mintea trează. Vorbim pentru Părinţi, ca să respingem învinuirile aduse împotriva lor de cei din afară, de cei de altă credinţă.

5. Gal. 2, 11.

"Când a venit Petru în Antiohia, i-am stat împotrivă pe față, pentru că era vrednic de înfruntare". Apoi, și pricina înfruntării: *"Că înainte de a veni unii de la Iacov, mânca împreună cu păgânii, dar când au venit aceia, se ferea și se deosebea, temându-se de cei din tăierea împrejur. Și împreună cu el s-au fățărnicit și ceilalți iudei, încât și Varnava a fost atras în fățărnicia lor. Dar când am văzut că ei nu umblă drept, după adevărul Evangheliei, i-am spus lui Petru înaintea tuturor"*[6]. Mai sus spusese: *"pe față"*, aici: *"înaintea tuturor"*. *"Dacă tu, iudeu fiind, trăiești ca păgânii, și nu ca iudeii, pentru ce-i silești pe păgâni să trăiască precum iudeii?"*[7].

Poate că ați lăudat îndrăzneala lui Pavel, că nu s-a rușinat de vrednicia persoanei, că din pricina adevărului Evangheliei, n-a roșit de cei de față. Dar chiar dacă aceasta aduce laudă lui Pavel, totuși e rușinea noastră.

– Și ce e cu aceasta? Pavel a făcut bine!

– Dar Petru a făcut rău dacă nu umbla bine. Ce folos îmi este când un cal din ham șchiopătează? Nu către Pavel mi-e cuvântul, ci către cei din afară! De aceea vă și rog să fiți cu luare-aminte. Că voi mări acuzația, o voi face mai mare, ca să vă înmuițesc râvna. Cel ce luptă e cu mintea trează, iar cel ce se teme pentru tatăl său e cu luare-aminte. Cel ce aude o învinuire dorește să vadă și apărarea. Dar când voi începe să măresc învinuirea, să nu socotești că spusele sunt gândurile mele. Intru prin cuvânt adânc în sufletul vostru, sap mintea voastră, ca să semăn în adânc gândurile ce vi le spun, ca să vă fac să le păziți bine. Spusele mele vor fi laudă și orașului nostru. El a văzut întrecerea, el a văzut lupta; dar, mai bine spus, nu lupta, ci ceea ce părea a fi luptă, mai folositoare decât pacea. Că nu sunt atât de mult strânse între ele mădularele noastre prin legăturile nervilor cât de strânși erau Apostolii, unii de alții, prin legăturile dragostei.

6. Gal. 2, 12-14.
7. Gal. 2, 14.

3. L-aţi lăudat pe Pavel? Ascultaţi însă că cele spuse de Pavel sunt o învinuire adusă lui Petru, dacă nu căutăm să prindem înţelesul ascuns al cuvintelor lui Pavel.

Ce spui, Pavele? Ai ţinut de rău pe Petru că ai văzut că nu umblă drept, după adevărul Evangheliei? Bine! Dar de ce l-ai mustrat *"pe faţă"*? Pentru ce *"înaintea tuturor"*? Nu trebuia oare ca mustrarea să fie fără martori? Pentru ce dai în vileag judecata, pentru ce îl acuzi de faţă cu mulţi martori? Nu s-ar putea spune că faci aceasta din duşmănie, din invidie şi din dorinţa de ceartă? Nu eşti tu cel ce ai spus: *"M-am făcut cu cei neputincioşi, neputincios"*?[8]

– Ce înseamnă: *"Cu cei neputincioşi, neputincios"*?

– Înseamnă, răspunde Pavel, să te cobori la cel slab, să-i acoperi rănile, să nu-l laşi să cadă în greşeli.

– Atunci, pentru ce ai fost atât de neomenos cu cel împreună-Apostol, când eşti atât de grijuliu şi de iubitor cu ucenicii? N-ai auzit pe Hristos că a spus: *"De-ţi va greşi fratele tău, mergi şi mustră-l între tine şi el singur"*[9]? Tu, însă, îl mustri în faţa lumii şi te lauzi cu asta! *"Când a venit Petru în Antiohia, i-am stat împotrivă pe faţă"*. Şi nu-l mustri numai în faţa lumii, dar mai scrii despre lupta aceasta şi în scrisori, şi faci amintirea ei nemuritoare ca pe nişte coloane, ca nu numai cei ce erau atunci de faţă, ci ca toţi oamenii care locuiesc în lume să cunoască din epistolă ce s-a întâmplat. Aşa ţi-au făcut apostolii în Ierusalim, când după paisprezece ani te-ai suit ca să le spui despre Evanghelie? Nu spui tu: *"După paisprezece ani m-am suit şi le-am spus despre Evanghelie, în deosebi celor mai de seamă"*?[10] Cum? Când tu ai vrut să le spui în deosebi, te-au împiedicat ei, te-au adus în mijloc şi au spus tuturor? Nu poţi spune asta! Tu deci le-ai grăit în deosebi şi nimeni nu s-a împotrivit, iar pe Apostol îl dai în vileag? Oare numai atunci

8. 1 Cor. 9, 22.
9. Matei 18, 15.
10. Gal. 2, 1-2.

te-ai bucurat de această bunăvoinţă? Oare n-au întrebuinţat faţă de tine aceeaşi înţelepciune când erau atâtea mii de iudei? Oare nu te-au luat deoparte şi ţi-au spus: *"Vezi, frate, câte mii de iudei au crezut; şi aceştia toţi sunt râvnitori ai Legii; şi ei au auzit despre tine că înveţi despărţirea de Lege. Ce este, deci? Fă ce-ţi vom spune. Sunt la noi patru bărbaţi care au asupra lor o făgăduinţă. I-ai pe aceştia şi rade-te împreună cu ei, curăţeşte-te împreună cu ei, şi vor cunoaşte că nu este nimic din cele ce au auzit despre tine"*[11]? Ai văzut câtă grijă au de bunul tău nume? Ai văzut cum caută să te acopere sub masca acelei iconomii, cum caută să te ascundă cu jertfa ce aveai s-o aduci şi cu curăţirile? Pentru ce n-ai arătat şi tu tot atâta purtare de grijă?

4. Dacă ar fi fost cu adevărat luptă şi ceartă în cele petrecute în Antiohia, ar fi fost îndreptăţite învinuirile acestea. Dar aşa, n-a fost luptă, ci o luptă aparentă, care a arătat marea înţelepciune a lui Pavel şi Petru şi bunăvoinţa unuia faţă de celălalt.

Dar deocamdată să auzim chiar aparenta învinuire: *"Iar când a venit Petru în Antiohia, i-am stat împotrivă pe faţă"*[12].

– De ce?

– *"Pentru că înainte de a veni unii de la Iacov, mânca împreună cu păgânii; iar când au venit, se ferea şi se deosebea, temându-se de cei din tăierea împrejur"*[13].

Ce spui? Este Petru sfios şi lipsit de curaj? Nu i s-a dat oare numele de Petru tocmai pentru că era neclintit în credinţă? Ce faci, omule? Respectă numele pus de Stăpân ucenicului Său! Este Petru sfios şi lipsit de curaj? Cine-ţi va primi spusele acestea? Nu l-a văzut oare Ierusalimul, şi privelıştea cea dintâi, şi Biserica în care el cel dintâi a sărit şi a dat cel dintâi drumul acelui fericit glas şi a spus: *"Pe acest Iisus, pe Care L-a înviat Dumnezeu, dezlegând durerile*

11. Fapte 21, 20-24.
12. Gal. 2, 11.
13. Gal. 2, 12.

morții"[14]? Și iarăși: *"Pentru că nu David s-a suit în ceruri, ci zice El Însuși: Zis-a Domnul Domnului meu: "Șezi de-a dreapta Mea până ce voi pune pe dușmanii Tăi așternut picioarelor Tale"*[15]. Spune-mi, te rog, acesta este sfios și lipsit de curaj, acesta care, în timp ce era amenințat de atâta frică și de atâtea primejdii, a intrat cu atâta îndrăznire între acei câini setoși de sânge, care clocoteau încă de mânie și suflau ucidere, și a spus că Cel răstignit de ei a înviat, este în ceruri, șade de-a dreapta Tatălui și-L și va acoperi pe dușmanii Săi de mii și mii de nenorociri? Te întreb, nu-l admiri, nu-l încununezi că a deschis gura, că a deschis buzele, că s-a ridicat în picioare, că s-a arătat în mijlocul celor ce L-au răstignit pe Hristos? Care cuvânt, care minte va putea înfățișa îndrăznirea lui din ziua aceea și libertatea cu care a vorbit? Nici unul! Dacă, înainte de răstignire, iudeii hotărâseră să alunge din sinagogă pe cel care va mărturisi pe Hristos[16], oare după răstignirea lui Hristos și după îngroparea Lui, când ar fi auzit nu numai că Hristos este mărturisit, ci că este propovăduit cu multă înțelepciune, și despre toată rânduiala întrupării, oare n-ar fi sfâșiat, nu l-ar fi rupt cu toții în bucăți pe omul care cel dintâi dintre toți a îndrăznit să se împotrivească nebuniei lor?

5. Lucru mare nu-i numai acela că a mărturisit pe Hristos, ci că el, înaintea tuturor celorlalți, L-a mărturisit cu îndrăznire, în timp ce iudeii erau înnebuniți și dornici de ucidere. După cum în război, pe câmpul de bătălie, când falanga este gata de luptă, pe acela mai cu seamă îl admirăm, care sare înaintea tuturor și sfarmă fruntea falangei vrăjmașe – iar acesta, care a făcut începutul și spărtura, nu-i numai pricina acelei biruințe, ci și a biruințelor celorlalte de mai târziu –, tot așa trebuie să gândim și despre Petru, că el, intrând întâiul, spărgând fruntea falangei iudaice și

14. Fapte 2, 24.
15. Fapte 2, 34-35.
16. Cf. Ioan 9, 22.

ţinând acea lungă cuvântare înaintea poporului, a deschis cale şi celorlalţi Apostoli. Orice faptă mare făcută mai târziu, fie de Ioan, fie de Iacov, fie de Pavel, sau de oricare altul, e depăşită de fapta lui Petru. Pe toţi îi depăşeşte acesta, căci prin îndrăznirea lui le-a deschis calea, le-a deschis uşa şi le-a dat lor, ca unui râu ce curge în multe ape, le-a dat putinţa să intre în toată voia: pe cei ce se împotriveau să-i târască, iar celor care-l ascultau cu bunăvoinţă să le adape necontenit sufletele. Dar oare numai după răstignirea lui Hristos a fost Petru aşa? N-a fost oare mai înflăcărat decât toţi şi înainte de răstignire? Nu era el gura Apostolilor? N-a grăit el pe când tăceau toţi ceilalţi? *"Cine spun oamenii că sunt Eu, Fiul Omului?, a întrebat Hristos. Iar ei au răspuns: Unii, Ilie, alţii Ieremia, iar alţii, unul dintre profeţi. Dar voi cine ziceţi că sunt? Petru, răspunzând, a zis: "Tu eşti Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu"*[17]. *"Voi"* a spus Hristos. Şi în locul gurii tuturor, a grăit Petru. Astfel, Petru era limba Apostolilor. În locul tuturor, el a răspuns. Dar oare numai în această împrejurare a fost Petru aşa de râvnitor, iar în altele îl părăseşte râvna? Deloc! În toate împrejurările îl vedem cuprins de aceeaşi căldură. Când Hristos spune: *"Vor da pe Fiul Omului şi-L vor biciui şi-L vor răstigni"*[18], el spune: *"Milostiv fii Ţie, Doamne, să nu-Ţi fie aceasta"*[19]. Să nu ne uităm la aceea că a răspuns fără să se gândească, ci că dorea cu adevărat şi clocotea de dor. Iarăşi, Hristos S-a suit în munte şi S-a schimbat la faţă; şi S-a arătat acolo între Ilie şi Moise şi vorbea cu ei. Şi acolo Petru spune iarăşi: *"Dacă vrei, să facem aici trei colibe"*[20].

6. Uită-te cum Îl iubea pe Dascăl! Uită-te la râvna şi la priceperea lui! Pentru că mai înainte îi închisese gura din pricina unui răspuns nesocotit, acum lasă fapta la voia

17. Matei 16, 13-16.
18. Marcu 10, 33-34.
19. Matei 16, 22.
20. Matei 17, 4.

Dascălului. *"Dacă vrei"*, spune el. "Se poate întâmpla, își spunea el, ca dorul să mă mânie să vorbesc fără să judec!". Deci, ca să nu fie mustrat la fel, spune: *"Dacă vrei"*. Era apoi cina aceea sfântă și înfricoșătoare; și atunci Iisus a spus: *"Unul din voi Mă va vinde"*[21]; și iarăși Petru, din pricina mustrării primite mai înainte, nu îndrăznea să întrebe pe Dascăl; dar, din pricina dorului ce-l avea, nu putea să tacă, ci căuta să afle, dar să nu pară îndrăzneț și nesocotit.

– Cum și-a împlinit și dorința, și s-a ferit și de mustrare?

– Prin aceea că a voit să știe cine e vânzătorul, Petru și-a arătat dorul său nestăpânit, iar prin aceea că n-a făcut el însuși aceasta, ci a pus pe altul, și-a arătat evlavia și smerenia. "Mă simt strâmtorat din toate părțile, își spunea el. Stăpânul a vorbit de vânzare. Mare e primejdia. Prăpastie și dintr-o parte, și din alta. De tac, grija îmi mănâncă sufletul; de întreb, mă tem să nu mă mustre iarăși!". De aceea, a ales calea de mijloc. El, care în toate celelalte împrejurări o lua înainte, atunci a avut nevoie de îndrăznirea lui Ioan ca să-l afle pe vânzător[22]. Da, Petru nu avea pe buze pe altcineva, nu avea în suflet pe altcineva decât numai pe Stăpânul. De aceea a înfruntat și temnițele, și mii de primejdii de moarte! De aceea își bătea joc de viața de aici. De dragul lui Hristos, când a fost biciuit și când avea pe spate răni, le spunea biciuitorilor: *"Nu putem să nu grăim despre cele ce am văzut și am auzit"*[23]. Ai văzut minte nerobită? Ai văzut îndrăznire neînfrânată? Ai văzut suflet plin de dor și de dragoste cerească? Cum dar îndrăznești, Pavele, să spui că se temea de cei din tăierea împrejur? Că se ferea și se deosebea? Aș putea spune despre Petru și altele multe care îi arată căldura, curajul lui și dorul ce-l avea pentru Hristos. Dar, ca să nu lungesc fără temei cuvântul, sunt de ajuns cele spuse. Nici nu e vorba să fac azi un cuvânt de

21. Matei 26, 21; Ioan 13, 21.
22. Cf. Ioan 13, 22-26.
23. Fapte 4, 20.

laudă în cinstea lui Petru, ci să răspund la întrebarea pusă și să o duc la sfârșit.

7. Tu, însă, uită-te că, și altfel privite lucrurile, învinuirea nu pare adevărată. Atunci, la început, când Petru spunea: *"Pe acest Iisus, pe Care voi L-ați răstignit, L-a înviat Dumnezeu, deziegând durerile morții"*[24], atunci era între dușmani, în care crima era proaspătă, care ciocoteau de mânie, care voiau să-i sfâșie pe ucenici. Patima le era în floare și sufletul plin de mânie. Acum, când Pavel scria acestea, predica avea șaptesprezece ani. După ce a spus: *"După trei ani m-am suit la Ierusalim"*[25], spune iarăși: *"Apoi, după paisprezece ani, m-am suit iarăși la Ierusalim"*[26]. Cel care nu s-a temut la începutul predicii s-a temut acum, după atâta vreme? Cel care nu s-a temut în Ierusalim s-a temut în Antiohia? Cel care nu s-a temut atunci, când era înconjurat de dușmani, se teme, se înspăimântă acum, când nu sunt în preajma sa dușmani, ci credincioși și ucenici? Acum nu umblă drept? Cum s-ar putea spune că îndrăznea când era aprins rugul și se ridicau flăcările sus de tot, și că se temea și tremura când rugul se stinsese și se făcuse cenușă? Dacă Petru ar fi fost fricos și lipsit de curaj, ar fi trebuit să se teamă atunci, la începutul predicii, în capitala iudeilor, unde erau toți dușmanii, nu după atâta vreme, în cel mai creștin oraș, înconjurat de prieteni și de cunoscuți! Deci, nici timpul, nici însușirea persoanelor nu ne lasă să credem cele spuse, așa cum s-au rostit, și să-l învinuim pe Petru de frică.

Îmi lăudați cuvintele? Și doar la început îl admirați pe Pavel și vă minunați de îndrăzneala lui. Dar iată, cuvintele mele au doborât învinuirea. Totuși, după cum spuneam la început, nu mi-e de nici un folos dacă se dovedește că Petru a făcut rău, cu toată fapta bună a lui Pavel – că vina și rușinea rămân asupra noastră, fie de a greșit Petru, fie de

24. Fapte 2, 24.
25. Gal. 1, 18.
26. Gal. 2, 1.

a greşit Pavel –, tot aşa cum pot spune, la fel, că nu mi-e de nici un folos dacă scap de vină pe Petru, dar ne apare Pavel îndrăzneţ şi acuzator nesocotit al celui împreună-Apostol.

Halde dar să-l scăpăm de vină şi pe Pavel. Cum? Pavel n-a fost aşa de înflăcărat pentru Hristos precum Petru? Cine ar putea fi mai înflăcărat decât Pavel, care murea în fiecare zi pentru Hristos[27]? Dar acum nu-i vorbă de curajul lui Pavel, ci dacă s-a purtat cu vrăjmăşie faţă de Apostolul Petru sau dacă lupta dintre ei s-a născut din slavă deşartă şi din ambiţie. Dar nici aceasta nu se poate spune. Să nu fie! Pavel nu era numai slujitorul lui Petru, verhovnicul sfinţilor acelora, ci şi al tuturor Apostolilor; cu toate că în osteneli îi întrecea pe toţi, dar se socotea a fi cel mai din urmă dintre toţi[28]. *"Eu sunt,* spunea el, *cel mai mic dintre apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc apostol"*[29]. Şi nu numai dintre Apostoli, ci şi dintre toţi Sfinţii: *"Iar mie,* spunea el, *celui mai mic dintre toţi sfinţii, mi s-a dat harul acesta"*[30].

8. Ai văzut suflet zdrobit? Ai văzut cum se pune pe el mai prejos decât toţi Sfinţii, nu numai decât Apostolii? Iar cel care avea astfel de simţăminte faţă de toţi Sfinţii ştia şi câtă cinste trebuia să-i dea lui Petru; şi-l respecta pe acela mai mult decât pe toţi oamenii şi nutrea pentru el simţămintele de care Petru era vrednic. Şi aceasta se vede din următoarele: Toată lumea era cu ochii după Pavel; grijile Bisericilor de pe tot pământul atârnau de sufletul aceluia, el purta grija a mii şi mii de treburi în fiecare zi, de pretutindeni îl înconjurau purtarea de grijă de Biserici, sprijinul dat lor, îndreptările, sfaturile, îndemnurile, învăţăturile, chivernisirea a mii şi mii de lucruri. Le-a lăsat pe toate acestea şi s-a dus în Ierusalim. Nu avea altă pricină călătoria

27. Cf. 1 Cor. 15, 31.
28. Cf. 2 Cor. 11, 23.
29. 1 Cor. 15, 9.
30. Efes. 3, 8.

decât aceea de a-l vedea pe Petru, după cum însuşi spune: *"M-am suit în Ierusalim ca să-l văd pe Petru"*[31]. Atât de mult îl cinstea! Îl punea înaintea tuturor. Şi ce? După ce l-a văzut, a plecat îndată? Deloc! Ci a rămas lângă el cincisprezece zile[32]. Te întreb, dacă ai vedea pe un general, viteaz şi minunat, pe vreme de război, când oştile stau faţă-n faţă, când lupta e în fierbere, când îl cheamă de pretutindeni mii şi mii de treburi, că lasă câmpul de bătaie şi se duce să vadă pe un prieten, te întreb, ai mai căuta o dovadă mai mare ca aceasta pentru dragostea ce-o poartă omului aceluia? Nu cred! Aşa gândeşte, deci, şi de Pavel şi de Petru. Război cumplit era şi atunci, oştile stăteau faţă în faţă, era luptă, nu numai cu oamenii, ci cu începătoriile, cu stăpâniile, cu stăpânitorii întunericului veacului aceluia[33]. Era luptă pentru mântuirea oamenilor. Totuşi, atâta îl respecta pe Petru, că de dragul lui a alergat la Ierusalim, cu toată nevoia mare ce-l apăsa şi îl silea; a rămas la el paisprezece zile şi apoi s-a întors la treburile lui!

Aţi văzut curajul lui Petru, aţi văzut dragostea şi preţuirea lui Pavel pentru toţi Apostolii şi pentru Petru mai ales! E nevoie, deci, să ajung şi la dezlegarea întrebării. Dacă Pavel îl iubea pe Petru, şi dacă Petru nu era fricos, nici lipsit de curaj, şi dacă cearta şi împotrivirea n-au pornit din suflet, atunci ce înţeles au cuvintele lui Pavel? Pentru ce a rânduit lucrurile astfel?

9. Aici fiţi cu luare-aminte, daţi-mi ascultare, încordaţi-vă atenţia ca să înţelegeţi bine explicaţia! Ar fi nesocotit ca eu, care sap înţelesul Scripturilor, să-mi dau atâta osteneală, iar voi, care aveţi să vedeţi cu uşurinţă aurul, din trândăvie să treceţi cu nepăsare pe lângă acest câştig. Trebuie însă să iau cuvântul puţin mai de sus, ca să fac mai clară învăţătura.

31. Gal. 1, 18.
32. Cf. Gal. 1, 18.
33. Cf. Efes. 6, 12.

Când S-a înălţat Iisus la ceruri, după ce a plinit mântuirea noastră, a lăsat cuvântul învăţăturii ucenicilor Lui, după cum spune Pavel: *"Punând întru noi cuvântul împăcării"*[34]; şi iarăşi: *"Pentru Hristos vă rugăm, ca şi cum Dumnezeu v-ar ruga prin noi"*[35], adică: în locul lui Hristos. Deci, atunci când aceştia predicau în toată lumea, nu era nici o erezie. Între oameni erau atunci două învăţături: una sănătoasă, alta stricată. Locuitorii pământului erau sau păgâni, sau iudei. Nu erau nici manihei, nici marcioniţi, nici valentinieni, nici vreun alt eretic. Dar pentru ce trebuie să înşir toate ereziile? După grâu s-a semănat neghina, adică învăţătura stricată de multe feluri de erezii. Iudeii au fost daţi, deci, lui Petru, iar peste păgâni a pus Hristos pe Pavel. Aceasta n-o spun de la mine, ci poţi să-l auzi pe Pavel grăind: *"Cel ce a lucrat prin Petru în apostolia tăierii împrejur a lucrat şi prin mine la păgâni"*[36]. Prin tăiere împrejur Pavel înţelege aici poporul iudeu.

– De unde o ştim?

– Din spusele lui chiar! După ce a spus: *"Cel ce a lucrat prin Petru în apostolia tăierii împrejur"*, a adăugat: *"a lucrat şi prin mine la păgâni"*. Prin aceste cuvinte arată că *"tăierea împrejur"* este pusă în opoziţie cu *"păgânii"*, dar în opoziţie cu *păgânii* nu e *tăierea împrejur*, ci *iudeii;* ei sunt arătaţi prin cuvintele: *tăierea împrejur.* Ca şi cum ar fi spus: "Cel ce a lucrat în Petru în apostolia iudeilor a lucrat şi în mine la păgâni". După cum un împărat înţelept, care îşi cunoaşte bine generalii, îi încredinţează unuia conducerea călăreţilor, iar altuia conducerea pedeştrilor, tot aşa şi Hristos; a împărţit oştirea sa în două părţi: pe iudei i-a dat lui Petru, iar pe păgâni, lui Pavel. Oştirile sunt deosebite, dar unul este Împăratul. După cum în oştirea împăratului pământesc deosebirea dintre oştiri este în felul armelor, nu în firea

34. 2 Cor. 5, 19.
35. 2 Cor. 5, 20.
36. Gal. 2, 8.

oamenilor, tot aşa şi aici, în oştirea lui Hristos deosebirea dintre oştiri este într-o mică înfăţişare a trupului, nu într-o schimbare a fiinţei omului.

10. Deci, după cum spuneam, celor doi Apostoli li s-au încredinţat aceste oştiri. Dar dacă nu lungesc cuvântul şi dacă nu vă obosesc, vă voi spune şi pricina pentru care i s-au încredinţat lui Petru iudeii, iar lui Pavel păgânii. Merită să cercetăm pentru ce nu i s-au încredinţat lui Pavel iudeii, ci păgânii, deşi învăţase temeinic legea strămoşească, deşi stătuse la picioarele lui Gamaliel[37], şi fusese fără de prihană, după dreptatea cea din Lege[38], iar lui Petru, care era pescar, care era neînvăţat şi nu ştia atâtea, i s-a încredinţat conducerea iudeilor. Ajută ceva la dezlegarea întrebării noastre dacă putem lămuri bine acest aspect. Nu se poate spune că Hristos n-a vrut să-l silească şi să-l forţeze pe Pavel pentru că îl vedea că şovăie şi pregetă, că fuge de la conducerea celor de un neam cu el. Nu numai că n-a fugit de la conducerea iudeilor, ci el, cel dintâi, a sărit, iar când Hristos i-a poruncit să se ducă la neamuri, el însuşi cere să i se încredinţeze conducerea iudeilor[39]. Mai mult, cu toate că a suferit pretutindeni mii şi mii de rele de la iudei, cu toate că i se încredinţase învăţarea neamurilor, totuşi nu încetează de a se ruga pentru ei şi de a spune uneori: *"Aş fi dorit să fiu anatema pentru fraţii mei, rudele mele după trup"*[40], iar alteori: *"Fraţii mei, dorinţa mea, rugăciunea mea către Dumnezeu pentru ei este spre mântuire"*[41].

– Pentru ce, dar, nu l-a lăsat să predice iudeilor, când el voia şi dorea să-i înveţe, ci, în loc să-l trimită la iudei, l-a trimis să fie dascăl păgânilor?

– Să-i auzim pe Hristos şi pe Pavel povestindu-ne totul!

37. Cf. Fapte 22, 3.
38. Filip. 3, 6.
39. Cf. Fapte 22, 17-21.
40. Rom. 9, 3.
41. Rom. 10, 1.

"Şi mi s-a întâmplat pe când mă rugam, spune Pavel, *să fiu în extaz şi să-L văd pe Hristos, Care mi-a spus: "Grăbeşte-te şi ieşi în grabă, că nu vor primi mărturia ta despre Mine"*[42]. Şi a spus pricina trimiterii lui Pavel. "Te vor urî, îi spune Hristos, şi te vor vrăjmăşi. De aceea, nu vor vrea să le fii învăţător". Şi ar fi fost de ajuns aceasta ca să-l facă dascăl vrednic de credinţă şi să-i convingă despre schimbarea lui, că nu este omenească. N-ar fi fost în stare un om să-l schimbe pe Pavel, care arăta aşa, care fierbea de mânie, care sufla ucidere[43], care nu credea nici în Hristos, Care făcuse minuni, nici în Apostolii Lui, care înviaseră morţi! N-ar fi fost un om în stare să-l facă să arate aceeaşi râvnă pentru mărturisirea lui Hristos, pe care a arătat-o împotriva predicii, ba încă o râvnă cu mult mai mare! Nu! Schimbarea lui Pavel, convertirea lui, a fost cu adevărat o faptă a puterii dumnezeieşti.

11. Pavel dorea să le fie dascăl iudeilor; de aceea Îi grăieşte lui Iisus aşa: *"Doamne, ei ştiu că eu băgam la închisoare şi băteam pe cei ce credeau în numele Tău; iar când se vărsa sângele lui Ştefan, mucenicul Tău, eu încuviinţam uciderea lui"*[44]. Această mare furie împotriva Ta, pare a spune Pavel, este o chezăşie că schimbarea mea neaşteptată nu este omenească, ci de Sus, că a luat început din Ceruri.

– Şi ce i-a răspuns Hristos?

– *"Mergi, că te voi trimite la neamuri, departe"*[45].

– Nu-s de ajuns oare acestea, spune Pavel, ca să-i convingă până şi pe cei lipsiţi de simţire că predica nu este omenească, ci sunt mai presus de fire toate cele întâmplate? Nu sunt oare de ajuns ca să-i convingă că, într-adevăr, Dumnezeu m-a schimbat, că Dumnezeu m-a întors?

42. Fapte 22, 17-18.
43. Cf. Fapte 9, 1.
44. Fapte 22, 19-20.
45. Fapte 22, 21.

– Sunt de ajuns, fericite Pavel, dacă cercetezi însăşi firea lucrurilor. Dar iudeii sunt mai fără minte decât toţi oamenii. Nu cercetează firea lucrurilor, nu se uită la ce e potrivit, binecuvântat şi necesar, ci caută un singur lucru: să-şi împlinească ambiţia lor. Tu vezi înlănţuirea lucrurilor, dar Dumnezeu ştie cele ascunse ale gândurilor lor. De aceea, *mergi, că te voi trimite la neamuri departe,* ca depărtarea să le potolească ura.

De aceea, când le scrie tuturor celorlalţi îşi pune numele lui la începutul epistolelor, dar când le scrie evreilor nu face aşa, ci începe dintr-odată, fără să spună cine este sau cui se adresează, după cum îi era obiceiul. Iată: *"În multe rânduri şi în multe chipuri a grăit Dumnezeu odinioară părinţilor noştri"*[46]. Şi aici se vede înţelepciunea lui Pavel. Ca să nu urască iudeii scrisorile lui, Pavel se ascunde ca după o mască, prin înlăturarea numelui său, şi astfel le dă pe nesimţite leacul învăţăturii. Când ne este urât cineva, nu-i primim cu dragă inimă, nici cu plăcere spusele, chiar dacă ne dă o învăţătură sănătoasă. Deci, ca să nu se întâmple aşa şi atunci, şi-a scos numele lui din epistolă, pentru ca nu cumva numele să fie o piedică în citirea ei. Că nu-i purtau ură şi duşmănie numai iudeii cei necredincioşi, ci şi iudeii care crezuseră. Ascultă ce-i spune Iacov şi toţi ceilalţi când s-a suit la Ierusalim: *"Vezi, frate, câte mii de iudei sunt care au crezut; şi aceştia toţi sunt râvnitori de Lege; şi au auzit despre tine că înveţi despărţirea de Lege"*[47]. De aceea mai cu seamă îl urau şi-l duşmăneau.

12. Aceasta este dar pricina pentru care nu i s-au încredinţat iudeii lui Pavel, ci păgânii. Încredinţându-i-se păgânii, Pavel nu i-a dus la credinţă la fel ca Petru, nici pe aceeaşi cale, ci pe alta. Iar când auzi de altă cale, să nu socoteşti că e vorba de vreo deosebire în propovăduire. Amândoi propovăduiau aceeaşi învăţătură şi iudeilor, şi păgânilor; de

46. Evr. 1, 1.
47. Fapte 21, 20-21.

pildă, că Hristos este Dumnezeu, că a fost răstignit şi îngropat, că a înviat şi stă de-a dreapta Tatălui, că are să judece viii şi morţii, şi toate câte erau asemenea acestora. Pe toate le propovăduiau la fel şi Pavel, şi Petru.

– Atunci, în ce constă deosebirea?

– În păzirea mâncărilor, în tăierea împrejur şi în celelalte obiceiuri iudaice. Petru nu îndrăznea să spună ucenicilor lui deschis şi pe faţă că trebuie să se despartă odată de acestea. Se temea ca nu cumva, vrând să smulgă din sufletul lor, înainte de vreme, aceste obiceiuri, să nu smulgă odată cu ele şi credinţa în Hristos; că sufletul iudeilor nu putea încă auzi cuvintele acestea din pricina ideii învechite ce o aveau despre Lege. De aceea, fericitul Petru îi lăsa să trăiască la fel cu iudeii. Şi după cum un gospodar destoinic, care are sădit un pom tânăr lângă unul bătrân, nu îndrăzneşte, nici nu vrea să smulgă pomul bătrân de teamă ca nu cumva odată cu rădăcinile acestuia să smulgă şi pomul cel tânăr, şi atunci, aşteaptă ca acesta să se întărească mai întâi bine, să prindă rădăcini adânci în înseşi sânurile pământului, şi apoi îl smulge în voie pe cel bătrân, că nu mai are nici o teamă pentru cel tânăr, tot aşa a făcut şi fericitul Petru. Aştepta să se întărească bine în sufletele ascultătorilor săi credinţa sădită de curând, pentru ca, după ce va prinde rădăcini, să poată tăia în voie toate ideile învechite ale iudeilor. Pavel nu avea această grijă. El era slobod de toată această nevoie. El predica păgânilor, iar aceştia nu avuseseră niciodată vreo părtăşie cu Legea, nici nu auziseră de observaţiile iudaice.

Că cei doi Apostoli făceau aceasta nu pentru că se împotriveau între ei, ci pentru că se pogorau la slăbiciunea ucenicilor lor, se vede de aici, că Pavel îngăduie aceleaşi lucruri ca şi Petru, şi nu numai că le îngăduie, dar le şi săvârşeşte, iar Petru, la rândul său, legiuieşte aceeaşi slobozenie pe care o propovăduia şi Pavel tuturor neamurilor.

– Şi unde le putem vedea pe acestea două?

– Chiar în Ierusalim. Pavel, dascălul păgânilor, s-a ras, a jertfit și s-a curățit[48]. Împrejurările și mulțimea mare de iudei, care era de față, cereau aceasta: *"Vezi, frate, câte mii de iudei sunt cei care au crezut; și au auzit despre tine că înveți despărțirea de Lege"*[49].

13. Pavel, deci, când a fost silit să facă pogorământ, a trăit ca iudeii. Dar n-a făcut asta pentru că era de părerea acelora, ci pentru că o cereau împrejurările. La rândul său Petru, dascălul iudeilor, care îngăduia pretutindeni tăierea împrejur și observațiile (obiceiurile) iudaice din pricina slăbiciunii ucenicilor săi, când a văzut că timpul îl scapă de această nevoie și că nu mai era bine să se folosească mai departe de pogorământ, ci venise timpul dogmelor și al legilor, ascultă ce zice. Când Pavel și Varnava s-au suit din Antiohia în Ierusalim, ca să ia lămuriri despre legea veche, a fost discuție mare între Apostoli. Atunci Petru s-a sculat și a spus: *"Bărbați frați, voi știți că în zilele de mai înainte Dumnezeu m-a ales între voi ca prin gura mea să audă păgânii cuvântul Evangheliei și să creadă"*[50]. Iar după ce a mai spus altele, a adăugat, zicând: *"Pentru ce, dar, ispitiți pe Dumnezeu, punând jug pe grumazul neamurilor, pe care nici părinții noștri, nici noi n-am putut să-l purtăm? Dar prin harul Domnului nostru Iisus Hristos credem că ne vom mântui în același chip ca și aceia"*[51].

Vezi dar că, atunci când era timp de pogorământ, și Pavel trăia ca iudeii, iar când nu era timp de pogorământ, ci trebuia să se dea dogme și legi, și Petru, scăpat de acel pogorământ, dădea dogme curate și adevărate? Când Petru spusese acele cuvinte, Pavel era de față; le-a auzit, și epistola pe care a primit-o[52] a dus-o pretutindeni.

48. Cf. Fapte 21, 23-27.
49. Fapte 21, 20-21.
50. Fapte 15, 7.
51. Fapte 15, 10-11.
52. Cf. Fapte 15, 22-29.

Deci, nu se poate spune că Pavel nu cunoştea părerea Apostolului Petru.

– Pentru ce atunci îi aduce în Antiohia atâtea învinuiri, spunând că se teme de cei din tăierea împrejur?

14. Dar, ca să vedeţi cum s-au petrecut lucrurile, am să iau povestirea puţin mai de sus. Vă rog să fiţi cu luare-aminte. Ne îndreptăm spre miezul întrebării.

Atunci, la început, era episcop al Bisericii celei din Ierusalim Iacov, fratele Domnului; el era în fruntea tuturor iudeilor care crezuseră. S-a întâmplat însă să fie şi în Antiohia iudei. Aceştia, după ce crezuseră în Hristos, pentru că erau departe de Ierusalim şi pentru că văzuseră pe creştinii dintre păgâni că trăiesc fără teamă şi fără să ţină prescripţiile (prevederile) iudaice, s-au îndepărtat şi ei pe nesimţite şi încetul cu încetul de datinile iudaice având, curată şi nefalsificată, învăţătura credinţei. Pogorându-se, dar, Petru în Antiohia şi văzând că nu e nevoie de nici un pogorământ, trăia ca păgânii. Iar a trăi ca păgânii înseamnă, aceasta o spune Pavel, a trăi fără să ţii prescripţiile iudaice, fără să păzeşti vreuna dintre prevederile legale, cum e de pildă tăierea împrejur, sau sâmbăta, sau altceva de acest fel. Deci, pe când trăia Petru ca păgânii, s-au pogorât unii iudei de la Iacov, adică din Ierusalim; aceştia, din pricină că trăiseră mereu în Ierusalim şi pentru că nu vedeau pe nimeni trăind altfel, aveau încă idei iudaice şi ţineau multe din acele prescripţii (prevederi). Petru, văzând că aceşti creştini, veniţi de la Iacov şi din Ierusalim, sunt mai slabi, şi-a schimbat iarăşi felul de viaţă, de teamă să nu-i smintească şi să părăsească dreapta credinţă; n-a mai trăit ca păgânii şi a revenit la pogorământul de mai înainte, păzind prescripţiile cu privire la mâncăruri. Iudeii care locuiau în Antiohia, când l-au văzut că face acest lucru, pentru că nu cunoşteau gândul purtării lui, au fost atraşi şi ei, şi au fost siliţi, din pricina dascălului, să trăiască la fel ca iudeii. De aceea îl învinuieşte Pavel pe Petru.

Dar, ca să fac mai lămurite cele spuse, am să vă citesc înseşi cuvintele Apostolului: *"Când a venit Petru în Antiohia, i-am stat împotrivă pe faţă, că era vrednic de înfruntare. Că înainte de a veni unii de la Iacov,* adică din Ierusalim, *mânca împreună cu păgânii,* deci cu cei din Antiohia. *Dar când au venit unii din Ierusalim,* cunoscători de Lege, *Petru se ferea şi se deosebea, temându-se de cei din tăierea împrejur"*[53].

– De cine?

– De cei care veniseră de la Iacov.

– *"Şi împreună cu el s-au făţărnicit şi ceilalţi iudei"*[54].

– Care iudei?

– Iudeii care locuiau în Antiohia înainte de a veni cei din Ierusalim, aceia care nu păzeau nici o prescripţie iudaică.

"Încât şi Varnava a fost atras în făţărnicia lor"[55].

Aceasta este aşa-zisa învinuire adusă de Pavel lui Petru.

15. Dar dacă vreţi, după ce vă voi arăta şi dezlegările date de alţii acestei probleme, voi încerca să vă spun şi lămurirea dată de mine, lăsând ca voi să faceţi alegerea între aceste dezlegări.

– Cum au dezlegat unii problema aceasta?

– Aici, spun aceştia, nu e vorba de Petru, Petru acela vestit, întâiul dintre Apostoli, căruia i-a încredinţat Domnul păstorirea oilor[56], ci de un alt Petru, un om de rând, un om de neluat în seamă, unul dintre cei mulţi.

– Ce dovadă avem?

– Pavel, după ce a spus că *"împreună cu el s-au făţărnicit şi ceilalţi iudei"*, a adăugat: *"încât şi Varnava a fost atras în făţărnicia lor"*. Cuvintele *"încât şi Varnava"* arată, spun ei, că atragerea lui Varnava uimise mai mult decât atragerea

53. Gal. 2, 11-12.
54. Gal. 2, 13.
55. Gal. 2, 13.
56. Cf. Ioan 21, 15-17.

lui Petru. Pavel a grăit aşa pentru că îl socotea pe Varnava mai mare: nu numai Petru, dar chiar şi Varnava!

Varnava însă nu era mai mare decât Petru acela. Nu-i aşa, nu-i aşa!

Pavel nu este uimit mai mult de Varnava pentru că Varnava ar fi mai mare.

– Dar atunci, pentru ce uimirea aceasta?

– Iată explicaţia! Petru fusese trimis la iudei, iar Varnava şi cu Pavel propovăduiau păgânilor, şi Varnava era pretutindeni împreună cu Pavel. Precum spune şi în altă parte: *"Oare numai eu şi Varnava n-avem dreptul să nu lucrăm?"*[57]. Şi iarăşi: *"M-am suit în Ierusalim cu Varnava"*[58]. Pretutindeni, dar, îl vedem că învaţă cu Pavel. Pavel, deci, nu-i uimit de Varnava că a fost atras şi el pentru că era mai mare decât Petru, ci pentru că a fost atras, cu toate că propovăduise totdeauna cu el, cu toate că nu avusese nimic comun cu iudeii, ci predicase între neamuri.

Iar că Petru este cel despre care spune Pavel acestea se vede şi din cele de mai sus, şi din cele ce voi spune îndată.

Cuvintele: *"...i-am stat împotrivă pe faţă"*, care înfăţişează o faptă deosebit de însemnată, nu arată altceva decât că nu s-a sfiit de dregătoria celui căruia i s-a împotrivit. Dacă Pavel ar fi vorbit de un alt Petru, cuvintele *"i-am stat împotrivă pe faţă"* n-ar fi înfăţişat o faptă deosebit de importantă.

Altă dovadă. Dacă ar fi fost un alt Petru, schimbarea lui n-ar fi avut atâta putere, încât să-i atragă şi pe ceilalţi iudei. Nici n-a îndemnat, nici n-a sfătuit, ci numai s-a ferit şi s-a deosebit. Iar ferirea şi deosebirea lui au avut putere să-i atragă pe toţi ucenicii datorită dregătoriei persoanei.

16. Deci, din cele spuse se vede că era Petru Apostolul. Dar, dacă vreţi, vă voi da o altă dezlegare a acestei probleme.

– Care este aceasta?

57. 1 Cor. 9, 6.
58. Gal. 2, 1.

– Bine a făcut Pavel, spun unii, că l-a mustrat pe Petru! Pogorământul său depășise măsura. Pavel făcuse pogorământ față de iudei când s-a dus în Ierusalim[59]; așa trebuia să facă și Petru când a venit în Antiohia! Să nu fi căutat la creștinii dintre iudei, ci la creștinii dintre păgâni! După cum, atunci când erau toți iudei, Pavel a fost silit să trăiască la fel cu iudeii, tot așa și în Antiohia, unde creștinii dintre păgâni erau mai mulți, unde orașul nu-l silea la pogorământ, Petru n-ar fi trebuit să smintească pe atâția creștini dintre păgâni pentru câțiva iudei.

– Dar aceasta nu-i dezlegarea problemei, ci o întărire a ei. După cum spuneam la începutul cuvântului, eu nu caut să arăt că pe bună dreptate l-a mustrat Pavel pe Petru. Așa, problema va rămâne nedezlegată. Ceea ce urmăresc eu este să scap de vină și pe Petru, și pe Pavel.

– Dar cum se va putea aceasta?

– Dacă vom cunoaște pricina pentru care Pavel a mustrat, iar Petru a fost mustrat. Dacă vom pătrunde în adâncul cugetului lor.

– Ce au gândit ei?

– Petru dorea tare mult să-i scape de prevederile legii iudaice pe creștinii dintre iudei, care veniseră din Ierusalim, pe cei de la Iacov. Dar dacă Petru le-ar fi spus gândul lui, dacă s-ar fi dus la ei și le-ar fi zis: "Încetați cu datinile iudaice!", ar fi grăit împotriva lui însuși și împotriva tuturor celor făcute de el mai înainte, i-ar fi smintit pe ucenici. Iarăși, dacă Pavel le-ar fi ținut iudeilor veniți din Ierusalim acest cuvânt, aceia n-ar fi luat aminte, nici nu l-ar fi ascultat. Iudeii din Ierusalim îl urau și-l dușmăneau din pricina faimei lui, chiar fără să le grăiască așa! Apoi, cu mult mai mult ar fi fugit dacă-l mai și auzeau sfătuindu-i aceasta! Ce era deci de făcut? Nici unul dintre ei, nici Petru, nici Pavel, n-a mustrat pe iudeii veniți de la Iacov, dar a primit Petru mustrarea lui Pavel, pentru ca Petru, mustrat de un împre-

59. Cf. Fapte 21, 20-27.

nă-Apostol, să aibă îndreptăţită îndrăznire să-i mustre, la rândul său, şi el pe ucenici. Este mustrat deci Petru, dar sunt îndreptaţi ucenicii. Aşa se întâmplă şi în treburile omeneşti. Când unii oameni datorează încă nişte rămăşiţe de impozite, iar ostaşii însărcinaţi cu strângerea impozitelor se ruşinează şi roşesc să se poarte mai aspru cu ei, atunci aceştia, vrând să aibă mai mult temei şi mai multă putere de a se purta mai aspru cu datornicii, se înţeleg cu camarazii lor să se lase despuiaţi, ocărâţi şi acoperiţi de alte mii de rele în văzul acelora, pentru ca să creadă aceia că, dacă se poartă mai aspru cu ei, nu o fac din voia lor, nici din proprie iniţiativă, ci siliţi de ceilalţi. Şi astfel, ocara ajunge o îndreptăţire a purtării lor faţă de datornici.

17. Acest lucru s-a întâmplat şi cu Pavel şi cu Petru. Iudeii datorau nişte rămăşiţe.

– Ce anume?

– Ca să se despartă în întregime de iudaism. Petru voia să ceară rămăşiţa aceasta mai cu asprime şi să aibă de la ei credinţă curată. Vrând, deci, să aibă mai multă putere şi mai mult temei pentru o astfel de cerinţă, s-a înţeles cu Pavel să-l mustre cu asprime, să-l certe, pentru ca această mustrare plăsmuită să-i dea temei şi îndreptăţită pricină de a se purta cu îndrăznire faţă de aceia. De aceea şi spune Pavel la început: *"I-am stat împotrivă pe faţă"*[60], apoi iarăşi: *"I-am zis lui Petru înaintea tuturor"*[61]. Dacă Pavel ar fi vrut să-l îndrepte pe apostol, ar fi făcut-o în mod obişnuit; dar pentru că nu urmărea aceasta – că ştia gândul cu care o făcea –, ci căuta să-i sprijine pe cei care schiopătau de multă vreme, de aceea l-a certat înaintea tuturor. Şi Petru îndură, tace şi nu se împotriveşte. Ştia cu ce gând mustră Pavel. Iar Petru, cu tăcerea lui, a săvârşit totul. Tăcerea aceasta a lui a fost iudeilor învăţătură de a nu mai păzi nici una dintre prevederile legii.

60. Gal. 2, 11.
61. Gal. 2, 14.

– Dar Petru n-ar fi tăcut, mi s-ar putea spune, dacă nu și-ar fi dat seama că pe bună dreptate îl mustră Pavel!

– Dacă vrei, să ascultăm chiar mustrarea! *"Am zis lui Petru înaintea tuturor,* spune Pavel: *Dacă tu, iudeu fiind, trăiești ca păgânii"*[62]. Uită-te la înțelepciunea lui Pavel! Nu i-a zis: "Rău faci că trăiești ca iudeii!", ci îi dă în vileag purtarea lui de mai înainte, ca să nu pară că îndemnul și sfatul pornesc de la Pavel, ci de la Petru chiar, de la hotărârea pe care o și luase. Dacă Pavel ar fi spus: "Rău faci că ții legea!", l-ar fi mustrat ucenicii lui Petru; dar așa, auzind aceștia că îndemnul și îndreptarea nu se datoresc ideii lui Pavel, ci că însuși Petru trăia așa, că el avea în suflet aceste învățături, se linișteau cu voie sau fără de voie. Deci Petru nu-și spune părerea, ci primește să fie mustrat de altul, adică de Pavel, și să tacă, pentru ca învățătura să fie bine primită.

18. Dar nu numai de aici poți vedea înțelepciunea lui Pavel, ci și din cele ce am să spun mai jos.

Pavel n-a spus: "Dacă tu, iudeu, trăiai ca păgânii, și nu ca iudeii", ci: *"trăiești"*, adică "ești și acum de aceeași părere". Pline de mare înțelepciune sunt și cele spuse mai departe. După ce a spus: *"Trăiești ca păgânii"*, n-a adăugat: "Pentru ce îi silești pe iudei să trăiască iudeiește?".

– Dar cum?

– *"Pentru ce îi silești pe păgâni să trăiască iudeiește?"*; pentru ca, părând că e de partea ucenicilor lui și că numai de formă se îngrijește de păgâni, să-i poată îndupleca să se lase de obiceiurile vechi. Că învinuirile aduse de Pavel lui Petru sunt spuse numai de formă se vede chiar din cuvintele lui Pavel. Mai sus spusese: *"Și împreună cu el s-au fățărnicit și ceilalți iudei"*, aici spune: *"Pentru ce îi silești pe păgâni să trăiască la fel ca iudeii?"*. Și ar fi trebuit să spună: "Pentru ce îi silești pe iudei să trăiască iudeiește?". Că cei care s-au fățărnicit nu erau păgâni, ci iudei. Dar dacă ar fi spus aceasta, ar fi părut aspru cuvântul și nepotrivit lui; era

62. Gal. 2, 14.

doar dascăl al păgânilor; aşa însă, sub chipul unei purtări de grijă faţă de ucenicii lui, face ca mustrarea să fie curată şi slobodă.

Şi, ca să vedeţi că nu sunt mustrare cele spuse împotriva lui Petru, ci sfat şi învăţătură dată iudeilor, sub chipul unei mustrări făcute lui Petru, ascultă ce spune Pavel mai departe: *"Noi suntem din fire iudei, iar nu păcătoşi dintre păgâni"*[63]. Cuvintele acestea sunt cuvinte de învăţător. Nu mai au în vedere pe Petru; privesc şi pe Petru, şi pe Pavel. Dacă Pavel ar fi vorbit de la început ca dascăl, nu l-ar fi putut suferi iudeii; aşa însă, începând cu o mustrare şi părând că pe bună dreptate îl mustră pe Petru, pentru că-i atrage pe păgâni spre păzirea prescripţiilor legale, termină cuvântul fără teamă, cu un sfat şi cu o învăţătură, ca o urmare firească a cuvântului său. Şi, ca să nu socotească cineva, la auzul cuvintelor: *"Pentru ce sileşti pe păgâni să trăiască la fel ca iudeii?"*, că numai păgânilor nu le este îngăduit să trăiască la fel ca iudeii, pe când iudeilor le e îngăduit, Pavel restrânge cuvântul chiar la învăţători: "Dar pentru ce vorbesc eu de păgâni sau de ceilalţi iudei?, spune el. Dar chiar noi, dascălii, noi, apostolii!". Şi nu vorbeşte numai de această îndreptăţire: dascălii şi apostolii, ci: "Chiar noi, care suntem iudei din moşi-strămoşi, ne-am depărtat pentru totdeauna de Lege. Deci, ce cuvânt de apărare mai avem de îi atragem pe alţii să ţină Legea?". Vezi cum îi atacă pe nesimţite pe iudei şi dă o desăvârşită învăţătură? După ce a spus: *"Noi suntem din fire iudei, iar nu păcătoşi dintre păgâni"*[64], dă şi pricina binecuvântată a despărţirii lor de iudaism: *"Ştiind că nu se îndreptăţeşte omul din faptele Legii, ci numai prin credinţa în Iisus Hristos; iar noi în Hristos Iisus am crezut, ca să ne îndreptăţim din credinţa în Hristos, şi nu din faptele Legii; pentru că nu se îndreptăţeşte omul din faptele Legii, ci prin credinţa în Iisus Hristos"*[65].

63. Gal. 2, 15.
64. Gal. 2, 15.
65. Gal. 2, 16.

19. Vezi că pomeneşte mereu de neputinţa Legii şi de îndreptăţirea prin credinţă? Vezi cât de des foloseşte nume? Iar acesta nu e felul de a vorbi al unui om care mustră, ci al unui om care învaţă, care sfătuieşte. Dacă Pavel, după cum am zis, ar fi spus aceste cuvinte iudeilor, ar fi stricat şi ar fi pierdut totul, pentru că iudeii nu i-ar fi primit învăţătura; dar, pentru că le-a adresat lui Petru, s-au folosit şi ei, fără să-şi dea seama, pentru că prin mustrarea lui Petru şi tăcerea lui a fost descoperit în întregime gândul lui, nu de el, ci de cel împreună-Apostol, aducând în centru purtarea lui de mai înainte.

Apoi, ca să nu se spună: "Ce dacă şi Petru şi Pavel au făcut rău?", Pavel dă pricinile drepte şi neîndoielnice pentru care nu trebuie să mai fie ţinute prescripţiile iudaice. Iar aceste pricini sunt: Legea nu poate îndreptăţi, ci numai credinţa. Şi acum se foloseşte de un cuvânt mai blând, dar, pe măsură ce vorbeşte, cuvântul său ajunge mai tare şi mai aspru: *"Iar dacă noi, căutând să ne îndreptăţim în Hristos, înşine am fost găsiţi păcătoşi, este oare Hristos slujitor al păcatului?"*[66]. Cu alte cuvinte spune aşa: "Credinţa îndreptăţeşte şi ne porunceşte să ne îndepărtăm de prescripţiile iudaice, pentru că au încetat; dar dacă Legea mai are încă putere, mai este încă stăpână, şi dacă cel care o părăseşte este osândit pentru călcare de lege, atunci Hristos, Care ne-a poruncit să părăsim Legea, va fi găsit că este pricina călcării noastre, şi nu numai că nu ne-a scăpat de păcat, dar, mai mult, ne-a şi dus în păcat! Şi, iarăşi, dacă am părăsit Legea din pricina credinţei, iar părăsirea Legii este un păcat, atunci tocmai credinţa, din pricina căreia am părăsit Legea, a ajuns pricina păcatului nostru!". Dar, pentru că s-a împins cuvântul până la absurd, încât nici nu mai e nevoie de vreun argument ca să-l desfiinţeze, de aceea Pavel s-a mulţumit să spună atât: *"Să nu fie!"*[67]. Că absurditatea se măr-

66. Gal. 2, 17.
67. Gal. 2, 17.

turisește singură. Și spune Pavel mai departe: *"Dacă zidesc iarăși cele ce am stricat, mă arăt pe mine însumi călcător de Lege"*[68]. A îndreptat, deci, cuvântul într-o direcție contrară și arată că nu călcarea legii, ci nepărăsirea Legii este călcare de lege. Pavel vorbește despre el, dar face aluzie tot la Petru. Căci pentru ce a pus capăt Petru păzirii prescripțiilor cu privire la mâncăruri, alegând să trăiască la fel ca păgânii, dacă nu pentru aceasta! Iar dacă s-a întors iarăși la iudei, înseamnă că dărâmă ceea ce a zidit.

20. Vezi că mereu caută să-l osândească pe Petru și mereu îi descoperă purtarea lui de mai înainte, pentru ca să nu li se pară iudeilor că primesc sfatul din cuvintele lui Pavel, ci din ideile lui Petru, arătate prin fapte? De aceea spune despre Petru: *"temându-se de cei din tăierea împrejur"*[69], și: *"că era vrednic de înfruntare"*[70], și: *"că nu umblă drept după adevărul Evangheliei"*[71].

Dar n-a fost așa! Doamne ferește! Și am argumentat aceasta cu multe dovezi. Și după cum atunci, în Antiohia, Pavel l-a mustrat pe Petru, iar Petru a ascultat mustrarea și a tăcut ca să nu clatine buna rânduială a lui Pavel, Petru a primit mustrarea, anume că n-ar fi făcut bine, a primit înfruntarea pentru ca înfruntarea aceasta să-i fie argument față de ucenici, tot așa și acum, în Epistola către Galateni, Pavel scrie cele ce scrie cu același gând cu care îl mustrase pe Petru. Dacă atunci a fost spre folosul iudeilor ca Petru să fie mustrat și să tacă, apoi cu mult mai mult acum va fi spre folosul galatenilor, care s-au depărtat de credință, dacă le va grăi despre cele spuse lui Petru. După cum cei ce locuiau atunci în Antiohia, când au văzut că Petru este mustrat cu asprime și tace, s-au îndreptat prin mustrarea și tăcerea dascălului, tot așa și acum, când vor auzi galatenii,

68. Gal. 2, 18.
69. Gal. 2, 12.
70. Gal. 2, 11.
71. Gal. 2, 14.

care mai ţineau încă obiceiuri iudaice, cele spuse de Pavel despre Petru, anume că era vrednic de înfruntat, că nu umbla drept, după adevărul Evangheliei, că fiind mustrat pentru acestea a tăcut, vor învăţa foarte mult din această înfruntare, ca să nu mai ţină pe viitor obiceiurile iudaice. Pentru aceea Pavel l-a mustrat şi atunci pe Petru, şi aminteşte şi acum galatenilor de mustrarea de atunci. Şi nu trebuie admirat mai puţin Petru decât Pavel, pentru că a primit tot ce i s-a spus. Că Petru este cel ce a săvârşit totul, el, care a primit să fie mustrat, şi a tăcut. Acesta e câştigul planului celor doi Apostoli. Astfel, pe fiecare Apostol l-am scăpat de vină şi fiecare este vrednic de mii şi mii de laude, că s-a străduit fiecare să grăiască şi să audă totul doar pentru mântuirea celorlalţi.

Iar noi să-L rugăm pe Dumnezeul lui Pavel şi al lui Petru, Care i-a unit pe unul cu celălalt cu legăturile bunei înţelegeri, să ne unească şi pe noi mai puternic în dragostea unuia către celălalt, pentru ca, având între noi buna înţelegere, cea după Dumnezeu, să putem fi învredniciţi a-i vedea pe Sfinţii aceia şi să putem să ne găsim în corturile lor veşnice, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui şi Sfântului Duh, slavă, putere, cinste şi închinăciune, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie la Eutropiu eunucul, patriciul şi consulul[1]

1. Totdeauna, dar mai cu seamă acum, e timp potrivit să spunem: *"Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciune"*[2]. Unde-i acum chipul strălucit al puterii de consul? Unde-s făcliile scânteietoare? Unde-s aplauzele, dansurile, petrecerile şi sărbătorile? Unde-s cununile şi covoarele? Unde-i zgomotul oraşului, aclamaţiile din hipodrom şi linguşelile spectatorilor? Toate s-au dus! Un vânt năprasnic a suflat, a dat jos frunzele şi ne-a arătat copacul gol, zguduit chiar din rădăcini. Furia vântului a fost aşa de mare că amenință să-l scoată din rădăcini, să zguduie venele copacului. Unde-s acum prietenii făţarnici? Unde-s oapeţele şi banchetele? Unde-i roiul de paraziţi, vinul ce curgea întreaga zi, feluritele meşteşugiri ale bucătarilor, slugile puterii, care spuneau şi făceau totul numai ca să placă? Noapte au fost toate acelea şi vis! Au pierit odată cu ziua. Flori de primăvară. A trecut primăvara, s-au veştejit toate. Umbră, şi au trecut. Fum, şi s-au risipit. Băşici, şi s-au spart. Pânză de păianjen, şi s-au destrămat. De aceea cântăm aceste dumnezeieşti cuvinte, spunându-le mereu: *"Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciune"*. Aceste cuvinte ar trebui să le scriem des şi pe ziduri, şi pe haine, şi în piaţă, şi în case, şi pe străzi, şi pe uşi, şi pe porţi, şi, mai înainte de toate, în conştiinţa fiecăruia! La ele ar trebui să cugetăm pururea. Şi pentru că înşelăciunea lucrurilor, măştile şi făţărnicia par a fi adevăr în ochii mulţimii, ar trebui ca fiecare

1. P.G. 52, 391–396.
2. Eccl. 1, 2.

să spunem vecinului şi să auzim de la vecin aceste cuvinte: *"Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciune"*.

Nu-ţi spuneam adesea că bogăţia este slugă fugară? Dar tu nu m-ai ascultat! Nu-ţi spuneam că-i slugă nerecunoscătoare? Dar tu n-ai vrut să mă crezi! Iată, viaţa ţi-a arătat cu fapta că bogăţia nu-i numai slugă fugară, nu-i numai slugă nerecunoscătoare, ci şi ucigaşă! Ea te-a făcut să te temi şi să tremuri acum. Nu-ţi spuneam, când mă ţineai adesea de rău spunându-ţi adevărul, că "eu te iubesc mai mult decât linguşitorii tăi, eu, cel ce te mustru, am mai multă grijă de tine decât cei care-ţi vorbesc pe plac"? Nu adăugam la cuvintele acestea că-s mai vrednice de credinţă rănile făcute de prieteni decât sărutările voite de duşmani[3]? De îndurai rănile mele, sărutările lor nu-ţi aduceau boală fără de leac! Unde-s acum cei ce beau vin la masa ta? Unde-s cei ce în piaţă îi înfricoşau pe oameni şi te încărcau de mii de laude în faţa tuturor? Au fugit, au lepădat prietenia şi-şi scot, din suferinţa ta, siguranţă loruşi. Noi nu suntem aşa! N-am fugit când a venit necazul peste tine. Acum, când ai căzut, te apărăm, te îngrijim. Biserica, aceea căreia tu îi duceai război, şi-a deschis sânurile şi te-a primit, iar teatrele, pe care tu le cultivai şi pentru care de multe ori te-ai supărat pe noi, te-au trădat şi te-au pierdut. Cu toate acestea, nu încetam a-ţi spune: "Pentru ce faci aceasta? Te înfurii împotriva Bisericii, dar te arunci singur în prăpastie!". Dar nu ţineai seamă de cuvintele mele! Hipodromurile cu care ţi-ai cheltuit bogăţia şi-au ascuţit sabia, pe când Biserica, cea care a avut parte de urgia ta nesocotită, aleargă, vrând să te scoată din nenorocire.

2. Şi acestea le spun acum nu ca să-l apăs pe cel căzut, ci ca să-i întăresc pe cei ce stau. Nu ca să zgândăr rănile celui rănit, ci ca să-i păstrez deplin sănătoşi pe cei ce nu s-au rănit. Nu ca să-l înec pe cel înviforat, ci ca să-i învăţ pe cei ce călătoresc pe vreme bună să se păzească de înec. Cum

3. Cf. Pilde 27, 6.

poate fi aceasta? Dacă ne gândim că sunt schimbătoare lucrurile omenești. Da, dacă acesta s-ar fi temut de schimbare, n-ar fi suferit schimbare. Dar pentru că el n-a ajuns mai bun nici prin sine însuși, nici prin alții, cel puțin voi, care vă mândriți cu bogățiile, să vă folosiți din nenorocirea lui! Nimic nu-i mai șubred ca lucrurile omenești! De aceea, orice nume ai da nimicniciei lor, vei spune mai puțin decât adevărul de le-ai numi fum, iarbă, vis, flori de primăvară, oricum le-ai numi! Atâta sunt de trecătoare! Sunt mai nimic decât nimicul. Iar că, pe lângă nimicnicie, mai sunt și pline de primejdii, o arată acesta. Cine era mai mare decât el? Nu se dusese vestea în toată lumea de bogăția lui? Nu se temeau și tremurau toți în fața lui? Și iată că a ajuns mai nenorocit ca un întemnițat, mai de plâns decât o slugă, mai sărac decât săracii lihniți de foame. În fiecare zi vede săbii ascuțite, prăpastie, călăi. În fiecare zi se vede dus la moarte. Nu mai știe de a simțit vreodată vreo plăcere. Nu-l mai bucură nici raza de soare. Miezul zilei îi e ca cea mai întunecată noapte; înconjurat de ziduri, i s-a luat vederea. Dar, mai bine spus, nu voi putea înfățișa prin cuvânt nenorocirea ce o îndură el așteptând în fiecare ceas să fie omorât. Dar de ce-i nevoie de cuvântul meu, când el însuși, ca într-o icoană, ne-a zugrăvit nenorocirea lui? Ieri, când au venit ostași de la curtea împărătească vrând să-l ia cu forța, a fugit lângă sfintele vase[4]. Fața lui nu se deosebea întru nimic de fața unui mort. Dinții îi clănțăneau, trupul îi tremura, glasul îi era sacadat, limba, fără putere. Avea o înfățișare ca și cum i-ar fi fost sufletul împietrit.

3. Și acestea le spun nu ca să-l insult, nici ca să-i măresc nenorocirea, ci pentru că vreau să îmblânzesc sufletul vostru, să-l plec spre milă, să-l induplec să se mulțumească doar cu pedeapsa de până acum. Dar pentru că sunt printre noi mulți oameni fără inimă, care ne aduc și nouă vină

4. Adică în altar.

că l-am primit în altar, vreau să-i zugrăvesc suferința, în dorința de a înmuia, prin povestire, neomenia lor.

– Spune-mi, pentru ce te superi?, te întreb.

– Pentru că s-a refugiat în biserică cel ce a dus necontenit război Bisericii!

– Dar de aceea, mai cu seamă, ar trebui să-L slăvești pe Dumnezeu, că l-a lăsat să ajungă într-atâta nevoie, încât să cunoască puterea și iubirea de oameni a Bisericii. Puterea, pentru că a venit peste el nenorocirea aceasta, din pricina războiului ce-l ducea Bisericii; iubirea de oameni, pentru că Biserica, deși i s-a dus război, îi întinde acum pavăza ei, l-a luat sub aripile ei, i-a dat deplină siguranță. Nu-și mai amintește de nimic din cele de mai înainte, ci i-a deschis cu multă dragoste sânurile ei. Aceasta-i biruință mai strălucită ca toate biruințele, aceasta-i victorie slăvită, aceasta îi face de râs pe elini, aceasta îi rușinează pe iudei, aceasta îi arată vesel chipul ei, aceasta, că l-a luat pe dușman prizonier, dar îi cruță viața, că ea singură, în timp ce toți l-au părăsit, ea singură, ca o mamă iubitoare, l-a ascuns sub acoperămintele ei, a stat împotriva urgiei împărătești, împotriva mâniei poporului, împotriva unei neîndurătoare uri. Aceasta e podoaba sfântului jertfelnic.

– Ce podoabă, pot fi întrebat, că s-a atins de jertfelnic un bărbat lacom, un răpitor?

– Nu grăi așa! Că și de picioarele lui Hristos s-a atins femeia cea păcătoasă, cea necurată și tare blestemată![5] Pentru Iisus fapta ei n-a fost o crimă, ci minune și cântec de slavă. N-a pângărit cea necurată pe Cel curat, ci Cel curat, Cel neprihănit a făcut-o curată, prin atingere, pe femeia cea rea și păcătoasă.

Să nu ai gând de răzbunare, omule! Suntem slugile Celui răstignit, Celui ce a spus: *"Iartă-le lor, că nu știu ce fac"*[6].

5. Cf. Luca 7, 37–50.
6. Luca 23, 34.

– Dar el, prin decrete și legi felurite, a oprit să-și mai găsească cineva scăparea în biserică!

– Iată însă că și-a cunoscut, cu fapta, fapta! El, cel dintâi, a călcat legea pe care o dăduse. A ajuns priveliște lumii întregi. Acum tace, dar sloboade glas și îi îndeamnă pe toți: "Să nu faceți așa, ca să nu pățiți așa!". Suferința ni l-a făcut dascăl. Sfântul jertfelnic sloboade mare strălucire. Acum e înfricoșător, mai ales și prin aceea că îl ține legat pe leu. Mare podoabă este pentru chipul împărătesc nu numai când împăratul stă pe tron, îmbrăcat în porfiră și cu coroană pe cap, ci și când stau la picioarele împărătești barbarii, cu mâinile legate la spate și cu capetele plecate la pământ. Voi sunteți martori, prin râvna și graba voastră, că n-au fost folosite cuvinte de înduplecare. Strălucită ne este biserica astăzi, și adunarea veselă. Cât popor vedeam adunat de Sfintele Paști, atâta văd și-acum. El, prin tăcerea lui, v-a chemat pe toți, iar prin fapte sloboade glas mai puternic decât trâmbița. Fecioarele și-au lăsat goale camerele, femeile casele, bărbații piața! Toți ați alergat aici ca să vedeți dată pe față omeneasca fire, ca să vedeți cât de șubrede sunt lucrurile din viața aceasta, ca să vedeți fața păcătoasă care mai ieri-alaităieri strălucea de veselie. Că așa e bunăstarea făcută din jaf și lăcomie: se arată mai urâtă decât o bătrână cu fața brăzdată de zbârcituri. Schimbarea vieții șterge, ca un burete, toate dresurile și sulimenelile.

4. Atât de mare e puterea acestei nenorociri! Din omul cel mai vesel și mai slăvit dintre toți a făcut cel mai nenorocit om. De intră aici bogatul, câștigă mult. Când vede căzut de la atâta înălțime pe omul care zguduia toată lumea, când îl vede strivit și mai fricos decât un iepure sau o broască, atunci când îl vede legat, fără lanțuri, de stâlpul acesta și, în loc de lanțuri, înlănțuit de frică, dacă îl vede înspăimântat și cutremurat, i se dezumflă mândria, îi piere îngâmfarea. Și după ce cugetă la cele ce trebuie să gândească despre lucrurile omenești, pleacă, învățând, prin fapte, cele spuse

de Scripturi prin cuvinte: *"Tot trupul iarbă şi toată slava omului ca floarea ierbii; iarba s-a uscat şi floarea a căzut"*[7]; şi: *"Ca iarba curând se vor usca şi ca verdeaţa iute vor păli"*[8]; şi: *"Ca fumul zilele lui"*[9], şi altele asemenea. Şi iarăşi, de intră cel sărac şi vede faţa acestuia, nu se mai nefericeşte, nu se mai plânge de sărăcie. Dimpotrivă, mulţumeşte sărăciei că i-a fost loc de scăpare, zid tare, liman neînvolburat. Văzând cele de aici, voieşte să rămână mai bine aşa cum este decât să aibă de toate pentru scurtă vreme, dar mai pe urmă să i se primejduiască viaţa.

Vedeţi dar că din fuga acestuia aici nu puţin au câştigat şi bogaţii, şi săracii, şi smeriţii, şi mândrii, şi robii, şi cei liberi? Vedeţi că fiecare pleacă, luând cu el şi leacul, vindecat numai de priveliştea aceasta de aici?

V-am muiat oare furia? V-am eliberat oare furia? V-am scos oare din suflet mânia? V-am stins oare neomenia? V-am adus oare la milă? Eu cred că da! Mi-o spun feţele voastre, mi-o spun izvoarele de lacrimi.

Aşadar, pentru că piatra inimilor voastre s-a făcut pământ aducător de rod, pământ gras, haide să odrăsliţi şi rod de milostenie, să daţi şi spic bogat de milă! Să cădem la picioarele împăratului, dar, mai bine zis, să-L rugăm pe Iubitorul de oameni Dumnezeu să potolească mânia împăratului, să-i înmoaie inima, ca să ne dea în întregime harul.

De fapt, chiar din ziua aceea, în care el s-a refugiat aici, nu mică a fost schimbarea. Când împăratul a auzit că Eutropiu a alergat în acest loc de refugiu, a ţinut un lung discurs înaintea ostaşilor, care fierbeau de mânie din pricina greşelilor săvârşite de acesta faţă de împărat. Împăratul a căutat să le potolească mânia şi le-a cerut să se gândească nu numai la greşelile lui, ci şi la vreo faptă bună pe care ar fi săvârşit-o, ca pentru aceasta să-i mulţumească, iar pe

7. Is. 40, 7–8.
8. Ps. 36, 2.
9. Ps. 101, 4.

cele rele să i le ierte, ca unui om. Şi pentru că soldaţii se înverşunau mai departe, cerând răzbunarea împăratului insultat, strigând, sărind, cerându-i moartea şi agitând suliţele, împăratul a dat drumul la izvoare de lacrimi din preablânzii lui ochi, a amintit de Sfânta Masă la care s-a refugiat acela, şi aşa le-a potolit mânia.

5. Dar să adăugăm şi noi partea noastră. Aţi mai fi, oare, vrednici de iertare dacă împăratul nu mai poartă duşmănie celui ce l-a ocărât, iar voi, care n-aţi suferit una ca aceasta, îi arătaţi atâta ură? Cum veţi mai putea să vă apropiaţi de Sfintele Taine la sfârşitul acestei slujbe, cum veţi mai putea rosti rugăciunea aceea, în care ni s-a poruncit să spunem: *"Iartă-ne nouă greşalele noastre precum şi noi iertăm greşiţilor noştri"*[10], când cereţi pedepsirea celui ce v-a greşit? V-a făcut mari rele, v-a ocărât. Nu mă împotrivesc! Dar acum nu-i timp de judecată, ci de milă. Nu-i timp de socoteli, ci de iubire. Nu-i timp de cercetare, ci de iertare. Nu-i timp de sentinţă şi de osândă, ci de har şi de îndurare. Să nu ne înverşunăm deci, nici să ne supărăm! Dimpotrivă, să-L rugăm mai degrabă pe Iubitorul de oameni Dumnezeu să-i prelungească viaţa, să-l scape de moartea ce-l ameninţă, ca să se lepede de păcate. Să mergem cu toţii la iubitorul de oameni împărat, ca să-l rugăm pentru biserică, pentru altar, ca să-l rugăm să dăruiască un om Sfintei Mese. De vom face aşa, împăratul însuşi ne va lăuda, dar, înainte de împărat, ne va lăuda Dumnezeu şi va da mare răsplată dragostei noastre de semeni. După cum urăşte şi Se îndepărtează de omul crud şi fără inimă, tot aşa iubeşte şi Se apropie de omul milostiv şi bun. De este drept unul ca acesta, îi va împleti cununi mai strălucite; de este păcătos, îi va ierta păcatele, dându-i răsplata aceasta pentru mila faţă de semenul său. *"Milă voiesc, şi nu jertfă"*[11], spune Dumnezeu. Şi pretutindeni în Scriptură vei vedea că milă

10. Matei 6, 12.
11. Os. 6, 6.

cere totdeauna Dumnezeu, şi spune că mila dezleagă de păcate. Aşa Îl vom face şi noi îndurător, aşa vom dezlega păcatele noastre, aşa vom împodobi Biserica, aşa, după cum am spus, ne va lăuda şi împăratul cel iubitor de oameni, şi întreg poporul va bate din palme, şi chiar marginile lumii vor admira bunătatea şi blândeţea oraşului nostru. Oamenii de pe întreg pământul, la auzul acestei fapte, ne vor propovădui.

Deci, ca să ne bucurăm de bunătăţi atât de mari, să cădem înaintea lui Dumnezeu, să-L rugăm, să-I cerem să smulgă din primejdie pe prizonier, pe fugar, pe rugător, ca să dobândim şi bunătăţile cele ce vor să fie, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie rostită[1] când Eutropiu a fost ridicat, fiind găsit afară din biserică; şi despre rai; şi despre Scriptură; şi la cuvintele: *"Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta"*[2]

1. Plăcută e livada, plăcută e grădina, dar mai plăcută e cetina dumnezeieştilor Scripturi. Acolo sunt flori care se veştejesc, aici, gânduri care înfloresc; acolo suflă zefirul, aici suflă Duhul; acolo, apărarea o dă gardul de spini, aici, purtarea de grijă a lui Dumnezeu îi este apărare; acolo cântă greierii, aici cântă profeţii; acolo te desfătezi cu ochii, aici te foloseşti cu cititul. Grădina este numai într-un loc, pe când Scripturile, în întreaga lume; grădina e supusă schimbărilor vremii, pe când Scripturile sunt pline de frunze şi dau rod şi vara, şi iarna. Să luăm dar aminte la citirea Sfintelor Scripturi. Dacă eşti cu luare-aminte la Scripturi, Cartea sfântă îţi scoate tristeţea din suflet, îţi sădeşte bucurie, pierde răutatea, înrădăcinează virtutea, nu te lasă să suferi în tulburarea grijilor care te învăluresază. Marea se înfurie, dar tu călătoreşti în linişte; că ai cârmaci citirea dumnezeieştilor Scripturi. Ispita grijilor nu rupe funia aceasta. Faptele înseşi dau mărturie că nu mint. Acum câteva zile biserica fusese împresurată; veniseră ostaşii şi foc slobozeau din ochi, dar măslinul nu s-a veştejit; săbiile era scoase, dar nimeni n-a primit vreo rană; uşile împărăteşti erau în agonie, dar Biserica în siguranţă, deşi războiul aici se revărsa. Că aici era căutat fugarul; eram de faţă, dar nu ne temeam de mânia lor.

– Pentru ce?

1. P.G. 52, 395–414.
2. Ps. 44, 11.

– Aveam chezaş puternic cuvintele acestea: *"Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui"*[3]. Când zic Biserică, nu vorbesc numai de loc, ci şi de felul ei de purtare; nu vorbesc de zidurile bisericii, ci de legile Bisericii. Când te refugiezi în biserică, nu te refugiezi într-un loc, ci în sufletul Bisericii. Că Biserica nu-i zid şi acoperiş, ci credinţă şi viaţă.

Nu-mi spune mie că cel ce s-a predat a fost predat de Biserică! Dacă n-ar fi părăsit biserica, n-ar fi fost predat. Nu-mi spune mie că a fugit şi a fost predat. Nu Biserica l-a părăsit pe el, ci el a părăsit Biserica. N-a fost predat când era înăuntru, ci când s-a aflat afară. Pentru ce a părăsit biserica? Ai vrut să scapi? Trebuia să te ţii de jertfelnic. Aici nu te apărau zidurile, ci purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Eşti păcătos? Nu te respinge Dumnezeu! N-a venit să-i cheme pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi la pocăinţă[4]. Femeia păcătoasă s-a mântuit, că s-a ţinut de picioarele Lui[5]. Aţi auzit cele citite în Scriptură azi? Îţi grăiesc aşa, ca să nu te îndoieşti niciodată când îţi cauţi scăparea în Biserică! Rămâi în Biserică şi n-ai să fii trădat de Biserică! Dar dacă fugi de Biserică, nu Biserica-i de vină. Dacă eşti înăuntru, lupul nu intră; dar dacă ieşi afară, ajungi pradă fiarei. Dar nu din pricina acestui staul, ci din pricina micimii tale sufleteşti. Nimic nu-i ca Biserica. Nu-mi spune mie de ziduri şi de arme. Zidurile se învechesc cu vremea, dar Biserica nu îmbătrâneşte niciodată. Barbarii dărâmă zidurile, dar Biserica nu poate fi biruită de demoni.

Că nu-s o laudă cuvintele dau mărturie faptele. Câţi n-au dus război Bisericii? Dar toţi duşmanii ei pierit-au, iar ea s-a urcat mai presus de ceruri. Aici stă măreţia Bisericii! Când i se face război, ea învinge; când se unelteşte împotriva ei, ea biruie; când este ocărâtă, ea ajunge mai frumoasă. Pri-

3. Matei 16, 18.
4. Cf. Matei 9, 13.
5. Cf. Luca 7, 37–50.

meşte lovituri, dar nu cade din pricina rănilor; este învălurată, dar nu se scufundă; este bântuită de furtună, dar nu îndură naufragiu; luptă, dar nu-i biruită; se bate, dar nu-i învinsă.

– Dar pentru ce a lăsat Dumnezeu să i se facă război?

– Pentru ca să-i fie mai strălucită biruinţa!

Aţi fost cu toţii aici în ziua aceea, şi aţi văzut câte arme se mişcau! Mânia ostaşilor era mai iute ca focul, şi noi ne grăbeam spre curtea împărătească. Şi totuşi? Cu harul lui Dumnezeu, nimic din acelea nu ne-a înspăimântat.

2. Spun acestea pentru ca şi voi să faceţi astfel. Dar pentru ce nu ne-am înspăimântat? Pentru că nici una din nenorocirile omeneşti nu te înspăimântă. Că ce este nenorocire? Moartea? Dar asta nu-i nenorocire! Plecăm iute la limanul cel neînvălurat. Luarea averilor? Dar: *"Gol am ieşit din pântecele mamei mele, gol mă voi şi întoarce"*[6]. Calomniile? Dar: *"Bucuraţi-vă şi vă veseliţi când vor spune tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind, că plata voastră multă este în ceruri"*[7]. Vedeam săbiile, şi mă gândeam la cer; aşteptam moartea, şi mintea mi se ducea la înviere; vedeam suferinţele cele de jos, şi numărăm răsplăţile cele de Sus. Pricina luptelor era îndestulătoare spre îndemn şi mângâiere. Eram înjosit, dar nu socoteam asta o ocară. O singură ocară este, păcatul. De te-ar ocări o lume întreagă, dar dacă tu nu te ocărăşti pe tine însuţi, nu eşti ocărât. Trădare este numai când te trădează conştiinţa. Nu te trădează conştiinţa, nu te trădează nimeni. Eram înjosit, şi vedeam faptele; dar, mai bine spus, cuvintele mele ajunse fapte, cuvântarea mea, pe care am rostit-o, ajunsă faptă în piaţă.

– Care cuvântare?

– Aceea pe care o rostesc mereu. Bătut-a vântul şi frunzele au căzut! *"S-a uscat iarba şi floarea a căzut"*[8]. A trecut noaptea, şi s-a arătat ziua. Umbra s-a depărtat, şi s-a văzut

6. Iov 1, 21.
7. Matei 5, 12.
8. Is. 40, 8.

adevărul. S-au ridicat până la ceruri, și s-au coborât până în câmpie. Valurile cele de sus s-au pogorât prin necazurile omenești.

– Cum?

– Învățătură erau cele ce se petreceau. Și ziceam în mine însumi: Oare se vor înțelepți cei de mai târziu? Oare nu vor trece două zile și vor fi date uitării cele petrecute? În urechi erau faptele! Dar iarăși voi spune, iarăși voi grăi: Ce folos? Dar, mai bine spus, mare folos! De nu vor auzi toți, va auzi o jumătate; dar nu va auzi o jumătate, va auzi a treia parte; de nu a treia parte, a patra parte; de nu a patra parte, zece; de nu zece, cinci; de nu cinci, unul. Iar dacă nu va auzi nici unul, eu tot voi avea desăvârșită plată. *"S-a uscat iarba și floarea a căzut, dar cuvântul lui Dumnezeu rămâne în veac"*[9].

3. Ați văzut nimicnicia lucrurilor omenești? Ați văzut cât de trecătoare e puterea? Ați văzut că bogăția, pe care o numeam slugă fugară, nu-i numai fugară, ci și ucigașă? Nu numai că îi părăsește pe stăpânii ei, ci îi și înjunghie. Când slujește pe cineva, atunci mai ales îl vinde. Pentru ce te îngrijești de bogăție, când astăzi e la tine, iar mâine la altul? Pentru ce te îngrijești de bogăție, când niciodată n-o poți ține lângă tine? Vrei cu adevărat să te îngrijești de ea? Vrei cu adevărat s-o ai lângă tine? N-o îngropa în pământ, ci dă-o în mâinile săracilor. Fiară este bogația! De o ții, fuge, de o împrăștii, rămâne. *"A împrăștiat, a dat săracilor,* spune Scriptura, *dreptatea lui rămâne în veac"*[10]. Împrăști-o, ca să rămână! N-o îngropa, ca să nu fugă. Unde este bogăția? Cu plăcere i-aș întreba pe cei ce au răposat! Nu spun aceasta ca să insult – Doamne ferește! –, ci ca să vă fac porturi din naufragiile altora. Unde era bogăția când se înmulțiseră ostașii și săbiile, când orașul ardea, când diadema nu avea putere, când porfira era insultată, când totul era cuprins de ne-

9. Is. 40, 8.
10. Ps. 111, 8.

bunie? Unde erau argintăriile? Unde erau paturile de argint? Unde erau slugile? Toţi fugiseră. Unde erau eununcii? Toţi o şterseseră! Unde erau prietenii? Îşi schimbaseră măştile! Unde erau casele? S-au încuiat! Unde-s averile? A fugit stăpânul lor! Unde-s banii? Au fost îngropaţi! Unde a fost ascuns totul?

Sunt oare împovărător, vă supăr oare spunându-vă mereu că bogăţia îi trădează pe cei care nu o întrebuinţează bine? A venit timpul să se arate adevărul cuvintelor mele. Pentru ce ţii bogăţia când nu ţi-e de nici un folos în vreme de necaz? Dacă are putere când cazi în nevoie, ţine-o! Dar dacă atunci fuge, ce nevoie ai de ea? Faptele însele dau mărturie. Care e folosul? Săbiile sunt ascuţite, moartea te ameninţă, ostaşii sunt furioşi, ameninţarea e atât de mare, şi bogăţia, nicăieri! Unde a fugit fugara? Ea a adus acestea toate peste tine, şi acum, la vreme de nevoie, fuge.

Mulţi mă învinuiesc spunându-mi mereu: "Prigoneşti pe cei bogaţi!". Da, dar şi ei persecută mereu pe cei săraci! E drept, prigonesc pe cei bogaţi, dar nu pe toţi bogaţii, ci numai pe cei ce folosesc rău bogăţia. Am spus-o totdeauna, nu învinuiesc pe bogat, ci pe răpitor! Altceva e bogatul, şi altceva răpitorul! Altceva avutul, şi altceva lacomul! Desparte faptele şi nu amesteca cele ce nu pot fi amestecate! Eşti bogat? Nu te opresc! Eşti răpitor? Te osândesc! Ai ale tale? Bucură-te de ele! Iei pe ale altora? Nu tac! Vrei să mă loveşti cu pietre? Sunt gata să-mi vărs sângele numai să te opresc de la păcat. Nu-mi pasă de ură, nu-mi pasă de război. De un singur lucru îmi pasă: de sporirea în bine a celor ce mă ascultă. Şi bogaţii sunt copiii mei, şi săracii sunt tot copiii mei. Acelaşi pântece i-a născut şi pe unii, şi pe alţii; aceleaşi dureri de naştere le-am avut şi pentru unii, şi pentru alţii. Dacă-l prigoneşti pe sărac, te osândesc. Nu-i păgubit atât săracul, cât eşti păgubit tu, cel bogat. Săracul nu suferă un mare rău! La el paguba e la bani; la tine, paguba e la suflet! Să mă taie cine vrea! Să mă lovească cu pietre

oricine! Să mă urască cine vrea! Ura, izvor de cununi! Rănile, număr de răsplăţi!

4. Nu mă tem de ură! De un singur lucru mă tem: de păcat! Să fiu vădit de păcat şi să-mi dea război întreaga lume! Războiul acesta mă va face şi mai strălucit. Aşa vreau să vă învăţ să grăiţi şi voi! Nu te teme de ura celui puternic, ci teme-te de puterea păcatului. Nu te va vătăma omul dacă nu te răneşti singur. De nu ai păcat, te va scăpa Dumnezeu, de-ar fi în jurul tău mii şi mii de săbii! Dar dacă ai păcat, cazi de-ai fi chiar în rai. În rai era Adam, şi a căzut; pe gunoi era Iov, şi a fost încununat. La ce i-a folosit aceluia raiul? Cu ce l-a vătămat pe acesta gunoiul? Împotriva aceluia nimeni n-a uneltit, şi s-a împiedicat! Împotriva acestuia, diavolul, şi s-a încununat. Nu i-a luat averile? Dar nu i-a jefuit dreapta credinţă! Nu i-a răpit copiii? Dar nu i-a zdruncinat credinţa! Nu i-a sfârtecat trupul? Dar nu i-a găsit comoara! N-a înarmat-o pe femeia lui? Dar pe ostaş nu l-a doborât! N-a aruncat cu săgeţi împotriva lui? Dar nu l-a rănit! N-a adus împotriva lui maşini de război? Dar n-a clătinat turnul. A adus valuri, dar n-a înecat corabia. Păziţi-mi, rogu-vă, legea aceasta, şi vă voi atinge genunchii voştri, de nu cu mâna, cu inima! Şi lacrimi vărs! Păziţi-mi, rogu-vă, legea aceasta, şi nimeni nu vă va vătăma. Nu-l fericiţi niciodată pe bogat! Nu socotiţi nefericit pe nimeni niciodată, decât pe cel ce trăieşte în păcat! Fericiţi-l pe omul drept! Nu firea lucrurilor, ci gândul omului face pe unul fericit, pe altul nefericit. Niciodată să nu te temi de sabie de nu te osândeşte cugetul! Niciodată să nu te temi de război de ţi-e curată conştiinţa!

Spune-mi, unde sunt cei ce au răposat? Nu toţi se plecau înaintea lor? Nu tremurau în faţa lor mai mult chiar cei ce erau în dregătorii? Nu-i slugăreau? Dar a venit păcatul, şi toate s-au vădit! Slugarnicii au ajuns judecători, iar călăii linguşitori. Cei ce-i sărutau mâna, aceia l-au tras afară din biserică. Cel ce-i săruta ieri mâna astăzi îi e duşman.

– De ce?

– Pentru că nici ieri nu-l iubea cu adevărat. A venit timpul, şi s-a vădit masca. Nu-i sărutai ieri mâna, nu-l numeai mântuitor, sprijin şi binefăcător? Nu-i ţeseai mii şi mii de laude? Pentru ce-l osândeşti azi? Ieri îl lăudai, şi astăzi îl acuzi. Ieri vânturai laude, şi astăzi acuzaţii. Ce schimbare! Ce prefacere!

5. Dar eu nu-s aşa! Mie mi-a făcut rău, şi am ajuns apărătorul lui. Am suferit de la el mii şi mii de rele, şi nu m-am răzbunat. Fac ce-a făcut Stăpânul meu, Care spunea pe cruce: *"Iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!"*[11].

Spun acestea ca să nu vă lăsaţi stricaţi de bănuiala celor răi. Câte schimbări nu s-au întâmplat de când sunt în fruntea oraşului acestuia. Şi nimeni nu s-a înţelepţit! Iar când spun nimeni, nu-i osândesc pe toţi! Doamne fereşte! Nu-i cu putinţă ca ogorul acesta gras, care a primit sământa, să nu dea spic! Dar eu nu mă satur! Nu vreau să se mântuie puţini, ci toţi! De se pierde unul, eu mă pierd! Vreau să fac ce a făcut păstorul acela, care avea nouăzeci şi nouă de oi şi a alergat după cea pierdută[12]. Până când averile? Până când argintul? Până când aurul? Până când vinul în valuri? Până când linguşelile slugilor? Până când cupe împodobite cu flori? Până când ospeţe drăceşti şi pline de lucrare diavolească?

Nu ştiţi că viaţa de aici e un surghiun? Eşti oare cetăţeanul ei? Nu! Eşti un călător! Nu eşti cetăţean, ci drumeţ şi călător! Să nu spui: eu sunt din cetatea aceasta, din cetatea aceea! Nu are nimeni cetate! Cetatea este Sus! Cele de aici sunt un drum. Mergem pe el în fiecare zi, atât cât firea ne îngăduie. Oare poţi ascunde bani cât eşti pe cale? Oare poţi îngropa aur cât mergi pe drum? Spune-mi, când intri într-un han, împodobeşti hanul? Nu! Ci intri să mănânci, să bei şi te grăbeşti să pleci! Un han este viaţa de

11. Luca 23, 34.
12. Cf. Luca 15, 4.

aici. Am intrat, ne terminăm viaţa. Să căutăm să ieşim cu bune nădejdi. Să nu lăsăm nimic aici, ca să nu le pierdem dincolo. Când intri într-un han, nu spui oare copilului tău: "Vezi unde-ţi pui lucrurile, ca să nu le laşi aici, ca să nu pierzi ceva, chiar un lucru mic şi fără de preţ"? Şi le ducem pe toate acasă. Aşa şi noi în viaţa aceasta! Să vedem un han în viaţă. Să nu lăsăm nimic în han, ci pe toate să le ducem în metropolă. Drumeţ eşti şi călător! Dar, mai bine zis, mai rău decât un călător. Cum? Am să ţi-o spun eu! Un călător ştie când intră în han şi când iese. Este liber să iasă, liber este să intre. Dar eu, intrat odată în han, adică în viaţa aceasta, nu ştiu când am să ies. Uneori mă pregătesc să dăinuiesc vreme îndelungată, dar Stăpânul îndată mă cheamă: *"Nebune, cele ce-ai gătit ale cui vor fi? În noaptea aceasta îţi vor cere sufletul tău!"*[13]. Necunoscută e ieşirea, nestatornică averea, mii de prăpăstii, pretutindeni valuri! Pentru ce dar te înnebuneşti după umbre? Pentru ce laşi adevărul şi alergi după umbre?

6. Aceasta o spun şi nu voi înceta s-o spun, pricinuind necontenit dureri şi apăsând pe rău! Nu pentru cei morţi. Aceia au plecat, cu ei s-a terminat. Pentru cei din viaţă, ca să-i înţelepţească nenorocirea celorlalţi.

– Şi ce să facem?, mă poţi întreba.

– Un singur lucru să faci! Urăşte banii şi iubeşte-ţi viaţa. Aruncă-ţi averile! Nu spun pe toate, ci tale prisosul! Nu pofti averile străine, nu despuia pe văduvă, nu răpi pe orfan, nu-i lua casa. Nu vorbesc de persoane, ci de lucruri. Dacă te mustră conştiinţa, tu eşti de vină, nu cuvântul meu! Pentru ce răpeşti unde e invidie? Răpeşte unde e cunună! Nu răpi pământul, ci răpeşte cerul! *"Împărăţia cerurilor se ia cu sila şi cei ce se silesc o răpesc"*[14]. Pentru ce îl furi pe sărac, care te acuză? Fură pe Hristos, Care te laudă! Vezi ce nesocotinţă şi ce nebunie? Furi pe sărac, care are puţine! Hris-

13. Luca 12, 20.
14. Matei 11, 12.

tos îţi spune: "Fură-Mă pe Mine, şi-ţi mulţumesc că Mă furi! Răpeşte-Mi Împărăţia Mea, ia-o cu sila! Dacă vrei să iei cu sila împărăţia de jos, dar, mai bine zis, numai dacă vrei să te gândeşti, eşti osândit; dar Împărăţia cea de Sus dacă n-o răpeşti, atunci eşti osândit. Unde-s cele omeneşti, e invidie; unde-s cele duhovniceşti, dragoste!". La acestea cugetă în fiecare zi şi nu te mai tulbura, nu te mai frământa dacă după două zile ai să vezi iarăşi pe un altul purtat în trăsură, îmbrăcat în haine de mătase, slăvit. Nu-l lăuda pe cel bogat, ci numai pe cel drept. Să nu-l nefericeşti pe cel sărac, ci învaţă-te să ai despre lucruri o judecată dreaptă şi sănătoasă. Nu te îndepărta de Biserică! Nimic nu-i mai puternic decât Biserica! Nădejdea ta e Biserica, mântuirea ta e Biserica, scăparea ta e Biserica. Este mai înaltă ca cerul, mai lată decât tot pământul. Niciodată nu îmbătrâneşte. E veşnic tânără. De aceea Scriptura, ca să-i arate tăria ei, ca să arate că nu poate fi clintită, o numeşte *"muntele Domnului"*[15]; ca să arate că-i nestricată, o numeşte fecioară[16]; ca să arate că-i de preţ, o numeşte împărăteasă[17]; ca să arate că-i înrudită cu Dumnezeu, o numeşte fiică[18]; ca să o arate cu mulţi copii, o numeşte născătoare a şapte copii, pe ea, cea stearpă[19]. Îi dă mii de nume, ca să arate nobleţea ei. Aşa cum şi Stăpânul ei are multe nume. Se numeşte şi Tată[20], se numeşte şi cale[21], se numeşte şi viaţă[22], se numeşte şi lumină[23], se numeşte şi piatră[24], se numeşte şi jertfă de ispăşire[25], se numeşte şi temelie[26], se numeşte şi

15. Is. 2, 2-3.
16. Cf. 2 Cor. 11, 2.
17. Cf. Ps. 44, 11.
18. Cf. Ps. 44, 12.
19. Is. 54, 1.
20. Matei 6, 9.
21. Ioan 14, 6.
22. Ioan 14, 6.
23. Ioan 8, 12; 9, 5; 12, 46.
24. Cf. Matei 21, 42–44; 16, 18; Efes. 2, 20; 1 Ptr. 2, 6.
25. 1 Ioan 2, 2; 4, 10.
26. 1 Cor. 3, 11.

ușă[27], se numește și fără de păcat[28], se numește și vistierie[29], se numește și Domn[30], se numește și Dumnezeu[31], se numește și Fiu[32], se numește și Unul-Născut[33], se numește și chip al lui Dumnezeu[34], și icoană a lui Dumnezeu[35]. Ajunge, oare, un singur nume ca să înfățișeze totul? Deloc! De aceea are mii și mii de nume, ca să cunoaștem ceva despre Dumnezeu, măcar puțin. Așa și Biserica are multe nume. Se numește fecioară, pentru că era desfrânată mai înainte. Aceasta este fapta minunată a Mirelui, că a luat-o desfrânată și a făcut-o fecioară. Ce lucruri noi și minunate! La oameni, căsătoria pune capăt fecioriei; la Dumnezeu, căsătoria redă fecioria. La oameni, o fecioară când se mărită nu mai e fecioară. La Hristos, desfrânata când se mărită ajunge fecioară.

7. Să explice ereticul, care iscodește nașterea cea de Sus, și care spune: "Cum a născut Tatăl?", să explice el numai aceasta! Întreabă-l: Cum a ajuns Biserica fecioară, când era desfrânată? Cum a rămas fecioară, dacă a născut? "*Că vă râvnesc cu râvna lui Dumnezeu*, spune Pavel, *pentru că v-am logodit unui singur Bărbat, ca să vă înfățișez fecioară curată înaintea lui Hristos*"[36]. O, înțelepciune și pricepere! "*Vă râvnesc cu râvna lui Dumnezeu*". Ce înseamnă aceste cuvinte? Spune: "*Vă râvnesc*".

– Râvnești, Pavele, tu, cel duhovnicesc?

– Da, râvnesc, așa cum râvnește și Dumnezeu!

– Și Dumnezeu râvnește?

– Da, râvnește, nu cu patimă, ci cu dragoste, cu zel. "*Vă râvnesc cu râvna lui Dumnezeu*".

27. Ioan 10, 7.
28. Ioan 8, 7.
29. Cf. Mal. 3, 10.
30. 1 Cor. 12, 3.
31. Ioan 1, 1.
32. Matei 3, 17.
33. Ioan 1, 14.
34. Filip. 2, 6.
35. Evr. 1, 3.
36. 2 Cor. 11, 2.

Să-ţi spun cum râvneşte? Iată! A văzut Dumnezeu pământul stricat de demoni, şi L-a dat pe Fiul Său[37]. Cuvintele spuse despre Dumnezeu nu au acelaşi înţeles ca atunci când sunt spuse despre oameni. Se spune, de pildă: Dumnezeu este gelos, Dumnezeu Se mânie, Dumnezeu Se căieşte, Dumnezeu urăşte. Cuvintele acestea sunt omeneşti, dar înţelesul lor, potrivit cu Dumnezeu.

– Cum e gelos Dumnezeu?

– *"Vă râvnesc cu râvna lui Dumnezeu!"*.

– Se mânie Dumnezeu?

– *"Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri!"*[38].

– Şi doarme Dumnezeu?

– *"Deşteaptă-te, pentru ce dormi, Doamne?"*[39].

– Se căieşte Dumnezeu?

– *"Îmi pare rău că am făcut pe om!"*[40].

– Urăşte Dumnezeu?

– *"Sărbătorile voastre şi lunile voastre cele noi le urăşte sufletul Meu"*[41].

Nu te uita la cuvinte, că sunt de rând, ci la înţelesul lor, potrivit cu Dumnezeu. Dumnezeu e gelos, pentru că iubeşte. Dumnezeu Se mânie, dar nu cu patimă, ci prin pedeapsă şi osândă. Se spune că Dumnezeu e prins de somn, dar nu doarme, ci îndelung rabdă. Dă cuvintelor înţelesul cuvenit. Tot aşa, când auzi că naşte Dumnezeu, nu te gândi la împărţire, ci la de-o-fiinţă. Dumnezeu Se foloseşte de multe cuvinte omeneşti, şi noi ne folosim de cuvinte dumnezeieşti ca să fim noi cinstiţi.

8. Ai înţeles ce-am spus? Fii cu mare luare-aminte, iubite. Sunt cuvinte dumnezeieşti, sunt şi cuvinte omeneşti. Dumnezeu a luat de la mine şi mi-a dat. "Dă-mi pe ale tale, spune Dumnezeu, şi ia-le pe ale Mele. Ai nevoie de ale

37. Cf. Ioan 3, 16.
38. Ps. 6, 1.
39. Ps. 43, 25.
40. Fac. 6, 7.
41. Is. 1, 14.

Mele; nu Eu am nevoie, ci tu. Pentru că ființa Mea este nestricăcioasă, iar tu ești om, îmbrăcat în trup, Mă folosesc de cuvinte trupești, pentru ca, folosind cuvinte cunoscute ție, tu, cel îmbrăcat în trup, să înțelegi gândurile cele mai presus de tine".

– Ce cuvinte a luat de la mine și ce cuvinte mi-a dat?

– El este Dumnezeu și m-a numit și pe mine dumnezeu. Într-o parte adevăr, dincoace nume de cinste. *"Eu am zis: "dumnezei sunteți și toți fiii Celui Prea Înalt"*[42]. Aici cuvinte, dincolo însă adevăr. M-a numit dumnezeu, pentru că am fost cinstit. Dumnezeu a fost numit om[43], a fost numit Fiul Omului[44], a fost numit cale[45], a fost numit ușă[46], a fost numit piatră[47]. Aceste nume le-a luat de la mine, pe celelalte mi le-a dat de la El.

– Pentru ce a fost numit cale?

– Ca să cunoști că prin El ne urcăm la Tatăl.

– Pentru ce a fost numit piatră?

– Ca să cunoști credința Lui puternică și de neclintit.

– Pentru ce a fost numit temelie?[48]

– Ca să cunoști că El ține toate.

– Pentru ce a fost numit rădăcină?[49]

– Ca să cunoști că în El înflorim.

– Pentru ce a fost numit păstor?[50]

– Că ne păstorește.

– Pentru ce a fost numit oaie?[51]

– Pentru că S-a jertfit pentru noi și a fost jertfă de ispășire[52].

42. Ps. 81, 6.
43. Cf. 1 Tim. 2, 5.
44. Ioan 3, 13.
45. Ioan 14, 6.
46. Ioan 10, 7.
47. Matei 21, 42–44; 16, 18; Efes. 2, 20; I Ptr. 2, 6.
48. Cf. 1 Cor. 3, 11.
49. Cf. Ioan 15, 5.
50. Cf. Ioan 10, 11.
51. Cf. Fapte 8, 32.
52. 1 Ioan 2, 2; 4, 10.

– Pentru ce a fost numit viață?[53]
– Pentru că ne-a înviat pe noi, care eram morți.
– Pentru ce a fost numit lumină?[54]
– Pentru că ne-a scăpat de întuneric.
– Pentru ce a fost numit braț?[55]
– Pentru că este de-o-ființă cu Tatăl.
– Pentru ce a fost numit Cuvânt?[56]
– Pentru că S-a născut din Tatăl. Că după cum cuvântul meu se naște din sufletul meu, tot așa și Fiul S-a născut din Tatăl.
– Pentru ce S-a numit haină?
– Pentru că m-am îmbrăcat cu El când am fost botezat[57].
– Pentru ce a fost numit masă?
– Pentru că Îl mănânc împărtășindu-mă cu Sfintele Taine[58].
– Pentru ce a fost numit casă?
– Pentru că locuiesc în El.
– Pentru ce se spune că locuiește în noi?
– Pentru că suntem Biserica Lui[59].
– Pentru ce a fost numit Cap?[60]
– Pentru că sunt mădular al Lui[61].
– Pentru ce a fost numit Mire?[62]
– Pentru că Îi sunt mireasă[63].
– Pentru ce a fost numit curat?[64]
– Pentru că m-a luat fecioară.
– Pentru ce a fost numit Stăpân?[65]

53. Ioan 14, 6.
54. Ioan 8, 12; 9, 5; 12, 46.
55. Cf. Is. 52, 10.
56. Ioan 1, 1.
57. Cf. Gal. 3, 27.
58. Cf. Ioan 6, 48–58.
59. Cf. 1 Cor. 3, 16.
60. Col. 1, 18.
61. Cf. 1 Cor. 6, 15; Efes. 5, 30.
62. Cf. Matei 9, 15.
63. Cf. 2 Cor. 11, 2.
64. Cf. 1 Ioan 3, 3.
65. Cf. 2 Ptr. 2, 1; Iuda 1, 4.

– Pentru că Îi sunt rob.

9. Iată că Biserica este numită, după cum am spus, când mireasă, când fiică, când fecioară, când roabă, când împărăteasă, când stearpă, când munte, când rai, când mamă cu mulți copii, când crin, când izvor. Are toate aceste nume. De aceea, când auzi aceste nume, nu le socoti, rogu-te, nume trupești. Ci încordează-ți mintea. Astfel de nume nu pot fi trupești. De pildă, muntele nu poate fi numit fecioară; fecioara nu poate fi numită soție; împărăteasa nu poate fi numită roabă. Biserica însă poate avea toate aceste nume.

– De ce?

– Pentru că aceste nume nu se iau în înțeles trupesc, ci în înțeles sufletesc. În înțeles trupesc aceste nume sunt mărginite; în înțeles sufletesc însă sunt fără margini, ca oceanul.

"De față stătut-a împărăteasa de-a-dreapta Ta"[66].

– Cum a ajuns împărăteasă cea căzută, cea săracă? Și unde s-a urcat?

– Sus a stătut împărăteasa aceasta!

– Cum?

– Pentru că Împăratul a ajuns rob. Nu era, ci a ajuns. Cunoaște numele ce se dă Dumnezeirii și cele ce se dau întrupării. Cunoaște cine era, și ce a ajuns pentru tine. Nu amesteca lucrurile și nici nu fă, din pricina iubirii de oameni a lui Dumnezeu, pricină de hulă! Hristos era înalt, întruparea Lui smerită. Înalt nu prin loc, ci prin fire. Ființa Lui era nemuritoare, nepieritoare; firea Lui era nestricăcioasă, mai presus de minte, nevăzută, neînțeleasă, cu existență veșnică și aceeași totdeauna; îi depășea pe îngeri, era mai presus de puterile cele de sus, biruia gândirea, depășea mintea, nu putea fi văzută, ci numai crezută. Îngerii o vedeau și tremurau, serafimii se acopereau cu aripile[67], toți erau cuprinși de spaimă. Caută spre pământ, și-l face de se

66. Ps. 44, 11.
67. Is. 6, 2.

cutremură[68]; ceartă marea şi o usucă, şi a secat râurile[69]; El a cântărit munţii cu cântarul şi dealurile cu cumpăna[70]. Ce să mai spun? Cum să-L înfăţişez? Măreţia Lui nu are sfârşit[71], înţelepciunea Lui nu are număr[72], judecăţile Lui, nepătrunse, şi de negăsit urma căilor Lui[73]. Atât de mare şi atât de minunat e El, dacă e de ajuns să spun doar atât: atât de mare şi atât de minunat! Dar ce să fac? Sunt om şi vorbesc omeneşte. Am limbă de lut şi cer iertare Stăpânului. Nu mă folosesc din mândrie de aceste cuvinte, ci din lipsa putinţei mele şi a firii limbii mele. Milostiv fii mie, Stăpâne, că nu din mândrie spun aceste cuvinte, ci pentru că n-am altele, nici nu mă opresc la josnicia cuvântului, ci mă înalţ pe aripa gândului. Atât de mare e şi atât de minunat! Spun acestea ca să te înveţi să faci şi tu la fel, ca să nu rămâi la cuvinte, nici să nu te opreşti la sărăcia celor spuse.

Şi de ce te minunezi că fac eu aceasta, când Însuşi El o face atunci când vrea să arate ceva ce depăşeşte cele omeneşti? Când vorbeşte cu oamenii, Se foloseşte de imagini omeneşti. Ele nu sunt negreşit îndestulătoare spre a arăta ceea ce vrea să spună, nici în stare să aducă în faţa noastră întreaga măsură a gândului Său, dar sunt îndestulătoare slăbiciunii noastre, a ascultătorilor.

10. Încordează-ţi atenţia! Nu te lăsa obosit de lungimea cuvântului! După cum atunci când Se arată Dumnezeu, nu Se arată cum este, nici nu se arată fiinţa Lui pură – că nimeni niciodată nu L-a văzut pe Dumnezeu cum este[74], ci a făcut pogorământ, şi tremurau serafimii[75], a făcut pogorământ, şi scoteau fum munţii[76], a făcut pogorământ, şi s-a

68. Cf. Ps. 103, 33.
69. Cf. Naum 1, 4.
70. Is. 40, 12.
71. Ps. 144, 3.
72. Ps. 146, 5.
73. Rom. 11, 33.
74. Ioan 1, 18.
75. Cf. Is. 6, 2.
76. Cf. Ps. 103, 33.

uscat marea[77], a făcut pogorământ, şi s-a clătinat cerul[78], şi cine ar putea suferi pogorământul Lui? –, deci, după cum nu Se arată cum este, ci după puterea celui ce-L vede –, de aceea, Se arată uneori ca bătrân, *"Cel-Vechi-de-Zile"*[79], alteori ca tânăr[80], alteori în pară de foc[81], alteori în adiere de vânt[82], alteori în apă[83], alteori în arme[84], dar aceasta nu înseamnă că-Şi schimbă fiinţa, ci că ia chip după felurimea persoanelor cărora li Se arată –, tot aşa şi când vrea să spună ceva despre El, foloseşte imagini omeneşti. De pildă: *"S-a suit în munte şi S-a schimbat la faţă înaintea lor şi strălucea faţa Lui ca lumina, iar hainele Lui s-au făcut albe ca zăpada"*[85]. A întredeschis puţin dumnezeirea Lui; le-a arătat pe Dumnezeu, Care locuia în El. *"Şi S-a schimbat la faţă înaintea lor"*. Uitaţi-vă cu atenţie la aceste cuvinte! Spune Scriptura: *"Şi S-a schimbat la faţă înaintea lor şi au strălucit hainele Lui ca lumina şi faţa Lui ca soarele"*. Am spus mai înainte: "Atât de mare şi atât de minunat", şi am spus: "Milostiv fii mie, Stăpâne!" – că nu mă opresc la aceste cuvinte, ci sunt nedumerit şi nu pot întruchipa alte cuvinte –; le-am spus pentru că vreau ca tu să ştii că din Scriptură am învăţat aceasta. Evanghelistul a voit să arate strălucirea Lui şi a zis: "A strălucit".

– Spune-mi, cum a strălucit?

– Tare.

– Cât de tare?

– *"Ca soarele"*.

– Ca soarele spui?

77. Cf. Ps. 105, 9.
78. Ieş. 19, 16; Jud. 5, 4.
79. Dan. 7, 9.
80. Cf. Dan. 3, 24-28.
81. Cf. Ieş. 3, 2; 3 Regi 19, 12; Iez. 8, 2.
82. Cf. 3 Regi 19, 12; Iov 4, 16; Iez. 8, 2.
83. Cf. Iez. 43, 2; Apoc. 4, 2.
84. Cf. Apoc. 19, 15.
85. Matei 17, 1–2.

– Da!

– De ce?

– Pentru că nu am altă stea mai strălucitoare.

– Şi *"hainele Lui erau albe ca zăpada"*.

– De ce *"ca zăpada"*?

– Pentru că nu am altă materie mai albă.

Dar că n-a strălucit numai atât o arată evanghelistul prin cele spuse mai departe: *"Şi au căzut ucenicii cu faţa la pământ"*[86]. Dacă ar fi strălucit numai ca soarele, ucenicii n-ar fi căzut cu feţele la pământ. Vedeau doar soarele în fiecare zi, şi nu cădeau; dar pentru că a strălucit mai mult decât soarele, şi hainele Lui erau mai albe ca zăpada, de aceea, neputând suferi strălucirea, au căzut cu feţele la pământ.

11. Spune-mi, evanghelistule, pentru ce îmi spui că a strălucit *"ca soarele"*, când a strălucit mai mult decât soarele?

– Da, am vrut să-ţi fac cunoscută lumina, dar n-am altă stare mai strălucitoare, nu am altă imagine care să împărăţească între stele.

Ţi-am spus acestea ca să nu te opreşti la grosolănia cuvintelor. Ţi-am arătat căderea la pământ a ucenicilor. Au căzut cu feţele la pământ, au fost năuciţi, au fost înspăimântaţi. Hristos le-a spus: *"Sculaţi-vă!"*[87]. Şi i-a sculat; iar ei erau îngreuiaţi. N-au putut suferi covârşirea strălucirii, li s-au împăienjenit ochii. Deci lumina ce li s-a arătat era mai mare decât lumina soarelui. Evanghelistul însă a spus: *"ca soarele"*, pentru că dintre toate stelele, după cunoştinţa noastră, numai steaua aceasta le depăşeşte în strălucire.

Dar, după cum am spus, Dumnezeu, Care e atât de mare şi atât de minunat, a poftit o femeie desfrânată.

– A poftit Dumnezeu o femeie desfrânată?!

– Da, o femeie desfrânată, adică firea noastră omenească.

86. Matei 17, 6.
87. Matei 17, 7.

– A poftit Dumnezeu o femeie desfrânată? Un om dacă poftește o femeie desfrânată este osândit, și Dumnezeu poftește o femeie desfrânată?!

– Da, și încă tare! Omul poftește o femeie desfrânată ca să ajungă desfrânat, pe când Dumnezeu poftește o femeie desfrânată ca să o facă pe desfrânată fecioară. Deci pofta omului duce la pieirea celei poftite, pe când pofta lui Dumnezeu duce la mântuirea celei poftite.

– Cum, Dumnezeu, Care e atât de mare și atât de minunat, a poftit o desfrânată?

– Și ce? A poftit-o ca să fie Mire.

– Și ce face?

– Nu trimite la ea pe nici unul dintre robii Săi, nu trimite un înger la desfrânată, nu trimite un arhanghel, nu trimite pe heruvimi, nu trimite pe serafimi. Nu, ci vine chiar El, Cel îndrăgostit.

Iarăși, când auzi de dragoste, nu te gândi la o dragoste trupească. Alege dintre cuvinte gândurile curate, așa precum prea minunata albină se așază pe flori, ia ceara și lasă ierburile.

A poftit o desfrânată!

– Și ce face?

– Nu o duce sus, că nu voia să ducă o desfrânată sus, în cer, ci Se coboară El. Pentru că ea nu putea să se urce, de aceea Se pogoară El. Vine la desfrânată și nu Se rușinează. Vine în coliba ei și o vede beată.

– Și cum vine?

– Nu vine în ființa Lui pură, ci vine așa cum era și desfrânata; nu cu firea Lui pură, ci cu firea defrânatei, ca ea să nu ne înspăimânte la vederea Lui, ca să nu se ferească, să nu fugă. Vine la desfrânată și Se face om.

– Cum Se face?

– A fost purtat în pântece, a crescut încetul cu încetul și a mers pe calea pe care am crescut și eu în vârstă.

– Cine a mers pe calea aceasta?

– Omenitatea, nu dumnezeirea. Chipul robului, nu al lui Dumnezeu. Trupul meu, nu ființa Lui. Crește încetul cu încetul și Se amestecă oamenilor, deși a găsit firea omenească plină de buboaie, sălbăticită, împovărată de demoni.

– Și ce face?

– S-a apropiat de ea. Dar aceea l-a văzut și a fugit. I-a chemat pe magi[88]. Pentru ce vă temeți? Nu sunt judecător, ci doctor! *"N-am venit să judec lumea, ci să mântuiesc lumea"*[89]. O, lucruri minunate și nemaiauzite! Magii au fost îndată pârgă. Stă în iesle[90] Cel ce ține lumea și este înfășat[91] Cel ce înconjoară lumea. Stă templul, și locuiește în el Dumnezeu. Și vin magii și I se închină îndată! Vine vameșul, și ajunge evanghelist[92]; vine desfrânata, și ajunge fecioară[93]; vine canaaneeanca, și dobândește milă[94]. Așa face Cel ce iubește! Nu cere socoteală de păcate, ci iartă păcatele celor ce greșesc.

– Și ce face?

– O ia și Se logodește cu ea![95]

– Și ce îi dă?

– Inel!

– Ce inel?

– Duhul Sfânt. O spune Pavel: *"Cel ce ne-a întărit pe noi împreună cu voi este Dumnezeu, Cel ce ne-a și pecetluit și ne-a dat arvuna Duhului"*[96].

Îi dă firii noastre Duhul. Apoi îi spune:

– Nu te-am sădit în rai?

88. Cf. Matei 2, 1–12.
89. Ioan 12, 47.
90. Cf. Luca 2, 7.
91. Cf. Luca 2, 7.
92. Cf. Matei 9, 9.
93. Cf. Luca 7, 37–50.
94. Cf. Matei 15, 22–28.
95. Cf. 2 Cor. 11, 2.
96. 2 Cor. 1, 21–22.

– Da, răspunde ea.

– Şi cum ai căzut de acolo?

– A venit diavolul şi m-a scos din rai.

– Ai fost sădită în rai, şi te-a scos afară. Iată, te sădesc în Mine Însumi, Eu te ţin. Cum? Nu îndrăzneşte (cel-rău) să se apropie de Mine. Nici nu te urc încă în cer. Aici e mai mult decât în cer! Te ţin în Mine, Stăpânul cerului. Te ţine Păstorul, şi lupul nu se apropie. Dar, mai bine spus, îl las să se apropie chiar.

Şi ţine Stăpânul firea noastră, şi diavolul se apropie, dar e învins. "Te-am sădit în Mine". De aceea şi spune: *"Eu sunt rădăcina, voi mlădiţele"*[97]. A sădit-o în El Însuşi.

– De ce? Eu sunt păcătos şi necurat.

– Să nu-ţi pese! Eu sunt Doctor. Cunosc vasul Meu, ştiu că a fost stricat. Era de lut mai înainte, şi s-a stricat. Îl refac prin baia naşterii din nou şi prin foc.

Iată! Dumnezeu a luat ţărână din pământ şi l-a făcut pe om. L-a plăsmuit. A venit diavolul şi l-a stricat. A venit Stăpânul, l-a luat din nou, l-a frământat, l-a turnat din nou, prin botez. N-a mai lăsat să-i fie de lut trupul, ci l-a întărit prin foc. A dat lutul acelui foc al Duhului: *"Acela vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc"*[98]. Cu apă, ca să fie plăsmuit din nou; cu foc, ca să fie întărit. De aceea proorocul, profeţind cu mult înainte, spunea: *"Ca pe vasele olarului le voi zdrobi"*[99]. N-a spus: "ca pe vasele arse în foc", aşa cum le avem în casele noastre. Vasele olarului sunt acelea pe care le face olarul cu roata. Deci vasele olarului sunt din lut, pe când ale noastre sunt arse în foc. Profetul, proorocind întărirea lor prin botez, spune: *"Ca pe vasele olarului le voi zdrobi"*. Cu alte cuvinte, el le face din nou şi le întăreşte prin foc. Cobor în apa botezului şi este plăsmuit din nou chipul meu; focul

97. Ioan 15, 5.
98. Matei 3, 11.
99. Ps. 2, 9.

Duhului îl arde şi el se întăreşte. Că nu-s o lăudăroşenie cuvintele mele ascultă-l pe Iov: *"M-ai plăsmuit din lut"*[100]; şi pe Pavel: *"Având comoara aceasta în vase de lut, arse în foc"*[101]. Dar uită-te la tăria vasului de lut ars în foc! Nu-i ars într-un foc obişnuit, ci în focul Duhului.

– Cât e de tare vasul acesta?

– *"De cinci ori câte patruzeci de lovituri fără una am primit de la iudei, de trei ori am fost bătut cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre"*[102], şi vasul nu s-a spart. *"O noapte şi o zi am petrecut în adânc"*[103]. În adânc a stat, dar vasul nu s-a sfărâmat, a suferit naufragiu, dar comoara nu s-a pierdut; corabia a ajuns sub valuri, dar încărcătura plutea pe deasupra valurilor.

"Având comoara aceasta".

– Care comoară?

– Dăruirea Duhului, îndreptăţirea, sfinţirea, răscumpărarea.

– Care comoară, spune-mi?

– *"În numele lui Iisus Hristos, ridică-te şi umblă"*[104]. *"Enea, te vindecă Iisus Hristos"*[105]. *"Ţie-ţi spun, duhule rău, ieşi din el"*[106].

12. Ai văzut comoară mai strălucită decât comorile împărăteşti? Poate săvârşi oare un mărgăritar împărătesc ceea ce poate săvârşi cuvântul lui Pavel? Pune mii şi mii de diademe pe un mort, şi mortul nu învie! Dar un singur cuvânt a ieşit din gura Apostolului, şi a îmblânzit firea, care se împotrivea, şi a readus-o la starea de mai înainte. *"Având comoara aceasta"*. O, comoară, tu n-ai nevoie să fii păzită, ci păzeşti şi casa în care stai! Ai înţeles ce am spus? Împăraţii

100. Iov 10, 9.
101. 2 Cor. 4, 7.
102. 2 Cor. 11, 24–25.
103. 2 Cor. 11, 25.
104. Fapte 3, 6.
105. Fapte 9, 34
106. Fapte 16, 18.

pământului și marii dregători, când au comori, își fac case mari, cu ziduri groase, cu uși, cu zăvoare, cu încuietori, cu paznici, pentru a le străjui comoara. Hristos a făcut contrariul. A pus comoara nu într-un vas de lut, ci într-un vas de lut ars în foc.

– Dacă e mare comoara, atunci de ce e slab vasul?

– Dar nu-i slab vasul pentru că e mare comoara! Nu vasul păzește comoara, ci comoara păzește vasul.

Eu pun această comoară! Cine poate, deci, să o fure? A venit diavolul, a venit lumea, au venit cu miile, și comoara n-au furat-o. A fost biciuit, și comoara nu și-a dat-o. A fost cufundat în mare, și nu s-a înecat. A murit, și comoara a rămas. I-am dat arvuna.

– Unde sunt cei care hulesc vrednicia Duhului? Fiți cu luare-aminte! *"Cel ce ne-a întărit împreună cu voi în Hristos este Dumnezeu, Cel ce ne-a dat și arvuna Duhului"*[107]. Voi, cu toții, știți că arvuna este o parte mică dintr-un întreg. Ascultați cum. Se duce un om să cumpere o casă de mare valoare și zice: "Dă-mi arvună ca să am încredere". Se duce altul să se însoare; vorbește de zestre, de avere și spune: "Dă-mi arvună". Fii cu luare-aminte! Se cere arvună și la cumpărarea unui sclav, arvună în toate învoielile omenești. Hristos a făcut cu noi o învoială – că avea să mă ia de mireasă – și-mi dă zestre nu de bani, ci de sânge. Și a înscris în zestrea aceasta darea de bunătăți *"pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit"*[108]. A înscris, dar, în zestrea aceasta nemurire, laudă cu îngerii, scăpare de moarte, slobozire de păcat, moștenirea Împărăției – mare e bogăția! –, îndreptățire, sfințire, scăpare de necazurile de aici, aflarea bunătăților celor ce au să fie. Mare mi-e zestrea! Fii cu mare luare aminte! Uită-te ce face Hristos. A venit să o ia pe desfrânata – numesc așa

107. 2 Cor. 1, 21–22.
108. 1 Cor. 2, 9.

firea noastră pentru că era necurată, ca să cunoşti dragostea Mirelui –; a venit, m-a luat şi mi-a dat zestre şi-mi spune:

– Îţi dau bogăţia Mea!

– Cum?

– Ai pierdut raiul? Ia-l! Ai pierdut frumuseţea ta? Ia-o! Ia toate acestea.

– Dar zestrea aceasta nu mi s-a dat aici.

13. Fii cu luare-aminte! Tocmai pentru aceasta a vorbit mai dinainte de această zestre. Mi-a înscris în zestre învierea trupurilor, nestricăciunea. Dar nestricăciunea nu e o umbră a învierii trupurilor, ci sunt două lucruri deosebite. Că mulţi au înviat, şi iarăşi au murit, de pildă Lazăr sau trupurile sfinţilor. Dar aici nu-i aşa, căci ne-a făgăduit învierea, nestricăciunea, dănţuirea cu îngerii, întâmpinarea Fiului în nori şi: *"... aşa, pururea vom fi cu Domnul"*[109] scăparea de moarte, slobozirea de păcat, înecarea morţii.

– Cum sunt aceste bunătăţi?

– *"Bunătăţile pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit"*[110].

– Îmi dai bunătăţi pe care nu le ştiu?

– Da, îmi răspunde Hristos. Aici Mă logodesc cu tine, aici iubeşte-Mă!

– Dar pentru ce nu-mi dai zestrea aici?

– Ţi-o voi da când vei veni la Tatăl Meu, când vei veni în curţile cele împărăteşti. Eu am venit la tine! Nu trebuie, oare, ca tu să vii la Mine? N-am venit ca să te las aici, ci ca să te iau şi să te înalţ la cer. Nu căuta aici zestrea. Toate sunt în nădejdi, toate în credinţă.

– Şi nu-mi dai nimic aici?

– Ia arvună, îmi răspunde Hristos, ca să ai încredere în Mine şi în cele ce am să-ţi mai dau. Ia acum darul de lo-

109. 1 Tes. 4, 17.
110. 1 Cor. 2, 9.

godnă, ia darul de nuntă. De aceea Pavel spune: *"V-am logodit"*[111].

Ca daruri de nuntă mi le-a dat Dumnezeu pe cele de aici; daruri de nuntă sunt cele de aici, sunt o arvună. Toată zestrea e dincolo.

– Cum?

– Îţi spun eu. Aici îmbătrânesc, acolo nu îmbătrânesc; aici mor, acolo nu mor; aici mă întristez, acolo nu mă întristez. Aici e sărăcie, boaiă şi uneltire, acolo, nimic din toate acestea; aici întuneric şi lumină, acolo, numai lumină; aici uneltiri, acolo libertate; aici boală, acolo sănătate; aici viaţă ce are sfârşit, acolo viaţă fără de sfârşit; aici păcat, acolo dreptate, nici umbră de păcat; aici invidie, acolo nimic din toate acestea.

– Dă-mi-le pe acestea!

– Aşteaptă ca să se mântuiască şi semenii tăi! Aşteaptă! *"Cel ce ne-a întărit pe noi şi ne-a dat nouă arvuna"*[112].

– Care arvună?

– Duhul cel Sfânt, darul Duhului. Da, vorbesc de Duhul. A dat Apostolilor inelul, zicându-le: "Luaţi-l şi daţi-l tuturor!".

– Cum? Inelul se împarte?

– Se împarte, dar nu se desparte; se împarte, şi nu se sfârşeşte. Cunoaşte darul Duhului! A luat Duh Sfânt Petru, a luat şi Pavel. A străbătut Pavel lumea, i-a scăpat pe păcătoşi de păcate, i-a îndreptat pe şchiopi, i-a îmbrăcat pe cei goi, a înviat morţi, a curăţit leproşi, a închis gura diavolului, a înăbuşit pe demoni, a vorbit cu Dumnezeu, a sădit Biserica, a dărâmat templele idolilor, a surpat altarele idoleşti, a pus capăt răutăţii, a sădit virtutea, i-a făcut din oameni îngeri.

14. Erau toate acestea. Arvuna a umplut toată lumea. Iar când spun toată lumea, spun tot pământul, cât îl vede soarele; spun marea, insulele, munţii, pădurile şi dealurile. A străbătut Pavel lumea ca un întraripat. Ca să lupte, făcă-

111. 2 Cor. 11, 2.
112. 2 Cor. 1, 21–22.

torul de corturi n-avea decât gura, omul care folosea cuțitul de tăiat piele, omul care cosea pieile! Meseria lui n-a fost o piedică în calea virtuții! Dimpotrivă, făcătorul de corturi era mai puternic decât demonii, iar omul *"neiscusit la cuvânt"*[113], mai înțelept ca filosofii!

– Şi cum?

– A luat arvuna. A purtat inelul şi a umblat cu el pretutindeni. Toți vedeau că Împăratul S-a logodit cu firea noastră. A văzut demonul, şi a plecat. A văzut arvuna, şi tremura, fugea. Vedea hainele[114], şi o lua la fugă. O, putere a Duhului! N-a dat putere numai sufletului, nici doar trupului, ci şi hainei! Dar nu numai hainei, ci şi umbrei! Străbătea Petru lumea, şi umbra lui alunga bolile, izgonea demonii, învia morții[115]. Străbătea Pavel lumea, şi tăia spinii necredinței, arunca semințele credinței celei drepte, având, ca un minunat plugar, plugul învățăturii.

– Şi la cine s-a dus?

– La traci, la sciți, la indieni, la mauri, la sardinieni, la goți, la animale sălbatice, şi le-a schimbat pe toate.

– Cu ce?

– Cu arvuna!

– I-a fost de ajuns?

– Da, prin harul Duhului. Era om de rând, gol, neîncălțat, dar dădea arvuna Duhului. De aceea şi spunea: *"Şi cine este vrednic de asta?"*[116]. *"Dar vrednicia noastră este de la Dumnezeu, Care ne-a şi învrednicit să fim slujitorii Noului Testament, nu ai literei, ci ai Duhului"*[117].

Iată ce a făcut Duhul! A găsit pământul plin de demoni, şi l-a făcut cer! Nu vă uitați la cele ce sunt acum, ci duceți-vă cu mintea la cele de atunci. Atunci era jale! Atunci, peste tot, altare idoleşti, peste tot fum de la jertfe, peste tot miros de

113. 2 Cor. 11, 6.
114. Cf. Fapte 19, 12.
115. Cf. Fapte 5, 15.
116. 2 Cor. 2, 16.
117. 2 Cor. 3, 5–6.

grăsime arsă, peste tot desfrânări, peste tot slujbe idoleşti, peste tot jertfe, peste tot demoni înnebuniţi, peste tot cetăţuia diavolului, peste tot desfrâu încununat. Şi Pavel era unul singur!

– Cum de n-a fost înecat? Cum de n-a fost sfâşiat? Cum de a deschis gura?

– A intrat în Tebaida, şi a luat robi. A intrat în curţile împărăteşti, şi l-a făcut ucenic pe împărat. A intrat în tribunal, şi judecătorul i-a spus: *"Puţin de nu m-ai convins să mă fac creştin!"*[118]. Şi judecătorul a ajuns ucenic! A intrat în închisoare, şi l-a luat pe temnicer[119]. S-a dus în insula barbarilor, şi a făcut din viperă dascăl[120]. S-a dus între romani, şi a atras de partea lui senatul. S-a dus pe râuri, s-a dus în locurile pustii de pe întinsul întregii lumi. Nu este pământ, nu este mare lipsită de faptele lui mari. A dat arvuna inelului; şi dând arvuna, zice: "Unele ţi le dau acum, altele ţi le făgăduiesc". De aceea profetul îi zice despre firea noastră: *"Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită"*[121]. Nu vorbeşte de haină, ci de virtute. De aceea spune Scriptura în altă parte: *"Cum ai intrat aici neavând haină de nuntă?"*[122]. Deci, aici nu-i vorba de haină, ci de desfrânare, de faptă murdară şi necurată. Aşadar, după cum hainele murdare înseamnă păcat, tot aşa şi haina de aur înseamnă virtute. Dar haina aceasta era a Împăratului. El i-o dăduse firii noastre; căci ea era goală; goală şi urâtă. *"Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită"*. Nu vorbeşte de haine, ci de virtute. N-a spus: de aur. Fii cu luare-aminte! Cuvântul acesta are multe gânduri înalte. N-a spus: de aur, ci *"aurită"*. Ascultă cu luare-aminte! O haină de aur este în întregime de aur, pe când o haină aurită este în parte de aur, în parte de mătase.

118. Fapte 26, 28.
119. Cf. Fapte 16, 33.
120. Cf. Fapte 28, 1–4.
121. Ps. 44, 11.
122. Matei 22, 12.

– Dar pentru ce n-a spus că mireasa poartă haină de aur, ci haină aurită?

– Fii cu luare-aminte! Vorbeşte de viaţa Bisericii, care e felurită. Nu toţi ducem aceeaşi viaţă, ci unul trăieşte în feciorie, altul în văduvie, altul duce o viaţă plină de cucernicie; astfel, feluritele vieţuiri din Biserică sunt haina Bisericii.

15. Stăpânul nostru ştia că dacă ar fi deschis o singură cale mulţi ar fi pregetat; de aceea, a deschis felurite căi. Nu poţi să intri prin feciorie? Intră prin căsătorie! Nu poţi prin căsătoria întâia? Intră prin căsătoria a doua. Nu poţi să intri prin castitate? Intră prin milostenie! Nu poţi prin milostenie? Intră prin post! Nu poţi pe calea aceasta? Intră pe aceea! Nu poţi pe aceea? Intră pe aceasta! De aceea nu ne-a arătat haina toată de aur, ci aurită. O haină poate fi de mătase, sau de porfiră, sau de aur. Nu poţi fi de aur? Fii de mătase! Te primesc, numai să fii cu haină. De aceea şi Pavel spune: *"Iar de zideşte cineva pe temelia aceasta: aur, argint, pietre scumpe"*[123]. Nu poţi fi piatră scumpă? Fii aur! Nu poţi fi aur? Fii argint! Dar numai pe temelie! Iarăşi, în altă parte, spune Pavel: *"Alta este strălucirea soarelui, alta strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor"*[124]. Nu poţi fi soare? Fii lună! Nu poţi fi lună? Fii stea! Nu poţi fi mare stea? Fii măcar una mică! Dar numai în cer! Nu poţi trăi în feciorie? Căsătoreşte-te cu neprihana! Dar numai în Biserică! Nu poţi trăi în sărăcie de bunăvoie? Miluieşte! Dar numai în Biserică, numai cu haină, numai alături de împărăteasă. Haina este de aur, haina este felurită. Nu-ţi închid calea. Mulţimea virtuţilor a făcut lesnicioasă chivernisirea Împăratului. *"Îmbrăcată în haină aurită, felurit împodobită"*. Felurită este haina ei. Şi dacă vrei, cercetează adâncul acestui cuvânt şi vezi haina aurită! Aici sunt unii care duc viaţă călugărească, alţii căsătoriţi care trăiesc în curăţie; dar nu sunt aceştia cu mult în urma celorlalţi. Sunt şi oameni căsătoriţi o singură

123. 1 Cor. 3, 12.
124. 1 Cor. 15, 41.

dată, sunt şi văduve în floarea vârstei. Pentru ce este grădină? Pentru că este felurită! Are felurite flori, pomi şi mărgăritare multe. Multe sunt stelele, dar unul e soarele! Multe sunt vieţile, dar una e grădina. Multe sunt templele, dar una e grădina. Multe sunt templele, dar una e mama. În trup, unele mădulare sunt ochii, altele sunt degetele, dar toate mădularele sunt un singur trup. Aceeaşi vrednicie o are şi cel mare, şi cel mic, şi cel neînsemnat! Fecioara are nevoie de o femeie căsătorită. Că fecioara se naşte din căsătorie, ca să nu fie dispreţuită căsătoria. La rândul ei, fecioara e rădăcina căsătoriei. Toate sunt unite; cele mici cu cele mari, cele mari cu cele mici. *"Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită, felurit împodobită".*

Apoi spune: *"Ascultă, fiică!"*[125]. Nuntaşul îi spune: "Ai să te duci la un Mire, Care te depăşeşte în fiinţă, Care te depăşeşte în fire! Eu sunt nuntaşul! *Ascultă, fiică!"*.

– Şi a ajuns îndată femeie?

– Da! Aici nu-i nimic trupesc. S-a căsătorit cu ea, ca şi cu o femeie, o iubeşte, ca pe o fiică, o îngrijeşte, ca pe o slugă, o păstrează, ca pe o fecioară, o îngrădeşte, ca pe o grădină, o îngrijeşte, ca pe un mădular. Fiind Cap, îi poartă de grijă; ca rădăcină, o sădeşte, ca Păstor, o paşte, ca Mire, Se logodeşte cu ea, ca Răscumpărător, o iartă, ca Oaie, Se jertfeşte, ca Mire, îi păstrează frumuseţea, iar ca bărbat, are toată grija de ea. Multe sunt gândurile prilejuite de aceste cuvinte! Sunt multe, ca să ne folosim măcar de o mică parte din ele! *"Ascultă, fiică, şi vezi".* Vezi că nunta ta este şi pământească, şi duhovnicească? *"Ascultă, fiică".* Mai întâi, ea era fiică a demonilor, fiică a pământului, nevrednică de pământ, şi acum a ajuns fiică a Împăratului. Aşa a voit Cel ce o iubeşte. Cel ce iubeşte nu cercetează purtările aceleia pe care o iubeşte. Dragostea nu vede urâţenia. De aceea se şi numeşte dragoste, că adesea iubeşte şi ce e urât. Aşa a făcut şi Hristos. A văzut-o urâtă – că n-aş putea-o numi fru-

125. Ps. 44, 12.

moasă –, şi S-a îndrăgostit de ea, a făcut-o tânără, neavând pată sau zbârcitură[126]. O, Mire Care înfrumuseţezi urâţenia miresei! *"Ascultă, fiică,* ascultă *şi vezi!"*. Vorbeşte de două lucruri: *ascultă* şi *vezi.* "Pe amândouă trebuie să le faci tu: şi cu ochii, şi cu auzul". Zestrea ei era în auz. Dacă unii mai isteţi au văzut mai dinainte ce vreau să spun, să aştepte şi pe cei mai puţini ageri. Pe voi, care mi-aţi luat-o înainte, vă laud, iar pe ceilalţi îi înţeleg. Zestrea ei era în auz, iar ceea ce se aude vine prin cuvântul lui Hristos – căci *"credinţa este în ceea ce se aude"*[127] –, iar ce-i în credinţă nu-i în stăpânire, nu-i în întregime în viaţa de aici; de aceea am spus că a împărţit zestrea ei în două părţi: o parte i-a dat-o ca arvună, altă parte i-a făgăduit-o în viitor.

– Ce i-a dat?

– I-a dat iertarea păcatelor, scăparea de osândă, îndreptăţire, sfinţire, răscumpărare, Trupul Stăpânului, Masa cea dumnezeiască şi duhovnicească, Învierea morţilor. Pe toate acestea le-au avut Apostolii. Aşadar, pe unele le-a dat, pe altele le-a făgăduit. Pe unele, în stăpânire şi în viaţa de aici, pe altele, în nădejde şi în credinţă. Şi *"ascultă"!*

– Ce i-a dat?

– Botezul şi jertfa. Acestea, în viaţa de aici. Şi *"vezi"!*

– Ce i-a făgăduit?

– Învierea, nestricăciunea trupurilor, unirea cu îngerii, dănţuirea cu arhanghelii, vieţuirea cu Hristos, viaţa cea nemuritoare, bunătăţi *"pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit; pe acelea le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El"*[128].

16. Aţi înţeles ce-am spus? N-aţi pierdut nimic? De aceea mă ostenesc, ca să înţelegeţi. Zestrea firii noastre era, deci, împărţită în două părţi: o parte, în viaţa de aici, alta, în viaţa viitoare; o parte văzută, altă parte în auz; o parte dată, altă

126. Efes. 5, 27.
127. Rom. 10, 17.
128. 1 Cor. 2, 9.

parte, în credinţă. Pe acestea le vezi, pe acelea le auzi. Vezi, dar, ce-i spune ei, ca să nu socoteşti că numai pe acestea le-a luat; deşi şi ele erau mari, nespuse şi mai presus de minte. *"Ascultă, fiică, şi vezi"*. *"Ascultă-le"* pe acelea, şi *"vezi-le"* pe acestea, ca să nu spui: "Iarăşi în nădejde? Iarăşi în credinţă? Iarăşi în viitor?". Şi *"vezi"!* Pe unele ţi le dau, iar pe altele ţi le făgăduiesc. Acelea sunt în nădejde, dar primeşte-le pe acestea ca arvună, primeşte-le pe acestea ca o garanţie, primeşte-le pe acestea ca mărturie. Îţi făgăduiesc Împărăţia. Crede din cele de aici, crede-Mă!

– Îmi făgăduieşti Împărăţia?

– Da! Dar ţi-am dat ceva mai mare! Ţi L-am dat pe Stăpânul Împărăţiei, *"Care nu Şi-a cruţat pe Fiul Său, ci L-a dat pentru noi toţi. Cum dar nu ni le va dărui pe toate împreună cu El?"*[129].

– Îmi dai învierea trupurilor?

– Da! Dar ţi-am dat ceva mai mare!

– Ce?

– Scăpare de păcate!

– Cum? E mai mare aceasta?

– Da, pentru că păcatul a născut moartea. Am ucis mama, şi nu voi ucide fiul? Am uscat rădăcina, şi nu voi stârpi fructul?

"Ascultă, fiică, şi vezi!"

– Ce să văd?

– Morţi înviaţi, leproşi curăţiţi, marea potolită, slăbănogul întărit, raiul deschis, pâini înmulţite, păcate dezlegate, şchiop sărind, tâlhar ajuns cetăţean al raiului, vameş ajuns evanghelist, desfrânată, mai vrednică de respect decât fecioara. *Ascultă şi vezi!* Ascultă-le pe acelea, şi vezi-le pe acestea! Ia mărturii din cele din viaţă! Ţi le-am dat pe acelea garanţii. Acestea sunt mai mari decât acelea.

– Şi ce vrei să spui?

– Acestea sunt ale Mele. *Ascultă, fiică, şi vezi!* Aceasta e zestrea.

129. Rom. 8, 32.

– Ce aduce mireasa?

– Să vedem!

– Şi tu ai adus odinioară, ca să nu fii fără zestre!

– Dar ce pot să aduc eu, întreabă mireasa, de la altarele idoleşti, de la mirosul de grăsime arsă, de la demoni? Ce pot să aduc eu?

– Ce? Voinţă şi credinţă! *Ascultă, fiică, şi vezi!*

– Şi ce vrei să fac?

– *"Uită poporul tău!"*[130].

– Care popor?

– Poporul demonilor, al idolilor, al fumului de la jertfe, al mirosului de grăsime arsă, al sângelui jertfelor!

– *"Şi vezi şi uită poporul tău şi casa părintelui tău"*. Lasă-l pe tatăl tău şi vino la Mine. Eu am lăsat pe Tatăl Meu şi am venit la tine, şi tu să nu-l laşi pe tatăl tău?

Dar când auzi "am lăsat", spus despre Fiul, să nu socoteşti că L-a părăsit! Nu, ci S-a pogorât, S-a întrupat, a luat trup.

Aşa se cade să facă mirele, aşa se cade să facă mireasa, să-şi părăsească părinţii! Ca să se căsătorească firea noastră cu Fiul.

– *"Ascultă, fiică, şi vezi şi uită poporul tău şi casa părintelui tău"*.

– Şi ce-mi dai dacă o uit?

– *"Şi va pofti Împăratul frumuseţea ta!"*[131]. L-ai iubit pe Stăpânul. Iar dacă L-ai iubit pe El, le ai şi pe cele ale Lui.

O, dacă aţi înţelege spusele mele! Ideea cuprinsă în ele se înţelege greu. Şi vreau să închid gura iudeilor!

Încordaţi-vă mintea! Fie de mă ascultă cineva, fie de nu mă ascultă, eu sap, eu ar!

"Ascultă, fiică, şi vezi şi uită poporul tău şi casa părintelui tău, şi va pofti Împăratul frumuseţea ta!".

Iudeul înţelege aici prin *frumuseţe* frumuseţea trupească, nu pe cea spirituală.

130. Ps. 44, 12.
131. Ps. 44, 13.

17. Fii cu luare-aminte! Să vedem ce este frumusețea trupească și ce este frumusețea spirituală. Este suflet și este trup, două substanțe deosebite. Este o frumusețe a trupului, și este o frumusețe a sufletului. În ce constă frumusețea trupului? În sprâncene groase, în ochi surâzători, în obraji ca bujorul, în buze ca finicul, în gât superb, în păr lăsat în bătaia vântului, în degete lungi, în trup bine făcut, strălucind de albeață. Această frumusețe trupească vine de la fire sau de la voință? Este recunoscut că de la fire. Fii cu luare-aminte, ca să cunoști gânduri de înțelept. Frumusețea aceasta a obrazului, a ochilor, a părului, a frunții vine de la fire sau de la voință? Negreșit că de la fire. Căci omul urât la trup, de s-ar căzni în mii și mii de chipuri, nu poate ajunge frumos. Însușirile firii sunt neschimbătoare, sunt legate de legi care nu pot fi trecute cu vederea. Frumusețea, deci, este totdeauna frumoasă, chiar când nu cauți să fii frumos. Cel lipsit de frumusețe nu poate ajunge frumos, nici cel frumos, lipsit de frumusețe.

– De ce?

– Pentru că aceasta ține de fire.

Ai văzut frumusețea trupească? Să mergem acum înlăuntru, în suflet. Roaba, la stăpână. Să o ducem la suflet. Uită-te la frumusețea sufletului, dar, mai bine spus, ascultă frumusețea aceea! Că nu o poți vedea! Este nevăzută! Ascultă frumusețea aceea!

– Care-i frumusețea sufletului?

– Curăția, blândețea, milostenia, dragostea, iubirea de frați, bunătatea, ascultarea de Dumnezeu, împlinirea legii, dreptatea, zdrobirea inimii. Acestea sunt frumusețile sufletului. Acestea nu țin de fire, ci de voință. Cine nu le are le poate avea, iar cine le are, dacă se trândăvește, le pierde. După cum am spus despre trup, că un trup urât nu poate ajunge frumos, tot așa spun contrariul și despre suflet, că un suflet urât poate ajunge frumos. Oare era vreun suflet mai urât ca sufletul lui Pavel când era hulitor și prigonitor?

Şi ce suflet era mai frumos ca al lui când spunea: *"Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit"*[132]? Oare era vreun suflet mai urât decât sufletul tâlharului? Şi care suflet a ajuns mai frumos decât al lui când a auzit: *"Amin, zic ţie, astăzi vei fi cu Mine în rai"*[133]? Oare era vreun suflet mai urât ca sufletul vameşului când răpea? Şi care suflet era mai frumos decât al lui când şi-a schimbat voinţa?[134] Ai văzut că frumuseţea trupului nu se poate schimba, că nu ţine de voinţă, ci de fire. Frumuseţea sufletului, însă, stă în voinţa noastră.

Ai primit definiţiile!

– Care?

– Că frumuseţea sufletului stă în ascultarea de Dumnezeu. Un suflet urât, dacă ascultă de Dumnezeu, îşi leapădă urâţenia şi ajunge frumos. *"Saule, Saule, pentru ce Mă prigoneşti?"*. Şi Saul a zis: *"Cine eşti, Doamne?"*. *"Eu sunt Iisus"*[135]. Şi a ascultat, şi ascultarea i-a făcut frumos sufletul lui urât. Iarăşi, îi spune vameşului: *"Vino după Mine!"*[136]. Şi s-a sculat vameşul şi a ajuns Apostol. Sufletul lui urât a ajuns frumos!

– Cum?

– Prin ascultare!

Iarăşi, pescarilor le spune: *"Veniţi după Mine şi vă voi face pescari de oameni"*[137]. Şi, prin ascultare, sufletul lor a ajuns frumos.

Să vedem despre care frumuseţe e vorba! *"Ascultă, fiică, şi vezi şi uită pe poporul tău şi casa părintelui tău, şi va pofti Împăratul frumuseţea ta"*[138].

– Care frumuseţe o pofteşte?

132. 2 Tim. 4, 7.
133. Luca 23, 43.
134. Cf. Matei 9, 9.
135. Fapte 9, 4–5.
136. Matei 9, 9.
137. Matei 4, 19.
138. Ps. 44, 12–13.

– Pe cea sufletească!

– De unde o știm?

– Pentru că a uitat. Îi spune: *"ascultă"* și: *"uită"*. I-a spus: *"ascultă"*. Omul urât, oricât ar asculta, urâțenia trupului nu dispare. Spune însă păcătoasei: "ascultă!" și, dacă va asculta, vezi-i marea frumusețe!

Așadar, pentru că urâțenia miresei nu era trupească, ci sufletească – că n-a ascultat de Dumnezeu și a păcătuit –, de aceea Hristos îi dă alt leac: "Ai ajuns urâtă nu prin fire, ci prin voință! Să ajungi frumoasă prin ascultare. *"Ascultă, fiică, și vezi și uită poporul tău și casa părintelui tău, și va pofti Împăratul frumusețea ta"*. Apoi, ca să vezi că nu vorbește despre ceva trupesc, și ca să nu socotești, când auzi de frumusețe, că vorbește de ochi, de nas, de gură, de gât, ci de evlavie, de credință, de dragoste, de frumuseți lăuntrice, spune: *"Că toată slava fiicei Împăratului este înlăuntru"*[139].

Pentru toate acestea să-I mulțumim lui Dumnezeu, Dătătorului, că numai Lui I se cuvin slava, cinstea, puterea în vecii vecilor. Amin.

139. Ps. 44, 15.

Omilie rostită când Saturnin şi Aurelian au fost exilaţi, iar Gainas a ieşit din oraş; şi despre iubirea de arginţi[1]

1. Multă vreme am tăcut; dar după multă vreme mă întorc iarăşi la dragostea voastră. Nu din pricina trândăviei şi leneviei trupului, ci din pricină că a trebuit să ostoiesc tulburările, să potolesc valurile, să liniştesc furtuna, să-i scap pe cei naufragiaţi, din pricină că m-am străduit să-i duc în port şi în loc liniştit pe cei ce erau sub valuri. Sunt tatăl obştesc al tuturor şi trebuie să mă îngrijesc nu numai de cei ce stau în picioare, ci şi de cei căzuţi; nu numai de cei ce călătoresc pe mare liniştită şi pe timp senin, ci şi de cei loviţi de furtună; nu numai de cei din adăpost, ci şi de cei în primejdie. Acestea sunt pricinile pentru care am lipsit atâta vreme! Am umblat, m-am rugat, am cerut, am stăruit pe lângă stăpâni să pună capăt nenorocirii. Şi pentru că s-au sfârşit acele necazuri, iar m-am întors la voi, care sunteţi la adăpost, la voi, care călătoriţi pe vreme senină. M-am dus la aceia ca să pun capăt furtunii; m-am întors la voi ca să nu se pornească furtuna. M-am dus la aceia ca să-i scap de necazuri; am venit la voi ca să nu cădeţi în necazuri. După cum nu trebuie să ne îngrijim numai de cei ce stau în picioare, ci şi de cei căzuţi, tot aşa, iarăşi, nu trebuie să ne îngrijim numai de cei căzuţi, ci şi de cei ce stau în picioare; de unii, ca să-i ridicăm, de alţii, ca să nu cadă; de unii, ca să-i scăpăm de necazurile ce-i apasă, de alţii, ca să nu cadă în necazurile ce-i ameninţă. Căci nimic nu-i statornic, nimic nu-i neschimbător din lucrurile omeneşti; lucrurile din viaţa aceasta sunt ca marea înfuriată, în fiecare zi dau naştere la

1. P.G. 52, 413–420.

necunoscute și cumplite naufragii. Toate sunt pline de zgomot și tulburare. Toate, cu stânci primejdioase și prăpăstii. Toate, cu primejdii necunoscute. Toate, cu frică, temeri, bănuieli, cutremur, neliniște. Nimeni n-are încredere în nimeni; fiecare se teme de vecin. A venit poate timpul acela, despre care vorbea mai înainte profetul: *"Nu vă încredeți în prieteni și nu vă puneți nădejdea în povățuitori.* Fiecare să se ferească de semen. *Păzește-te de aceea care se culcă lângă tine, să nu-i încredințezi ceva"*[2].

– De ce?

– Pentru că vremurile sunt rele, *"pentru că fratele amăgește și prietenul umblă cu vicleșug"*[3]. Nu mai este prieten sincer, nu mai este frate de nădejde. A pierit din lume frumusețea dragostei. Totul este cuprins de un război între om și om! Între om și om; dar nu pe față, pe ascuns. Pretutindeni, mii și mii de măști. Multe sunt pieile oilor și pretutindeni nenumărați lupi ascunși. Mai la adăpost ai fi de-ai trăi între dușmani decât între cei ce par a-ți fi prieteni. Cei care te slujeau ieri, cei care te lingușeau, cei care-ți sărutau mâna s-au arătat acum dușmani dintr-odată, și și-au aruncat măștile, și au ajuns acuzatori mai aspri decât toți. Te acuză și te bârfesc de acelea pentru care ieri îți mulțumeau.

2. Care e pricina tuturor acestora? Pricina acestor rele e dragostea de bani, nebunia iubirii de arginți, această boală fără leac, acest cuptor niciodată stins, această tiranie întinsă în întreaga lume. De aceea, ceea ce vă spuneam mai înainte vă spun și acum, și nu voi înceta s-o spun, deși mulți mă învinuiau mai înainte și spuneau așa: "Nu încetezi odată de a-ți întrarma limba împotriva celor bogați? Nu încetezi odată de a te lupta cu ei?". Oare eu mă lupt cu ei? Oare eu mă întrarmez împotriva lor? Nu spun și nu fac eu totul pentru ei, iar ei își ascut săbiile împotriva lor? N-a arătat viața că eu, cel care-i țin de rău și-i învinuiesc mereu, eu

2. Mih. 7, 5.
3. Ier. 9, 4.

căutam interesul lor, pe când duşmani ai celor bogaţi sunt mai degrabă aceia care mă mustrau că grăiesc aşa? Aţi văzut că vorbele mele s-au prefăcut în fapte? Nu vă spuneam eu totdeauna că bogăţia este un rob fugar, care trece de la unul la altul? Şi de-ar trece numai, de n-ar şi ucide! De-ar trece numai, şi n-ar pierde! Aşa, însă, îi lasă şi lipsiţi de ajutorul ei, îi dă şi sabiei, îi duce şi în prăpastie! Este un groaznic trădător. Împotriva acelora luptă mai cu seamă, împotriva acelora care o iubesc. Este un rob fugar nerecunoscător, un ucigaş crud, o fiară sălbatică, o prăpastie în toate părţile abruptă, stâncă acoperită mereu de valuri, mare frământată de mii şi mii de vânturi, tiran cu porunci groaznice, stăpân mai cumplit ca un barbar, duşman neîmpăcat, vrăjmaş ce nu ştie de pace, care nu pune niciodată capăt urii faţă de stăpân.

3. Sărăcia nu-i aşa, ci cu totul altfel decât cele spuse! Loc de adăpost, port liniştit, adăpost continuu, desfătare lipsită de primejdii, plăcere adevărată, viaţă netulburată, trai neînvălurat, bunăstare neatacată, mama înţelepciunii, frâu îngâmfării, pieire osândei, rădăcină smereniei. Spune-mi, rogu-te, pentru care pricină fugi de aceasta şi alergi după vrăjmaş, după ucigaş, după fiara care n-are seamăn? Că aşa e iubirea de arginţi! Aşa e nebunia după averi! Pentru ce locuieşti necontenit împreună cu duşmanul? Pentru ce zădărniceşti o fiară, când ar trebui s-o îmblânzeşti?

– Dar cum aş putea-o îmblânzi?

– Dacă aţi asculta cuvintele mele, cel puţin acum, când ne sună încă în urechi prăbuşirile, când nenorocirea e înaintea ochilor, când toţi suntem tulburaţi şi trişti.

– Cum putem face o fiară să nu mai fie fiară?

– Pot să o schimb, dacă voiţi voi. Atât de mare e puterea cuvântului!

– Dar cum îşi poate schimba sălbăticia ei?

– Dacă ştim cum se sălbăticeşte.

– Cum se sălbăticeşte?

– După cum leii, panterele şi urşii se înfurie şi le creşte mânia când sunt închişi şi ţinuţi la întuneric, tot aşa şi bogăţia, când e închisă şi îngropată, urlă mai tare ca un leu şi răspândeşte frică. Dar dacă o scoţi din întuneric, dacă o împrăştii în stomac săracilor, fiara ajunge oale, duşmanul, apărător, stânca periculoasă, port, furtuna, vreme senină. Aceasta poţi s-o vezi şi la corăbii; când încărcătura este prea mare, scufundă vasul; dar dacă o încarci cu măsură, pluteşte fără de primejdie. Aşa se întâmplă şi cu casele noastre. Când aduni averi peste măsura trebuinţei, o mică suflare de vânt, o neînsemnată întâmplare, la care nici nu te gândeai, scufundă corabia, cu oameni cu tot. Dar dacă aduni atât cât cere trebuinţa, chiar de te-ar izbi furtuna, treci uşor prin valuri. Nu pofti, dar, mai mult, ca să nu pierzi totul! Nu aduna mai mult decât îţi trebuie, ca să nu pierzi şi ceea ce-ţi trebuie. Nici nu depăşi hotarele legiuite, ca să nu fii lipsit de tot ce ai. Ci taie prisosul, ca să te îmbogăţeşti cu cele de trebuinţă. Nu vezi că şi vierii taie viţa pentru ca toată puterea viţei să stea nu în frunze, nici în mlădiţe, ci în rădăcină? Fă şi tu tot aşa! Taie frunzele şi pune-ţi toată sârguinţa în înmulţirea roadelor. Dar dacă nu vrei să faci aşa, gândeşte-te în zilele tale bune la zile de necaz. Când eşti liniştit, aşteaptă furtuna; când eşti sănătos, aşteaptă boala; când eşti bogat , aşteaptă sărăcia şi nevoia! *"Adu-ţi aminte de foamete,* spune Scriptura, *în vreme de belşug; de sărăcie şi lipsă, atunci când eşti bogat"*[4]. De ţi-e sufletul pregătit astfel, vei chivernisi bogăţia cu multă înţelepciune, iar de va veni sărăcia, vei îndura-o curajos. Când ţi se întâmplă un lucru neprevăzut, te tulburi şi te nelinişteşti; dar dacă întâmplarea o prevezi, tulburarea nu ţi-e mare. Două lucruri câştigi dacă gândeşti aşa: nici nu te îmbată, nici nu te ameţeşte fericirea, şi nici nu te tulbură, nici nu te nelinişteşte schimbarea soartei, mai ales dacă te aştepţi mereu la

4. Is. Sir. 18, 25.

o schimbare. Iată ce spun! Ești bogat! Așteaptă-te în fiecare zi să sărăcești.

– Dar de ce? De ce?

– Pentru că așteptarea aceasta îți va fi de neasemuit folos. Cel ce se așteaptă să sărăcească nu se trufește când e bogat, nu trăiește ușuratic, nu o duce în chefuri, nu poftește averi străine. Frica de neprevăzut stă și-l înțelepțește ca un pedagog; îi smerește inima și nu-l lasă să odrăslească lăstarele rele născute din iubirea de arginți; frica de schimbare oprește și taie, ca o seceră, aceste lăstare.

4. Acesta-i cel dintâi și cel mai mare bine pe care-l câștigi. Dar mai este un altul, nu mai mic decât acesta: nu te temi când vine necazul. Așteptarea necazului să o ia, dar, înaintea necazului, ca să nu înduri necazul. Necazul vine tocmai pentru că n-am așteptat necazul. Dacă așteptarea necazului l-ar îndrepta pe om, n-ar mai fi nevoie de necaz. Mărturie pentru aceasta e Iona, profetul, și ninivitenii. Pentru că se așteptau, în urma profeției proorocului, să cadă într-o nenorocire mare, ninivitenii au îndepărtat urgia prin așteptarea relelor ce aveau să vină[5]; iudeii, pentru că nu l-au crezut pe profet când le vorbea de căderea Ierusalimului, au suferit nenorocirea. *"Înțeleptul, temându-se, abate de la sine răul; pe când cel fără de minte, încrezându-se în sine, se adună cu nelegiuiții"*[6]. Cel care se așteaptă să ajungă sărac atunci când are de toate, nu va ajunge repede sărac. Altfel, înveți din viață ce n-ai vrut să câștigi din așteptare. Când ești, dar, bogat, așteaptă-te la sărăcie; când ți-e casa îmbelșugată, așteaptă-te la foamete; când ești slăvit, așteaptă pierderea slavei; când ești sănătos, așteaptă-te la boală. Gândește-te mereu la firea lucrurilor omenești, care nu-s cu nimic mai bune ca apa râurilor, care se împrăștie mai repede ca fumul în văzduh, care sunt mai de nimic ca umbra trecătoare. De cugeți așa, nici bunurile din lume nu te pot

5. Cf. Iona 3, 1–10.
6. Pilde 14, 16.

îngâmfa, nici necazul nu te poate doborî. Dacă nu-ţi lipeşti sufletul de bunurile acestei lumi, atunci când le ai, n-ai să le plângi când vor pleca. De-ţi obişnuieşti sufletul cu aşteptarea schimbării, de multe ori nici nu te loveşte schimbarea sorţii, iar de te loveşte, nu te doboară.

5. Şi, ca să ştii că cele ce spun nu sunt gânduri de-ale mele, vreau să vă povestesc o istorie de demult. A fost un bărbat minunat şi mare, vestit în toată lumea, fericitul Iov, atletul dreptei-credinţe, încununatul lumii, omul care a trecut prin toate luptele, omul care a înălţat trofee mii şi mii împotriva diavolului. Acesta a fost bogat, apoi sărac; slăvit, apoi dispreţuit; cu mulţi copii, apoi fără copii. Acesta a locuit şi în curţi împărăteşti, dar a stat apoi şi pe gunoi. Acesta a fost îmbrăcat cu haine strălucitoare, dar apoi, acoperit cu răni pline de viermi. Acesta s-a bucurat de mii şi mii de linguşeli, dar apoi a îndurat ocări cu miile: cunoscuţii tăbărau pe el, prietenii îl insultau, soţia îl duşmănea. La început, toate-i curgeau ca dintr-un izvor: bani, putere, slavă, pace, linişte, cinste, sănătate, noroc de copii, şi nici o supărare. Bogăţia îi era la adăpost, fericirea neştirbită. Şi pe bună dreptate. Dumnezeu îl apăra de pretutindeni. Dar, mai pe urmă, toate au zburat şi peste casa lui au venit furtuni nenumărate, neîncetate, dese, una mai mare decât alta. Toate ale lui au pierit dintr-odată: slugile şi copiii i-au fost îngropaţi sub dărâmături; au murit de moarte năprasnică, pe când stăteau la masă şi se ospătau, nu de cuţit sau sabie, ci de vânt rău care zguduise casa. Mai târziu, femeia lui s-a înarmat cu vicleniile ei şi le-a îndreptat împotriva dreptului. Slugile şi prietenii îl scuipau în obraz, precum însuşi spune: *"De la faţa mea n-au cruţat scuipatul"*[7]. Au tăbărât asupra lui şi l-au scos din toată casa; şi gunoiul îi era locuinţă. Izvoare de viermi ieşeau din trupul lui. Curgea sânge şi puroi din tot trupul acestui om tare ca diamantul. Cu un hârb îşi rădea puroiul, fiind luişi călău. Dureri neîntrerupte,

7. Iov 30, 10.

chinuri de neîndurat, noaptea mai cumplită ca ziua, şi ziua mai înfricoşătoare ca noaptea, după cum însuşi spune: *"Când mă culc zic: Când se va face ziuă?, iar când mă scol zic iarăşi: Când se va face seară? Sunt plin de dureri de dimineaţă până seara"*[8]. "Peste tot numai prăpastii şi stânci primejdioase. Cel care să mă mângâie nu-i, duşmanii, cu miile". Dar cu toate că era într-o atât de mare furtună şi între atâtea valuri cu adevărat cu neputinţă de îndurat, totuşi a stat împotriva lor neclintit şi cu vitejie. Pricina a fost, după cum am spus, aceea că, pe când era bogat, se aştepta la sărăcie, pe când era sănătos, se aştepta la boală, pe când era tatăl atâtor copii, se aştepta să rămână dintr-odată fără copii. Era totdeauna cu frica aceasta în suflet, această neliniște o avea mereu, pentru că el cunoştea firea lucrurilor, pentru că ştia că cele omeneşti sunt trecătoare. De aceea şi spunea: *"Frica de care mă înfricoşam a venit peste mine şi primejdia de care mă temeam m-a întâmpinat"*[9]. Totdeauna era cu gândul la această primejdie: o aştepta, o nădăjduia, o vedea venind. De aceea, când a venit, nu s-a tulburat. *"N-am avut pace, n-am avut linişte, n-am avut tihnă; a venit peste mine urgia"*. N-a spus: "N-am pace, n-am linişte", ci *"N-am avut pace"*, la trecut. "Deşi fericirea ce mă înconjura mă făcea să mă fălesc, totuşi aşteptarea nenorocirilor nu mă lăsa liniştit". Belşugul şi bunăstarea îi îngăduiau să petreacă, dar neliniştea celor pe care le aştepta îi alunga tihna. Cele pe care le avea îl sileau să se desfăteze, dar grija celor nădăjduite punea capăt desfătării. De aceea a îndurat curajos când a văzut că se întâmplă în faptă ceea ce cugeta cu gândul, de aceea nu s-a tulburat când a văzut în faţa lui nenorocirile la care se gândea, nevoinţele pe care le şi trăise demult prin aşteptare. Ascultă-l pe Iov, că însuşi spune că nu-i era lipită inima de bogăţie nici când o avea! *"M-am bucurat eu oare de multa bogăţie pe care am avut-o?*

8. Iov 7, 4.
9. Iov 3, 25.

Am socotit oare aurul puterea mea? Mi-am pus oare nădejdea în piatra prețioasă? Am întins oare mâna mea spre bunuri fără de număr?"[10].

– Ce spui, omule? Nu te bucurai de bogăția ce se revărsa în jurul tău?

– Deloc!

– De ce?

– Pentru că știam că-i nestatornică și trecătoare, știam că nu o pot stăpâni mereu. *"Văd că soarele strălucește și se întunecă și că luna scade, și nu este în ele lumină"*[11].

Cu alte cuvinte spune așa: "Dacă stelele de pe cer, care necontenit luminează, se schimbă, dacă soarele se întunecă la eclipsă, dacă luna se împuținează, oare nu-i cea mai mare nebunie să cred că cele pământești sunt statornice și neschimbătoare?".

De aceea Iov nici nu se bucura prea mult când era înconjurat de bogăție, și nici nu s-a supărat cumplit când bogăția a plecat, pentru că știa bine natura ei.

Pe acestea auzindu-le și noi, iubiților, să căutăm să nu ne doboare sărăcia, nici să ne îngâmfe bogăția. Trăind în mijlocul schimbărilor din lumea aceasta, să ne păstrăm neschimbat sufletul; să culegem rodul înțelepciunii, pentru ca să ne desfătăm și de plăcerile cele de aici, și să dobândim și bunătățile cele viitoare, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos.

10. Iov 31, 24–25.
11. Iov 31, 26.

Omilie rostită la întoarcerea din Asia la Constantinopol[1]

1. Moise, acel mare rob al lui Dumnezeu, capul profeţilor, omul care a mers pe mare, care a tulburat văzduhul, care a pregătit masă în pustie, care a fost părăsit de mama sa, dar mântuit de fiica prigonitorului său – l-a născut maica lui, dar l-a luat o egipteancă şi l-a crescut –, a fost crescut în Egipt, dar locuia în ceruri. Acest om, deci, care a ridicat atâtea trofee, acest om atât de mare a părăsit poporul patruzeci de zile, şi la întoarcere a găsit poporul făcându-şi idoli şi răsculându-se. Eu nu v-am părăsit patruzeci de zile, sau cincizeci, sau o sută de zile, ci mai mult, şi v-am găsit veseli, înţelepţi şi statornici în credinţă. Sunt eu oare mai mare decât Moise? Doamne fereşte! Ar fi cea mai mare nebunie să spun aceasta. Ci este aşa pentru că poporul acesta e mai bun decât poporul acela. Pentru aceea şi Moise, la pogorârea din munte, a ţinut de rău pe Aaron pentru răscoala poporului; şi mâniindu-se, l-a certat pentru că s-a plecat voinţei lor. Eu însă, la întoarcerea mea, vă împletesc cununi şi laude. Unde e călcare de lege, acolo trebuie neapărat să urmeze şi acuzaţia şi blamul; dar unde e viaţă îmbunătăţită, acolo se cuvin laude, aplauze, cununi.

De aceea, chiar dacă s-a prelungit mai mult timp şederea mea departe de voi, nu-mi pare rău, pentru că aveam încredere în dragostea voastră şi în deplinătatea credinţei voastre. Ştiam că Biserica, soţia mea, este întărită în curăţia ei. Aşa se întâmplă de obicei şi în căsniciile din lume. Când un bărbat ştie că are o femeie desfrânată, nu-i îngăduie să iasă afară din casă; iar dacă el e silit să facă o călătorie undeva, atunci se gândeşte să se întoarcă repede, imboldit

1. P.G. 52, 421–424.

de boldul bănuielii; dar bărbatul care are o soție curată și cinstită nu se teme să întârzie afară, căci a lăsat paznic bun chiar purtările soției. Așa s-a întâmplat și cu mine și cu Moise. Moise, pentru că avea ca soție sinagoga, cea care nu se putea îndrepta, când a lăsat-o singură a făcut desfrânare, și Dumnezeu l-a trimis, zicându-i: *"Scoală-te, coboară, că fărădelege a făcut poporul tău"*[2]. Eu n-am primit o astfel de poruncă. Când se întâmplă să fiu puțină vreme bolnav cu trupul, lipsa mea din mijlocul vostru nu mă neliniștește, ci, dimpotrivă, de la voi așteptam să capăt vindecarea bolii mele. *"Că nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi"*[3]. Așa că, deși am întârziat puțin, socot că aceasta n-a fost spre paguba voastră, ci spre îmbogățirea voastră; că lucrurile pe care le-am îndreptat eu, dar, mai bine spus, harul lui Dumnezeu, sunt cununa voastră, sunt izbânda voastră. De aceea mă bucur și dănțuiesc, de aceea cred că zbor, și nu pot povesti măreția acestei bucurii. Deci ce să fac? Cum să arăt bucuria sufletului meu? Ca mărturie chem conștiința voastră, pentru că văd că e plină de bucuria întoarcerii mele; iar bucuria aceasta este atât cununa, cât și lauda mea. Dacă prezența mea, a unui singur bărbat, a umplut de o astfel de bucurie atâta popor, gândiți-vă câtă bucurie a umplut sufletul meu vederea voastră! Bătrânul Iacov, când l-a văzut pe Iosif, pe unul dintre fiii lui, s-a bucurat și s-a odihnit cu duhul; eu, însă, văd nu un singur Iosif, ci pe voi, pe toți, la fel ca acela și mă bucur. Mă bucur pentru că m-a primit raiul meu, mai bun decât celălalt rai. Acolo era șarpele care ispitea, aici Hristos, Care săvârșește Tainele; acolo Eva ispitea, aici Biserica încununează; acolo Adam era ispita, aici, poporul stă lipit de Dumnezeu; acolo, feluriți pomi, aici, daruri felurite. În rai pomii se veștejeau, în Biserică pomii dau roade; în rai fiecare fel de sământă rămânea în starea în care era, pe când în acest rai, dacă găsesc vița sălbatică, o fac îndată bună la gust; de găsesc măslin sălbatic, îl fac măslin

2. Ieș. 32, 7.
3. Matei 9, 12.

bun. Așa este felul acestui pământ. Pentru aceea mă bucur și nu las să nu se arate bucuria. Primiți, iubiților, bucuria mea, așa cum ați îndurat lipsa mea atât de îndelungată.

Dacă sluga cuiva, trimisă la vreo treabă, nu se întoarce, căutați să aflați pricina întârzierii sale, să aflați unde și-a cheltuit timpul. Și eu sunt sluga dragostei voastre. M-ați trimis și voi pe mine, nu plătindu-mă cu bani, ci arătându-mi dragoste. Mă bucur că sunt în slujba unei astfel de robii, și nu doresc nicicând să scap de această robie. Robia aceasta mi-e mai scumpă decât libertatea. Robia aceasta îmi va da un scaun în tribunalul acela fericit. Robia aceasta nu vine în urma unei constrângeri, ci a voinței. Că cine nu va sluji cu foarte mare bucurie dragostei voastre, a unor oameni care știți să iubiți cu atâta ardoare? De-aș avea inimă de piatră, mi-ați face-o mai moale ca ceara. Ce să spun de dragostea și bucuria voastră, pe care ați arătat-o ieri, când vocile voastre străbăteau până în înaltul cerului? Ați sfințit chiar văzduhul și ați făcut din oraș biserică! Eu eram cinstit, și Dumnezeu slăvit. Ereticii, făcuți de rușine, și Biserica, încununată. Pentru că mare este veselia mamei când copiii sar de bucurie! Și mare este veselia păstorului când zburdă mieii turmei. Am venit și m-am bucurat de virtuțile voastre; am auzit că ați luptat cu ereticii și că ați combătut noutățile introduse de ei la botez. Aveam, deci, dreptate când spuneam că o soție cuminte știe, în lipsa soțului, să-i îndepărteze pe cei ce vor să-i strice căsnicia, știe să izgonească lupii în lipsa păstorului. Da, corăbierii au scăpat de la înec corabia fără căpitan, ostașii au câștigat biruința fără general, ucenicii au propășit fără dascăl, fiii sunt tari fără părintele lor. Dar, mai bine spus, nu fără părintele lor, pentru că propășirea voastră este bucuria mea, slava voastră, cununa mea.

– Noi doream, îmi spuneți voi, să facem Paștile cu tine.

– Împlinesc dragostea voastră, pentru că văd că de pe fețele voastre a dispărut mânia. Că dacă tatăl s-a împăcat îndată cu fiul cel risipitor, când l-a primit și nu l-a pedepsit, ci, dimpotrivă, l-a îmbrățișat, apoi cu mult mai mult vor face aceasta fiii când își primesc tatăl. Cu toate acestea, vă

răspund și la întrebarea voastră. Ați dorit să faceți Paștile cu mine? Nimeni nu vă oprește să faceți astăzi cu mine Paștile! Dar poate că veți zice:

– Putem oare sărbători de două ori Paștile?

– Nu, ci o dată, dar aceasta adesea. După cum soarele răsare totdeauna și nu zicem că sunt mai mulți sori, ci este un soare care răsare în fiecare zi, tot așa și Paștile: se mănâncă totdeauna, se sărbătoresc totdeauna, dar una este sărbătoarea noastră. Noi nu suntem la fel ca iudeii; noi nu slujim locului, noi nu suntem robii necesității timpului; suntem întăriți de cuvântul Stăpânului: *"De câte ori veți mânca pâinea aceasta și veți bea paharul acesta, moartea Domnului vestiți"*[4]. Și astăzi noi vestim moartea lui Hristos. Atunci a fost sărbătoarea, dar și astăzi e sărbătoare. Unde-i bucuria dragostei, acolo-i sărbătoare; și unde îi găsesc pe fii bucuroși, acolo sărbătoresc cea mai mare sărbătoare. Că sărbătoarea Paștilor e sărbătoarea dragostei. *"Că așa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Unul-Născut L-a dat pentru ea"*[5].

– Dar au fost botezați mulți în lipsa ta.

– Și ce-i cu asta? Asta n-a împuținat cu nimic harul, n-a șchiopătat darul lui Dumnezeu. Nu prezența mea îi botează, ci prezența lui Hristos. Oare omul este cel care botează? Omul întinde mâna, dar Dumnezeu conduce mâna. Nu vă îndoiți de har, iubiților, pentru că harul este darul lui Dumnezeu. Ascultați cu luare-aminte cele ce am să spun! Când e vorba de o scrisoare împărătească pe care ați dobândit-o cu rugămințile voastre, nu vă uitați cu ce condei a scris împăratul, nici pe ce fel de hârtie sau cu ce cerneală, ci un singur lucru căutați: dacă a iscălit-o împăratul. Tot așa și la botez: hârtia este conștiința voastră; condeiul e limba preoților; mâna este harul Sfântului Duh. Deci, fie prin mine, fie prin acela care a împlinit slujba de preot, mâna Sfântului Duh a scris. Noi suntem slujitori, nu autori. Și Pavel este slujitor: *"Așa să ne socotească pe noi fiecare om:*

4. 1 Cor. 11, 26.
5. Ioan 3, 16.

ca slujitori ai lui Hristos și iconomi ai tainelor lui Dumnezeu"[6]. *"Ce ai pe care să nu-l fi primit?"*[7]. Dacă am, înseamnă că am primit; iar dacă am primit, nu-i al meu, ci al Celui ce mi-a dat darul. Nu vă îndoiți dar, iubiților. Harul lui Dumnezeu este desăvârșit. Locul nu-i o piedică; puteți să vă botezați fie aici, fie în corabie, fie pe drum. Filip a botezat pe cale[8], Pavel în lanțuri[9], Hristos pe cruce, pe tâlhar[10], prin răni, și îndată tâlharul a fost vrednic să i se deschidă ușa raiului.

Pentru aceea mă bucur și mă veselesc. Vă cer să vă rugați pentru mine. Însoțit de rugăciunile voastre, am călătorit în Asia; cu ele m-am întors; cu rugăciunile voastre am trecut marea și ajutat de rugăciunile voastre am avut o călătorie fericită. N-am intrat în corabie fără voi, nici n-am ieșit fără voi; nu sunt în oraș fără voi, nici în biserică fără voi. Da, eram despărțit de voi cu trupul, dar unit prin dragoste. Vedeam Biserica voastră în timp ce călătoream pe mare și cu săltări mă bucuram. Așa este dragostea! Nu cunoaște hotare. Intram într-o biserică, mă apropiam de altar, înălțam rugăciuni lui Dumnezeu și ziceam: "Doamne, păzește Biserica pe care mi-ai dat-o. Eu lipsesc cu trupul, dar mila Ta este acolo; mila Ta m-a adus aici și ea îmi dă mai mult decât merit". Și mulțimea de credincioși de față acum în biserică Îl mărturisește pe Dumnezeu. Văd via în floare, fără spini, fără urmă de mărăcini. Oile se bucură și nu-i nici un lup. Iar dacă a fost vreunul, s-a schimbat și s-a făcut oaie. Atât de mari sunt dragostea și credința voastră, încât prin râvna voastră înflăcărați și pe ceilalți. Însuși Dumnezeu v-a păzit; El m-a adus; iar când am fost neputincios, am simțit ajutorul rugăciunilor voastre, pe care zilnic le cer în sprijinul meu. Călătoria mea a încununat cetatea voastră. Acum au văzut cu toții că m-ați iubit dintru început.

6. 1 Cor. 4, 1.
7. 1 Cor. 4, 17.
8. Cf. Fapte 8, 38.
9. Cf. Fapte 16, 33.
10. Luca 23, 43.

Deşi lipseam din mijlocul vostru, totuşi m-aţi avut ca şi cum aş fi fost de faţă. Când eram în Asia ca să îndrept Bisericile, cei ce veneau de aici îmi spuneau: "Ai înflăcărat oraşul!". Şi, de obicei, dragostea se veştejeşte cu timpul; dar dragostea voastră a crescut din zi în zi. Iar dacă mă iubeaţi pe când lipseam, apoi cred că mă iubiţi cu mult mai mult acum, când sunt de faţă. Aceasta e comoara mea; aceasta e avuţia mea. De aceea cer rugăciunile voastre. Rugăciunile voastre îmi sunt zid şi apărare. Să nu zică nimeni: "Eu sunt slab; cum voi putea să mă rog pentru preot?". Ascultă ce spune Scriptura: *"Şi se făcea neîncetat rugăciune pentru Petru"*[11]. Şi prin rugăciunea din biserică s-au dezlegat legăturile lui Petru[12]; Şi, iarăşi, rugăciunile au dat curaj predicii lui Pavel[13]. Rugăciunea a stins cuptorul de foc[14], rugăciunea a închis gura leilor[15], rugăciunea a abătut mânia lui Dumnezeu[16], rugăciunea a deschis raiul[17], rugăciunea a deschis bolţile cerului[18], rugăciunea a făcut mamă din cea stearpă[19], rugăciunea a străbătut cerurile[20], rugăciunea l-a mântuit pe vameş[21]. Astfel de apărare vă cer, astfel de har vă cer. Şi Dumnezeul slavei, Care primeşte rugăciunile voastre, să-mi dea mie cuvânt întru deschiderea gurii mele[22], prin care să pot duce la mântuire poporul încredinţat mie, prin harul Domnului nostru, prin Care lui Dumnezeu Tatăi, împreună şi Sfântului Duh, cinste, slavă şi putere, în vecii vecilor. Amin.

11. Fapte 12, 5.
12. Cf. Fapte 12, 5–7.
13. Cf. Fapte 8, 22; 9, 11.
14. Dan. 3, 20–28.
15. Dan. 6, 17–23.
16. Cf. Ieş. 32, 11-13.
17. Cf. Luca 23, 42–43.
18. Cf. Matei 3, 16; Marcu 1, 10; Luca 3, 21–22.
19. Cf. Luca 1, 13.
20. Cf. Fapte 9, 4; 10, 31.
21. Cf. Luca 18, 13.
22. Cf. Ps. 53, 2; 118, 108.

Omilie rostită când a trebuit să-l primească pe Severian[1]

După cum capul trebuie să fie lipit de trup, tot aşa şi Biserica trebuie să fie lipită de preot, iar poporul de conducător. Precum ramurile sunt unite cu rădăcinile, râurile cu izvoarele, aşa şi fiii cu părinţii şi ucenicii cu dascălul. Nu grăiesc fără rost acestea dragostei voastre, ci pentru că trebuie să vă spun unele lucruri; de aceea, nimeni să nu se tulbure, nici să-mi întrerupă cineva cuvântul; să crească în voi ascultarea ucenicilor şi să se arate cât de mult vă iubiţi tatăl. Împodobiţi-mă, fiilor! Puneţi-mi cununa ascultării voastre! Faceţi-mă să fiu socotit fericit de toţi. Slăviţi-mi învăţătura prin ascultarea voastră, după îndemnul Apostolului care spune: *"Ascultaţi de mai-marii voştri şi supuneţi-vă lor, că ei priveghează pentru voi, ca unii ce au să dea seamă de sufletele voastre"*[2].

Aceasta, deci, vă sfătuiesc de mai înainte, ca să nu albă nimeni mândria să se împotrivească sfatului meu. Sunt tată, şi tatăl trebuie neapărat să dea sfaturi fiilor. Ceea ce lucrează firea în părinţii trupeşti, aceea lucrează în noi harul Duhului Sfânt. Sunt tată; un tată care tremură mult pentru fiii lui, încât sunt gata să-mi vărs sângele meu pentru voi. În aceasta nu-mi datoraţi nici o recunoştinţă. Este o lege apostolică şi o poruncă a Domnului care zice: *"Păstorul cel bun sufletul său îşi pune pentru oile sale"*[3]. Dar şi voi să faceţi acelaşi lucru pentru mine. Că şi voi sunteţi legaţi de mine prin aceeaşi dragoste. L-aţi auzit şi pe Pavel care spune: *"Îmbrăţişaţi-i pe Priscila şi Acvila, împreună-lucrători cu*

1. P.G. 52, col. 423–426.
2. Evr. 13, 17.
3. Ioan 10, 11.

mine în Hristos; care şi-au pus grumazul lor pentru sufletul meu"[4]. După cum este frumos ca păstorul să moară pentru oi, tot aşa, iarăşi, este frumos ca şi oile să nu se despartă de păstor nici prin moarte. Când oile nu se despart de păstor, n-au de ce să se teamă de lup, de diavol. Căci zidul dragostei este mai tare ca diamantul. *"Fratele ajutat de frate este ca o cetate tare şi întărită"*[5].

Aceasta o pun înainte, ca, după cum v-am spus, să mă ascultaţi cu toată dragostea şi nimeni din voi să nu înceapă să se tulbure. Voi vorbi de un lucru de care merită să vorbeşti în biserică şi pe care se cuvine să-l asculţi cu plăcere. Vă voi vorbi despre pace. Şi ce este mai potrivit decât ca preotul lui Dumnezeu să îndemne poporul la pace? Nu-i nici o împotrivire acolo unde este o solie sfântă şi unde solul este primit. Vă voi vorbi despre pace, pentru care S-a pogorât Fiul lui Dumnezeu pe pământ, ca să împace, prin sângele Său, nu numai pe cele care sunt pe pământ, ci şi pe cele din ceruri şi să unească pe cele de pe pământ cu cele din cer. Vă voi vorbi de pace, pentru care Fiul lui Dumnezeu a suferit, pentru care a fost răstignit şi îngropat, pe care ne-a lăsat-o ca moştenire, pe care a dat-o ca zid Bisericii, pe care a pus-o ca scut împotriva diavolului, pe care ne-a dat-o ca sabie împotriva demonilor, pe care a pus-o ca port plin de linişte pentru credincioşi, pe care a dat-o ca mijloc de iertare a păcatelor.

Aceasta este solia pe care v-o aduc. Să nu mă faceţi de ruşine, să nu acoperiţi cu necinste sabia mea; daţi-mi ascultare, rogu-vă. Multe lucruri triste s-au petrecut de curând în Biserică; mărturisesc înaintea lui Dumnezeu că nu laud tulburările, nu iubesc răzvrătirile. Dar să le lăsăm la o parte pe toate acestea. Opriţi-vă, liniştiţi-vă, stăpâniţi-vă inimile, înfrângeţi-vă mânia. E de ajuns cât a suferit Biserica! Să se termine, să înceteze tulburarea! Aceasta e plăcerea lui

4. Rom. 16, 3–4.
5. Pilde 18, 19.

Dumnezeu și dorința prea binecredinciosului nostru împărat. Că trebuie să ascultăm și de împărați, mai cu seamă când și ei ascultă de legile bisericești. Pentru că zice Apostolul: *"Supuneți-vă împăraților și dregătorilor"*[6]. Cu atât mai mult trebuie să ascultăm de un împărat care lucrează pentru Biserică! Dacă, deci, am pregătit sufletele voastre pentru primirea soliei mele, primiți-l pe fratele nostru Severian episcopul. Vă mulțumesc că ați primit cuvintele mele cu aplauze. Mi-ați dat fructul ascultării. Mă bucur că am semănat sămânța bună. Că, iată, am să culeg îndată snopii de grâu. Să vă dea Domnul răsplata bunătății voastre și plata ascultării. Acum I-ați adus lui Dumnezeu o adevărată jertfă, pentru că nimeni nu s-a tulburat la auzul acestui nume, ci l-ați primit cu dragoste. Îndată ce ați auzit cuvintele mele, ați alungat din suflet toată mânia. Primiți-l, dar, cu inimă deschisă, cu mâinile întinse. Dacă s-a întâmplat vreun lucru trist, uitați-l! Când e timp de pace, nu-ți mai aduci aminte de neînțelegere! Ca să fie bucurie în cer, bucurie pe pământ, bucurie și veselie duhovnicească în Biserica lui Dumnezeu. Să ne rugăm, deci, ca Dumnezeu să învrednicească Biserica să aibă pace, să-i dea o pace neclintită și veșnică, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia slava cu Dumnezeu Tatăl, împreună cu Sfântul Duh, în vecii vecilor. Amin.

6. Tit 3, 1.

Omilie rostită înainte de exil[1]

1. Multe sunt valurile și cumplită e furtuna! Dar nu mă tem! N-am să mă înec. Stau pe stâncă! Înfurie-se marea! Stânca n-o poate clinti. Ridică-se valurile! Corabia lui Iisus nu poate s-o scufunde! Spuneți-mi, de cine să mă tem? De moarte? *"Pentru mine viața este Hristos și moartea câștig"*[2]. Îmi spuneți de surghiun? *"Al Domnului este pământul și plinirea lui!"*[3]. De confiscarea averilor? *"Nimic n-am adus pe lume și învederat este că nimic nu putem lua"*[4]. Cele înfricoșate ale lumii le disprețuiesc cu ușurință, iar de cele bune ale lumii râd. Nu mă tem de sărăcie, nu doresc bogăția. Nu mă tem de moarte, nu doresc să trăiesc decât pentru sporirea voastră duhovnicească. De aceea vă și amintesc cele ce se întâmplă acum și rog dragostea voastră să aibă încredere. Nimeni nu poate să ne despartă. Ceea ce Dumnezeu a unit, omul nu poate să despartă. Dacă a spus aceasta Dumnezeu despre femeie și bărbat – *"Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi cei doi un trup... Așadar, ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă"*[5] –, deci, dacă nu poți desface căsătoria, cu atât mai mult nu poți desface Biserica lui Dumnezeu. Îi duci război? Dar nu poți vătăma pe Cel împotriva căruia lupți. Pe mine mă faci strălucit, iar tu îți sfărâmi puterea în luptă cu mine. *"Greu îți este să lovești cu piciorul în bolduri"*[6]. Nu tocești boldurile, ci-ți însângerezi picioarele. Pentru că și valurile nu sfărâmă stânca, ci ele sunt sfărâmate în spumă.

1. P.G. 52, col. 427–432.
2. Filip. 1, 21.
3. Ps. 23, 1.
4. 1 Tim. 6, 7.
5. Matei 19, 5–6.
6. Fapte 9, 5.

Nimic nu-i mai puternic decât Biserica, omule! Pune capăt războiului, ca să nu ţi se pună capăt puterii tale. Nu te lua la luptă cu cerul. Dacă te războieşti cu un om, sau învingi sau eşti învins. Dar dacă te lupţi cu Biserica, e cu neputinţă să birui. Dumnezeu e mai puternic ca toţi. *"Vrem oare să întărâtăm mânia lui Dumnezeu? Suntem oare noi mai tari decât El?"*[7]. Dumnezeu a întărit-o. Pentru ce încerci să o clatini? Nu-I cunoşti puterea? *"El caută la pământ şi-l face de se cutremură"*[8]. Porunceşte, şi cele clătinate se întăresc. Dacă ţine în picioare un oraş cutremurat*, apoi cu mult mai mult va putea ţine în picioare Biserica. Biserica e mai puternică decât cerul. *"Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"*[9].

– Care cuvinte?

– *"Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui"*[10].

2. Dacă nu crezi în aceste cuvinte, crezi în fapte! Câţi tirani n-au vrut să biruie Biserica? Câte tingiri? Câte cuptoare? Câţi dinţi de fiare şi săbii n-au fost ascuţite? Şi n-au biruit! Unde sunt cei ce i-au dus război? Au amuţit şi au fost daţi uitării. Dar Biserica unde-i? Străluceşte mai mult decât soarele! Aceia s-au stins, iar Biserica e nemuritoare. Dacă n-au învins când creştinii erau puţini, cum vor putea învinge acum, când credinţa a umplut lumea? *"Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"*. Şi pe bună dreptate. Lui Dumnezeu Îi e mai dragă Biserica decât cerul. N-a luat trupul cerului, ci trupul Bisericii. Cerul e pentru Biserică, nu Biserica pentru cer. Să nu vă tulbure, dar, deloc ceea ce se întâmplă. Dăruiţi-mi atât numai: credinţă neclintită.

7. 1 Cor. 10, 22.
8. Ps. 103, 33.
* E vorba de cutremurul din timpul primului exil.
9. Matei 24, 35.
10. Matei 16, 18.

Nu ştiţi oare că Petru a umblat pe apă, că îndoindu-se puţin era să se înece, nu din pricina firii nestatornice a apelor, ci din pricina slăbiciunii credinţei? Oare prin hotărâri omeneşti am venit aici? Oare m-a adus un om, ca să mă doboare un om? Nu spun aceasta cu trufie – Doamne fereşte! –, n-o spun ca să mă laud, ci pentru că vreau să întăresc sufletul vostru zdruncinat. Pentru că oraşul a rămas în picioare, diavolul a voit să cutremure Biserica. Spurcate şi prea spurcate diavole, n-ai biruit zidurile, şi te aştepţi să dărâmi Biserica? Biserica nu stă în ziduri! Biserica stă în mulţimea credincioşilor. Iată câţi stâlpi puternici, nu legaţi cu fier, ci întăriţi cu credinţa. Nu spun că sunt mai puternici decât focul pentru că sunt atât de mulţi. Nu! Chiar de-ar fi numai unul, nu poţi birui Biserica! Ştii doar, ştii câte răni ţi-au dat mucenicii. Adeseori era adusă înaintea ta o fată fragedă, care nu ştia de nuntă; era mai moale ca ceara, şi a ajuns mai tare ca piatra. I-ai strujit coastele, dar nu i-ai luat credinţa. Firea trupului a slăbit, dar puterea credinţei n-a pierit. Trupul se mistuia, dar sufletul întinerea. Carnea se topea, dar rămânea evlavia. N-ai biruit, diavole, o femeie, şi te aştepţi să birui atâta popor? Nu auzi ce spune Domnul, că: *"Unde sunt adunaţi doi sau trei în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor"*[11]*?* Nu este El oare de faţă aici, unde-i atâta popor întărit prin dragoste? El mi-e chezaş. Nu mă încred în puterea mea. Am înscrisul Lui! Acela mi-e toiag, acela mi-e întărire, acela mi-e port neînvolburat. De s-ar tulbura lumea toată, eu am înscrisul. Pe el îl citesc. Cuvintele Lui îmi sunt zid şi întărire.

– Care sunt acestea?

– *"Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârşitul veacului"*[12]. Hristos este cu mine, de cine să mă tem? Pot să se ridice împotriva mea valurile mării, pot să se ridice oceane,

11. Matei 18, 20.
12. Matei 28, 20.

poate să se ridice mânia împăraţilor! Toate acestea-s pentru mine mai şubrede ca pânza de păianjen. Dacă n-ar fi dragostea voastră, nici azi n-aş voi să plec. Că eu totdeauna spun: *"Doamne, facă-se voia Ta"*[13]. Nu ce vrea cutare sau cutare, ci ceea ce voieşti Tu, Doamne! Tu îmi eşti turn, Tu îmi eşti stâncă neclintită, Tu îmi eşti toiag puternic. De vrea Dumnezeu să se întâmple aceasta, să se întâmple! De vrea să fiu aici, Îi mulţumesc. Oriunde ar vrea, Îi mulţumesc.

3. Nimeni să nu vă tulbure. Stăruiţi în rugăciune. Multe a făcut diavolul ca să taie râvna voastră întru rugăciune. Dar n-a reuşit. Aţi ajuns mai râvnitori, mai înflăcăraţi. Mâine voi merge cu voi într-o procesiune. Unde sunt eu, sunteţi şi voi; unde sunteţi voi, sunt şi eu. Suntem un singur trup; nu se desparte trupul de cap, nici capul de trup. Suntem despărţiţi prin loc, dar uniţi prin dragoste. Nici moartea nu ne poate despărţi. Că de moare trupul meu, trăieşte sufletul şi-şi aduce aminte de popor. Voi îmi sunteţi fii! Cum vă pot uita? Voi îmi sunteţi părinţi, voi îmi sunteţi viaţă, voi îmi sunteţi laudă. De sporiţi voi, mă încununez eu. Viaţa mea îmi este o bogăţie ce stă în comoara voastră. De mii şi mii de ori sunt gata să mor pentru voi (şi cu aceasta nu vă fac un dar, ci vă plătesc o datorie, căci *"păstorul cel bun sufletul său îşi pune pentru oi"*[14]), sunt gata să mor de mii şi mii de ori, să mi se taie capul de mii şi mii de ori. Moartea aceasta îmi e temei de nemurire, uneltirile acestea, pricină de întărire. Se unelteşte oare împotriva mea din pricina averilor, ca să mă întristez? Din pricina păcatelor, ca să sufăr? Nu! Ci pentru dragostea pe care v-o port. Pentru că fac totul pentru ca voi să rămâneţi la adăpost, ca să nu intre nimeni în turmă, ca să rămână întreagă turma. Pricina luptelor mi-e de-ajuns pentru cunună. Ce n-aş suferi pentru voi? Voi îmi sunteţi părinţi, voi îmi sunteţi fraţi, voi îmi sunteţi fii, voi îmi sunteţi mădulare, voi îmi sunteţi trup, voi îmi sunteţi lumină; dar, mai bine spus, mai dulci decât lumina.

13. Matei 6, 10.
14. Ioan 10, 11.

Mă luminează oare atâta raza de soare cât dragostea voastră? Raza de soare mi-e de folos în viața aceasta, pe când dragostea voastră îmi împletește cunună în viața viitoare. Acestea le spun în urechile voastre, ale celor ce mă ascultați. Și care urechi sunt mai ascultătoare decât urechile voastre? Ați privegheat atâtea zile, și nimic nu v-a încovoiat! Nu v-a înmuiat nici lungimea timpului, nici teama, nici amenințările. Ați stat cu tărie împotriva tuturor. Și pentru ce spun: ați stat? Ați săvârșit ce doream totdeauna: ați disprețuit lucrurile lumești, v-ați lepădat de lume, v-ați mutat în cer, v-ați slobozit din legăturile trupului, v-ați luat la întrecere cu înțelepciunea cea fericită. Acestea-mi sunt cunună, acestea mângâiere, acestea îndemn, acestea viață, acestea temei de nemurire.

4. Dar îi văd pe unii care caută să mă convingă să stărui și mai mult în învățăturile mele. Multe din succesele mele sunt întoarse împotriva mea; în cele în care păream că sunt râvnitor, în acelea sunt socotit trândav. Cei care m-au depus după pofta lor au învins în lupta aceasta prin felurimea uneltirilor. Nu amenințau, ci stăruiau.

Este acum timpul să vorbesc despre necazul meu. Este lege, dar legiuitorul e învins. Fiilor, mă jur pe dragostea voastră, văd că se pregătește război, că este ocărât Dumnezeu. Văd că lupta s-a terminat, și-l văd pe conducătorul luptei întristat. Văd adevărul veștejit și viclenia în floare. Mi se spune: "Ai mâncat și ai botezat!". Anatemă să fiu dacă am făcut aceasta! Să nu fiu numărat între episcopi. Să nu fiu cu îngerii. Să nu plac lui Dumnezeu! Dar chiar dacă am mâncat și am botezat, n-am făcut un lucru nelalocul lui. Fiți cu mare luare-aminte la cele ce spun. Și nu voi înceta să spun. Pentru mine a o spune nu-i o greutate, iar pentru voi, întărire. Dar să ne întoarcem la ceea ce voiam să spun. Mi se spune că am mâncat și am botezat. Să-l depună dar și pe Pavel, că, după ce a mâncat, a dăruit temnicerului botezul[15]. Îndrăznesc să spun: Să-L depună chiar pe Hristos,

15. Cf. Fapte 16, 33.

că după cină a dat ucenicilor Sfânta Împărtăşanie[16]. Acestea sunt mari pentru noi. Acestea sunt semnele de bucurie ale păcii. Acestea sunt laudele poporului. A mea e cununa, al vostru rodul. Dar ştiţi, iubiţilor, pentru ce vor să mă depună? Că n-am aşternut covoare, că nu m-am îmbrăcat în haine de mătase, că n-am îngăduit lăcomia lor la mâncare. Au crescut mari odraslele aspidei! Încă a mai rămas sămânţa Izabelei! Încă luptă harul împreună cu Ilie! Adu-mi-l înainte pe minunatul şi bogatul predicator al vieţii, adică pe Ioan, pe săracul care nu avea făclie, dar avea lumina lui Hristos. Capul lui l-a poftit împreună-slujitoarea Evei, aceea care a fost piedică sfinţilor, aceea care i-a prigonit pe profeţi, aceea care a predicat postul cu gând viclean, aceea care, egală în cinste cu numele viperei, a pus la cale dansul, dănţuind la ospăţul acela zadarnic. N-a poftit viaţă, n-a poftit mulţime de averi, nici vrednicie împărătească, nici altă bogăţie.

– Dar spune-mi, omule, ce-a poftit?

– Capul unui om! Dar ce spun? Nu numai al unui om, ci al unui binevestitor. Cu toate acestea, n-a biruit luându-i capul. I-a tăiat capul cerându-l, şi a primit repede pe tipsie pofta ei nelegiuită. Uită-te şi minunează-te de puterea lui Dumnezeu! A fost pârât cel nevinovat şi i s-a tăiat capul. Dar cel căruia i s-a tăiat capul stă la dreapta lui Hristos, pe când aceea aşteaptă neînduratoarea osândă. Din nou sămânţa aceleia, din nou sămânţa cea spinoasă caută şi se grăbeşte. Dar Irodiada, cerând capul lui Ioan, cere iarăşi dans, nu dansul pe care-l dansăm cu picioarele, ci un dans înţepenit. Iarăşi strigă şi zice Ioan: *"Nu ţi se cade să ai pe femeia fratelui tău"*[17].

5. Dar ce să spun? Timpul de acum e timp de lacrimi. Toate se îndreaptă spre necinste şi pe toate le judecă timpul. Aurul slăveşte totul. Dar adu-mi-l pe sfântul David, care spune şi strigă: *"Aur de-ar curge, nu vă lipiţi inima de el"*[18].

16. Cf. Luca 22, 19-20; I Cor. 11, 25.
17. Marcu 6, 18.
18. Ps. 61, 10.

Spune-mi, însă, cine a dat drumul acestui glas? Oare nu cel ce stătea în vârful împărăției? Oare nu cel ce poruncea cu putere împărătească? Dar nu umbla după răpiri, nu-i era gândul la nimicirea bunei-credințe, nici nu se îngrijea de comori, ci de adunarea oștirilor. Nu făcea pe placul femeii lui. Fugiți dar, femei, de adunări străine! Nu dați bărbaților voștri sfaturi rele! Întemeiați-vă pe cele ce spuneți! Oare v-am stins flacăra? Oare v-am muiat inima? Știu că voi, care sunteți fiicele Mariei, v-ați folosit, iar celelalte sunt săturate fără vin și îmbătate de iubirea de arginți, după cum strigă și predică fericitul Pavel, spunând: *"Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint"*[19]. Tot așa și femeile neînțelepte își astupă urechile și nasc, în loc de sămânță bună, spini.

Dar, vă rog, să nu arunc sămânța ca pe piatră. Sunt plugarul lui Hristos, de la Care să aud: "Bine, slugă bună, intră în casa Mea". Să nu mi se spună în locul acestor cuvinte: "Bine, slugă rea!". Dar, vă rog, să strălucească viața voastră înaintea oamenilor. Să nu stricăm starea noastră, ci să slăvim, să mulțumim. Cei bogați, Celui bogat, cei săraci, lui Hristos, Celui iubitor de oameni și iubitor de săraci, cei puternici, puternicelor Lui mâini. Și acestea despre voi. Poate că Dumnezeu îngăduie ca eu să sufăr acestea, pe care le vor ei împotriva mea, pentru ca să pună la încercare, prin suferințe, viața mea. Că în osteneli negreșit stă biruința și în lupte se gătește cununa. Da, și dumnezeiescul Pavel spunea: *"Călătoria am săvârșit, credința am păzit; de acum îmi este gătită cununa dreptății"*[20]*;* de care cunună să ne învrednicească Stăpânul tuturor, în veci. Amin.

19. 1 Tim. 6, 10.
20. 2 Tim. 4, 7–8.

Omilie rostită la plecarea în exil[1]

1. Strălucit ne e cuvântul, fraţii mei, şi strălucită sărbătoarea; marea e întinsă şi lină, netulburată de furia vânturilor. A venit mama păcii, care potoleşte furia vânturilor. *"Mamă va zice Sionului omul şi om s-a născut în el şi Însuşi Cel-Preaînalt l-a întemeiat pe el"*[2].

Vor să mă depună, fiii mei! Dar de ce să mă tem de moarte? *"Pentru mine viaţa este Hristos şi moartea câştig"*[3]. Mă vor trimite în surghiun? *"Al Domnului este pământul şi plinirea lui"*[4]. Îmi vor confisca averile? *"Nimic n-am adus pe lume şi învederat este că nici nu putem lua ceva"*[5].

Dar ştiţi voi, fraţilor, pentru care pricină vor să mă depună? Pentru că n-am întins covoare, pentru că n-am îmbrăcat haine de mătase, pentru că n-am îngăduit lăcomia lor la mâncare, pentru că nu le-am oferit aur şi argint. Mi se spune: "Ai mâncat, ai băut şi ai botezat!". Anatemă să fiu dacă am făcut asta! Să nu fiu numărat cu episcopii, să nu fiu cu îngerii, să nu plac lui Dumnezeu. Dar chiar dacă am mâncat şi am botezat, n-am făcut nimic nepotrivit spuselor Scripturii. Să-l depună atunci şi pe Pavel Apostolul că, după ce a mâncat, a dăruit temnicerului botezul[6]. Să-L depună chiar pe Hristos, că după cină i-a împărtăşit pe ucenici[7].

Văd multe valuri, furtună cumplită şi lăncile pregătite. Iar eu, cârmaciul, în mijlocul unei mari furtuni, stau la cele două pupe ale corabiei, adică Vechiul şi Noul Testament, şi

1. P.G. 52, col. 435–438.
2. Ps. 86, 4.
3. Filip. 1, 21.
4. Ps. 23, 1.
5. 1 Tim. 6, 7.
6. Cf. Fapte 16, 33.
7. Cf. Luca 22, 20; I Cor. 11, 25.

cu vâslele îndepărtez furtuna. Nu cu vâsle de lemn, ci cu cinstita cruce a Stăpânului am să prefac furtuna în vreme liniştită. Stăpânul porunceşte, şi robul se încununează. De aceea nu îl dă în mâna diavolului. Nu ştiu oare oamenii că vasul cel curat se vădeşte când e pus alături de unul murdar? Vă pun înainte, fraţilor, trei temeiuri: credinţa, încercarea, curăţia. Dacă spuneţi că înduraţi credinţa, imitaţi pe fericitul Avraam, care era înaintat în vârstă, şi a primit roade pârguite. Iar de spuneţi că înduraţi încercarea, imitaţi-l pe fericitul Iov. Cunoaşteţi purtarea lui, aţi auzit de răbdarea lui şi nu vi-e ascuns sfârşitul lui. Iar dacă vreţi să înduraţi curăţia, imitaţi-l pe fericitul Iosif, care a fost vândut în Egipt şi a scăpat Egiptul de foamete. I s-a adăugat lui ispită din partea desfrânatei egiptence, cea robită dragostei, care s-a aşezat lângă el şi i-a spus: "Culcă-te cu mine!". Voia egipteanca să-l lipsească în Egipt de curăţie. Aici voieşte egipteanul. Dar nici aceea nu l-a doborât pe sfânt, nici acesta pe acesta. Ci s-a arătat în acelaşi timp şi puritatea libertăţii, şi nobleţea fiilor, şi desfrânarea barbarului.

2. Hoţul nu vine, fraţilor, unde-s paie, fân şi lemne, ci unde-i aur, sau argint, sau mărgăritare. Tot aşa şi diavolul nu intră unde-i omul desfrânat, spurcat, răpitor, lacom, ci unde locuiesc cei ce duc viaţă singuratică. Fraţilor, vreau să-mi ascut limba împotriva împărătesei. Dar ce să spun? Izabela se înfurie, şi Ilie fuge. Irodiada se veseleşte, şi Ioan este înlănţuit. Egipteanca minte, şi Iosif este întemniţat. De mă vor surghiuni, îl voi imita pe Ilie! De mă vor arunca în mocirlă, pe Ieremia. De mă vor arunca în mare, pe Iona! De mă vor arunca în groapă, pe Daniel. De mă vor bate cu pietre, pe Ştefan. De-mi vor tăia capul, pe Ioan Înaintemergătorul. De mă vor bate cu toiegele, pe Pavel. De mă vor tăia cu fierăstrăul, pe Isaia. Dare-ar Dumnezeu să fiu tăiat cu fierăstrău de lemn, ca să mă desfătez de dorul crucii. Cea trupească se luptă cu cel netrupesc. Cea îmbăiată şi parfumată şi încolăcită cu bărbat se luptă cu Biserica cea curată şi fără de pată. Dar şi ea va fi văduvă, fiindu-i încă în viaţă

bărbatul. Pentru că ești femeie și vrei să văduvești Biserica. Aseară mă numea al treisprezecelea apostol, iar astăzi mă numește Iudă. Ieri stătea în toată voia alături de mine, iar astăzi fuge de mine ca de-o fiară. Ar trebui să se stingă de la noi soarele, luna să nu se mai arate și numai cuvântul lui Iov să nu se uite. Și Iov a îndurat o lovitură ca aceasta, dar n-a strigat altceva decât atât: *"Fie numele Domnului în veci binecuvântat!"*[8]. Iar când femeia lui striga zicându-i: *"Spune un cuvânt împotriva Domnului și mori!"*[9], Iov a certat-o spunând: *"Pentru ce ai grăit ca o femeie fără de minte?"*[10]. O, femeie nerecunoscătoare! O, plasture de dureri! Oare, femeie, așa-ți grăia Iov când ai fost bolnavă? Oare nu îndepărta boala de la tine cu rugăciuni și faceri de bine? Când trăiai în curți împărătești, când aveai averi, când erai slujită ca o împărăteasă, nu grăiai așa. Iar acum, când îl vezi pe Iov zăcând pe gunoi, mâncat de viermi, asta spui: *"Spune un cuvânt împotriva lui Dumnezeu și mori"*? Nu i-e de ajuns lui cercetarea vremelnică, ci-i mai pricinuiești, prin cuvânt, și chin veșnic? Dar ce i-a răspuns Iov? *"Pentru ce ai grăit ca o femeie fără de minte? Dacă le-am primit pe cele bune din mâna Domnului, nu le vom răbda oare și pe cele rele?"*[11]. Dar această nelegiuită, această ticăloasă și nouă Izabelă nu strigă și zice..., ci-mi trimite consuli și tribuni, și numai mă amenință. Dar ce mă privește? Pânze de păianjen trimise de păianjen! Fraților, în osteneli stă biruința și în lupte se gătește cununa, după cum spunea nu demult dumnezeiescul Pavel: *"Lupta cea bună am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit; de acum îmi este gătită cununa dreptății, pe care mi-o va da Domnul, Dreptul Judecător, în ziua aceea"*[12]. Că ale Lui sunt slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

8. Iov 1, 21.
9. Iov 2, 9.
10. Iov 2, 10.
11. Iov 2, 10.
12. 2 Tim. 4, 7–8.

Omilie rostită la întoarcerea din primul exil[1]

1. Ce să spun sau ce să grăiesc? Binecuvântat să fie Dumnezeu! Asta am spus la plecare, asta o spun şi la întoarcere şi n-am încetat s-o spun cât timp am fost acolo. Vă aduceţi aminte că l-am adus în mijloc pe Iov şi am spus: *"Fie numele Domnului binecuvântat în veci"*[2]. Acest amanet vi l-am lăsat la plecare, această mulţumire o proclam din nou: *"Fie numele Domnului binecuvântat în veci"*. Faptele sunt felurite, dar lauda adusă lui Dumnezeu e aceeaşi. Când am fost alungat mulţumeam, mulţumesc şi când mă întorc. Faptele sunt felurite, dar acelaşi e scopul iernii şi al verii. Un singur scop: rodnicia câmpului. Binecuvântat fie Dumnezeu că a îngăduit să plec! Binecuvântat fie iarăşi că m-a chemat să mă întorc. Binecuvântat fie Dumnezeu că a îngăduit furtuna. Binecuvântat fie Dumnezeu că a potolit furtuna şi a făcut linişte. Spun aceasta, ca să vă fac să-L binecuvântaţi pe Dumnezeu. Îţi merge bine? Binecuvintează pe Dumnezeu, şi binele rămâne. Îţi merge rău? Binecuvintează pe Dumnezeu, şi răul se duce. Iov, când era bogat, mulţumea lui Dumnezeu; când a ajuns sărac, iarăşi Îl slăvea pe Dumnezeu. Nici atunci nu răpea averile altora, nici acum nu hulea. Timpurile erau felurite, dar sufletul i-a fost unul. Vremea bună n-a slăbit virtutea cârmaciului, dar nici furtuna nu l-a înecat. Binecuvântat să fie Dumnezeu, şi pentru că am fost despărţit de voi, şi pentru că am venit iarăşi la voi. Am fost despărţit de voi cu trupul, dar nu cu sufletul. Vedeţi câte au făcut uneltirile vrăjmaşilor? Au mărit râvna, au înflăcărat dorinţa, mi-au făcut nenumăraţi prieteni. Mai înainte, mă iubeau numai ai mei; acum, mă cin-

1. P.G. 52, 439–442.
2. Iov 1, 21.

stesc și iudeii. Nădăjduiau dușmanii să mă despartă de ai mei, și au i-au adus alături de mine și pe străini. Dar nu lor li se cuvine mulțumire, ci lui Dumnezeu, Care a folosit răutatea lor spre slava mea. Căci iudeii au răstignit pe Domnul nostru, dar s-a mântuit lumea; nu dau însă mulțumire iudeilor, ci Celui răstignit. Să vadă vrăjmașii în ce chip vede Dumnezeul nostru. Să vadă pacea pe care au născut-o (fără voie) uneltirile lor, slava pe care au pregătit-o. Înainte, numai biserica era plină; acum, întreaga piață s-a făcut biserică. De acolo și până aici nu se văd decât capete. Nimeni n-a poruncit adunării voastre tăcere, și totuși toți tăceți, toți sunteți pătrunși de smerenie. Unii cântă psalmi, iar alții îi fericesc pe cei ce cântă. Astăzi sunt jocuri la circ, și nimeni nu-i acolo; ci toți se revarsă în șuvoaie la biserică. Da, șuvoi e adunarea voastră, șuvoaie sunt vocile voastre; se ridică până la ceruri și exprimă dragostea voastră față de părintele. Rugăciunile voastre sunt pentru mine mai strălucitoare decât diadema. Bărbații împreună cu femeile, căci *"în Hristos nu este nici bărbat, nici femeie"*[3]. Dar cum voi vorbi de puterile Domnului? Știți acum câtă dreptate aveam când spuneam: De îndură cineva fără clătinare încercările, culege mare rod de pe urma lor.

2. Pentru aceea v-am chemat la biserica Sfinților Apostoli. Am venit eu, cel surghiunit, la cei surghiuniți. Eu am căzut pradă uneltirilor, aceia au fost surghiuniți. Am venit la Timotei, noul Pavel. Am venit la sfintele trupuri care poartă semnele lui Hristos. Niciodată nu te temi de încercări dacă sufletul ți-e viteaz. Așa au fost încununați toți sfinții. Mare este durerea trupurilor, dar mai mare liniștea sufletelor. Facă Dumnezeu să fiți totdeauna în încercări! Așa și păstorul se bucură când îndură osteneli pentru oi.

Ce să vorbesc? Unde să semăn? Loc deșert nu am. Unde să lucrez? Nu am vie în paragină. Unde să clădesc? Biserica este încheiată! Plasele mele se rup de mulțimea peștilor.

3. Gal. 3, 28.

Ce să fac? Nu e timpul de lucru. De aceea vă îndemn, nu pentru că aveţi trebuinţă de învăţătură, ci ca să arăt dragostea mea mare pentru voi. Pretutindeni spicele sunt coapte. Peste tot numai oi, şi nici un lup; peste tot numai spice, şi nici un spin; peste tot numai vii, şi nici o vulpe. Fiarele sălbatice s-au înecat, lupii au fugit. Cine i-a alungat? Nu eu, păcătosul, ci voi, oile! Ce oi de bun neam! În lipsa păstorului, lupii au fost puşi pe fugă. Ce frumoasă soţie, dar, mai bine spus, ce cinstită! În lipsa soţului, i-a alungat pe cei ce voiau să-i strice casa. Ce soţie frumoasă şi cinstită! Şi-a arătat şi frumuseţea, şi-a arătat şi cinstea! Cum i-al alungat pe cei ce voiau să-ţi strice casa? Negreşit pentru că îţi iubeşti bărbatul! Cum i-ai alungat pe cei ce voiau să-ţi strice casa? Cu marea ta cuminţenie! "Eu n-am luat armele, nici lancea, nici scutul, spune soţia! Le-am arătat frumuseţea mea, şi n-au îndurat strălucirea!". Cum sunt ei acum? Făcuţi de ruşine! Cum suntem noi? Bucuroşi! Împăraţii sunt cu noi, marii dregători cu noi! Ce să spun? Ce să vorbesc? *"Sporească-vă Domnul pe voi şi pe copiii voştri"*[4]. Aici pun sfârşit cuvântului meu, aducând în toate mulţumiri Bunului Dumnezeu, Căruia slavă în veci. Amin.

4. Ps. 113, 22.

Omilie rostită după întoarcerea din cel dintâi exil[1]

1. Când Faraon i-a răpit lui Avraam pe Sarra, când barbarul și vicleanul a răpit-o pe femeia aceea frumoasă și cu bun chip, uitându-se la frumusețea ei cu ochi răi și voind să săvârșească faptă de răzbunare[2], atunci, da atunci, la început, Dumnezeu nu l-a împiedicat, ca să arate și curajul dreptului, și cumințenia femeii, și desfrânarea barbarului, și bunătatea lui Dumnezeu. Curajul dreptului, că a îndurat cu mulțumire cele întâmplate; cumințenia femeii, că a căzut în mâinile barbarului, dar și-a păstrat cinstea; desfrânarea barbarului, că a intrat în pat străin; bunătatea lui Dumnezeu, că a dat dreptului cununa atunci când oamenii își pierduseră orice nădejde.

Acestea s-au întâmplat atunci cu Avraam, dar s-au întâmplat și acum cu Biserica. Egiptean acesta, egiptean și acela. Acela a avut însoțitori, acesta scutieri. Acela a vrut s-o răpească pe Sarra, acesta Biserica. Acela a ținut-o o noapte, acesta a intrat o zi. Nu i s-ar fi îngăduit nici o zi, dar s-a făcut așa ca să se arate cumințenia miresei, că a intrat și nu i s-a stricat frumusețea cumințeniei ei, deși desfrânatul pregătise totul, întocmise scrisorile și mulți din cei ai casei le iscăliseră. Uneltirea era desăvârșită, dar nu s-a ajuns la sfârșit. S-a arătat răutatea aceluia și bunătatea lui Dumnezeu. Iar atunci barbarul acela și-a cunoscut păcatul și și-a mărturisit fărădelegea. Că a spus lui Avraam: *"Pentru ce ai făcut asta? Pentru ce ai spus: "Îmi este soră"? Era aproape să păcătuiesc!"*[3]. Acesta, după ce a săvârșit nelegiuirea, luptă

1. P.G. 52, col. 443–448.
2. Cf. Fac. 12, 14–20.
3. Fac. 12, 18–19.

mai departe. Ticălosule şi nenorocitule! Ai păcătuit, potoleşte-te! Nu adăuga păcat peste păcat. Sarra s-a întors, având cu ea bogăţie egipteană; s-a întors şi Biserica, având cu ea bogăţia sufletului, şi s-a arătat mai cuminte. Uită-te la nebunia barbarului! L-ai izgonit pe păstor! Pentru ce ai sfâşiat turma? L-ai înlăturat pe cârmaci! Pentru ce ai sfărâmat cârma? Ai izgonit pe vier! Pentru ce ai smuls via? Pentru ce ai stricat mănăstirile? Ai imitat năvala barbarilor.

2. A făcut totul, ca să se arate vitejia voastră. A făcut totul, ca să afle că turma este păstorită aici de Hristos. Păstorul era departe, dar turma a rămas unită. S-a împlinit cuvântul Apostolului: *"Nu numai când sunt de faţă, ci şi în lipsa mea, lucraţi cu frică şi cu cutremur la mântuirea voastră"*[4].

Vă ameninţau aşa, căci se temeau de curajul şi de dragostea voastră, de dorul ce-l aveţi pentru mine. "Nu îndrăznim nimic, spuneau ei, cât este el în oraş. Daţi-mi-l afară!". Bine. Duceţi-mă afară, ca să cunoaşteţi darul Bisericii, ca să cunoaşteţi nobleţea fiilor mei, tăria ostaşilor, puterea celor cărora li s-a interzis, strălucirea diademelor, mulţimea bogăţiei, mărimea dragostei, tăria răbdării, floarea libertăţii, strălucirea biruinţei şi batjocura înfrângerii voastre! Ce lucruri noi şi nemaiauzite! Păstorul e afară, şi turma saltă de bucurie. Generalul e departe, şi ostaşii stau cu armele asupra lor. N-avea numai Biserica ostaşi, dar chiar oraşul ajunsese biserică. Uliţele, pieţele, văzduhul se sfinţiseră. Ereticii se întorceau la credinţă, iudeii se făceau mai buni. Preoţii erau osândiţi, iar iudeii lăudau pe Dumnezeu şi veneau la noi. Aşa s-a întâmplat şi în timpul lui Hristos. Caiafa L-a răstignit, şi tâlharul L-a mărturisit. Ce lucruri noi şi nemaiauzite! Preoţii L-au omorât, şi magii I s-au închinat! Acestea să nu tulbure Biserica! Dacă nu s-ar fi întâmplat acestea, nu s-ar fi arătat bogăţia voastră. Ea era negreşit, dar nu s-ar fi arătat! La fel, cu dreptul Iov. Era drept, dar nu i s-ar fi arătat dreptatea dacă nu erau rănile, dacă nu erau viermii. Tot aşa

4. Filip. 2, 12.

şi cu bogăţia voastră: dacă nu erau duşmăniile, nu s-ar fi arătat. Dumnezeu, îndreptăţindu-Se înaintea lui Iov, zicea: *"Crezi tu că-ţi răspund pentru altceva decât ca să te arăţi drept?"*[5]. Au viclenit aceia, au luptat, dar au fost învinşi.

– Cum au luptat?

– Cu ciomegele!

– Cum au fost învinşi?

– Cu rugăciunile. *"Dacă te loveşte cineva peste obrazul drept, întoarce-i-l şi pe celălalt"*[6].

Tu aduci ciomege în biserică şi baţi? Unde este "pacea tuturor" tu începi război? Nici de loc nu te ruşinezi, ticălosule şi nefericitule, nici de vrednicia preoţiei, nici de măreţia dregătoriei? Locul unde se săvârşeşte botezul a fost umplut de sânge; în locul în care se dă iertarea păcatelor, a curs sânge. În ce război se petrec unele ca acestea? Împăratul, când intră aici, îşi aruncă scutul şi diadema. Tu ai intrat şi ai pus mâna pe ciomag. Împăratul lasă afară şi semnele puterii lui. Tu ai adus aici semnele războiului. Dar pe mireasa mea deloc n-ai vătămat-o. A rămas cu frumuseţea neştirbită.

3. De aceea mă bucur. Dar nu mă bucur numai că aţi biruit. Dacă aş fi fost de faţă, aş fi împărţit biruinţa cu voi. Dar pentru că eram plecat, biruinţa este numai a voastră. Dar şi aceasta e lauda mea; aşa că împart cu voi biruinţa; pentru că aşa v-am crescut, încât, chiar în lipsa părintelui vostru, v-aţi arătat nobleţea. După cum marii atleţi îşi arată tăria şi când antrenorul lor nu e de faţă, tot aşa nobleţea credinţei voastre a vădit, şi în lipsa dascălului, frumuseţea voastră. Pentru ce e nevoie de cuvinte? Pietrele strigă. Zidurile dau glas. Du-te în palatele împărăteşti, şi vei auzi îndată: "Popoarele Constantinopolului". Du-te pe mare, în munţi, în case! Pretutindeni e scrisă lauda voastră. Cu ce aţi învins? Nu cu bani, ci prin credinţă! O, popor care vă

5. Iov 40, 3.
6. Matei 5, 39.

iubiţi dascălul! O, popor care vă iubiţi părintele! Fericit oraş! Nu datorită coloanelor şi a acoperişurilor de aur, ci datorită virtuţii voastre. Au fost atâtea uneltiri, dar le-au biruit rugăciunile voastre. Şi pe bună dreptate. Rugăciunile erau stăruitoare, iar izvoarele de lacrimi, şiroaie. Aceia săgeţi, voi lacrimi. Aceia mânie, voi blândeţe. Să vă facă ce vor! Voi rugaţi-vă. Unde sunt aceia care vi se împotriveau? Oare am pus noi mâna pe arme? Am încordat arcurile? Am slobozit săgeţi? Nu ! Ne-am rugat, şi aceia au fugit. Ca o pânză de păianjen s-au destrămat, şi voi ca stâncile aţi stat. Sunt fericit din pricina voastră.

Ştiam şi mai înainte câtă bogăţie aveam. Dar acum mă minunez. Eram departe, şi poporul s-a mutat. Pentru un singur om, marea a ajuns oraş. Femei, bărbaţi, copii nevârstnici, femei cu pruncii în braţe au înfruntat marea, au dispreţuit valurile. Robul nu se mai temea de stăpân, femeia nu-şi mai aducea aminte că e slabă. Plaţa a ajuns biserică. Toate datorită vouă. Pe cine n-aţi învăţat?! Pe împărăteasă aţi luat-o în dansul vostru. Nu voi ascunde râvna ei. Nu spun aceasta ca s-o linguşesc pe împărăteasă, ci ca să-i laud credinţa. Nu voi ascunde râvna ei! N-a luat arme, ci fapte de virtute. Am fost dus atunci, ştiţi cum. Că trebuie să vi le spun şi pe cele rele, ca să le aflaţi pe cele bune. Aflaţi dar cum am fost dus şi cum m-am reîntors. *"Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera. Mergând, mergeau şi plângeau aruncând seminţele lor; dar venind, vor veni cu bucurie ridicând snopii lor"*[7]. Cuvintele acestea au ajuns fapte. Cu bucurie l-aţi primit pe cel pe care l-aţi petrecut cu lacrimi. Şi nu după multă vreme. După o zi s-au limpezit toate. Zăbava a fost pentru voi, că Dumnezeu limpezise totul de la început.

4. Am să vă spun o taină. Treceam marea singur, dar purtam în mine Biserica. Dragostea nu e strâmtă. Corabia nu era strâmtă. *"Întru noi nu sunteţi strâmtoraţi"*[8]. Am ple-

7. Ps. 125, 5-6.
8. 2 Cor. 6, 12.

cat gândindu-mă la voi. Eram despărţiţi cu trupul, dar uniţi cu sufletul. Am plecat, rugând pe Dumnezeu şi încredinţându-vă Lui pe voi, iubiţii mei. Am plecat; stăteam singur şi mă gândeam la voi, sfătuindu-mă singur asupra plecării mele. Pe neaşteptate, în cea dintâi zi, pe la mijlocul nopţii, însăşi prea iubitoarea de Dumnezeu împărăteasă a trimis o scrisoare, în care spunea aceste cuvinte – că trebuie să spun şi cuvintele ei –: "Să nu socotească Sfinţenia Ta că am cunoscut cele întâmplate. Nevinovată sunt de sângele tău. Oameni răi şi stricaţi au pus la cale uneltirea aceasta. De lacrimile mele este martor Dumnezeu, Căruia Îi slujesc". Ce libaţiune a vărsat! Lacrimile ei au fost libaţiune, "Dumnezeului Căruia Îi slujesc". Preoteasă, care s-a hirotonit singură, jertfind lui Dumnezeu, vărsând lacrimi, mărturisindu-se şi pocăindu-se, nu pentru preot, ci pentru Biserică, pentru poporul împrăştiat. Şi-a adus aminte, şi-a adus aminte şi de copiii ei, şi de botezul lor. "Mi-aduc aminte că prin mâinile tale au fost botezaţi copiii mei". Acestea le-a grăit împărăteasa. Dar preoţii, din invidie, nu ştiau locul unde fusesem dus. Şi lucru minunat de spus, împărăteasa, tremurând ca pentru copilul ei, mă căuta pretutindeni, negreşit nu cu trupul, ci prin ostaşii trimişi de ea. Nu ştia locul unde mă găseam. A trimis ostaşi peste tot, temându-se să nu fiu ucis mişeleşte, să nu fiu omorât. "Să nu pierd vânatul", cum spunea ea. "Aceasta numai: fac tot ce pot. Caut, numai să nu biruie duşmanii". Că duşmanii se răspândiseră pretutindeni, întinzând plase ca să mă prindă şi să mă readucă în mâinile lor. Împărăteasa l-a rugat apoi şi pe împărat; a căzut la genunchii lui şi l-a făcut pe soţ tovarăş căutării mele. Cum ruga Avraam pe Sarra, aşa împărăteasa pe soţul ei. "L-am pierdut", spunea ea, pe preot, dar să-l aducem înapoi. Nu mai avem nici o nădejde de împărăţie dacă nu-l aducem înapoi. Nu pot avea vreo părtăşie cu cei ce au făcut aceasta". A vărsat lacrimi, L-a rugat pe Dumnezeu, a folosit toate mijloacele ca să mă aducă înapoi. Ştiţi şi voi cu

câtă bucurie m-a primit, cum m-a îmbrățișat ca pe mădularele ei, cum spunea că și ea s-a sârguit împreună cu voi. Dragostea voastră n-a uitat cuvintele ei, așa că ați primit-o ca pe mama bisericilor, pe hrănitoarea monahilor, pe apărătoarea sfinților, toiagul săracilor. Lauda adusă ei este slavă lui Dumnezeu, cunună Bisericilor. Să mai vorbesc de dragostea ei fierbinte? Să mai spun de cinstirea dată mie? Ieri, seara târziu, a trimis să-mi spună aceste cuvinte: "Spune-i: Rugăciunea mea s-a împlinit; am săvârșit fapta cea bună; mi-e mai frumoasă cununa aceasta decât diadema. Am primit pe preot; am dat trupului capul, corabiei cârmaciul, turmei păstorul, cămării de nuntă, mirele".

5. Au fost făcuți de rușine adulterii. De trăiesc sau de mor, nu-mi mai pasă. Ați văzut ce fapte mari a săvârșit încercarea? Ce să fac pentru a vă da răsplata pe care o merită dragostea voastră? Răsplata pe care o meritați n-o pot da, dar pe cea pe care o am, pe aceea o dau. Vă iubesc, așa încât sunt gata să vărs sângele meu pentru mântuirea voastră. Nimeni nu are astfel de fii! Nimeni nu are o turmă ca aceasta! Nimeni nu are ogor atât de înfloritor! Nu mai trebuie să lucrez. Eu dorm, și spicele se îndoaie de rod. Nu mai trebuie să mă ostenesc. Eu stau liniștit, și oile biruie lupii. Cum să vă numesc: oi sau păstori, cârmaci, ostași sau generali? Pentru voi toate aceste numiri sunt adevărate. Când văd buna voastră rânduială, vă numesc oi. Când văd purtarea voastră de grijă, vă numesc păstori. Când văd înțelepciunea voastră, vă numesc cârmaci. Când văd vitejia și tăria voastră, vă numesc pe toți și ostași, și generali. Câtă osteneală v-ați dat! Câtă grijă față de popor! Ați izgonit lupii, dar n-ați rămas nepăsători. Corăbierii care erau cu voi au fost împotriva voastră, ei au atacat corabia. Ați strigat: "Afară cu clerul acesta! Alt cler în Biserică!". Pentru ce mai era nevoie de strigăt? Au plecat, s-au dus, au fugit fără să-i izgonească cineva. Nu-i învinuia omul, ci conștiința: *"Dacă m-ar fi ocărât vrăjmașul, aș fi răbdat"*[9]. Cei care erau

9. Ps. 54, 12.

cu mine au ajuns împotriva mea; cei care cârmuiau corabia cu mine, aceia au vrut să scufunde corabia.

M-am minunat de priceperea voastră. Nu vă spun acestea ca să vă răzrătiţi. Răscoală a fost ceea ce au făcut ei; fapta voastră e râvnă. Că n-aţi cerut să fie ucişi, ci să fie împiedicată fapta lor, şi spre binele vostru, şi spre binele Bisericii, ca să nu se scufunde corabia. Curajul vostru n-a lăsat să se nască furtuna; voinţa lor, însă, a dat naştere furtunii. Dar eu nu mă gândesc la sfârşitul lucrurilor, ci la voinţa acelora.

Tu, omule, care stai în faţa altarului, căruia ţi s-a încredinţat purtarea de grijă a unui popor atât de mare, tu, care erai dator să opreşti răul, tu ai înteţit furtuna, ai îndreptat sabia împotriva ta, ţi-ai mâncat cu gândul, dacă nu cu fapta, proprii tăi copii! Dar Dumnezeu te-a împiedicat.

De aceea vă admir şi vă laud, că, după terminarea războiului şi încheierea păcii, vă gândiţi să fie pace deplină. Căci trebuie să fie înţelegere între cârmaci şi corăbieri. Dacă sunt învrăjbiri, se scufundă corabia. După harul lui Dumnezeu, voi aţi săvârşit pacea. Vă voi face pe voi părtaşi liniştii de acum. Fără de voi nimic nu voi lucra, apoi nici fără de prea iubitoarea de Dumnezeu împărăteasă. Că şi ea are grijă, se îngrijeşte şi face totul ca pacea să rămână trainică, pentru ca Biserica să rămână nelovită. Am lăudat şi priceperea voastră, şi purtarea de grijă a împăraţilor. Că nu se îngrijesc ei atât de mult de război, cât de Biserică, nu atât de oraş, cât de Biserică. Să-L rugăm pe Dumnezeu, să-I cerem, să stăruim în rugăciuni. Şi să nu ne trândăvim pentru că s-au terminat nenorocirile. De aceea, şi azi ne rugăm să se termine nenorocirile. Să-I mulţumim lui Dumnezeu că după cum atunci v-a făcut viteji, tot aşa şi acum v-a făcut râvnitori. Dar, mai presus de toate, să-I mulţumim lui Dumnezeu, Căruia slava şi puterea, împreună şi Fiului, şi de-viaţă-făcătorului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie la slobozirea canaaneencei (a fost rostită după întoarcerea din exil)[1]

1. Mare a fost furtuna, dar ea n-a împiedicat râvna celor ce vin la biserică. Multe au fost încercările, dar ele n-au istovit râvna voastră. Biserica este mereu atacată, dar învinge; mereu duşmănită, dar biruie. Cu cât alţii o duşmănesc mai mult, cu atât ea sporeşte. Valurile s-au risipit, dar stânca a rămas neclintită. Ziua predică, noaptea priveghieri. Ziua se ia la întrecere cu noaptea. Lume la biserică şi slujbe, şi ziua, şi noaptea. Noaptea preface piaţa în biserică, iar râvna voastră, mai iute ca para focului. Vă arătaţi râvna fără să aveţi nevoie de îndemn. Cine nu se va mira? Cine nu se va minuna? Nu numai că cei care erau nu ne-au părăsit, dar au venit şi cei ce nu erau. Aşa e câştigul încercărilor. După cum ploaia deşteaptă seminţele când cade pe pământ, tot aşa şi încercarea deşteaptă râvna când intră în suflet. Dumnezeu a spus că Biserica este nebiruită: *"... şi porţile iadului nu o vor birui"*[2]. Cel ce luptă pentru Biserică se distinge pe el însuşi şi face şi mai puternică Biserica. Cel ce luptă cu Biserica îşi sfarmă puterea şi face mai strălucită biruinţa noastră. Iov era bun şi mai înainte de încercări; dar a ajuns mai bun după încercări. Nu era atât de bun când îi era nevătămat trupul, cât era de bun atunci când era încununat cu puroiul rănilor. Să nu te temi niciodată în încercări, dacă ţi-e sufletul pregătit. Necazul nu vatămă! Dimpotrivă, *"suferinţa aduce răbdare"*[3]. După cum cuptorul nu vatămă aurul, tot aşa nici necazul nu-l vatămă pe omul viteaz. Ce face cuptorul aurului? Îl curăţă! Ce aduce necazul celui ce suferă

1. P.G. 52, 449–460.
2. Matei 16, 18.
3. Rom. 5, 3.

necazul? Răbdare. Îl înalţă, îi curmă trândăvia, adună sufletul, face mai înţelept cugetul. Vrăjmaşul a adus încercarea ca să izgonească oile, dar s-a întâmplat cu totul altceva – a adus înapoi păstorul.

Cum suntem noi acum? Fericiţi! Cum sunt duşmanii? Făcuţi de ruşine! Unde sunt ei? Nici nu se arată! Trec prin piaţă, şi nu se vede nici unul. Erau frunze! A suflet vântul şi frunzele au căzut. Erau pleavă! S-a risipit şi s-a arătat grâul copt. Erau plumb! S-a topit şi a rămas aurul curat. Cine i-a alungat? Nimeni! Conştiinţa le era duşman; locuia împreună cu păcatul. Ştiu ce au făcut. Şi Cain a hotărât să-l ucidă pe fratele lui; când voia să-l ucidă, dorinţa înflorea; dar după ce a săvârşit păcatul, colinda în lume suspinând şi tremurând. Aceştia, da, ei n-au ucis cu fapta, dar au ucis cu gândul. Crima s-ar fi săvârşit dacă era după răutatea lor. Dar am rămas în viaţă datorită bunătăţii lui Dumnezeu. Spun acestea ca să aprind râvna voastră, ca să nu vă temeţi niciodată de încercări. Eşti stâncă? Nu te teme de valuri! *"Pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui"*, a spus Domnul[4]. Uneori, duşmani din afară, alteori, duşmani dinlăuntru. Dar nimeni n-a scufundat corabia.

2. Dar, ca să nu cheltuim tot timpul cu învinuirea duşmanilor noştri, să-i dăm pe mâna fricii de conştiinţa lor. Să lăsăm ca poftele lor nebune să le chinuie ca un călău sufletul şi cugetul lor. Să-i lăsăm să fie fugari, fără să-i alunge cineva. Să-i lăsăm acoperiţi de necinste, fără să le poarte război cineva. Iar noi să întindem masa obişnuită. Nu e drept să cheltuim timpul cu învinuirea duşmanilor, şi să-i lăsăm pe copii să se topească de foame.

Ieri ne-a întins masa Pavel; astăzi, Matei. Ieri, făcătorul de corturi; astăzi, vameşul. Ieri, hulitorul, astăzi, răpitorul; ieri, prigonitorul, astăzi, lacomul. Dar hulitorul n-a rămas hulitor, ci a ajuns Apostol; iar răpitorul n-a rămas răpitor, ci a ajuns Evanghelist. Vorbesc şi despre răutatea lor de mai

4. Matei 16, 18.

înainte, şi despre virtutea lor de mai târziu, ca să cunoşti cât de mare e folosul pocăinţei, pentru ca niciodată să nu-ţi pierzi nădejdea. Învăţătorii noştri au strălucit mai înainte prin păcat, dar mai pe urmă prin dreptate. Vameş şi hulitor. Culmile răutăţii. Ce-i un vameş? Răpire înscrisă în legi, silnicie pe faţă, nedreptate apărată de lege. Vameşul e mai rău ca tâlharul. Ce-i un vameş? Silnicie care are în ajutorul ei legea, care are pe doctor călău. Aţi înţeles ce am spus? Legile au fost făcute să vindece; dar apoi, ele au ajuns călăi. Nu mai curmă boala, ci o măresc. Ce-i un vameş? Păcat fără ruşine, răpire care nu aşteaptă prilej, faptă mai rea ca hoţia. Hoţul simte ruşine când fură; în timp ce vameşul fură în văzul tuturor. Vameşul acesta, însă, a ajuns dintr-odată Evanghelist.

– Cum?

– *"Şi trecând Iisus,* spune Scriptura, *a văzut pe Matei stând la vamă şi i-a spus lui: Vino după Mine!"*[5]. Ce putere are cuvântul lui Hristos! A intrat undiţa, şi l-a făcut ostaş pe prinsul de război. A intrat undiţa, şi *"îndată, sculându-se, a mers după El"*[6]. Era cufundat în adâncul păcatului, şi s-a urcat pe culmile virtuţii. Nimeni dar, iubiţilor, să nu deznădăjduiască de mântuirea lui. Păcatul nu ţine de firea noastră. Am fost cinstiţi cu voinţă liberă şi libertate. Eşti vameş? Poţi ajunge Evanghelist. Eşti hulitor? Poţi ajunge Apostol. Eşti hoţ? Poţi fura raiul. Eşti vrăjitor? Poţi să te închini Stăpânului. Nu este păcat pe care să nu-l poată dezlega pocăinţa. De aceea Hristos a ales ca apostoli oameni ce stăteau pe culmile păcatului, ca nimeni, până în sfârşit, să nu poate spune că este cu neputinţă să scape de păcat.

3. Nu-mi spune: "Sunt pierdut! Ce să mă mai fac? Am păcătuit, mai pot face ceva?". Ai un Doctor mai presus de păcat, ai un Doctor care biruie păcatul, ai un Doctor care vindecă de îndată ce face semn, ai un Doctor care îndreaptă

5. Matei 9, 9.
6. Matei 9, 9.

voința, un Doctor care și poate, și voiește. Din neființă te-a adus la ființă, iar odată ce ființezi și te miști, cu atât mai mult poate să te îndrepte. N-ai auzit că mai înainte a luat țărână din pământ și l-a făcut pe om? N-ai auzit cum din pământ a făcut trup? Cum a făcut oare? Cum a făcut piele? Cum a făcut vene? Cum a făcut nas? Cum a făcut ochi? Cum a făcut pleoape? Cum a făcut sprâncene? Cum a făcut limbă? Cum a făcut piept? Cum a făcut mâini? Cum a făcut picioare? Cum le-a făcut pe toate celelalte? Nu era decât pământ, o singură materie; și a venit măiestria lui Dumnezeu și a făcut această creație atât de felurită. Poți spune, oare, chipul în care ai fost creat? Tot așa nu poți spune nici chipul în care păcatele îți sunt șterse. Dacă focul care cade în spini mistuie spinii, apoi cu mult mai mult voința lui Dumnezeu mistuie păcatele noastre și le smulge din rădăcină și-l face pe cel ce a păcătuit la fel cu cel ce n-a păcătuit. Nu căuta chipul, nu iscodi ceea ce s-a făcut, ci crede în minuni.

– Am făcut, îmi spui, păcate mari și multe!

– Dar cine-i fără de păcat?

– Da, dar eu, îmi răspunzi tu, am săvârșit păcate grele, păcate multe și mai presus de om!

– Să-ți fie de ajuns ca jertfă cuvintele acestea: *"Spune tu mai întâi nelegiuirile tale, ca să te îndreptezi"*[7]. Recunoaște că ai păcătuit, și va ajunge aceasta început de îndreptare! Suspină, întristează-te, varsă lacrimi. A vărsat, oare, altceva femeia păcătoasă? Nu, nu altceva decât lacrimi și pocăință. A luat povățuitoare pocăința, și s-a dus la izvor.

4. Să auzim ce ne spune vameșul care a ajuns Evanghelist!

"Și ieșind Iisus de acolo, a venit în părțile Tirului și ale Sidonului. Și iată o femeie"[8].

Evanghelistul se minunează: *"Iată o femeie"*. Vechea armă a diavolului, aceea care m-a scos din rai, mama păca-

7. Is. 43, 26.
8. Matei 15, 21–22.

tului, căpetenia călcării poruncii, chiar acea femeie vine. Minune nouă nemaiauzită. Iudeii fug, şi femeia se duce după El.

– *"Şi iată, o femeie ieşind din părţile acelea, Îl ruga zicând: Doamne, Fiul lui David, miluieşte-mă!"*[9]. Femeia ajunge evanghelistă şi-I mărturiseşte dumnezeirea şi înomenirea. Prin cuvântul *"Doamne"*, Îi mărturiseşte dumnezeirea; iar prin cuvintele *"Fiul lui Dumnezeu"*, luarea trupului.

"Miluieşte-mă!". Iată suflet de înţelept. *"Miluieşte-mă"*. "N-am fapte bune la viaţa mea, n-am îndrăznirea unei bune vieţuiri. În milă îmi caut scăparea, limanul de obşte al păcătoşilor. În milă îmi caut scăparea, unde nu-i tribunal, unde-i mântuire fără cercetare! Era atât de rea şi nelegiuită, totuşi a îndrăznit să se apropie. Uită-te la sufletul de înţelept al femeii! Nu-l roagă pe Iacov, nici nu se roagă de Ioan, nici nu se apropie de Petru, nici n-a împărţit ceata Apostolilor. "N-am nevoie de mijlocitor, spune ea; iau apărătoare pocăinţa, şi mă duc chiar la Izvor. De aceea Hristos S-a pogorât, de aceea a luat trup, ca să vorbesc şi eu cu El". Sus tremură înaintea Lui heruvimi; jos, însă, vorbeşte cu El o femeie păcătoasă. *"Miluieşte-mă!"*. Un simplu cuvânt, dar găseşti în el un ocean nemărginit de mântuire: *"Miluieşte-mă!"*. De aceea ai venit, de aceea ai luat trup, de aceea Te-ai făcut ce sunt şi eu. Sus cutremur, jos însă, îndrăznire. *"Miluieşte-mă!"*. N-am nevoie de mijlocitor! *"Miluieşte-mă!"*.

– Ce vrei?

– Cer milă!

– Ce ţi s-a întâmplat?

– *"Fiica mea este chinuită rău de demon"*[10].

Firea omenească este chinuită, şi mila se arată. Femeia a ieşit să se roage pentru fiica ei. Nu aduce pe cea bolnavă, ci aduce credinţa. Căci e Dumnezeu şi vede totul!

9. Matei 15, 22.
10. Matei 15, 22.

"Fiica mea este chinuită rău de demon". Durere mare. Boldul firii i-a sfâşiat inima; furtună e în inima ei.

– Ce să fac? Pier!

– Dar pentru ce nu spui: "Miluieşte-mi fata!", ci spui: *"Miluieşte-mă"?*

– Fiica mea nu-şi simte boala, nu ştie de ce suferă, nu simte durerea. Lipsa de durere, dar, mai bine spus, lipsa de simţire este un văl al suferinţei. Pe mine miluieşte-mă, pe mine, care-i văd chinurile de fiecare zi. Am în casa mea teatru de suferinţă. Unde să mă duc? În pustietate? Dar nu îndrăznesc s-o las singură. În casă? Dar găsesc pe duşman înlăuntru, găsesc valuri în port, găsesc teatru de suferinţă. Cum s-o numesc? Moartă? Dar se mişcă! Vie? Dar nu ştie ce face! Nu găsesc nume care să-i tălmăcească boala. *"Miluieşte-mă!"*. Dacă mi-ar fi murit fiica, n-aş fi suferit atâta. Aş fi dat trupul sânurilor pământului, timpul mi-ar fi adus uitarea, şi s-ar fi risipit durerea. Aşa, însă, o văd moartă necontenit; îmi zgândăre rana, îmi măreşte suferinţa. Cum s-o văd când îşi întoarce ochii, când îşi răsuceşte mâinile, când îşi smulge părul, când face spumă la gură? Are un călău înlăuntrul ei, şi nu se arată! Cel ce o biciuieşte nu se vede, dar se văd loviturile. Stau şi privesc durerile alteia, dar durerile ei chinuie inima mea. *"Miluieşte-mă!"*. Cumplită e furtuna! Durere şi teamă. Durerea inimii, teamă de demon. Nu pot să mă apropii de ea, dar nici să stau locului. Durerea mă împinge, teama mă dă îndărăt. *"Miluieşte-mă!"*.

5. Gândeşte-te la înţelepciunea femeii. Nu s-a dus la vrăjitori, n-a chemat ghicitori, n-a făcut farmece, n-a tocmit femei vrăjitoare, care cheamă demoni şi măresc boala, ci a lăsat dugheana diavolului şi s-a dus la Mântuitorul sufletelor noastre.

"Miluieşte-mă, fiica mea este chinuită rău de demon". Toţi câţi sunteţi părinţi îi ştiţi durerea. Toate câte sunteţi mame, ajutaţi-mă la cuvânt! Nu pot tălmăci furtuna pe care a îndurat-o femeia. *"Miluieşte-mă, fiica mea este chinuită*

rău de demon". Ai văzut înțelepciunea femeii? I-ai văzut stăruința? I-ai văzut curajul? I-ai văzut răbdarea?

"Iar El nu i-a răspuns ei cuvânt"[11]. Noi lucruri! Femeia se roagă, cere, își plânge nenorocirea, mărește zguduitoarea ei suferință, își spune durerea, și Cel iubitor de oameni nu răspunde. Cuvântul tace, Izvorul stă închis, Doctorul își ține leacurile. Ce lucru nou! Ce lucru nemaiauzit! "La alții alergi, iar pe aceasta, care vine la tine, o alungi?". Gândește-te însă la înțelepciunea Doctorului! *"Iar El nu i-a răspuns ei cuvânt"*.

– De ce?

– Pentru că Hristos nu i-a cercetat cuvintele, ci a pătruns în tainițele sufletului ei. *"Iar El nu i-a răspuns ei cuvânt"*.

– Ce au făcut ucenicii?

– Pentru că femeia n-a căpătat răspuns, s-au apropiat de El și I-au zis: *"Slobozește-o, că strigă în urma noastră"*[12].

– Voi, le spune Hristos, voi îi auziți glasul din afară! Eu, însă, îi aud glasul dinlăuntru. Mare e glasul gurii, dar mai mare-i glasul inimii!

"Slobozește-o, că strigă în urma noastră".

Un alt Evanghelist spune: *"Înaintea noastră"*. Spusele sunt contrare, dar nu mincinoase. Femeia a făcut și una, și alta. La început a trigat în urma Lui; dar când a văzut că nu-i răspunde, a venit înaintea Lui, ca un câine care linge picioarele stăpânului.

"Slobozește-o!". Priveliște de oameni se strânsese în jurul lor, popor se adunase. Cu toții se uitau numai la durerea omenească, pe când Stăpânul Se uita la dragostea ei de mamă și la mântuirea femeii.

"Slobozește-o, că strigă în urma noastră".

– Ce a făcut Hristos?

11. Matei 15, 23.
12. Matei 15, 23.

– A răspuns: *"Nu sunt trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israel"*[13]. Când i-a răspuns, i-a mărit mai mult durerea. Da, Doctorul tăia, dar nu ca să despartă, ci ca să unească.

6. Aici fiţi cu luare-aminte şi încordaţi-vă mintea! Vreau să cercetez o mare problemă.

"Nu sunt trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israel".

Asta-i tot? De aceea Te-ai făcut om, ai luat trup, ai făcut atâtea fapte pentru mântuirea oamenilor, ca să mântui numai un colţ din lume, şi acesta pierdut? Este oare pustie lumea? Nu mai sunt pe pământul luminat de soare sciţi, traci, indieni, mauri, cilicieni, capadocieni, sirieni, fenicieni? Ai venit numai pentru iudei? Nu vrei să Te uiţi la celelalte neamuri? Nu Te uiţi la mirosul jertfelor? Nu Te uiţi la fumul de la jertfe? Nu Te uiţi că Tatăl Tău a ocărât că lumea se închină la idoli, că slujeşte demonilor? Profeţii nu spun acest lucru, iar strămoşul Tău după trup ce spune? *"Cere de la Mine şi-Ţi voi da neamurile moştenirea Ta; şi moştenirea Ta, marginile pământului"*[14]. Iar Isaia, cel ce i-a văzut pe serafimi, a spus: *"Şi va fi rădăcina lui Iesei, El, Cel ce Se va scula să stăpânească neamurile; în El vor nădăjdui neamurile"*[15]. Şi Iacov: *"Nu va lipsi domn din Iuda, nici povăţuitor din coapsele lui, până ce vor veni cele gătite Lui, şi El va fi aşteptarea neamurilor"*[16]. Şi Maleahi: *"Că şi vouă vi se vor închide uşile cele de aramă şi nu vor schimba ce e pus înainte. Că de la răsăritul până la apusul soarelui, numele Tău va fi slăvit între neamuri şi în tot locul tămâie se va aduce Domnului şi jertfă curată"*[17]. Şi David, iarăşi: *"Voi, toate neamurile, bateţi cu palmele, strigaţi lui Dumnezeu cu glas de bucurie, că Domnul Cel Preaînalt e înfricoşător, Împărat mare, peste tot pământul"*[18]. *Suitu-S-a Domnul întru strigare,*

13. Matei 15, 24.
14. Ps. 2, 8.
15. Is. 11, 10.
16. Fac. 49, 10.
17. Mal. 1, 10–11.
18. Ps. 46, 1–2.

Domnul în glas de trâmbiță"[19]. Și altul: *"Veseliți-vă, neamuri, cu poporul Lui"*[20]. Iar Tu, când au venit magii, nu i-ai chemat, oare, îndată pe ei, care sunt acropola neamurilor, tirania diavolului, surparea puterii demonilor? Nu Te-ai coborât, oare, ca să-i faci profeți? Tu-i chemi pe magi, iar profeții vorbesc de neamuri. După ce Te-ai înălțat din iad, ai spus ucenicilor: *"Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh"*[21]. Iar când a venit femeia aceasta nefericită, zdrobită, să Te roage pentru fiica ei, să-Ți ceară să pui capăt suferinței ei, atunci îi spui: *"Nu sunt trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israel"*? Când a venit sutașul, i-ai spus: *"Venind, Eu îl voi vindeca"*[22]. Tâlharului i-ai spus: *"Azi vei fi cu Mine în rai"*[23]. Slăbănogului i-ai spus: *"Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă"*[24]. Lui Lazăr i-ai spus: *"Lazăre, vino afară!"*[25], și a ieșit cel mort de patru zile. Ai curățit leproși, ai înviat morți, ai întărit slăbănogi, ai vindecat orbi, ai mântuit tâlhari, ai făcut pe femeia păcătoasă mai cuminte decât o fecioară, și acesteia nu-i răspunzi nimic? Pentru ce acest lucru nou? Pentru ce acest lucru străin? Pentru ce acest lucru nemaiauzit?

7. Fiți cu luare-aminte, ca să cunoașteți curajul femeii și înțelepciunea și purtarea de grijă ale Stăpânului, ca să cunoașteți amânare cu câștig, ca să cunoașteți refuz dătător de bogăție, pentru ca și tu să nu încetezi a te ruga atunci când nu primești ceea ce ceri în rugăciune. Fii cu luare-aminte, fii cu mintea trează!

Când iudeii au fost scoși din robia egipteană, când au scăpat din mâinile lui Faraon, s-au dus în pustie; și înainte de a intra în pământul canaaneenilor, oameni necredincioși și închinători la idoli, oameni care se închinau la pietre,

19. Ps. 46, 5.
20. Deut. 32, 43.
21. Matei 28, 19.
22. Matei 8, 7.
23. Luca 23, 43.
24. Matei 9, 6.
25. Ioan 11, 43.

care slujeau lemnelor, plini de mare necredinţă, Dumnezeu le-a dat această lege, spunându-le: "*Să nu iei gineri dintre fiii lor şi nici să nu le dai pe fiica ta mireasă lor.* Să nu le dai lor aur, să nu stai la masă cu ei, să nu ai legături cu ei, nici altceva asemănător, că sunt neamuri păcătoase acelea între care vă duc ca să le moşteniţi"[26]. Această lege le-a dat lor, ca şi cum le-ar fi spus: "Să nu cumperi de la ei, să nu le vinzi, să nu te încuscreşti cu ei, să nu faci învoieli cu ei. Să fii ca şi cum ai fi despărţit de ei, deşi te învecinezi cu ei. Să nu ai nici o legătură cu ei, nici de vânzare, nici de cumpărare, nici de încuscrire, ca nu cumva nevoia înrudirii să te facă să aluneci la necredinţă, ca nu cumva datul şi luatul să te facă prieten cu ei; ci să fii totdeauna vrăjmaş faţă de ei. Nimic să nu fie între tine şi canaaneeni. Să nu iei aurul lor, nici argintul, nici haina, nici fata, nici feciorul, nimic din cele ca acestea. Să fii despărţit de ei. Ţi-am dat limbă care te desparte de ei, ţi-am dat şi lege. De aceea şi legea se numeşte gard despărţitor". După cum via e înconjurată cu gard, tot aşa şi legea înconjoară pe iudei, ca nu cumva depăşind-o, să se amestece cu canaaneenii. Erau între aceştia împreunări nelegiuite, legi care stricau firea; oamenii se închinau la idoli, slujeau lemnelor; Dumnezeu era ocărât, copiii jertfiţi idolilor, părinţii dispreţuiţi, mamele necinstite; totul era schimbat, totul răsturnat; oamenii duceau viaţă drăcească. De aceea iudeii nu făceau comerţ cu canaaneenii, nu încheiau învoieli cu ei; legea, cu aspre pedepse, oprea căsătoriile cu ei, învoielile, încuscririle; nu le îngăduia nici o legătură cu ei. Erau oprite, dar, prin lege legăturile comerciale cu aceia, împrumutul aurului sau altceva, ca nu cumva pricina prieteniei să fie temei de necredinţă. Legea îi înconjura ca un gard. "*Vie am sădit,* spune Scriptura, *şi am îngrădit-o cu gard*"[27], adică prin lege, care-i oprea pe iudei şi-i înconjura cu gard, nu de spini, ci de

26. Deut. 7, 3–6.
27. Is. 5, 1–2.

porunci. Nu li se îngăduia nici o legătură cu canaaneenii, pentru că erau netrebnici, necredincioşi, blestemaţi, smintiţi, ticăloşi, necuraţi. De aceea iudeii, ca să împlinească legea aceasta a lor, nici nu voiau să audă de aceia.

Aşadar, această femeie era dintre canaaneeni. *"Iată o femeie,* spune Scriptura, *ieşind din hotarele acelea"*[28]. Aşadar, această femeie era dintre canaaneeni; ea s-a apropiat de Hristos; de aceea zicea Hristos: *"Cine dintre voi Mă vădeşte de păcat*[29], *dacă am călcat legea?"*[30]... Că era om şi le arăta pe cele omeneşti.

8. Deci, fiţi cu mare luare-aminte la cele ce spun! Femeia era deci canaaneeancă, din hotarele acelea în care stăpâneau furia, nebunia, necredinţa; în care erau tirania diavolului, furiile demonilor, în care firea omenească era călcată în picioare, în care oamenii fuseseră coborâţi la lipsa de judecată a animalelor, la nebunia demonilor; femeia era din nişte hotare despre care şi legea poruncise iudeului: Să nu ai nici o legătură cu canaaneenii; să nu le dai, să nu iei de la ei; să nu-ţi iei femeie de la ei, să nu-ţi iei ginere, să nu faci învoieli cu ei, nici schimburi comerciale. De aceea ţi-am pus gardul acesta! Când a venit Hristos, a luat armele omeneşti; îndată s-a tăiat împrejur, a adus jertfă, ofrande şi toate celelalte, deşi avea să desfiinţeze legea. Deci, ca să nu se spună că a împlinit legea din pricină că era slab, şi că de aceea a desfiinţat-o, o împlineşte mai întâi şi apoi o desfiinţează, ca să nu socoteşti că este slab, ci o împlineşte în totul, după obicei. De aceea strigă şi spune: *"Cine dintre voi Mă vădeşte de păcat?"*[31]. Aşadar, pentru că pe atunci era lege ca să nu aibă iudeii nici o legătură cu canaaneenii, Hristos nu grăieşte la început nimic cu femeia, ca să nu înceapă iudeii să-L învinuiască şi să spună: De aceea n-am crezut în

28. Matei 15, 22.
29. Ioan 8, 46.
30. Lacună în text.
31. Ioan 8, 46.

Tine! Ești călcător de lege, ai desființat legea! Te-ai dus în țara canaaneenilor, Te-ai amestecat cu canaaneenii, când legea spune: "Să nu te amesteci cu ei!".

Uită-te cum împlinește legea, și nu trădează nici mântuirea! Iudeilor le închide gura, iar femeii îi dă curaj.

"Iar El nu i-a răspuns ei cuvânt"[32], spune Scriptura. Nu-mi umblați cu pretexte, le spune iudeilor. Iată, nu-i răspund. Iată, nu-i grăiesc. Iată, suferința e în fața Mea, și Eu nu-Mi arăt puterea. Iată, furtuna e aproape, și Eu, Cârmaciul, nu potolesc furtuna din pricina împietririi voastre, ca să nu aveți pretext. Iată, o femeie atrage în jurul Meu mulțime de privitori, și încă nu primește răspuns, ca să spuneți: "Te-ai dat cu canaaneenii și ai călcat legea! Avem doar acest pretext ca să nu credem în Tine!". Vedeți dar că din această pricină nu răspunde femeii, ca să le răspundă iudeilor. Tăcerea față de femeie a fost un strigăt îndreptat inimilor învârtoșate ale iudeilor.

9. Și Hristos a făcut aceasta nu după vrednicia Sa, ci pentru a Se coborî la slăbiciunea iudeilor. Și când l-a curățit pe lepros a spus: *"Du-te ....și du darul pe care l-a poruncit Moise"*[33].

– Cum? Tu l-ai curățit și-l trimiți la legea lui Moise?

– Da!

– De ce?

– Pentru iudei. Ca să nu înceapă să-Mi aducă vină că am călcat legea.

De aceea și când l-a vindecat pe acest lepros, l-a vindecat într-un chip străin. Și ascultă cum: *"Și iată un lepros venind, Îl ruga pe El, zicând: Doamne, dacă voiești, poți să mă curățești. Și întinzând Iisus mâna, S-a atins de el, zicând: Vreau, curățește-te!"*[34]. După lege nu trebuia să se atingă de lepros. Când a venit generalul Neeman, care era plin de

32. Matei 15, 23.
33. Matei 8, 4.
34. Matei 8, 2–3.

lepră, la Elisei profetul, ucenicul profetului i-a spus profetului: "Iată, un general plin de lepră stă afară!". Profetul l-a trimis pe ucenic să iasă afară și să-i spună lui Neeman: *"Du-te și te spală în Iordan!"*[35]. N-a îndrăznit să iasă el să-l vadă pe lepros și să se atingă de el. Elisei, deci, l-a curățit pe lepros. Dar, ca să nu spună iudeii că Hristos l-a curățit pe lepros la fel ca Elisei, de aceea Se atinge de lepros, lucru pe care n-a îndrăznit Elisei să-l facă, și spune: *"Vreau, curățește-te! Și întinzând mâna Lui, S-a atins de lepros"*.

– De ce S-a atins?

– Ca să te învețe că El nu-i rob supus legii, ci Stăpân, mai presus de lege.

– Dar cum a păzit legea?

– Prin aceea că a spus: *"Vreau, curățește-te"* și că nu S-a atins îndată de el. Cuvântul Lui a mers înainte, a alungat boala, apoi S-a atins de cel necurat. A spus: *"Vreau, curățește-te!"*.

– Și cum s-a curățit?

– *"Îndată s-a curățit"*[36]. Evanghelistul n-a găsit un alt cuvânt prin care să spună cum s-a curățit, căci cuvântul *"îndată"* e târzielnic; n-a găsit un cuvânt care să fie la fel de iute ca iuțeala vindecării. *"Îndată"*.

– Cum?

– Când a ieșit cuvântul din gură, a alungat boala, a fost curățită lepra și leprosul a rămas curat. De aceea spune Hristos: *"Mergi, arată-te preotului și du darul pe care l-a poruncit Moise, spre mărturie lor"*[37].

– Cui?

– Iudeilor! Ca să nu spună că Eu calc legea! Eu am vindecat, dar tot Eu spun: *"Du darul legii!"*. Pentru ca în ziua aceea leprosul să-i învinuiască, zicând: "Mie mi-a poruncit să aduc dar după lege".

35. 4 Regi 5, 10.
36. Matei 8, 3.
37. Matei 8, 4.

Deci, după cum Hristos a făcut multe fapte din pricina iudeilor, pentru ca să le ia orice cuvânt de apărare, tot aşa a făcut şi aici.

"Miluieşte-mă, că fiica mea este chinuită rău de demon. Iar El nu i-a răspuns cuvânt. Şi apropiindu-se, ucenicii Lui I-au zis: Slobozeşte-o, că strigă în urma noastră!"[38].

– Ce le-a răspuns El?

– *"Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel!"*[39]. Ca să nu poată zice iudeii: "Ne-ai lăsat pe noi şi te-ai dus la alţii! De aceea n-am crezut în Tine!".

Iată, pare a le spune Hristos, iată, vin la Mine dintre neamuri şi nu-i primesc; iar pe voi, chiar de fugiţi, vă chem: *"Veniţi la Mine toţi cei osteniţi"*[40], şi nu veniţi. Pe femeia aceasta o alung, şi ea stăruie. *"Poporul, pe care nu l-am cunoscut Mi-a slujit Mie. Cu auzul urechii M-a auzit"*[41]. Şi în altă parte: *"M-am arătat celor care nu Mă cautau, şi am fost găsit de cei ce nu întrebau de Mine"*[42].

Slobozeşte-o că strigă în urma noastră".

Să vedem ce le răspunde Hristos.

"Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel"[43].

Nu sunt oare acestea cuvinte care alungă? Aproape că i-a spus: "Pleacă! N-ai nici o legătură cu Mine! N-am venit pentru tine, ci pentru iudei. *Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel".*

Dar femeia auzind, a spus: *"Da, Doamne, ajută-mi! Şi I se închina zicând"*[44].

Iar Cel ce nu-i răspundea, iată ce-i răspunde: *"Nu este bine să iei pâinea fiilor şi s-o arunci câinilor"*[45].

38. Matei 15, 22–23.
39. Matei 15, 24.
40. Matei 11, 28.
41. Ps. 17, 48.
42. Is. 65, 1.
43. Matei 15, 24.
44. Matei 15, 25.
45. Matei 15, 26.

Cât este de mare purtarea de grijă a Doctorului! Prin deznădejde o atrage! *"Nu este bine să iei pâinea fiilor".*

– A căror fii?

– A iudeilor.

"Şi s-o dai câinilor", adică vouă.

10. Cu adevărat, spre ruşinea iudeilor a grăit Domnul aceste cuvinte. Erau numiţi fii, şi au ajuns câini. De aceea şi Pavel spune: *"Păziţi-vă de câini, păziţi-vă de lucrătorii cei răi, păziţi-vă de'mprejurul tăierii, pentru că noi suntem tăierea împrejur"*[46]. Neamurile erau numite câini, şi au ajuns fii. *"Fiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi!"*[47]. Lauda aceasta este o învinuire adusă iudeilor.

"Nu este bine să iei pâinea fiilor şi s-o dai câinilor".

– Ce a spus femeia?

– *"Da, Doamne!"*[48].

Ce putere în această femeie! Câtă stăruinţă sufletească! Doctorul spune: *Nu*, şi ea spune: *Da*. Stăpânul spune: *Nu*, şi ea spune: *Da*. Cuvântul acesta nu era un cuvânt de învinuire, nici un cuvânt obraznic, ci un cuvânt care aştepta mântuire.

"Nu este bine să iei pâinea fiilor şi s-o dai câinilor".

– "Da, Doamne! Tu mă numeşti câine, iar eu Te numesc Domn. Tu mă insulţi, iar eu Te laud". *"Da, Doamne, dar şi câinii mănâncă din fărâmiturile ce cad de la masa domnilor lor"*[49].

Ce înţelepciune la femeie! Dintr-o pildă a găsit cuvântul potrivit. "Mă numeşti câine, hrăneşte-mă ca pe un câine! Nu resping insulta. Nu fug de numele ce-mi dai! Primesc dar hrana câinelui". Vorbeşte de lucruri care se întâmplă de obicei. "Fă ce-ai spus. M-ai numit câine, dă-mi fărâmiturile.

46. Filip. 3, 2–3.
47. Gal. 4, 19.
48. Matei 15, 27.
49. Matei 15, 27.

Fii avocatul cererii mele. Dă consimţământul Tău cererii mele". *"Da, Doamne, dar şi câinii mănâncă din fărâmiturile ce cad de la masa domnilor lor!"*.

– Ce i-a răspuns Cel ce o refuzase, Cel ce o izgonise, Cel ce o alungase, Cel ce spusese: *"Nu este bine să iei pâinea fiilor şi s-o arunci câinilor"*, Cel ce spusese: *"Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel"?*

– *"O, femeie, mare este credinţa ta!"*[50].

– Cum? Ai ajuns dintr-odată lăudătorul ei? Lauzi femeia? N-o mai izgoneşti, n-o mai alungi?

– "Ai încredere! Pentru asta am amânat-o! Dacă i-aş fi împlinit dintru început cererea, n-ai fi cunoscut credinţa ei. Dacă ar fi primit de la început ce cerea, ar fi plecat îndată, şi te-ai fi îndoit de comoara ei. De aceea am amânat datul, ca să arăt tuturor credinţa ei".

"O, femeie!". Dumnezeu spune: *"O, femeie!"*. Să audă cuvintele acestea cei ce se roagă cu nepăsare! Când spun cuiva: "Roagă-L pe Dumnezeu, cere-I", îmi răspunde: "L-am rugat o dată, de două ori, de trei ori, de zece ori, de o sută de ori, şi n-am primit ceea ce L-am rugat!". Nu înceta de a-L ruga până ce nu primeşti. Darul pune capăt rugăciunii. Atunci să sfârşeşti rugăciunea, când primeşti ceea ce ceri; dar, mai bine spus, nici atunci, ci chiar şi atunci să stărui în rugăciune. De nu primeşti, cere ca să primeşti! De primeşti, mulţumeşte că ai primit! Intră în biserică: Unii rostesc mii de stihuri de rugăciune şi ies şi nu ştiu ce-au spus. Mişcă buzele, dar auzul nu aude. Tu nu-ţi auzi rugăciunea ta, şi vrei ca Dumnezeu să ţi-o audă? Spui că ţi-ai plecat genunchii? Dar mintea îţi zbura pe afară. Gura spunea rugăciunea, dar mintea număra dobânzile, afacerile, moşiile, averile, întâlnirile cu prietenii. Diavolul, viclean fiind, ştiind că izbândim multe prin rugăciune, năvăleşte asupra noastră tocmai atunci când ne rugăm. Adeseori, stăm culcaţi în pat

50. Matei 15, 28.

şi nu ne gândim la nimic. Venim însă la biserică, şi ne vin în minte mii şi mii de gânduri, ca să ne scoată deşerţi.

11. Ştiind, dar, iubite, că acestea se întâmplă în rugăciune, imit-o pe canaaneeancă. Bărbatul să imite femeia, pe cea de alt neam, pe cea slabă, pe cea aruncată, pe cea dispreţuită.

Spui că n-ai fiică rău chinuită de demon? Dar ai suflet păcătos. Ce a spus canaaneeanca? *"Miluieşte-Mă! Fiica mea este chinuită rău de demon!"*. Spune şi tu: "Miluieşte-mă! Sufletul meu este chinuit rău de demon!". Că mare demon e păcatul. De cel chinuit de demon ţi-e milă; pe cel păcătos îl urăşti. Acela e iertat, acesta n-are cuvânt de apărare. Spune: *"Miluieşte-mă!"*. Un cuvânt scurt, şi ai găsit noian de bunătate. Că unde e milă, sunt toate bunătăţile. De eşti afară, nu în biserică, strigă şi spune: *"Miluieşte-mă!"*. Nu mişcând buzele, ci strigând cu inima. Dumnezeu te aude şi când taci. Dumnezeu nu-ţi cere să te rogi într-un anumit loc, îţi cere să pui început faptei. Ieremia era în mocirlă, şi L-a atras asupra lui pe Dumnezeu; Daniel era în groapa cu lei, şi L-a făcut îndurător pe Dumnezeu; cei trei tineri erau în cuptor şi, cântând, Îl rugau pe Dumnezeu; tâlharul era răstignit, şi nu l-a împiedicat crucea, ci a deschis raiul; Iov era pe gunoi, şi L-a făcut milostiv pe Dumnezeu; Iona era în pântecele chitului, şi a făcut ca să-l asculte Dumnezeu.

De eşti la baie, roagă-te; de eşti pe cale sau în pat, oriunde-ai fi, roagă-te! Eşti biserică a lui Dumnezeu, nu căuta loc. De stai înaintea judecătorului, roagă-te! De se mânie judecătorul, roagă-te! Marea era înainte, în urmă egiptenii, la mijloc Moise. Strâmt era locul pentru rugăciune, dar mare cuprinderea rugăciunii! Din urmă îl urmăreau egiptenii, înainte era marea, la mijloc rugăciunea. Moise nu grăia nimic, şi Dumnezeu i-a spus: *"Pentru ce strigi la Mine?"*[51]. Gura nu grăia, dar inima striga. Şi tu dar, iubite, când stai în faţa unui judecător, care te împilează, care te ameninţă cum-

51. Ieş. 14, 15.

plit, sau a altor călăi, care fac la fel, roagă-te lui Dumnezeu, căci rugăciunea ta potoleşte valurile. Judecătorul se porneşte împotriva ta? Tu fugi la Dumnezeu! Dregătorul e alături de tine? Tu cheamă-L pe Stăpânul! Dumnezeu nu-i om, ca să te duci în locul în care stă. Dumnezeu e totdeauna alături de tine. De vrei să-l rogi pe un om, întrebi ce face: doarme, e ocupat? De are vreo treabă, nu-ţi răspunde. Cu Dumnezeu, nimic din acestea. Oriunde ai fi, de-L chemi, El te aude. Nu-i ocupat, nu te desparte de El mijlocitorul, sluga. Spune: *"Miluieşte-mă"*, şi îndată Dumnezeu vine lângă tine. *"Încă grăind tu,* spune Dumnezeu, *Eu voi zice: "Iată, Eu aici sunt"*[52]. Ce cuvânt plin de bunătate! Dumnezeu nu aşteaptă să sfârşeşti rugăciunea; n-ai terminat încă rugăciunea, şi primeşti darul. *"Miluieşte-mă!"*. Să o imităm, rogu-vă, pe canaaneeancă. *"Miluieşte-mă, fiica mea este chinuită rău de demon"*, spune ea. Iar Domnul îi spune: *"O, femeie, mare este credinţa ta! Fie ţie precum voieşti!"*[53]. Unde e ereticul? A spus oare: "Voi ruga pe Tatăl Meu"? A spus oare: "Voi cere Celui ce M-a născut"? A fost oare nevoie aici de rugăciune? Deloc! Pentru ce? Pentru că mare era credinţa, mare era vasul şi mare a fost şi harul care s-a revărsat. Acolo-i nevoie de rugăciune, unde vasul e slab. *"O, femeie, mare este credinţa ta!"*. N-ai văzut mort înviat, nu i-ai auzit pe profeţi, n-ai citit legea, n-ai văzut marea despărţită, n-ai văzut vreo altă minune făcută de Mine. Mai mult, ai fost ocărâtă de Mine şi ai fost neluată în seamă. N-am ţinut seamă de durerea ta, dar tu n-ai plecat, ci ai stăruit! Ia, deci, şi tu de la Mine meritata şi cuvenita laudă: *"O, femeie, mare este credinţa ta!"*.

A murit femeia, dar lauda ei rămâne; e mai strălucitoare decât diadema. Oriunde te-ai duce, auzi cuvintele lui Hristos: *"O, femeie, mare este credinţa ta!"*. Intră în biserica perşilor, şi ai să-L auzi pe Hristos spunând: *"O, femeie, mare*

52. Is. 58, 9.
53. Matei 15, 28.

este credința ta". Intră în biserica goților, a barbarilor, a indienilor, a maurilor, în orice biserică de sub soare! Un singur cuvânt a rostit Hristos, și cuvântul nu tace, ci predică având mare glas credința ei, spunând: *"O, femeie, mare este credința ta! Fie ție precum voiești!"*. N-a spus: "Să se vindece fiica ta!", ci: *"Precum voiești"*. Tu vindec-o! Tu fii doctor! Îți încredințez leacul. Du-te, dă-i-l. *Fie ție precum voiești!* Voința ta s-o vindece.

– Cum? Canaaneenca a vindecat-o cu voința ei, și Fiul lui Dumnezeu n-a vindecat-o prin El Însuși?

–*"Fie ție precum voiești!"*. Femeia n-a poruncit demonului, nu i-a dat vreo poruncă, ci numai a voit, și voința femeii a vindecat-o, a scos din aceea demonii.

Unde sunt cei ce îndrăznesc să spună că Fiul a săvârșit minunea prin rugăciune? *"Fie ție precum voiești!"*. Uită-te și la înrudirea cuvântului cu alt cuvânt. Fiul Îl imită pe Tatăl Său. Când a făcut Dumnezeu cerul, a spus: "Să se facă cerul!", și s-a făcut cerul. "Să se facă soarele!", și s-a făcut soarele. "Să se facă pământul!", și s-a făcut pământul. La porunca Lui a venit la ființă materia. Tot așa și Fiul a spus: *"Să se facă ție precum voiești"*. Înrudirea cuvântului a arătat părtășia firii.

"Și s-a vindecat fiica ei"[54].

– Când?

– Din ceasul acela! Nu după ce a ajuns mama ei acasă, ci înainte de sosirea ei. A venit, gândindu-se că o găsește tot chinuită de demon, și a găsit-o sănătoasă, vindecată cu voința ei. Pentru toate acestea să-I mulțumim lui Dumnezeu, că Lui se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

54. Matei 15, 28.

Nimeni nu-l poate vătăma pe cel ce nu se vatămă singur[1]

1. Ştiu că acest cuvânt va părea ciudat şi străin celor puţin credincioşi, celor ce se dau în vânt după lucrurile din lumea aceasta, celor ţintuiţi de pământ, celor robiţi de plăceri, celor ce nu-s lipiţi tare de cele duhovniceşti. Vor râde cu poftă şi mă vor osândi că spun lucruri neadevărate, chiar în titlul acestui cuvânt. Dar asta n-are să mă depărteze de făgăduinţa ce am făcut, ba, dimpotrivă, tocmai acest lucru mă va face să mă îndrept cu grabă mare spre dovezile pe care am făgăduit să le aduc. Dacă cei care gândesc aşa ar voi să nu facă zgomot, nici tulburare, ci să aştepte sfârşitul cuvântului, ştiu bine că vor fi de acord cu mine; se vor osândi că s-au înşelat atâta vreme, vor striga în gura mare că au greşit, îşi vor căuta îndreptăţiri şi-şi vor cere iertare pentru că n-au avut o dreaptă judecată asupra lucrurilor; îmi vor aduce mii de mulţumiri, la fel cu mulţumirile ce le aduc bolnavii doctorilor când îi scapă de bolile ce le stăpâneau trupurile. Nu-mi spune mie acum părerea pe care o ai, ci aşteaptă şi luptele cuvintelor mele! Atunci vei putea avea o judecată dreaptă; neştiinţa nu-ţi va mai vătăma dreapta judecată. Pentru că şi judecătorii care judecă pricinile dintre oameni nu vor să pronunţe sentinţa, chiar dacă ar vedea că avocatul cel dintâi vorbeşte curgător şi acoperă totul cu pledoaria sa, până ce nu-l ascultă, cu îndelungă-răbdare, şi pe celălalt avocat, potrivnicul celui dintâi. Chiar de li s-ar părea de mii de ori că are dreptate avocatul cel dintâi, totuşi îşi păstrează neinfluenţat auzul şi pentru cel de-al doilea apărător. În aceasta stă virtutea ju-

1. PG 52, 459-480.

decătorilor: să afle bine de tot ce spun şi unul, şi altul, şi apoi să pronunţe hotărârea sa.

Acum, în locul avocatului este părerea obştească a mulţimii, părere înrădăcinată de multă vreme în minţile celor mulţi, care grăieşte ca un avocat de-a lungul şi de-a latul lumii, spunând aşa: "Toate s-au întors pe dos; neamul omenesc este cuprins de mare dezordine; mulţi sunt, în fiecare zi, cei nedreptăţiţi, cei năpăstuiţi, cei supuşi la silnicii, cei vătămaţi; cei slabi, de cei puternici, cei săraci, de cei bogaţi. După cum nu poţi număra valurile mării, tot aşa nici mulţimea celor învinuiţi pe nedrept, a celor năpăstuiţi, a celor ce îndură rele. Nici înţelepciunea legilor, nici frica de tribunal, nici altceva nu poate stăvili acest prăpăd, această boală. Dimpotrivă, răul creşte din zi în zi. Pretutindeni, vaietele, plânsetele şi lacrimile celor nedreptăţiţi. Iar judecătorii, puşi să îndrepte această stare de lucruri, tocmai ei măresc furtuna şi înrăutăţesc boala". Din pricina aceasta, mulţi oameni mai fără minte şi ticăloşi, cuprinşi de o nouă nebunie, învinuiesc pronia lui Dumnezeu, când văd că de multe ori omul bun este târât la închisoare, sfâşiat şi înrobit, iar omul lipsit de ruşine, obraznic, necinstit şi din părinţi necinstiţi este bogat, încărcat de putere, îi înfricoşează pe mulţi şi pricinuieşte mii şi mii de rele celor mulţi. Şi aşa se întâmplă şi în oraşe, şi în sate, şi în pustietăţi, şi pe pământ, şi pe apă.

Deci cuvântul acesta al meu e de neapărată trebuinţă, ca să stea împotriva celor ce grăiesc astfel, să dea o luptă nouă şi, după cum spuneam la început, străină, dar folositoare şi adevărată şi de trebuinţă celor ce voiesc să fie cu luare-aminte şi să asculte. Făgăduiesc să dovedesc – dar nu fremătaţi! – că nimeni dintre cei ce suferă o nedreptate n-o suferă de la altul, ci de la el însuşi.

2. Şi, ca să fie mai lămurite cele ce spun, haide să vedem mai întâi ce este nedreptatea şi despre care lucruri se obişnuieşte a se vorbi ca fiind nedrepte. Să vedem apoi ce

este virtutea omenească, să vedem ce o vatămă și ce pare că o vatămă, dar nu o vatămă. De pildă – că trebuie să desăvârșeasc prin pilde spusele mele –, fiecare lucru este vătămat de ceva. Fierul este atacat de rugină, lâna de molii, turmele de oi de lupi; tăria vinului este atacată și ea, și vinul se preface în oțet; mierea, chiar, își pierde dulceața ei și se preface într-un suc amar. Rugina și seceta atacă belșugul holdelor, iar norul rău de lăcuste atacă rodul, frunzele și mlădițele viilor; omida atacă pomii, iar feluritele boli, trupurile animalelor. Și ca să nu lungesc cuvântul înșirându-le pe toate, și trupul nostru este atacat de friguri, de paralizie și de roiul altor boli. Așadar, pentru că tăria fiecărui lucru este atacată de ceva, haide să vedem ce-i vatămă pe oameni și ce atacă tăria lor, virtutea lor.

Mulțimea socotește că tăria omului, virtutea lui e vătămată de altele multe. Da, trebuie să vorbesc de aceste păreri greșite și să le spulber, ca să pot vorbi de adevăratul rău care atacă virtuțile omenești și să arăt, lămurit, că nimeni nu poate să ne facă vreo nedreptate, nimeni nu ne poate vătăma decât numai noi pe noi înșine. Mulțimea oamenilor, din pricina părerilor lor greșite, socotesc că altele sunt cele ce atacă virtutea, tăria noastră. Unii socotesc sărăcia, alții, boala trupului; unii, paguba de bani, alții, calomnia, alții, moartea. Din pricina aceasta plâng și jelesc necontenit. Îi cuprinde mila de cei ce suferă și-i plâng. Uimiți, zic unul către altul: "Vai ce nenorocire a dat peste cutare! Și-a pierdut dintr-odată toată averea!". Un altul spune despre altul, iarăși: "Cutare a căzut într-o boală grea, că nici doctorii care l-au văzut nu știu ce să-i mai facă!". Și așa, unul plânge și jelește pe cei întemnițați, altul pe cei înstrăinați de patrie, altul pe cei surghiuniți, altul pe cei ce și-au pierdut libertatea, altul pe cei ce au fost prinși de dușmani în războale și au căzut în robie, altul pe cel înecat sau ars în foc, altul pe cel prins sub dărâmăturile casei; pe toți aceștia îi plâng și-i jelesc, dar nimeni nu plânge, nici nu jelește

pe cel ce trăiește în păcat. Mai mult, ceea ce-i mai grozav decât toate, de multe ori, chiar îi fericesc pe aceștia. Și asta-i pricina tuturor relelor.

Haide deci să arătăm – dar, după cum am spus la început, nu fremătați! –, haide să arătăm că nici una din pricinile de care am vorbit mai sus nu aduce vreo pagubă omului cu mintea trează, nici nu-i poate vătăma virtutea. Te întreb: În ce măsură este vătămată virtutea unui om de pierde toată averea lui, fie din pricina uneltirilor, fie din pricina hoților, fie din pricină că niște slugi rele i-au luat totul?

Dar, mai bine, să arătăm mai întâi în ce constă virtutea, tăria omenească, după ce mai întâi vom arăta în ce constă tăria în alte ființe și lucruri, pentru ca să fac mai ușor de înțeles și mai lămurite celor mulți cuvintele mele.

3. În ce constă, de pildă, tăria calului? Oare în aceea că are frâu de aur, curele de aur, chingi țesute din fire de mătase, pături înflorate și brodate cu aur, armuri încrustate cu pietre prețioase, poclăzi țesute cu fire de aur, sau în aceea că este iute, că are picioarele bine legate, copitele potrivite cu un animal de soi, că ține la drum lung, că este neînfricat în războaie, că pe câmpul de bătălie vădește multă îndrăznire și că-l scapă pe călăreț când e nevoit să se retragă? Nu sare oare în ochi că în acestea constă tăria calului, și nu în acelea? În ce constă apoi tăria măgarilor și a asinilor? Nu în aceea că poartă cu ușurință poveri, că duc cu lesnire la bun sfârșit drumurile ce le fac, sau că au picioare tari ca piatra? Spunem oare că tăria acestor animale le vine de la hamuri? Deloc! De care butuc de vie ne minunăm? De cel ce are belșug de frunze și de coarde sau de cel încărcat de rod? Care măslin spunem că e bun? Acela care are ramuri mari și frunziș bogat sau acela care are rod mult și răspândit pretutindeni? Tot așa să facem și când vorbim despre oameni. Să știm a deosebi bine în ce constă virtutea la om și să socotim pagubă numai ceea ce vatămă virtutea.

– În ce constă dar virtutea omului?

– Nu stă în averi, ca să te temi de sărăcie. Nu stă în sănătatea trupului, ca să te înfricoşeze boala. Nu stă în consideraţia ce ţi-o dă mulţimea, ca să te sinchiseşti de părerea ei rea. Nu stă nici în a trăi pentru a trăi, ca să-ţi fie înfricoşătoare moartea. Nu stă nici în libertate, ca să fugi de robie. Nu! Virtutea omului stă în urmarea cu scumpătate a învăţăturilor celor adevărate şi într-o vieţuire dreaptă. Pe acestea nici diavolul nu poate să le fure, dacă cel ce le are le păzeşte cu grija cuvenită. Şi asta o ştie demonul acela cu totul viclean şi sălbatic. Că de asta i-a jefuit toată averea lui Iov, nu ca să-l facă sărac, ci ca să-l silească să scoată un cuvânt de hulă. I-a hăbucit trupul nu ca să-l îmbolnăvească, ci ca să-i doboare virtutea sufletului. Şi pentru asta a pus în mişcare toate vicleşugurile lui: din bogat l-a făcut sărac – că dintre toate nenorocirile sărăcia ni se pare a fi cea mai îngrozitoare; din om cu mulţi copii l-a lăsat fără de copii; i-a hăbucit tot trupul mai abitir decât călăii din închisori – că unghiile călăilor nu scrijelesc aşa de rău coastele celor ce cad în mâna lor cât de mult i-au sfâşiat trupul lui gurile viermilor; i-a făcut nume rău – că prietenii lui îi spuneau în faţă: "Nu eşti biciuit după măsura păcatelor săvârşite!", şi grăiau cuvinte multe de învinuire împotriva lui; nu l-a scos numai din oraş şi din casă, ca să-l mute în alt oraş, ci din gunoi i-a făcut şi casă, şi oraş. Cu toate acestea, cu nimic nu l-a vătămat diavolul pe Iov, ci l-a făcut mai strălucit tocmai prin cele ce pusese la cale împotriva lui. Nu numai că diavolul nu i-a luat nimic din cele ce avea, deşi îi luase atâta, ba, dimpotrivă, i-a făcut şi mai mare bogăţia virtuţii. Mai târziu, după ce dăduse lupta aceea grea, s-a bucurat de o mai mare îndrăznire. Dacă Iov, care a pătimit atâta, n-a suferit nici o nedreptate – şi n-a pătimit de la oameni, ci de la diavol, care-i mai rău decât toţi oamenii –, ce cuvânt de apărare vor mai avea cei ce spun: "Cutare m-a nedreptăţit şi m-a vătămat"? Dacă diavolul, care este plin de atâta răutate, care a pus în mişcare toate uneltele lui, care şi-a slobozit

toate săgeţile şi a golit, cu toată covârşirea, toate nenorocirile câte sunt între oameni şi asupra casei dreptului, şi asupra trupului, nu l-a nedreptăţit pe Iov, ci, după cum am spus, i-a adus mai mult folos, cum mai pot învinovăţi unii pe cutare şi pe cutare că le-au făcut rău, şi nu că şi-au făcut singuri rău?

4. Dar mi se poate spune:

– Cum? Lui Adam nu i-a făcut diavolul rău, nu i-a pus piedică, nu l-a scos din rai?

– Nu diavolul, ci trândăvia celui ce a suferit răul. A fost scos din rai pentru că n-a fost cu mintea trează, pentru că n-a privegheat. Că dacă diavolul nu l-a putut doborî pe Iov, asupra căruia a uneltit atâtea şi atâtea, cum l-ar fi putut birui pe Adam cu mai mici uneltiri, dacă Adam nu s-ar fi dat singur în mâinile lui din pricina propriei trândăviri?

– Ce vrei să spui? Un om care cade pradă clevetitorilor, care pierde toată averea nu suferă nici un rău, deşi i se ia tot ce are, deşi pierde toată averea şi se zbate în cea mai neagră sărăcie?

– Nu! Nu suferă nici un rău; ba, dimpotrivă, câştigă dacă este cu mintea trează. Te întreb: Cu ce i-a vătămat asta pe apostoli? N-au luptat ei necontenit cu foamea, cu setea şi cu goliciunea? Şi tocmai pentru aceasta au fost foarte străluciţi şi vestiţi şi au dobândit mare ajutor de la Dumnezeu. Cu ce l-au vătămat pe Lazăr boala, buboaiele, sărăcia şi lipsa de ajutoare? Nu i s-au împletit, oare, tocmai din pricina asta mai mari cununi? Cu ce a fost vătămat Iosif că a avut nume rău şi în ţara lui, şi în pământ străin?, că a fost socotit şi adulter, şi desfrânat? Cu ce l-a vătămat robia? Cu ce pierderea patriei? Oare nu tocmai din pricina aceasta îl admirăm şi ne minunăm de el? Dar pentru ce vorbesc eu de ducerea în ţară străină, de sărăcie, de nume rău şi de robie? Moartea chiar, cu ce l-a vătămat pe Abel moartea silnică şi înainte de vreme, săvârşită de mâna fratelui? Oare nu tocmai pentru aceasta este el cântat peste tot pămân-

tul? Vezi dar că mai mult decât am făgăduit au arătat cuvintele mele? N-am arătat numai că nimeni nu poate fi nedreptăţit de cineva, ci am arătat chiar că cei care iau aminte la ei înşişi câştigă mai mult.

– Dar atunci, pentru ce sunt pedepsele, osândele? Pentru ce atâtea ameninţări, dacă nimeni nici nu este nedreptăţit, nici nu nedreptăţeşte?

– Ce spui? Pentru ce confunzi lucrurile? Eu n-am spus că nimeni nu nedreptăţeşte, ci că nimeni nu este nedreptăţit.

– Dar cum este cu putinţă să nu fie nedreptăţit cineva când sunt atâţia care nedreptăţesc?

– Aşa cum am spus adineauri. Pe Iosif l-au nedreptăţit fraţii lui, dar el n-a fost nedreptăţit. Cain l-a duşmănit pe Abel, dar n-a căzut pradă duşmăniei lui. Pentru asta sunt pedepse şi osânde. Dumnezeu nu desfiinţează pedepsele din pricina virtuţii celor ce suferă răul, ci pune osânde din pricina răutăţii celor răi. Da, cei ce suferă răul ajung mai străluciţi în urma relelor ce li se fac, dar nu din pricină că duşmanii lor au urmărit asta, ci din pricina vitejiei lor, a celor duşmăniţi. De aceea, ale acestora sunt premiile înţelepciunii, iar acelora li se gătesc şi li se pregătesc pedepse pentru răutatea lor. Ţi s-au luat averile? Spune: *"Gol am ieşit din pântecele maicii mele, gol voi şi pleca"*[2]. Şi adaugă şi cuvintele Apostolului: *"Nimic n-am adus în lumea aceasta, aşa că este învederat că nici nu putem lua ceva"*[3]. Ai fost vorbit de rău şi te-au umplut cu mii de ocări? Adu-ţi aminte de cuvântul acela ce spune: *"Vai vouă, de vă vorbesc toţi oamenii de bine!"*[4]. Şi: *"Bucuraţi-vă şi săltaţi când vor spune împotriva voastră tot cuvântul rău"*[5]. Ai fost surghiunit? Gândeşte-te că n-ai aici patrie! Iar dacă vrei să cugeţi cu înţelepciune, gândeşte-te că ţi s-a poruncit să socoteşti tot

2. Iov 1, 21.
3. 1 Tim. 6, 7.
4. Luca 6, 26.
5. Matei 5, 11.

pământul patriei! Ai căzut în boală grea? Spune cuvântul acela al Apostolului: *"Cu cât omul nostru cel din afară se trece, cu atât se înnoieşte zi de zi cel dinlăuntru"*[6]. A îndurat cineva moarte silnică? Gândeşte-te la Ioan, că i s-a tăiat capul în temniţă, că a fost adus capul lui pe tipsie şi că a ajuns preţ de dănţuire desfrânată. Gândeşte-te la răsplăţile ce urmează de aici. Toate aceste pătimiri, când le suferă cineva pe nedrept de la altul, dezleagă păcatele, lucrează dreptatea. Atât de mare este folosul lor ce se revarsă asupra celor ce suferă cu vitejie nedreptăţile.

5. Deci, când nici paguba de bani, nici clevetirile, nici ocările, nici surghiunul, nici bolile, nici chinul, nici chiar moartea, care pare a fi mai înfricoşătoare ca toate, nu-i vatămă pe cei ce le suferă, ba, dimpotrivă, le folosesc mai mult, cum poţi să-mi arăţi un om nedreptăţit, când nu-i cu nimic nedreptăţit? Eu voi încerca să dovedesc contrariul, anume că cei nedreptăţiţi, cei chinuiţi, cei ce îndură rele, chiar ei sunt cei ce fac răul. Poate fi oare cineva mai ticălos decât Cain, care l-a ucis pe fratele lui? Poate fi o femeie mai vrednică de milă decât femeia lui Filip, care a tăiat capul lui Ioan? Pot fi oameni mai de plâns ca fraţii lui Iosif, care l-au vândut şi l-au trimis într-o ţară străină? Dar decât diavolul, care l-a sfâşiat pe Iov cu atâtea şi atâtea rele? Nu numai pentru altele, dar şi pentru asta cel ce face răul va primi mare pedeapsă. Ai văzut că spusele mele au arătat mai mult decât făgăduisem? Ai văzut că cei duşmăniţi nu numai că nu suferă nici o pagubă de la cei ce-i duşmănesc, ci, dimpotrivă, că tot răul se întoarce asupra capului duşmanilor? Şi pentru că virtutea nu stă nici în bogăţie, nici în libertate, nici în locuirea în patrie, nici în celelalte lucruri de care am vorbit, ci în fapte sufleteşti, e firesc ca virtutea să nu fie cu nimic vătămată când o pagubă atacă vreunul dintre acele lucruri.

6. 2 Cor. 4, 16.

– Dar ce se întâmplă când e vătămată înțelepciunea sufletului?

– Nici acum, de este cineva vătămat, nu-i vătămat de altul, ci de el, căci se vatămă singur.

– Cum se vatămă singur?

– Când ai fost, de pildă, bătut de cineva sau ți s-au răpit averile, sau ai îndurat răutatea cumplită a cuiva, sau ai suferit ocară, de vătămat te-ai vătămat, ba încă foarte mult, dar nu de cel ce ți-a făcut rău, ci de propria ta micime sufletească. Ceea ce am spus mai înainte spun şi acum: orice om, oricât de rău ar fi el, nu poate fi mai rău, nici mai amarnic decât diavolul, demonul acela blestemat, duşmanul nostru neîmpăcat; cu toate acestea, demonul acesta cumplit n-a putut să-l împiedice şi să-l doboare pe omul care a trăit înainte de darea legii, pe omul care vieţuise înainte de venirea harului, şi doar slobozise împotriva lui atâtea săgeţi şi atât de amare. Atâta putere are nobleţea sufletului. Dar de Pavel, ce să spunem? A stat în închisoare, a purtat lanţuri, a fost prins şi târât, a fost bătut de iudei, a fost lovit cu pietre, i-a fost însângerat spatele nu numai de curele, ci şi de toiege, a fost coborât în adânc, a căzut adesea în mâinile tâiharilor, i-au dus război cei din neamul lui, a fost lovit necontenit şi de duşmani, şi de cunoscuţi, a căzut pradă nenumăratelor uneltiri, a luptat cu foamea şi cu goliciunea, şi a îndurat şi alte numeroase şi dese supărări şi necazuri – dar pentru ce trebuie să le înşir pe toate? –, moartea îl ameninţa în fiecare zi; cu toate acestea, deşi a suferit atâtea şi atâtea, nu numai că n-a rostit un cuvânt de hulă, ci, dimpotrivă, se bucura de ele şi se lăuda cu ele. Uneori spune: *"Mă bucur de suferinţele mele"*[7], alteori, iarăşi: *"Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri"*[8]. Dacă Pavel, care a suferit atâtea şi atâtea, se bucura şi se lăuda, ce iertare vei

7. Col. 1, 24.
8. Rom. 5, 3.

avea, ce cuvânt de apărare, când tu nu suferi nici cea mai mică parte din ce a suferit el, ba încă şi huleşti?

6. Dar mi se spune:

– Eu însă sunt nedreptăţit în alt chip, chiar dacă n-aş huli. Dacă mi se iau averile, nu mai pot face milostenie.

– Acestea sunt chichiţe şi pretexte. Dacă pentru asta suferi, apoi află bine că sărăcia nu-i piedică milosteniei. Oricât ai fi de sărac, nu eşti mai sărac decât femeia care a avut numai un pumn de făină[9], şi decât aceea care a avut numai doi bănuţi[10]. Una din ele a fost fericită de Domnul, în chip minunat, pentru că şi-a dat toată averea ei la săraci. Sărăcia ei atât de mare n-a fost piedică unei atât de mari iubiri de oameni; dimpotrivă, atât de bogată şi de mare a fost milostenia făcută cu cei doi bănuţi, încât a umbrit milostenia celor bogaţi şi i-a întrecut, cu bogăţia inimii ei şi cu avuţia râvnei ei, pe cei ce aruncaseră în cutie mulţi bani de argint. Deci, nici aici nu eşti nedreptăţit, ci câştigi chiar mai mult, căci cu câţiva bănuţi iei cununi mai strălucitoare decât cei care dau mult. Dar de-am spune noi acestea de mii de ori, sufletele îndrăgostite de cele materiale, sufletele care se tăvălesc cu drag în lucrurile cele pământeşti şi sunt încântate de lucrurile de aici nu vor vrea să se despartă cu uşurinţă de florile acestea putrede – că aşa sunt strălucirile vieţii acesteia –, nici nu vor să lase umbrele, ci unii oameni, mai cu judecată, se lipesc şi de unele, şi de altele, iar alţii, mai de plâns şi mai ticăloşi, se lipesc numai de lucrurile din lumea aceasta, şi nu ţin seamă deloc de celelalte. Haide deci să smulgem măştile cele strălucite şi sclipitoare de pe chipul urât şi slut al acestor lucruri şi să arătăm hidoşenia femeii desfrânate. Că aşa e viaţa unui om care nu se îngrijeşte decât de plăceri, de bogăţie şi de putere. Este acoperită de ruşine, urâtă la chip, plină de duhoare; este neplăcută, împovărătoare şi plină de amărăciune. Şi ceea ce îi

9. Cf. 3 Regi 17, 12.
10. Cf. Luca 21, 2-4.

lipseşte de orice iertare pe cei îndrăgostiţi de un astfel de trai este că viaţa aceasta este dorită şi căutată de ei, cu toate că e urâtă şi plină de multă amărăciune, cu toate că e plină de mii şi mii de rele, de primejdii, de sângerări, de prăpăstirii, de stânci primejdioase, de crime, de temeri, de cutremure, de invidie, de duşmănie, de uneltiri, de griji necontenite, cu toate că nu are nici un câştig, nici nu aduce alt rod de pe urma atâtor rele decât pedeapsă, osândă şi chin necontenit. Da, viaţa aceasta aşa este; dar mulţimea o doreşte, se dă în vânt după ea. Asta din pricina nebuniei celor îndrăgostiţi de o astfel de viaţă, nu din pricină că ea ar fi cu adevărat plină de fericire. Aşa şi copiii se minunează şi stau cu gura căscată în faţa jucăriilor, şi nici nu pot să înţeleagă treburile şi lucrurile potrivite unor oameni în vârstă. Copiilor li se iartă o astfel de judecată din pricina vârstei lor fragede; aceştia însă nu au nici un cuvânt de apărare, pentru că gândesc copilăreşte când sunt oameni în vârstă, pentru că sunt mai fără cap decât copiii.

Te întreb, pentru ce oamenii umblă atâta după bogăţie? Trebuie neapărat să încep cu bogăţia, căci pentru marea mulţime a oamenilor cuprinşi de această boală cumplită, bogăţia pare a fi mai de preţ decât sănătatea, decât viaţa, decât bunul nume, decât vaza, decât patria, decât cunoscuţii, decât prietenii, decât rudele, decât orice. Flacăra s-a urcat până la nori. Cuptorul acesta a cuprins şi marea, şi pământul. Şi nu-i nimeni care să stingă flacăra aceasta. Toţi o aţâţă! Şi cei cuprinşi de ea, şi cei care nu-s cuprinşi, dar sunt pe cale de a-i cădea pradă. Poţi vedea că fiecare om, bărbat şi femeie, slugă şi stăpân, bogat şi sărac, duce în spate, după puterea lui, poveri ca să dea, zi şi noapte, hrană îndestulătoare flăcării acesteia. Nu poveri de lemne, nici de vreascuri – că nu-i de acest fel flacăra –, ci de suflete şi trupuri, de nedreptate şi nelegiuire. Căci cu acestea se întreţine această flacără. Bogaţii nu pun niciodată stavilă poftei acesteia nebune, chiar de-ar stăpâni întreaga lume; săracii, la

rândul lor, se silesc să-i ajungă pe cei bogați. O furie nevindecată, o nebunie fără frâu, o boală fără leac cuprinde sufletele tuturor. Dragostea aceasta biruie orice altă dragoste și o alungă din suflet. Nu mai ține seamă nici de prietenie, nici de rudenie. Dar pentru ce vorbesc eu de prietenie și de rudenie? Nu ține seamă nici de soție și de copii, bunurile cele mai scumpe ale bărbaților. Totul e aruncat la pământ și călcat în picioare când patima aceasta, stăpâna aceasta neomenoasă, pune stăpânire pe suflete. Da, bogăția, ca o stăpână neomenoasă, ca un tiran crud, ca un barbar fără de rușine, chinuie și supune la mii și mii de primejdii și osânde pe cei ce se robesc ei. E înfricoșătoare, cumplită, sălbatică și nemiloasă, chipu-i de barbar, dar, mai bine zis, de fiară; e mai sălbatică decât lupul și leul, dar pare a fi prietenoasă, drăgălașă, mai dulce decât mierea pentru cei robiți de ea. Făurește săbii și arme în fiecare zi împotriva lor, sapă gropi; îi duce pe margini de prăpăstii și pe stânci pline de primejdii; le întinde mii și mii de curse ca să-i chinuiască, socotind că-i face fericiți atât pe cei prinși de ea, cât și pe cei ce doresc să fie prinși. Și după cum porcul, care se tăvălește în teucă și în noroi, se bucură și se desfătează, și după cum gândacii se tăvălesc continuu în gunoi, tot așa și cei prinși de iubirea de arginți sunt mai ticăloși decât ființele acestea. Că aici mai mare e murdăria, iar mocirla mai urât mirositoare. Stăpâniți de patimă, socotesc că scot din ea multă plăcere. Dar asta nu ține de natura bogăției, ci de mintea lor vătămată de o astfel de lipsă de judecată. Iar starea aceasta este mai rea ca a celor lipsiți de judecată. După cum, când e vorba de mocirlă și de gunoi, nu dai vina pe mocirlă sau pe gunoi, ci pe lipsa de judecată a animalelor care se bagă în mocirlă și în gunoi, tot așa gândește și despre oameni.

7. – Dar cum îi vom putea vindeca pe cei cuprinși de această boală?

– Dacă ar voi să ne deschidă nouă auzul lor, să-şi lărgească inima şi să primească cele ce avem să le spunem. Pe animale nu le poţi scoate din murdăria în care trăiesc, căci sunt lipsite de raţiune; dar pe neamul acesta prea blând, cinstit cu raţiune şi cuvânt, pe oameni vreau să spun, dacă ar voi, îi poţi scăpa mai uşor, ba foarte uşor, de mocirlă şi de duhoare, de gunoi şi de murdărie.

De ce ţi se pare, omule, bogăţia vrednică de iubit? Pentru plăcerea ospăţului? Pentru cinstea şi alaiul celor ce te linguşesc din pricina ei? Pentru puterea ce ţi-o dă, ca să te răzbuni pe cei ce te supără? Pentru că se tem toţi de tine? Că nici nu-mi poţi spune alte pricini decât plăcerea, linguşeala, frica ce-o insufli altora şi putinţa de răzbunare. Da, bogăţia nu te poate face nici mai înţelept, nici mai cu minte, nici mai blând, nici mai priceput. Bogăţia nu te poate face bun, milostiv; nu te poate face să-ţi stăpâneşti mânia, să-ţi stăpâneşti stomacul şi poftele. Nu te învaţă să fii cumpătat, nu te povăţuieşte să fii smerit; nu aduce, nici nu sădeşte în suflet vreun fel de virtute. Nu, nu poţi spune pentru care din aceste pricini bogăţia este dorită şi iubită! Nu numai că nu obişnuieşte să sădească şi să cultive binele, ci, chiar când îl găseşte, îl pângăreşte, îl opreşte, îl veştejeşte. Uneori chiar îl smulge şi pune în locul lui cu totul altceva: desfrânare fără măsură, mânie nelalocul ei, urgie nedreaptă, mândrie, îngâmfare, nebunie. Dar să nu mai vorbesc despre acestea. Cei cuprinşi de această boală nici nu vor să audă de virtute şi de păcat; dedaţi cu totul plăcerii, şi din pricina aceasta ajunşi robi plăcerii, nu se simt cu vină sau păcat.

Haide, deocamdată, să nu mai vorbim despre astfel de oameni! Să vorbim despre altceva şi să vedem dacă bogăţia aduce vreo plăcere, dacă aduce vreo cinste. În ce mă priveşte, eu văd că aduce cu totul altceva.

Şi dacă vreţi, să ne uităm mai întâi cu luare-aminte la mesele celor bogaţi şi ale celor săraci. Să-i întrebăm pe cei ce stau la masă, care din ei simt adevărată şi curată plă-

cere? Cei care stau toată ziua la masă, care unesc cina cu prânzul, care mănâncă de le plesnesc burţile, care-şi betejesc simţurile, care împovărează corabia din pricina prea marii încărcături cu mâncăruri, care duc la fund corabia, care, ca într-un naufragiu al trupului, o acoperă cu valuri, care născocesc lanţuri la picioare, la mâini şi la limbă? Cei care-şi înlănţuiesc tot trupul cu lanţul beţiei şi al chefurilor, lanţ mai cumplit decât lanţul de fier, cei care nu au somn uşor şi liniştit, şi nici nu sunt scăpaţi de coşmare, care-s mai nenorociţi decât nebunii, care îl poftesc în sufletul lor de bunăvoie pe diavol, care ajung de râsul şi batjocura slugilor, dar, mai bine spus, ajung de plâns şi de jale în ochii celor mai vrednice dintre slugi, care nu-i cunosc pe cei din faţa lor, care nu mai pot spune sau auzi ceva, ci sunt duşi pe sus de la masă în pat; sau cei cumpătaţi şi măsuraţi, care hotărăsc măsura mâncării după trebuinţa, care călătoresc pe vreme bună, cărora le deschid pofta la mâncare şi la băutură doar foamea şi setea? Nimic nu-ţi dă atâta plăcere şi atâta sănătate ca atunci când te aşezi la masă flămând şi însetat, când hotărăşti saţiul numai după trebuinţă, când nu depăşeşti măsura şi nici nu pui pe trup o povară mai mare decât puterea lui.

8. Dacă nu te încrezi în cuvântul meu, uită-te bine la trupurile unuia şi ale altuia, la sufletul fiecăruia. Nu sunt oare sănătoase şi bine legate trupurile celor care mănâncă măsurat – nu-mi vorbi mie de cazurile rare de oameni bolnavi dintr-o altă pricină, ci trage concluzia din cazurile dese! –, nu sunt oare sănătoase şi bine legate trupurile ce se hrănesc cumpătat? Nu au ei simţurile limpezi, împlinindu-şi cu multă uşurinţă funcţia lor? Nu sunt trupurile celorlalţi fără vlagă, mai moi ca ceara şi asaltate de un roi de boli? Îi atacă iute podagra, îi cuprinde tremurul înainte de vreme, îmbătrânesc iute, au dureri de cap, li se umflă şi li se îmbolnăveşte stomacul, pierd pofta de mâncare, au nevoie necontenit de doctori, de dese doctorii şi de tratamente zilnic.

Spune-mi, te rog, acestea sunt plăceri? Care om, din cei ce ştiu ce e plăcerea, o poate spune? Atunci se poate vorbi de plăcere, când satisfacerea vine în urma poftei; dar dacă satisfacerea nu-i însoţită de poftă, plăcerea dispare, se pierde. De aceea bolnavilor li se par nesuferite chiar mâncărurile cele mai plăcute şi le mănâncă în silă. Pentru că nu au poftă, ca să le facă plăcută mâncarea. Da, nu natura mâncărurilor sau a băuturilor produce plăcerea, ci pofta comesenilor. Tocmai de aceea şi un bărbat înţelept, care cunoştea bine ce e plăcerea şi ştia să cugete la astfel de lucruri, spunea: *"Cel sătul îşi bate joc de faguri"*[11]. Prin aceste cuvinte arată că plăcerea nu stă în felul bucatelor, ci în pofta comesenilor. De aceea şi profetul, după ce a înşirat minunile din Egipt şi pe cele din pustie, printre altele a spus şi acestea: *"Cu miere din piatră i-a hrănit pe ei"*[12]. Şi doar se ştie că nicăieri piatra n-a izvorât miere. Atunci, ce înţeles au cuvintele acestea? Iudeii au dat de apă când erau sfârşiţi de osteneală şi de drum, când le era sete tare; setea le ţinea loc de poftă. De aceea profetul, vrând să înfăţişeze plăcerea acelora, a numit apa miere, nu pentru că apa s-ar fi schimbat în miere, ci pentru că plăcerea de a bea apă se lua la întrecere cu dulceaţa mierii, datorită setei celor ce au tăbărât asupra apei.

Deci, când lucrurile aşa stau şi nu le poate contrazice nimeni, oricât de nesimţitor ar fi el, nu e evident că la mesele săracilor plăcerea e curată, adevărată şi puternică, pe când la mesele bogaţilor stau la masă dezgustul, scârba şi greaţa? Aşa precum a spus acel înţelept bărbat: *"Şi mâncărurile cele dulci par a-l supăra"*[13].

9. Dar mi se poate spune:

– Bogăţia, însă, face ca cei bogaţi să fie cinstiţi de lume şi să se răzbune cu uşurinţă pe duşmani.

11. Pilde 27, 7.
12. Ps. 80, 15.
13. Pilde 27, 7.

– Spune-mi, te rog, pentru asta ți se pare de dorit și de poftit bogăția, pentru că hrănește în noi cele mai cumplite patimi, pentru că pune la lucru mânia, pentru că mărește tare bășicile slavei deșarte, pentru că le ațâță și le împinge până la nebunie? Dar tocmai de aceea trebuie să fugim de bogăție, fără să ne întoarcem capul, pentru că aduce să locuiască în sufletul nostru fiare sălbatice și cumplite, pentru că ne lipsește, într-adevăr, de cinstea aceea prețuită de toată lumea și ne face să o urmărim pe cea contrară ei, care are culorile aceleia, ca să-i atragă pe cei înșelați și să-i convingă că ea este cealaltă, deși în realitate nu-i cinste, ci pare a fi. După cum chipurile frumoase ale curtezanelor, alcătuite din încondeierea ochilor și din sulimanuri, sunt lipsite de frumusețe, dar prin ele curtezanele fac să pară, în ochii bărbaților înșelați, frumoase și plăcute chipurile lor urâte și dezgustătoare, tot așa și bogăția se silește să prezinte lingușeala drept cinste. Nu-mi spune mie de temenelele ce ți se fac în văzul lumii de frică sau din interes! Acestea sunt vopseli și sulimanuri. Nu, ci intră în conștiința fiecăruia din cei care te lingușesc, și vei vedea înlăuntrul ei mii și mii de acuzatori care strigă împotriva ta, vei vedea că aceștia te dușmănesc și te urăsc mai mult decât vrăjmașii. Iar dacă vreodată schimbarea lucrurilor ar smulge de pe chipul lingușelilor masca aceasta făcută din frică, și l-ar arăta așa cum soarele arată fețele când strălucește mai puternic, atunci vei vedea bine că tot timpul nu te-ai bucurat de nici un fel de cinste de la cei ce te lingușeau, iar tu socoteai că te cinsteau tocmai aceia care te urau, care te acopereau în inima lor cu nemărginite ocări și doreau să te vadă căzut în neagră mizerie. Nimic nu aduce omului atâta cinste ca virtutea! Aduce o cinste nesilită, nefățarnică; cinste care nu-i acoperită de o mască înșelătoare; cinste adevărată și curată, nebiruită de schimbările lucrurilor.

10. Spui că vrei să te răzbuni pe dușmani? Dar, după cum am mai spus, tocmai pentru aceasta trebuie să fugi de

bogăţie. Că bogăţia te face să înfigi în tine însuţi sabia, îţi adună răspunderi grele pentru viitor şi-ţi pregăteşte pedepse de nesuportat. Atât de mare rău este răzbunarea, încât îndepărtează de la om mila lui Dumnezeu şi anulează iertarea dată de Dumnezeu pentru mulţime de păcate. Cel căruia i s-au iertat cei zece mii de talanţi şi s-a bucurat de atâta dărnicie, în urma rugăminţii sale, din pricina cruzimii lui faţă de cel împreună rob cu el şi-a adus asupra lui osânda, pentru că a cerut tovarăşului său cei o sută de dinari, adică pentru că l-a pedepsit pe cel ce greşise faţă de el[14]. Şi nu pentru altă pricină, ci numai pentru aceasta a fost dat pe mâna călăilor, a fost chinuit şi i s-a poruncit să plătească cei zece mii de talanţi. Nu s-a mai bucurat nici de iertare şi nici n-a mai avut cuvânt de apărare, ci a îndurat o pedeapsă cumplită şi i s-a poruncit să plătească toată datoria pe care bunătatea lui Dumnezeu i-o iertase mai înainte. Spune-mi, dar, de aceea ţi-e atât de dragă bogăţia, pentru că te împinge cu atâta uşurinţă într-un păcat atât de mare? N-ar trebui oare ca tocmai pentru asta să fugi de ea ca de un duşman, ca de cineva care aduce peste tine mii şi mii de rele?

– Dar sărăcia, mi se spune, ne face să ne amărâm, să rostim adesea chiar cuvinte de hulă şi să îndurăm lucruri nevrednice de un om liber.

– Nu sărăcia, iubite, ci micimea de suflet. Pentru că şi Lazăr era sărac, ba încă foarte sărac. Pe lângă sărăcie mai era şi boala; boală mai amară ca sărăcia; ea îi făcea şi mai cumplită sărăcia. Pe lângă boală mai erau şi pustietatea din jurul lui şi lipsa oricărui ajutor; iar acestea fac şi mai amară sărăcia şi boala. Fiecare dintre acestea, luată separat, este dureroasă; dar când nu sunt în jur nici cei care să-ţi dea o mână de ajutor, suferinţa ajunge mai mare, flacăra mai grozavă, durerea mai amară, furtuna mai sălbatică, viforul mai înverşunat, cuptorul mai încins. Iar dacă te-ai uitat mai bine

14. Cf. Matei 18, 23-35.

la Lazăr, vei găsi, pe lângă acestea, şi o a patra pricină care-i mărea suferinţa. Era desfătarea şi tihna bogatului care locuia în vecinătatea sa. Iar de vrei, poţi găsi şi o a cincea pricină, o pricină care-i întreţinea flacăra; şi pe aceasta o vei vedea bine în preajma sa. Bogatul acela nu numai că se desfăta, dar îl şi vedea pe Lazăr de două ori şi de trei ori pe zi; dar, mai bine spus, de mai multe ori pe zi. Că Lazăr zăcea aruncat la poarta lui. Era o privelişte cumplită a unei tragedii ce-ţi sfâşia inima. Numai vederea lui Lazăr ar fi putut înmuia chiar şi o inimă de piatră. Totuşi, nici asta nu l-a făcut pe omul acela fără inimă să-l ajute pe Lazăr în sărăcia lui cumplită. Întindea mese sibaritice; încă de dimineaţă casa îi era plină de paraziţi şi linguşitori, de coruri de cântăreţi, de paharnici şi de măscărici. Născocea tot felul de petreceri nebuneşti, de beţii şi de chefuri. Tot timpul schimba hainele şi mesele şi o ducea numai în chefuri, iar la săracul Lazăr, pe care-l vedea chinuit în fiecare zi de foame cumplită, de boală prea amară, de atâtea bube, de pustietate şi de rele, nici că se gândea. Paraziţii şi linguşitorii mâncau mai mult decât aveau nevoie, iar săracul acesta, atât de sărman şi înconjurat de atâtea rele, nu se putea bucura nici măcar de fărâmiturile mesei bogatului! Şi le dorea atât de mult! Dar pe Lazăr nimic din acestea nu l-a vătămat! N-a scos cuvânt plin de amărăciune, nici n-a rostit cuvânt de hulă! Ci, după cum aurul străluceşte mai frumos şi e mai curat când este ars mai tare, tot aşa şi Lazăr, fiind chinuit de aceste suferinţe, a ajuns mai presus de ele şi de tulburările născute din ele, care pe mulţi îi doboară. Dacă oamenii săraci, săraci în înţelesul larg al cuvântului, când îi văd pe cei bogaţi se topesc de invidie, se chinuie de ciudă şi socotesc viaţa cu neputinţă de trăit, şi doar au ce mânca, dar săracul acesta, care era sărac ca nimeni altul, şi nu numai sărac, ci şi bolnav, fără nici un ajutor, fără un om lângă el pe care să-l roage, ba mai mult, care trăia în mijlocul oraşului ca în pustietatea cea mai adâncă, şi se topea de

foame cumplită în timp ce bogatului îi curgea totul ca dintr-un izvor, iar el era masă necontenită limbilor câinilor – că atât de slăbănogit și de șubrezit îi era trupul, că nici pe câini nu-i putea alunga –, deci, ce n-ar fi putut face săracul acesta dacă nu ar fi fost tare curajos și înțelept?

Vezi dar – că voi repeta din nou același gând –, vezi dar că omul care nu-și face singur rău, acela nu suferă nici un rău, chiar dacă toți i-ar face rău?

11. Cu ce l-au vătămat pe atletul acesta boala, lipsa ajutoarelor, năvala câinilor, reaua vecinătate a bogatului? Cu ce l-au vătămat luxul mare al bogatului, mândria și fala lui? L-au făcut oare mai nevolnic în lupta lui pentru virtute? I-au slăbit tăria? Deloc! Dimpotrivă, mai mult i-au întărit-o. Mulțimea aceea de suferințe și cruzimea bogatului i-au ajuns pricină de mii de cununi, adaos de premii, înmulțire de răsplată. N-a fost încununat numai pentru că a fost sărac, nici pentru că a răbdat de foame, nici pentru că a fost plin de bube, nici pentru că l-au lins câinii, ci pentru că avea un astfel de vecin, care îl vedea în fiecare zi, dar în fiecare zi îl trecea cu vederea, pentru că a îndurat vitejește și cu multă răbdare ispita care mărea mult flacăra sărăciei, a bolii și pustietății lui.

Spune-mi, te rog, cu ce l-au vătămat suferințele pe fericitul Pavel? Nimic nu mă împiedică să-l pomenesc iarăși pe acest bărbat! Cu ce l-au vătămat? N-a fost oare încununat și mai mult datorită lor, pentru că a răbdat de foame, că se topea de frig și de goliciune, că i-a fost sfârtecat adesea trupul cu biciul, că a fost lovit cu pietre, că a fost cufundat în adânc?

– Dar el era Pavel, chematul lui Hristos!, îmi poți spune tu.

– Da, dar și Iuda a fost unul dintre cei doisprezece, a fost și el chematul lui Hristos. Totuși, nu i-a fost de folos nici chemarea, nici că era dintre cei doisprezece apostoli, pentru că voința nu-i era pregătită pentru virtute. Pavel luptă și cu foamea, n-avea nici hrana cea de toate zilele, și

suferea atâtea și atâtea în fiecare zi; cu toate acestea, alerga cu multă râvnă pe calea care duce la cer. Iuda însă a fost chemat chiar înaintea lui Pavel, s-a bucurat și el de aceleași bunătăți ca și Pavel, a fost învățat cea mai înaltă filosofie, a luat parte la Sfânta Masă și la Cina aceea prea înfricoșătoare, a luat atâta har, încât să învie morți, să curățească leproși și să izgonească demoni, a auzit de atâtea ori cuvinte despre sărăcia cea de bunăvoie, a stat atâta vreme chiar cu Hristos, i s-au încredințat banii săracilor, ca să-și potolească prin aceasta patima – că era fur[15] –, și nici așa n-a ajuns mai bun, deși se bucurase de atât pogorământ. Hristos știa că Iuda era iubitor de arginți, știa că are să piară din pricina dragostei de bani; dar nu l-a pedepsit atunci; dimpotrivă, ca să-i potolească patima, i-a încredințat banii săracilor, pentru ca, având cu ce-și sătura dragostea lui de bani, să nu mai cadă în prăpastia aceea înfricoșătoare. Hristos a vrut să împiedice un rău mai mare cu unul mai mic.

12. Astfel, nimeni nu poate face rău celui care nu vrea să-și facă singur rău. Și, dimpotrivă, nimeni nu poate fi de folos celui care nu vrea să fie veghetor, care nu vrea să se ajute singur. De aceea și minunata istorie a Scripturilor a scris pentru tine, ca într-un tablou minunat, măreț și frumos, viețile celor din vechime, întinzând povestirea de la Adam până la venirea lui Hristos. Și ți-i pune înainte și pe cei ce au căzut, și pe cei încununați, ca prin toți să te învețe că nimeni nu poate face rău celui ce nu-și face singur rău, chiar de ar porni întreaga lume război împotriva lui! Nici greutățile vieții, nici schimbările timpurilor, nici împilările stăpânitorilor, nici roiurile de uneltiri, nici mulțimea nenorocirilor, nici grămada tuturor relelor, ce sunt între oameni, nu-l pot slăbi cu nimic pe omul viteaz, pe omul cu mintea trează, pe omul cu ochii în patru; după cum, iarăși, pe omul trândav, pe omul care și-a pierdut îndrăzneala, pe omul care se dă singur bătut, nimic nu-l poate face mai bun, chiar de

15. Cf. Ioan 12, 6.

l-ar ajuta mii şi mii. Asta vrea să ne arate şi pilda oamenilor acelora, dintre care unul şi-a zidit casa pe stâncă, iar altul pe nisip[16]. N-a fost spusă pilda aceasta ca să ne gândim la nisip şi la stâncă, nici la o clădire zidită din piatră, nici la acoperiş, nici la râuri, nici la ploaie, nici la vânturi puternice care izbesc casele, ci ca să înţelegem prin acestea virtutea şi păcatul, ca să vedem, şi din pilda aceasta, că nimeni nu poate face rău celui ce nu-şi face singur rău. Deci, nici ploaia cea vijelioasă, nici râurile care izbesc cu multă furie, nici vânturile cele sălbatice, care se năpustesc cu straşnică iuţeală, n-au slăbit casa zidită pe stâncă. A rămas în picioare şi neclintită. Ca să cunoşti că nici o ispită nu-l poate doborî pe cel ce nu se doboară singur. Casa celuilalt a fost doborâtă cu uşurinţă nu din pricina atacurilor ispitelor – că şi cealaltă casă suferise aceleaşi ispite –, ci din pricina nechibzuinţei celui ce o zidise. N-a căzut din pricină că au izbit-o vânturile, ci a suferit aceasta din pricină că a fost zidită pe nisip, adică pe trândăvie şi păcat. Chiar înainte de a veni furtuna aceea era şubredă şi gata să cadă. Astfel de clădiri cad de la sine, fără să le zguduie cineva, pentru că temelia lor e şubredă şi slăbită în toate părţile. Şi după cum pânza de păianjen se destramă singură, fără să o stingherească cineva, pe când diamantul rămâne neclintit chiar dacă-l loveşti, tot aşa şi oamenii: cei care nu-şi fac singuri rău ajung mai tari, chiar de ar fi loviţi de mii şi mii de necazuri, pe când cei care se dau singuri bătuţi cad de la sine, se pierd şi pier, chiar de nu-i supără nimeni. De pildă Iuda; a pierit cu toate că nu l-a încercat nici o ispită ca aceasta, ba, dimpotrivă, a avut parte chiar de mare ajutor.

13. Vrei să-ţi arăt că lucrurile stau tot aşa şi când e vorba de un popor întreg? De câtă purtare de grijă n-a avut parte poporul iudeu? N-a făcut Dumnezeu ca să le slujească toată firea văzută? Nu le-a dat oare Dumnezeu un fel de vieţuire nou şi nemaiîntâlnit? Iudeii nu se duceau în

16. Cf. Matei 7, 24-27.

piață, și aveau cumpărături fără să dea bani. Nu tăiau brazde, nu țineau de coarnele plugului, nu spintecau pământul, nu aruncau semințele, nu aveau nevoie de ploi, de vânturi și de anotimpurile anului, n-aveau nevoie de razele soarelui, nici de drumurile lunii, nici de schimbările văzduhului, de nimic din toate acestea. Nu pregăteau aria, nu băteau grâul, nu aveau nevoie de vânt ca să despartă pleava de boabe, nu învârteau la moară, nu zideau cuptoare, nu aduceau în casă lemne și foc, n-aveau nevoie de meșteșugul facerii pâinii, nu aveau măcelării, nu ascuțeau secera, nu aveau nevoie nici de celelalte meserii: de croitorie, zidărie și cizmărie. În locul tuturor acestora era Cuvântul lui Dumnezeu. Aveau masă de-a gata, fără sudori și fără muncă. De așa natură era mana. Era proaspătă, nu le dădea bătaie de cap și nici nu-i punea la muncă. Hainele, încălțămintea și chiar trupurile lor își uitaseră slăbiciunea lor. Da, într-o scurgere atâta de mare de vreme, hainele și încălțămintea lor nu s-au stricat, iar picioarele lor n-au făcut bătături, deși au mers atâta drum. Nici nu se pomenea între ei de doctori, de doctorii sau de altceva ce privește o astfel de meserie. Nu era între ei nici un fel de boală. *"I-a scos pe ei cu argint și cu aur,* spune Scriptura; *și nu era în semințiile lor bolnav"*[17]. Ca și cum ar fi părăsit lumea aceasta și s-ar fi mutat în altă lume mai bună, așa mâncau, așa beau. Nici raza de soare, când era mai puternică, nu le dogorea capetele; nor acoperea cerul și oprea arșița; era un acoperiș care se purta deasupra mulțimii aceleia de oameni. Dar nici noaptea n-aveau nevoie de făclii care să risipească întunericul; stâlpul de foc le era izvor de lumină nespusă; le împlinea două trebuințe: îi și lumina, și le arăta și drumul. Nu numai că lumina pe acel popor nenumărat, ci îl și călăuzea prin pustie mai bine decât o călăuză. N-au mers iudeii numai pe pământ, ci și pe mare ca pe pământ. Au îndrăznit și împotriva hotarelor firii. Au mers pe marea aceea cumplită,

17. Ps. 104, 36.

călcând pe ea ca pe o stâncă tare şi neclintită. Când era sub picioarele lor, marea era ca pământul, era şes întins, câmpie; dar când i-a primit pe vrăjmaşi, şi-a arătat însuşirile ei. Iudeilor le era căruţă, iar duşmanilor, mormânt; pe unii i-a trecut dincolo, iar pe alţii i-a înecat. Mişcarea nestatornică a apelor a arătat ascultarea şi buna rânduială oamenilor cu cap şi pricepuţi: când era paznic, când era călău; în aceeaşi zi, dintr-odată, a fost şi una, şi alta. Ce poţi spune de stâncile care au slobozit râuri de ape? Ce poţi spune de norii de păsări, care acopereau, cu mulţimea trupurilor lor, întreg pământul? Ce poţi spune de minunile din Egipt, de minunile din pustie, de trofeele şi biruinţele cele fără vărsare de sânge? I-au supus pe potrivnici ca şi cum ar fi dansat, nu ca şi cum s-ar fi luptat. I-au învins, fără de arme, pe cei ce-i stăpâneau. După luptele acelea din Egipt, i-au biruit pe duşmani sunând din trâmbiţe şi cântând. Cele ce se petreceau erau mai degrabă dans decât război, mai degrabă slujbă religioasă decât luptă. Minunile acestea se făceau nu numai pentru ca să plinească trebuinţa lor, ci ca să şi păzească mai bine învăţătura cunoştinţei de Dumnezeu, pe care le-o dăduse Moise. Pretutindeni se auzeau glasuri care-L propovăduiau pe Stăpânul. Şi marea striga la fel, şi când era cale bătută, şi când era mare. Apele Nilului slobozeau acelaşi glas când s-a schimbat firea apelor în sânge. Şi broaştele, şi norii de lăcuste, şi omizile, şi rugina, toate aceleaşi cuvinte le spuneau întregului popor. La fel şi minunile din pustie: mana, stâlpul, norul, prepeliţele şi toate celelalte le-au fost în loc de carte şi de litere, niciodată şterse; răsunau în fiecare zi în urechile lor şi grăiau în sufletele lor. Cu toate acestea, după atâta şi atâta purtare de grijă, după binefacerile acelea nespuse, după măreţia minunilor, după îngrijirea cea negrăită, după învăţătura cea necontenită, după catehizarea cu cuvântul, după îndemnul cu fapte, după victoriile cele strălucite, după biruinţele cele minunate, după belşugul meselor, după bogăţia apelor acelora, după

slava nespusă pe care au avut-o în fața tuturor oamenilor, pentru că erau nerecunoscători și învârtoșați la inimă, s-au închinat vițelului, au slujit capului de bou și au cerut să le fie dumnezei, deși aveau proaspete în minte binefacerile din Egipt ale lui Dumnezeu, deși se bucurau încă și de alte binefaceri.

14. Poporul ninivitenilor însă, deși era barbar și de alt neam, deși nu avusese parte de nici o binefacere dintre acestea, mare sau mică, nici de cuvinte, nici de minuni, nici de fapte, nici de graiuri, numai pentru că (ninivitenii)au văzut pe un om scăpat de la înec, pe care nu-l întâlniseră nicicând mai înainte, ci atunci li se arătase pentru întâia oară, pentru că au văzut pe un om, care venise la ei și le spusese: *"Încă trei zile, și Ninive va fi dărâmată"*[18], au ajuns mai buni, au lepădat răutatea lor de mai înainte, au mers, prin pocăință, la virtute și atât de mult s-au schimbat datorită cuvintelor acelora, încât L-au făcut pe Dumnezeu să-Și schimbe hotărârea, să oprească dărâmarea orașului, să îndepărteze urgia cea dumnezeiască și să-i scape de toată nenorocirea. *"Că a văzut Dumnezeu,* spune Scriptura, *că s-a depărtat fiecare de la calea răutății lui și s-a întors la Domnul"*[19]. Spune-mi, cum s-a depărtat? Că mare era păcatul lor, nespusă răutatea, nelecuite rănile! Profetul, ca să arate asta, spunea: *"S-a suit răutatea lor până la cer"*[20]. Prin depărtarea de la pământ la cer, a arătat răutatea lor. Și totuși ninivitenii pe o răutate atât de mare, care crescuse și se înălțase atâta încât ajunsese până la cer, pe aceasta, în trei zile, într-o clipită, prin câteva cuvinte auzite de la un om, și acesta necunoscut, străin și scăpat de la înec, pe răutatea aceasta ninivitenii așa au alungat-o, așa au depărtat-o, încât s-au bucurat de cuvinte ca acestea: *"Văzut-a Dumnezeu că*

18. Iona 3, 5.
19. Iona 3, 10.
20. Iona 1, 2.

s-a depărtat fiecare de la calea răutății lui, și I-a părut rău lui Dumnezeu de răul pe care a spus că-l va face lor"[21].

Vezi dar că omului cu mintea trează, omului care priveghează, nu numai că nimeni nu-i poate face rău, dar poate să îndepărteze și urgia cea dumnezeiască, pe când omul care se dă singur bătut, care se vatămă singur, chiar de-ar avea parte de mii și mii de bunătăți, câștig mare nu are? Astfel, iudeii nimic n-au folosit de pe urma atâtor minuni, și nici pe niniviteni nimic nu i-a vătămat pentru că au fost lipsiți de ele! Dar deoarece au fost cu mintea trează, au ajuns mai buni în scurtă vreme, deși erau barbari și de alt neam, deși nu auziseră poruncile lui Dumnezeu și locuiau departe, undeva în Palestina.

15. Spune-mi, te rog, nenorocirile venite peste cei trei tineri, cu ce au vătămat virtutea lor? N-au suferit ei încă de tineri, în fragedă vârstă, robia și pedeapsa aceea cumplită? N-au fost ei în țară îndepărtată? N-au fost despărțiți ei de patrie, de casă, de templu, de altar, de jertfe, de ofrande, de libații și chiar de cântarea de psalmi, când au ajuns în pământ străin? Nu numai că nu-și mai puteau vedea casa, dar nici multele slujiri către Dumnezeu nu le puteau împlini. Nu fuseseră dați ei pe mâini barbare, dar, mai degrabă, lupilor decât oamenilor? Și lucrul cel mai cumplit era că, locuind într-o țară barbară și atât de îndepărtată și îndurând amară robie, nu aveau dascăl, nu aveau profet, nu aveau conducător. "*Nu mai este conducător*, spune Scriptura, *nici profet, nici povățuitor, nici loc ca să aducă jertfă înaintea Ta și să găsească milă*"[22]. Erau în casă împărătească, dar trăiau ca într-o prăpastie, ca într-o mare plină de stânci și de primejdii, siliți să meargă pe marea aceea cumplită, fără căpitan, fără cârmaci, fără corăbieri și fără pânze. Erau închiși în curțile împărătești ca într-o închisoare. Dar, pentru că au știut să cugete la cele înalte, au fost mai pre-

21. Iona 3, 10.
22. Cânt. trei tineri 1, 14.

sus de lucrurile cele lumeşti; au călcat în picioare toată slava omenească, şi-au făcut aripi uşoare, socotind traiul lor la curtea împărătească un adaos de nenorociri. Dacă ar fi fost în altă parte, chiar în casa unui om de rând, s-ar fi bucurat de mai multă libertate; dar aruncaţi în închisoarea aceea – da, închisoare socoteau şi tot luxul, şi toată bogăţia de la curtea împărătească, întru nimic mai bună decât prăpastia şi stâncile din mare –, simţeau îndată greutatea traiului lor. Împăratul le poruncea să stea cu el la masă, la masa aceea sibaritică, necurată şi spurcată, care le era interzisă de lege şi care li se părea mai cumplită decât moartea. Stăteau singuri, închişi ca mieii în mijlocul atâtor lupi. Şi trebuia neapărat să aleagă: sau să moară de foame, dar, mai bine spus, să fie duşi la moarte, sau să mănânce din acele mâncăruri oprite.

Ce au făcut dar tinerii, orfanii, prinşii de război, străinii, robii celor ce le dădeau aceste porunci? N-au socotit că le e îndestulătoare apărare nevoia, nici tirania stăpânului oraşului! Nu, ci au făcut totul, au născocit totul ca să fugă de păcat, deşi totul din jurul lor îi trăda. Nu puteau scăpa cu bani. Cum puteau, când erau prinşi de război! Nu puteau fi scăpaţi nici de prieteni, nici de cunoscuţi. Cum puteau, când erau străini! Nu puteau birui prin putere. Cum puteau, când erau robi! Nu puteau izbândi prin mulţimea numărului. Cum puteau, când erau numai trei! Neputând deci face altceva, s-au dus şi l-au înduplecat prin cuvânt pe eunucul ce avea putere asupra lor. Când l-au văzut că i-e frică şi tremură, că îşi teme viaţa şi că mare îi era frica de moartea care-i zguduia sufletul – că spunea eunucul: *"Mă tem de domnul meu, împăratul,... ca nu cumva să vadă feţele voastre mai slabe decât ale tinerilor de vârsta voastră şi să-mi puneţi în primejdie capul meu înaintea împăratului"*[23] –, tinerii l-au scăpat de această teamă şi l-au înduplecat să le împlinească cererea. Şi pentru că tinerii au făcut tot ce le-a

23. Dan. 1, 10.

stat în puterea lor, le-a adus și Dumnezeu pe cele ale Sale. Că nu era numai a lui Dumnezeu fapta pentru care ei aveau să primească răsplata. Nu! Ci începutul acestei fapte, pridvorul ei, a fost voința tinerilor acelora. Pe ea punând-o înainte, curajos și cu bărbăție, au atras ajutorul lui Dumnezeu și au dus la sfârșit bun dorința lor.

16. Vezi că nimeni nu-l poate vătăma pe cel ce nu se vatămă singur? Iată că nimeni și nimic nu i-a vătămat pe acești trei tineri: nici tinerețea, nici robia, nici pierderea părinților, nici durerea lor în pământ străin, nici singurătatea, nici lipsa sprijinitorilor, nici porunca cea grea, nici frica de moarte, care-i îngheța sufletul eunucului, nici sărăcia, nici numărul lor mic, nici viețuirea în mijlocul barbarilor, nici că stăpânii lor erau dușmani, nici că erau în puterea mâinilor împărătești, nici despărțirea de toți cunoscuții, despărțirea de preoți și de ceilalți, care puteau să le dea un ajutor, nici lipsa de libațiuni și de jertfe, nici lipsa templului și a cântărilor de psalmi. Dimpotrivă, au strălucit acum mai mult decât atunci când se bucurau de toate acestea în patria lor.

Și, după ce au dus la bun sfârșit această primă luptă a lor, după ce și-au împletit strălucitoare cunună, după ce au păzit legea, chiar în pământ străin, după ce au călcat în picioare tiranica poruncă, după ce au biruit frica blestemului, – fără să fie vătămați cu ceva și de undeva, ci au săvârșit totul cu toată slobozenia, ca și cum ar fi fost în țara lor și s-ar fi bucurat de toate înlesnirile din țară –, au fost chemați tinerii aceștia iarăși spre alte lupte. Și ei erau iarăși aceiași, iar lupta a fost mai grea decât cea dintâi: cuptorul fusese aprins; în fața lor stătea oștirea barbară în frunte cu împăratul; toată puterea persană se mișcase; totul era folosit ca să-i înșele și să-i silească: felurite feluri de muzică, felurite feluri de munci, amenințări; înfricoșătoare erau toate cele ce se vedeau; iar cuvintele erau mai înfricoșătoare decât cele ce se vedeau. Totuși, pentru că nu și-au pierdut curajul, ci au făcut tot ce le-a stat în putere, nimic nu i-a vă-

tămat. Dimpotrivă, s-au încununat cu cununi mai străucitoare decât cele dintâi. Nabucodonosor i-a legat şi i-a aruncat în cuptor, dar focul arzător nu i-a vătămat, ci le-a fost de şi mai mult folos şi i-a arătat mai slăviţi. Nu aveau nici temple, nici patrie, nici preoţi, nici profeţi; erau în pământ străin şi într-o ţară barbară, în mijlocul cuptorului, în mijlocul unei întregi oştiri, înaintea unui împărat care pusese la cale toate acestea, şi, cu toate acestea, tinerii aceia au înălţat un strălucitor trofeu, au câştigat o strălucită biruinţă, au cântat acea minunată şi prea slăvită cântare, care de pe vremea aceea până acum se cântă în întreaga lume şi se va cânta şi în vremurile de după noi.

Astfel dar, dacă nu-ţi faci rău singur, nimeni nu-ţi poate face rău. Da, nu voi înceta să repet cuvântul acesta. Dacă robia, singurătatea, pierderea patriei şi a tuturor rudelor şi cunoscuţilor, dacă moartea, focul, atâta oştire şi un tiran atât de crud n-au putut vătăma cu nimic tăria şi virtutea unor copii, a unor robi, a unor străini, a unor oameni ce erau în pământ străin, ci uneltirea pusă la cale împotriva lor a ajuns pricină de şi mai mare curaj, ce îl va putea vătăma pe un om cu mintea trează? Nimic, chiar dacă întreaga lume s-ar porni împotriva lui!

– Dar Dumnezeu a fost atunci alături de ei, mi se poate spune. El i-a scos din flacără.

– Da, e foarte adevărat! Dar şi ţie îţi va da Dumnezeu negreşit tot ajutorul Său dacă şi tu vei face tot ce stă în puterea ta.

17. Eu însă îi fericesc pe tinerii aceia şi mă minunez de ei şi spun că sunt de râvnit nu numai pentru că au călcat în picioare flacăra, că au fost mai tari decât lucrarea focului, ci pentru că au fost legaţi, că au fost aruncaţi în cuptor şi daţi focului pentru învăţătura cea adevărată. În aceasta stă întreaga lor biruinţă. În clipa în care au fost aruncaţi în cuptor, le era pusă pe cap cununa; începuse să fie împletită chiar înainte de săvârşirea faptelor, odată cu cuvintele

pe care le spuseseră, cu multă îndrăznire şi cu multă slobozenie de grai, împăratului, când au fost aduşi înaintea lui: *"Nu avem nevoie să-ţi răspundem noi la cuvântul acesta. Că Dumnezeul nostru, Căruia noi Îi slujim, este puternic să ne scape din cuptorul cel de foc arzător. Şi din mâinile tale ne va izbăvi, împărate. Iar de nu, cunoscut să-ţi fie, împărate, că zeilor tăi nu vom sluji şi chipului de aur, pe care l-ai înălţat, nu ne vom închina"*[24].

Pentru aceste cuvinte îi proclam biruitori. Cu aceste cuvinte dobândind răsplata biruinţei, au alergat la strălucitoarea cunună a muceniciei, adăugând mărturisirii prin cuvânt mărturisirea cu fapta. Iar dacă focul nu s-a atins de trupurile lor aruncate în cuptor, dacă le-a dezlegat legăturile şi le-a îngăduit să meargă în voie, dacă şi-a uitat focul lucrarea lui, iar cuptorul de foc a ajuns izvor de ape răcoritoare, apoi minunea aceasta este a harului lui Dumnezeu şi a puterii celei de Sus, făcătoare de minuni. Că atleţii aceştia, înainte de a se întâmpla minunea aceasta, înainte de a intra în foc, ei şi ridicaseră trofeul, ei şi câştigaseră biruinţa, îşi şi puseseră pe cap cununa, ei şi fuseseră proclamaţi biruitori în cer şi pe pământ. Mai pe urmă, nimic n-a mai fost care să se adauge laudei lor.

– Ce poţi dar să-mi spui faţă de toate acestea?

– Ai fost surghiunit, izgonit din patrie? Iată că şi tinerii aceştia! Ai fost dus în robie, eşti sub stăpânirea barbarilor? Dar asta s-a întâmplat şi cu ei! Nu ai pe nimeni acolo care să te ajute, să te sfătuiască şi să te înveţe? De purtarea asta de grijă erau lipsiţi şi ei! Ai fost pus în lanţuri? Ai fost dat focului? Ai fost dat morţii? Că nu poţi să-mi spui o nenorocire mai mare decât aceasta! Dar iată că şi ei au trecut prin toate şi au ajuns, prin fiecare dintre ele, mai străluciţi, mai vestiţi şi mai mare comoară şi-au adunat în ceruri. Iudeii aveau templu, jertfelnic, chivot, heruvimi, ilastiriu, catapeteasmă; aveau mulţimea aceea nenumărată de preoţi, sluj-

24. Dan. 3, 16-18.

bele de fiecare zi, jertfele de dimineață și de seară; îi auzeau necontenit pe profeții care trăiau, iar cuvintele profeților răposați le răsunau mereu în urechi; aveau în minte minunile acelea din Egipt, și pe acelea din pustie, și pe toate celelalte; pe toate acestea le aveau în mâini, le aveau scrise pe ușorii ușilor; se bucurau pe atunci de multe faceri de minuni și de alte ajutoare, și nu numai că nu s-au folosit cu nimic, dar s-au mai și vătămat, că puneau chiar în templu idoli, jertfeau sub copaci pe fiii și pe fiicele lor, săvârșeau acele nelegiuite și blestemate jertfe aproape în întreaga țară a Palestinei și îndrăzneau și alte fapte mult mai blestemate. Acești trei tineri însă, care erau în mijlocul barbarilor, într-o țară dușmană, vrăjmașă, care trăiau în casa unui tiran și erau lipsiți de orice ajutor, care erau închiși și dați focului, nu numai că n-au avut de suferit vreo vătămare, mică sau mare, ci, dimpotrivă, au strălucit și mai mult.

Cunoscând dar toate acestea și aducând din dumnezeieștile și de Dumnezeu insuflatele Scripturi și alte pilde asemănătoare – că poți găsi multe ca acestea și la alte diferite persoane din Scriptură –, să nu socotim îndestulătoare apărare, dacă ne trândăvim, nici silnicia, nici nevoia, nici tirania stăpânitorilor.

Și voi sfârși cuvântul cu aceleași cuvinte spuse la început: Dacă cineva este vătămat sau suferă o nedreptate, apoi aceasta o suferă negreșit de la el, nu de la altul, chiar de-ar fi mii și mii cei care l-ar nedreptăți și i-ar face rău. Dacă nu se vatămă omul singur, pot să vină toți locuitorii pământului și mării, și nu vor putea face nici cel mai mic rău celui ce priveghează în Domnul, celui cu mintea trează.

Să fim dar, rogu-vă, cu mintea trează și să priveghem pururea; să îndurăm cu tărie toate supărările, ca să dobândim bunătățile cele veșnice și nestricăcioase, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvânt către cei ce s-au poticnit în fața împrejurărilor vitrege ale vieții și din pricina prigonirii și tulburării poporului (chiar de către unii preoți); firea dumnezeiască este mai presus de înțelegere; și către iudei*

Doctorii când au de vindecat pe cei bolnavi de febră sau de o altă boală cer mai întâi să-i vadă pe bolnavi, căci dacă bolnavii sunt departe, nu pot să le dea nici o îngrijire. Așa e știința medicinii, și așa este însăși natura bolilor. Noi însă, care ne străduim să vindecăm nu pe unul sau doi, ci pe toți cei care se smintesc din întreaga lume, nu avem nevoie de așa ceva. Noi nu cerem să intrăm în casa cuiva, nici să știm unde locuiesc cei tulburați, dar nici chiar să-i vedem pe cei bolnavi nu căutăm. Nu folosim instrumente, nu cheltuim bani și nici nu poruncim celor bolnavi să cumpere doctorii pentru vindecarea lor. Chiar dacă bolnavii ne sunt necunoscuți, chiar dacă locuiesc la marginile lumii, chiar dacă trăiesc în mijlocul barbarilor, chiar dacă se zbat în neagră sărăcie, chiar dacă sunt atât de sărmani încât nu au nici pâinea cea de toate zilele, nimic din toate acestea nu ne este o piedică pentru vindecarea lor. Noi locuim într-un anumit loc și vindecăm boala aceasta fără instrumente medicale, fără doctorii, fără mâncăruri, fără băuturi, fără bani, fără lungi călătorii. Cum și în ce chip? Alcătuim un cuvânt tămăduitor, care înlocuiește toate acele mijloace de vindecare, care e mai bun pentru bolnavi decât toate mijloacele amintite mai sus. Cuvântul acesta hrănește mai bine ca pâinea, vindecă mai repede ca doctoriile, arde mai adânc decât focul; nu pricinuiește nici durere, dar oprește

* P.G. 52, 479-528.

curgerile cele rău mirositoare ale gândurilor rele, taie, fără durere, puroiul mai bine decât cuţitul. Face toate acestea fără vreo cheltuială, fără să sărăcească pe cineva.

Fac această doctorie şi o trimit tuturor; ştiu că toţi se vor vindeca; le cer numai un lucru: să fie cu luare-aminte la cele spuse şi să cugete bine la ele.

1

Şi, pentru că ajută foarte mult, nu puţin, la vindecarea bolilor trupului ca bolnavul să cunoască pricina bolii lui – că, de ştie asta şi de cunoaşte pricina bolii, scapă nu numai de boala pe care o are, ci se fereşte pe viitor să nu mai cadă în boala de care a fost cuprins o dată –, haide dară să arătăm şi noi celor bolnavi de unde le-a venit boala asta, a poticnirii lor. Că, dacă vor cunoaşte pricina şi vor voi să se păzească bine, vor scăpa nu numai de această boală, ci şi de altele mai multe, nu numai acum, ci totdeauna. Aşa e natura leacului acestuia: vindecă nu numai boala de acum, ci păzeşte şi de alte boli. Pe cei slabi în credinţă îi tulbură în viaţa aceasta nu numai un lucru, două sau trei, ci multe. Cuvântul nostru făgăduieşte să-i scape de toate aceste boli pe cei cuprinşi de ele. Numai, după cum am spus mai înainte, dacă vor să afle şi să păzească cele ce voi spune. Şi am să caut să-i vindec nu doar cu pilde din dumnezeieştile Scripturi, ci şi cu pilde care se petrec şi se întâmplă necontenit în viaţa de toate zilele. Aşa că pot să se îndrepte, chiar şi cei care nu cred în Scripturi. Numai dacă voiesc. Căci n-am să încetez să spun mereu asta. Cu sila, cu forţa nu poate fi vindecat cel ce nu vrea să se vindece şi cel ce nu primeşte cuvintele lui Dumnezeu. Căci, cu ele, dar, mai bine spus, mai mult cu ele decât cu dovezi din viaţa cea de toate zilele voi căuta să-i vindec. Că trebuie să credem că sunt mai vrednice de credinţă cuvintele şi hotărârile lui Dumnezeu decât faptele din viaţa de toate zilele. De aceea, îi aşteaptă

şi mai cumplită pedeapsă pe cei care cred în cuvintele Scripturii, dar nu se îndreaptă, pentru că nu scot nici un folos din ele. Ca să nu păţească asta, haide să începem îndreptarea lor, spunându-le mai întâi pricina bolii lor.

2

– Care este dar pricina unei boli atât de grave?

– Gândul iscoditor, curiozitatea şi voinţa de a şti pricinile tuturor lucrurilor, de a cerceta purtarea de grijă cea mai presus de minte şi de cuvânt a lui Dumnezeu, de a iscodi cu neruşinare pronia Lui cea nesfârşită şi fără de urmă.

Totuşi, cine a fost mai înţelept ca Pavel? Spune-mi, nu era el vasul alegerii?[1] N-a dobândit el mult şi nespus har de la Duhul Sfânt? Nu L-a avut el pe Hristos vorbind întru el?[2] Nu s-a împărtăşit el de cuvintele cele tainice ale lui Dumnezeu? N-a auzit numai el ceea ce nu-i îngăduit nici unui om să audă vorbindu-i-se? N-a fost răpit el în rai? Nu s-a suit el în al treilea cer? N-a străbătut el pământul şi marea? Nu i-a învăţat el pe barbari adevărata filosofie? N-a avut el multe şi felurite lucrări ale Duhului? N-a îndreptat el popoare şi oraşe întregi? N-a pus Dumnezeu în mâna lui lumea întreagă? Ei bine, un om atât de mare, un om ca acesta, un bărbat aşa de înţelept, de puternic şi de înduhovnicit, care a primit atât de multe daruri, când a ajuns să privească purtarea de grijă a lui Dumnezeu, şi nu întreaga purtare de grijă, ci numai o parte a ei, ascultă cum se minunează, cum ameţeşte, cum se dă înapoi iute şi se pleacă înaintea proniei celei mai presus de înţelegere a lui Dumnezeu. Când se gândea, nu la chipul în care Dumnezeu poartă de grijă Îngerilor, Arhanghelilor, Heruvimilor şi Serafimilor şi celorlalte puteri nevăzute, nici la chipul în care poartă de grijă de soare, de lună, de cer, de pământ, de mare, sau de întreg

1. Fapte 9, 15.
2. Cf. 2 Cor. 13, 3.

neamul omenesc, sau de necuvântătoare, de plante, de semințe, de ierburi, de aer, de vânturi, de izvoare, de râuri, de nașterea cea firească, de creșterea și de distrugerea celor din lume, și de celelalte la fel cu acestea, ci, când se gândea doar la o mică parte a purtării de grijă a lui Dumnezeu, anume a purtării Lui de grijă față de iudei și de elini – că despre aceste popoare vorbește în tot cuvântul său, arătând cum i-a chemat Dumnezeu pe cei dintre neamuri, cum i-a îndepărtat pe cei dintre iudei și cum, datorită milei Sale, i-a mântuit și pe unii, și pe alții –, ascultă ce spune. Chiar numai în această parte a proniei lui Dumnezeu vede că se deschide înaintea lui un ocean nemărginit. Vrând să pătrundă adâncul acestei purtări de grijă a lui Dumnezeu, este cuprins ca de întuneric din pricina rânduielii acesteia tainice a lui Dumnezeu; și minunându-se și spăimântându-se de înțelepciunea și purtarea de grijă cea nespusă, nemărginită, mai presus de cuvânt și de minte, a lui Dumnezeu, se dă la o parte, dă drumul glasului său și strigă, plin de uimire, aceste cuvinte: *"O, adâncul bogăției și înțelepciunii și cunoștinței lui Dumnezeu"*[4]. Apoi, ca să arate că a văzut adâncul, dar că n-a putut vedea cât e de mare, a adăugat: *"Cât sunt de nepătrunse judecățile Lui și de negăsit urma căilor Lui!"*[5]. N-a spus numai că sunt mai presus de minte, ci și *"nepătrunse judecățile Lui"*. Nu numai că nu poți să le înțelegi, dar nici nu poți pune început cercetării lor. Deci, nu numai că nu se poate ajunge la sfârșitul rânduielilor lui Dumnezeu, dar nu li se poate găsi nici începutul. După ce a spus: *"Cât sunt de nepătrunse judecățile Lui și de negăsit urma căilor Lui"*, după ce s-a minunat și s-a spăimântat, termină cuvântul cu o doxologie, grăind așa: *"Cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui? Sau cine I-a*

4. Rom. 11, 33.
5. Rom. 11, 33.

dat Lui ceva înainte ca să i se dea răsplată? Că din El și prin El și întru El sunt toate. Lui fie-I slava în veci. Amin"[6].

Cu alte cuvinte, spune așa: Dumnezeu este izvorul, El este pricina bunătăților; nu are nevoie de soț, nici nu-I trebuie sfetnic. Nu împrumută de la nimeni cunoștință sau pricepere. El gândește și El face minuni. El este principiul, cauza și izvorul tuturor bunătăților. El este creator; El le-a adus pe toate din neființă, El ține și menține, după cum vrea, cele aduse la ființă. Că asta arată cuvintele: *"din El și prin El și întru El sunt toate"*, anume că El este cauza și creatorul existențelor, că El le ține și le menține pe toate. Apoi iarăși, în altă parte, amintind de darul dat nouă, spune: *"Iar lui Dumnezeu mulțumire pentru darul Lui cel de negrăit"*[7]. În ceea ce privește pacea dată de Dumnezeu nouă, ea biruie nu numai cuvântul și depășește orice povestire, ci este mai presus de toată mintea; de aceea spune: *"Iar pacea lui Dumnezeu, care depășește toată mintea, va păzi inimile voastre"*[8]. Așadar, dacă adâncul bogăției, înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu este nesfârșit, dacă judecățile Lui sunt nepătrunse, dacă nu se poate găsi urma căilor Lui, dacă dorul Lui este de nespus, dacă pacea Lui depășește orice minte, nu pe a mea, a ta sau a cutăruia, nici numai pe a lui Pavel sau a lui Petru, ci chiar și a arhanghelilor și a puterilor celor de Sus, te întreb, ce cuvânt de apărare vei avea, ce iertare, când, cuprins de atâta nebunie și îndrăzneală, vrei să înțelegi tainele cele de nepătruns, când ceri socoteală întregii purtări de grijă a lui Dumnezeu? Dacă Pavel, care s-a bucurat de atâta știință, care a avut îndrăznire de nespus, care era plin de atâtea daruri, dacă Pavel se dă înapoi și se spăimântă de știința lui Dumnezeu, dacă Pavel nu numai că nu poate găsi începutul, dar nici nu-l poate cerceta, căci nici nu-i cu putință, nu-i oare cel mai ticălos, nu-i oare cuprins

6. Rom. 11, 34-36.
7. 2 Cor. 9, 15.
8. Filip. 4, 7.

de cea mai grozavă nebunie omul care apucă pe altă cale decât aceea a lui Pavel? N-a spus numai atâta; dimpotrivă, scriind corintenilor despre știință, arată că știința noastră, în ciuda atâtor cunoștințe pe care le dobândim, e mică și foarte puțină. Și grăiește așa: *"Iar de i se pare cuiva că știe ceva, acela nu știe încă precum trebuie să știe"*[9]. Apoi, ca să arate că ne lipsește multă știință și că ni s-a dat puțintă, a adăugat: *"Pentru că în parte cunoaștem, și în parte proorocim. Dar când va veni ceea ce este desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va sfârși"*. Și nu s-a mărginit doar la atât, ci voind să arate cât de mare este deosebirea între știința aceasta de acum și cea viitoare, și că multă este cunoștința ce ne lipsește, ne-o face știută cu ajutorul unei pilde, spunând: *"Când eram prunc grăiam ca un prunc, gândeam ca un prunc, cugetam ca un prunc; dar când am ajuns bărbat, s-au sfârșit cele ale pruncului. Că vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, dar atunci, față către față"*[10]. Ai văzut câtă deosebire este între o cunoștință și alta? Cât este deosebirea între știința unui prunc și a unui bărbat desăvârșit; cât este deosebirea dintre o vedere clară a lucrurilor și vederea lor în oglindă, în ghicitură sau în alt fel, lipsit de claritate. Căci asta înseamnă *"față către față"*. Pentru ce, dar, te înnebunești și te pornești cu furie, în zadar și fără de rost, să afli lucruri ce nu ne este îngăduit să le cunoaștem? Pentru ce nu dai ascultare lui Pavel, care spune: *"Dar cine ești tu, omule, de răspunzi împotriva lui Dumnezeu? Va zice oare făptura Celui ce a făcut-o: Pentru ce m-ai făcut așa?"*[11].

Vezi cât de multă ascultare cere? Câtă tăcere? Nu spune aceasta ca să desființeze libertatea voinței noastre – Doamne ferește! –, ci ca să arate că cel care caută să afle aceste lucruri trebuie să fie tot atât de mut ca și lutul în mâna olarului, care ia forma pe care o vrea acesta, fără să i se împo-

9. 1 Cor. 8, 2.
10. 1 Cor. 13, 11-12.
11. Rom. 9, 20.

trivească, fără să iscodească. Ne vorbeşte de lut şi de olar ca să ne amintească de firea noastră; căci doar lutul şi olarul sunt de aceeaşi substanţă: amândoi din lut. Deci, dacă aici, unde substanţa e aceeaşi, e atât de mare ascultare, ce iertare va avea cel care este atât de îndrăzneţ şi fără de ruşine, încât să iscodească tainele lui Dumnezeu, Creatorul lui, când este atât de mare deosebire între el şi Dumnezeu şi în ce priveşte fiinţa, şi ştiinţa, şi toate celelalte? Gândeşte-te, omule, cine eşti! Că asta spune Pavel prin cuvintele: *"Dar cine eşti tu?"*. Nu eşti lut? Nu eşti cenuşă şi colb? Nu eşti ţărână? Nu eşti fum? Nu eşti iarbă? Nu eşti floare de iarbă? Că aceste icoane folosesc neîncetat proorocii în străduinţa lor de a înfăţişa nimicnicia firii noastre. Iar Cel iscodit de tine este nepieritor, neschimbat, veşnic, necontenit la fel, fără început, fără sfârşit, nepătruns cu mintea, mai presus de minte, de cuget şi de cuvânt, de nespus, neînţeles, nu de mine şi de tine numai, de prooroci şi de apostoli, ci şi de puterile cele de Sus, cele curate, cele nevăzute, cele netrupeşti, cele ce locuiesc necontenit în cer.

3

Când auzi că Serafimii zboară în jurul tronului cel înalt şi înălţat, că îşi acoperă privirile lor cu aripile, că îşi ascund picioarele, spatele şi feţele, că slobod strigăte pline de uimire, să nu socoteşti că e vorba de pene, de aripi şi de picioare. Nu! Puterile acelea sunt nevăzute! Ci cugetă, prin aceste pilde, că Cel ce stă pe tron este neapropiat şi neînţeles. Că şi pentru acele puteri Dumnezeu este neînţeles şi neapropiat, cu tot pogorământul Său. Dumnezeu nu este aşa cum a fost înfăţişat atunci. Dumnezeu nu şade, nu stă pe scaun, nu este circumscris în spaţiu. Dacă pe Cel ce şade, pe Cel ce stă pe tron, pe Cel înconjurat de Serafimi – toate acestea sunt expresii ale pogorământului lui Dumnezeu, nu ale unei şederi a Lui pe tron – Serafimii nu L-au

putut vedea, ci, nesuferind fulgerele care ieşeau din tronul lui Dumnezeu, şi-au acoperit privirile cu aripile şi numai Îl slăveau, numai Îl cântau şi Îi înălţau, cu mare cutremur, cântecul acela tainic: Sfânt, Sfânt, Sfânt, oare n-ai să pleci să te îngropi în pământ şi să te ascunzi tu, care vrei să iscodeşti cu atâta îndăzneală providenţa puterii nespuse şi nepătrunse a lui Dumnezeu, neînţeleasă nici de Puterile cele de Sus? Tainele lui Dumnezeu le cunosc bine numai Fiul şi Duhul Sfânt, nimeni altul. Pe acestea ni le-au spus Ioan Evanghelistul şi Pavel Apostolul. Unul vorbind despre Fiul, celălalt despre Sfântul Duh. Fiul tunetului, care era mult iubit de Hristos şi avea acest nume, dovada celei mai mari virtuţi, fiul tunetului, care se bucura de atâta îndrăznire încât îşi rezema capul pe pieptul lui Hristos[12], grăieşte aşa: *"Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată"*[13]. Numeşte cunoştinţa vedere. *"Cel Unul Născut, Fiul, Carele este în sânul Tatălui, Acela a spus"*[14]. Acelaşi lucru îl arată şi Hristos, vorbind poporului iudeu: *"Nimeni nu L-a văzut pe Tatăl în afară de Cel ce este din Dumnezeu. Acela L-a văzut pe Tatăl"*[15]. Iar vasul alegerii[16], ajungând să vorbească de taina rânduielii lui Dumnezeu şi voind să spună tainele pe care le-a aflat, aşa cum le-a cunoscut, grăieşte aşa: *"Grăim înţelepciunea lui Dumnezeu întru taină, cea ascunsă, pe care a rânduit-o Dumnezeu mai înainte de veci spre slava noastră, pe care nimeni din stăpânitorii veacului acestuia n-a cunoscut-o. Că dacă ar fi cunoscut-o, nu L-ar fi răstignit pe Domnul slavei. Ci, precum este scris, cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El"*[17]. Cum le cunoaştem pe acestea, Pavele? Cine ne-a învăţat,

12. Cf. Ioan 13, 25; 21, 20.
13. Ioan 1, 18.
14. Ioan 1, 18.
15. Ioan 6, 46.
16. Cf. Fapte 9, 15.
17. 1 Cor. 2, 7-9.

cine ne-a arătat aceste lucruri ce nu s-au văzut, nu s-au auzit şi la inima omului nu s-au suit? Spune-ne şi arată-ne cine ne-a adus nouă o cunoştinţă atât de mare! *"Nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său"*[18], răspunde Pavel. Apoi, ca să nu creadă cineva că Duhul cunoaşte numai atât cât ne-a dezvăluit Dumnezeu prin El, şi că nu are toată cunoştinţa, a adăugat: *"Că Duhul toate le cercetează, chiar şi adâncurile lui Dumnezeu. Că cine dintre oameni ştie cele ale omului decât duhul omului care este în el? Aşa şi pe cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le ştie, decât Duhul lui Dumnezeu"*[19]. Cu alte cuvinte, Pavel grăieşte aşa: După cum omul le ştie pe cele ale lui şi cunoaşte bine şi ce voieşte, şi ce gândeşte, tot aşa şi Duhul cel Sfânt ştie desăvârşit toată cunoştinţa nespusă a lui Dumnezeu. Prin cuvintele: *"Aşa şi pe cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le ştie decât Duhul lui Dumnezeu"*, Pavel a exclus de la această cunoaştere desăvârşită nu numai pe oameni, ci şi toate făpturile cele de Sus. De aceea ne şi îndeamnă un cuvânt înţelept: *"Nu iscodi cele mai mari decât puterile tale şi nu cerceta cele mai tari decât tine*[20]*... Cele ce ţi s-au poruncit, pe acelea le cugetă*[21]*..., că mai mult decât priceperea oamenilor ţi s-a arătat ţie"*[22]. Înţelesul acestor cuvinte este acesta: Nici cunoştinţele pe care le ai nu le ai pe toate prin propriile tale puteri; şi nici firea ta nu-i îndestulătoare ca să le cunoască pe toate, ci pe cele mai multe cunoştinţe le-ai primit de Sus. Cunoştinţele sunt cu mult mai multe decât le poate cuprinde priceperea ta. Pentru ce, dar, te ambiţionezi să cercetezi taine mai adânci, când multe din cele pe care le ştii depăşesc priceperea ta şi le ai din altă parte? Asta vrea să arate şi Pavel prin cuvintele: *"Ce ai pe care să*

18. 1 Cor. 2, 10.
19. 1 Cor. 2, 10-11.
20. Is. Sir. 3, 20.
21. Is. Sir. 3, 21.
22. Is. Sir. 3, 22.

nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, pentru ce te lauzi ca și cum nu l-ai fi primit?"[23]. Pune, dar, capăt odată ambiției acesteia prostești, și urmează sfatului aceluia preaînțelept care spune: *"Să nu spui: Ce este aceasta? De ce e cealaltă? Că toate s-au făcut spre trebuință"*[24].

4

Din această pricină, Dumnezeu, după ce a făcut toată zidirea, după ce a împodobit-o cu podoaba ei, după ce a adus la ființă lumea, această operă armonioasă, frumoasă și plină de minuni, cu un singur cuvânt le-a închis de la început gura cea nerușinată multor netoți și lipsiți de minte care aveau să hulească creația, grăind: *"A văzut Dumnezeu toate câte a făcut și, iată, erau bune foarte"*[25]. Pentru că multe din cele din lume aveau să-i revolte pe mulți și aveau să dea naștere la dezbinări, fiindcă între cele văzute nu e numai lumină, ci și întuneric, nu numai roade, ci și spini, nu numai pomi, ci și copaci, nu numai câmpii întinse, ci și munți, dealuri și văi, nu numai oameni, ci și târâtoare otrăvitoare, nu numai pești, ci și chiți, nu numai oceane liniștite, ci și mări pe care nu se poate merge cu corabia, nu numai soare, lună și stele, ci și tunete și furtuni, însoțite de trăsnete, nu numai vânturi potolite, ci și vifore, nu numai porumbei și păsări cântătoare, ci și păsări răpitoare, corbi și vulturi, și alte animale carnivore, nu numai oi și boi, ci și lupi, pantere și lei, nu numai cerbi, iepuri și căprioare, ci și scorpioni, vipere și șerpi; iar între plante, nu numai plante bune, ci și otrăvitoare; deci, pentru că mulți aveau să se tulbure din pricina aceasta, după ce s-au făcut toate și și-a primit fiecare rostul său, Scriptura arată că Dumnezeu Creatorul laudă creația, dar, mai bine spus, laudă fiecare făptură

23. 1 Cor. 4, 7.
24. Is. Sir. 39, 22.
25. Fac. 1, 31.

şi îndeobşte pe toate, pentru ca omul să cunoască judecata lui Dumnezeu despre fiecare făptură şi să nu mai iscodească nimeni cele văzute, oricât de îndrăzneţ şi fără ruşine ar fi. De aceea, după ce a spus: *"Să fie lumină!"*[26], a adăugat: *"Şi a văzut Dumnezeu lumina că este bună"*[27]; şi aşa la fiecare. Apoi, ca să nu lungească cuvântul numind pe fiecare, hotărăşte dintr-odată pentru toate, şi spune iarăşi: *"A văzut Dumnezeu toate câte a făcut, şi, iată, erau bune foarte"*[28]. Asta nu înseamnă că Dumnezeu a cunoscut că sunt bune cele făcute după ce le-a făcut. Nu, Doamne fereşte! Dacă un meşter oarecare ştie că sunt bune lucrurile făcute de el înainte de a le face, apoi cu mult mai mult Înţelepciunea aceea nespusă, Care a adus totul la fiinţă numai prin voinţă, ştie că cele făcute sunt bune, înainte de facerea lor. Dacă n-o ştia, nici nu le aducea pe lume.

– Dar de ce a grăit Scriptura aşa?

– Pentru pricina pe care am spus-o!

Când îl auzi dar pe profet spunându-ţi că Dumnezeu a văzut lucrurile din lume şi le-a lăudat, nu căuta deci altă probă şi altă dovadă a frumuseţii lor, nici nu spune: cum sunt frumoase? Nu spune asta, căci spusa şi hotărârea judecăţii Celui ce a făcut lumea sunt mai convingătoare decât dovada prin fapte. De aceea se şi exprimă în cuvinte simple. De pildă, cineva vrea să cumpere nişte leacuri; pentru că nu se pricepe la doctorii, cere ca mai întâi să-i fie arătate doctorului leacurile; şi dacă aude că acela le-a lăudat, nu mai caută altă dovadă a eficacităţii lor, ci se mulţumeşte cu spusa acestuia, odată ce aude că le-a văzut doctorul şi le-a lăudat. Tot aşa şi Moise, voind să taie curiozitatea neruşinată a celor ce mai târziu aveau să se bucure de natură, a vestit şi a spus că Dumnezeu le-a văzut şi le-a lăudat (pe

26. Fac. 1, 3.
27. Fac. 1, 4.
28. Fac. 1, 31.

toate cele create) şi că a hotărât că sunt bune, şi nu numai bune, ci *"bune foarte"*.

Nu mai fi curios dar, nu mai iscodi cu gândul cele făcute, de vreme ce ai o mărturie ca aceasta asupra frumuseţii lor. Că dacă nu te mulţumeşti cu acest cuvânt, ci vrei neapărat să iscodeşti tainele lui Dumnezeu, te arunci singur în strâmtoare de gânduri, într-o mare înviforată cu multe valuri, şi nu câştigi nimic, ba, dimpotrivă, te îneci. Nici n-ai să poţi afla raţiunea fiecărei opere a lui Dumnezeu, ci vei critica multe din operele lui Dumnezeu, care ţi se par acum bune, dacă le judeci fără socoteală. Atât e de şubredă judecata omenească, încât de multe ori ajunge la gânduri contrare şi diametral opuse unele altora în judecata ce o face asupra naturii. Elinii, admirând-o mai mult decât se cuvine, au depăşit măsura şi au îndumnezeit-o; maniheii şi alţi eretici au spus că lumea nu-i opera unui Dumnezeu bun; alţii, despărţind o parte din creaţia lui Dumnezeu, au pus facerea ei pe seama unei materii de sine mişcătoare, şi au hotărât că această parte e nevrednică de creaţia lui Dumnezeu. Astfel, după cum am spus mai sus, dacă examinezi natura fără socoteală şi cu judecăţi false, vei critica multe din operele lui Dumnezeu care păreau bune. De pildă soarele. Ce ţi se pare oare mai frumos ca soarele? Totuşi astrul acesta strălucitor şi dulce supără ochii bolnavilor, arde pământul când sloboade raze mai puternice, îl pârjoleşte, adeseori usucă roadele şi le strică, face ca pomii să nu mai rodească şi pustieşte părţi ale pământului. Spune-mi, rogu-te, ce vom face? Să criticăm pentru aceasta soarele? Doamne fereşte! Dimpotrivă, să căutăm să ne liniştim gândurile şi tulburarea lor, aşezându-ne pe stânca aceea tare şi pe cuvântul care spune: *"Şi a văzut Dumnezeu toate câte a făcut şi, iată, erau bune foarte"*. Pentru că şi cele pe care le-am enumerat acum sunt bune foarte şi folositoare. Dar, după cum spuneam mai înainte, trebuie să ne întoarcem

necontenit la cuvântul Scripturii şi să spunem: Iată, toate câte a făcut Dumnezeu sunt bune foarte.

– Dar petrecerile, râsul, plăcerile sunt bune?

– Ascultă-l pe Solomon, care a gustat tot felul de plăceri! El spune: *"Mai bine este să mergi în casa în care se plânge decât în casa în care se bea"*[29].

– Noaptea e rea! – căci trebuie să vorbim de toate cârtelile aduse creaţiei de criticii ei!

– Dar şi ea este bună! Ne odihneşte trupul obosit de muncă, ne scapă de grijile zilei, ne potoleşte durerile bolilor, ne uşurează mult frica şi primejdiile, ne întinereşte trupul, ne face mintea sprintenă.

– Boala e rea!

– Dar prin ce s-a încununat Lazăr?

– Dar sărăcia?

– Prin ce a ajuns slăvit Iov?

– Dar necazurile necontenite ce vin valuri-valuri?

– Prin ce au ajuns apostolii pe buzele tuturor? Cum este calea care duce la Viaţă? Nu este oare strâmtă şi îngustă?[30]

Nu te întreba deci: Pentru ce aceasta? De ce e cealaltă? Nu, omule, ci, cu privire la rânduielile lui Dumnezeu şi cu privire la zidirea Lui, dă şi tu lui Dumnezeu, Care te-a făcut, tăcerea pe care o dă olarului lutul.

5

– Ce vrei să spui cu aceasta?, mă poate întreba cineva. Oare nu vrei să ştiu bine şi să cred că Dumnezeu poartă de grijă de toate?

– Ba vreau şi o doresc foarte mult. Numai să nu iscodeşti purtarea de grijă a lui Dumnezeu, să nu o cercetezi mânat de curiozitate. Dacă ştii şi eşti încredinţat că Dumnezeu poartă grijă de toate, nu cerceta! Dacă te îndoieşti,

29. Eccl. 7, 3.
30. Cf. Matei 7, 13.

întreabă pământul, cerul, soarele, luna! Întreabă feluritele specii de animale, seminţele, plantele, peştii cei fără de glas, stâncile, munţii, dealurile, pădurile! Întreabă noaptea, întreabă ziua! Purtarea de grijă a lui Dumnezeu e mai strălucitoare, mai evidentă decât soarele şi raza lui, în orice timp şi în orice loc, în pustie, în ţinuturile locuite, în cele nelocuite, pe pământ, pe mare! Oriunde te-ai duce, vei vedea clare şi permanente, vechi şi noi, semnele acestei purtări de grijă. Strigătele glasului ei, purtate pretutindeni, sunt mai puternice decât strigătele glasului omenesc; strigătele acestea învaţă pe cel ce vrea să audă purtarea de grijă a lui Dumnezeu. De aceea şi proorocul, ca să arate minunăţia acestor glasuri, spunea: *"Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă"*[31]. Glasul nostru este înţeles numai de cei de o limbă cu noi; glasul creaţiei, însă, este auzit şi înţeles de toate popoarele lumii.

6

Celor cu bună judecată le e de ajuns, chiar înainte de dovada prin fapte, numai această hotărâre a lui Dumnezeu, nu numai pentru a arăta purtarea Lui de grijă, ci şi dragostea Lui mare pentru noi. Că Dumnezeu nu ne poartă de grijă aşa, de mântuială, ci cu dragoste, cu o dragoste mare şi nemeşteşugită; o dragoste nepătimaşă, dar foarte fierbinte şi foarte puternică; o dragoste adevărată şi nepieritoare; o dragoste ce nu se poate stinge. Dumnezeiasca Scriptură, voind să o înfăţişeze, se foloseşte şi de fapte petrecute între oameni, dar dă şi pilde de dragoste, de purtare de grijă şi de ajutor. Şi nu vrea să ne mărginim numai la aceste pilde, ci vrea ca noi, cu gândirea noastră, să depăşim puterea de înfăţişare a acestor pilde. De altfel, Scriptura nici nu ne dă aceste pilde ca unele ce ar înfăţişa îndestulător dragostea lui

31. Ps. 18, 3.

Dumnezeu pentru noi, ci le dă pentru că ele sunt cunoscute oamenilor şi pot, mai mult decât celelalte mijloace, să arate purtarea de grijă şi dragostea lui Dumnezeu pentru noi.

Să vă dau o pildă. Celor care odinioară plângeau, se jeleau şi spuneau: *"Dumnezeu ne-a părăsit şi ne-a uitat Dumnezeul lui Israel"*, profetul le spune: *"Îl va uita oare femeia pe copilul ei sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui ei?"*[32]. Cu aceste cuvinte, profetul a vrut să spună că, după cum femeia nu-şi uită copiii, tot aşa nici Dumnezeu nu uită neamul omenesc. Apoi, ca să vezi că profetul a dat pilda aceasta nu pentru că voia să arate că măsura dragostei lui Dumnezeu pentru oameni este ca dragostea mamei pentru fiii pântecelui ei, ci pentru că dragostea mamei este cea mai mare dragoste din cele pe care le cunoaştem – că dragostea lui Dumnezeu e cu mult mai mare decât aceasta –, a adăugat: *"Chiar dacă femeia îşi va uita copiii, Eu nu te voi uita"*[33]. Ai văzut că dragostea lui Dumnezeu depăşeşte dragostea mamei? Şi ca să vezi că dragostea lui Dumnezeu depăşeşte nespus de mult şi dragostea mamei, şi dorul tatălui de copii, profetul spune: *"În ce chip îi miluieşte tatăl pe fii, aşa a miluit Domnul pe cei ce se tem de Dânsul"*[34]. Şi acest profet a dat aceeaşi pildă de dragoste; ştia doar că are ceva deosebit faţă de celelalte. Iar Stăpânul profeţilor şi al întregului univers, ca să arate că dragostea şi purtarea Lui de grijă faţă de oameni depăşeşte cu mult această dragoste, şi că deosebirea dintre dragostea lui Dumnezeu şi dragostea părintească este tot atât de mare pe cât de mare e deosebirea între lumină şi întuneric şi între bunătate şi răutate, ascultă ce spune: *"Cine este omul acela dintre voi, căruia de-i va cere fiul său pâine, el să-i dea piatră? Sau de-i va cere peşte, el să-i dea şarpe? Deci dacă voi, răi fiind, ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri, cu cât mai mult Tatăl vostru cel din*

32. Is. 49, 14-15.
33. Is. 49, 15.
34. Ps. 102, 13.

ceruri va da cele bune celor care cer de la El"[34a]. Prin aceste cuvinte arată că atât de mare a deosebirea între bunătatea lui Dumnezeu și purtarea de grijă a părinţiior, pe cât de mare e deosebirea între bunătate și răutate.

Am dat aceste pilde pentru ca, atunci când voi da alte exemple de dragoste, să nu te oprești cu mintea la măsura dragostei înfăţișate de profeţi, ci, având acest îndreptar, să treci cu mintea mai departe de aceste pilde și să vezi mărimea nespusă a dragostei lui Dumnezeu. De altfel, Dumnezeu nici nu Se mulţumește cu aceste pilde scoase din natură, ci le lasă pe acestea și dă alte pilde, care le depășesc pe cele de mai înainte. Așa este cel ce iubește: vrea să arate celui iubit, prin cât mai multe mijloace, dragostea lui. Tot așa face și Dumnezeu: dă ca exemple distanţele spaţiale; nu pentru ca să socotești că atât de mare e dragostea Lui, ci pentru că pilda distanţelor spaţiale este superioară celorlalte și pentru că e cunoscută de oameni. Și prin profetul David spune: *"După înălţimea cerului de la pământ a întărit Domnul mila Sa spre cei ce se tem de El"*[35]; și: *"Pe cât de departe sunt răsăriturile de apusuri, într-atât depărtat-a de la noi fărădelegile noastre"*[36]. Iar prin Isaia spune: *"Că nu sunt sfaturile Mele ca sfaturile voastre, nici căile Mele precum căile voastre; ci pe cât este departe cerul de pământ, pe atât de departe sunt căile Mele de căile voastre și cugetele Mele de cugetele voastre"*[37]. Acestea le grăia pentru că mai sus vorbise de iertarea păcatelor și spusese: *"Vă voi ierta mult păcatele voastre"*[38]. Și ca să arate cât, a dat pilda de mai sus. Dar nu Se mulţumește numai cu această pildă, ci dă și o altă pildă, și mai pe înţeles. În proorocul Osea spunea: *"Ce-ţi voi face, Efraim? Ce-ţi voi face, Iuda? Ca pe Adam*

34a. Matei 7, 9-11.
35. Ps. 102, 11.
36. Ps. 102, 12.
37. Is. 55, 8-9.
38. Is. 55, 7.

te voi pune şi ca pe Ţeboim. Inima Mea s-a întors spre el. S-a tulburat părerea Mea de rău"[39]. Cu alte cuvinte grăieşte aşa: "Nici cuvânt de ameninţare nu vreau să rostesc!".

Dumnezeu grăieşte ca un om, nu ca să gândeşti ceva omenesc despre Dumnezeu – Doamne fereşte! –, ci ca să pătrunzi cu mintea, cu ajutorul acestui cuvânt mai pe înţeles, că dragostea lui Dumnezeu este pe măsura Dumnezeirii Sale, adevărată şi nepieritoare. După cum un om care iubeşte nebuneşte pe cineva nu vrea să-l supere pe cel iubit nici cu un cuvânt, tot aşa şi Dumnezeu; şi zice: "Am spus numai, şi M-am întristat de cuvântul pe care l-am spus: *"inima Mea s-a întors spre el"*. Dumnezeu nu Se fereşte să folosească aceste pilde comune ca să-Şi arate dragostea Sa. Iar acesta este semnul marii Lui dragoste. Dar nu Se opreşte aici; merge iarăşi mai departe şi foloseşte o pildă şi mai simplă, spunând: *"Cum se bucură mirele de mireasă, aşa Se va bucura Domnul de tine"*[40]. Foloseşte această pildă pentru că la început dragostea mirelui şi a miresei este mai fierbinte, este clocotitoare, în floare. Dumnezeu grăieşte aşa nu ca să bănuieşti ceva omenesc – căci nu voi înceta să repet mereu acelaşi lucru –, ci ca să afli din aceste pilde căldura, sinceritatea, tăria şi înflăcărarea dragostei lui Dumnezeu. Apoi, după ce a spus că-i iubeşte pe oameni ca un tată, şi mai mult decât un tată, ca o mamă, şi mai mult decât o mamă, ca un mire, şi mai mult decât un mire, după ce a spus că atâta depărtare este între dragostele acestea şi dragostea lui Dumnezeu, cât este depărtarea de la pământ la cer, şi mai mult decât atât, cât este depărtarea de la răsărituri până la apusuri, şi mai mult decât atât, nu S-a oprit la aceste exemple, ci merge şi mai departe, folosind ca dovadă o pildă şi mai smerită. Iona, după fuga lui şi după împăcarea lui Dumnezeu cu ninivitenii, nedumerit că ameninţările nu s-au împlinit, a încercat un simţământ ome-

39. Os. 11, 8.
40. Is. 62, 5.

nesc şi s-a întristat. Dumnezeu atunci a poruncit soarelui să slobozească raze mai călduroase, iar pământului i-a poruncit să-i facă lui Iona acoperământ dintr-un vrej; acoperământul acesta îl răcorea şi-l odihnea; când a pierit acoperământul, Iona s-a întristat. Dumnezeu, văzându-l pe Iona când vesel, când trist, i-a spus: *"Pe tine te-a durut inima de un vrej, pentru care nu te-ai ostenit şi nici nu l-ai crescut. Pe Mine să nu mă doară inima de Ninive, cetatea cea mare, în care locuiesc mai mult de o sută douăzeci de mii de oameni, care nu cunoşteau dreapta sau stânga?"*[41]. Cu alte cuvinte, îi grăieşte aşa: "Nu te-a bucurat pe tine umbra vrejuiui atât cât M-a bucurat pe Mine mântuirea ninivitenilor, nici nu te-a întristat pe tine pieirea vrejului atât cât M-a întristat pe Mine pieirea lor. Pieirea lor era împotriva voinţei Mele!". Vezi că şi aici dragostea lui Dumnezeu depăşeşte pilda? Căci n-a spus: *"Pe tine nu te-a durut inima de un vrej"*, şi a tăcut, ci a adăugat: *"pentru care nu te-ai ostenit şi nici nu l-ai crescut"*. Pentru că plugarii iubesc mai cu seamă acele plante pentru care se ostenesc mai mult, de aceea şi Dumnezeu, vrând să arate că aşa este dragostea Lui pentru oameni, a adăugat aceste cuvinte şi i-a spus lui Iona: "Dacă tu ţii atât de mult la un lucru străin, apoi cu mult mai mult Eu, la un lucru al Meu, pe care Eu l-am făcut". Apoi Dumnezeu micşorează şi vina ninivitenilor spunând: *"Nu cunoşteau dreapta sau stânga"*. Prin aceste cuvinte, arată că ninivitenii păcătuiseră mai mult din neştiinţă decât din răutate. Aceasta a dovedit-o şi sfârşitul pocăinţei lor.

În alt loc din Scriptură, Dumnezeu, ţinând de rău pe alţii, care se plângeau că i-a părăsit, le spune aceste cuvinte: *"Mă întrebaţi pe Mine de fiii Mei, şi-Mi porunciţi Mie pentru lucrurile mâinilor Mele?"*[42]. Cu alte cuvinte, le grăieşte aşa: "Cărui tată îi aduci aminte şi îl rogi să albă grijă de copilul lui? Sau pe care artist sau meseriaş îl rogi să nu lase să se

41. Iona 4, 10-12.
42. Is. 45, 11.

prăpădească opera lui? Dacă oamenilor le e de ajuns firea şi meseria lor ca să le deştepte grija pentru lucrurile lor, cum credeţi că Eu trebuie să fiu rugat ca să port grijă de copiii Mei şi de lucrurile Mele?". Dumnezeu nu spunea aceste cuvinte ca să nu-L mai roage oamenii, ci ca oamenii să ştie că El îi îngrijeşte chiar înainte de a fi rugat; dar vrea să fie rugat pentru că ştie că mare folos au cei care I se roagă.

Ai văzut că am dovedit cu aceste pilde că nespusa purtare de grijă a lui Dumnezeu e mai vădită şi mai strălucitoare decât soarele? Iată! Ni i-a dat ca pildă pe tată, pe mamă, pe mire, pe mireasă, depărtarea de la cer la pământ, dintre răsărit şi apus; ne-a dat ca pildă pe plugarul care se osteneşte cu recoltele sale, pe meşterul care ţine la lucrurile pe care le face, pe îndrăgostitul care se tulbură de ar supăra chiar cu un cuvânt pe cel pe care-l iubeşte. Prin toate aceste pilde, a dovedit că bunătatea lui Dumnezeu e mai presus de toate aceste pilde, tot atât de mult pe cât e mai presus bunătatea de răutate.

7

Oamenilor cu judecată le sunt de ajuns cele spuse. Dar pentru că sunt unii oameni de lut, îndărătnici, încăpăţânaţi şi trupeşti în gândire, haide să le dovedim, cât ne stă în putinţă, prin fapte chiar, purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Că nu-i uşor s-o înfăţişăm în toată mărimea ei, dar, mai bine spus, nici cea mai mică parte a ei, atât e de nemăsurată şi de nespus! Străluceşte şi în lucruri mari, şi în lucruri mici, şi în cele ce se văd, şi în cele ce nu se văd. Acum să facem dovada din cele ce se văd.

Pentru nimeni altul decât pentru tine, omule, n-a făcut Dumnezeu lumea aceasta minunată şi armonioasă! Pentru tine a făcut-o aşa de frumoasă, aşa de mare, variată, scumpă, dăinuitoare, folositoare, întru totul cu câştig şi pentru hrana şi menţinerea trupului, şi pentru filosofia sufletului, şi pen-

tru aflarea căii potrivite cunoaşterii lui Dumnezeu. Îngerii n-aveau nevoie de ea. Cum să fi avut, doar au fost făcuţi înaintea lumii! Îngerii sunt cu mult mai bătrâni decât lumea. Ascultă ce-i spune Dumnezeu lui Iov: *"Când s-au făcut stelele, M-au lăudat toţi îngerii Mei şi cântau cu glas mare"*[43], minunându-se adică de mulţimea, frumuseţea, ordinea, folosul, varietatea, strălucirea, armonia şi de toate celelalte însuşiri ale lor, pe care îngerii le văd mai bine decât noi. Dumnezeu a împodobit lumea nu numai cu stele, ci şi cu soare şi cu lună, dându-ţi în fiece timp, prin amândouă, şi multă bucurie, şi mult folos.

Ce este mai frumos decât cerul, când luminat de soare şi lună, când luminând pământul cu mulţimea nenumărată a stelelor, ca prin nişte aruncături de ochi, şi dându-le corăbierilor şi drumeţilor călăuze şi povăţuitori? Cel care taie oceanul şi stă la cârma corabiei, care înfruntă năvala valurilor, furia fără rânduială a apelor, viforul vânturilor puternice şi întunericul nopţii fără lună, are nădejde în călăuza ce i-o dă cerul. Steaua, care-i stă în faţă de la o depărtare atât de mare, îl călăuzeşte fără greş, ca şi cum ar fi aproape şi lângă el; şi, fără să sloboadă glas, ci numai cu strălucirea ei arătându-i calea, îl duce în port. Cerul îl ajută să taie în siguranţă mările, îi arată timpul când să ţină corabia în port, când s-o scoată cu încredere în larg, ca nu cumva, din pricina necunoaşterii viitorului, să cadă pe negândite pradă furtunilor mării. Stelele arată nu numai mările şi timpurile anilor întregi, ci arată, cu multă precizie, şi ceasul, şi mersul fiecărei nopţi, şi-i fac pe oameni să ştie cât e ceasul din noapte, cât a mai rămas. Şi, iarăşi, stelele sunt de folos nu numai corăbierilor, ci şi călătorilor, ca să nu plece la drum prea de cu noapte, nici într-o vreme în care se cuvine să stea acasă. În afară de drumurile stelelor, şi fazele lunii sunt rânduite cu multă exactitate. După cum soarele rânduieşte ceasurile zilei, tot aşa şi luna, ceasurile nopţii. Luna ne mai

43. Iov 38, 7.

dă şi alte multe foloase: îndulceşte temperatura aerului, dă naştere la rouă pentru creşterea seminţelor, şi, prin lumina ei, oferă alte ajutoare pentru viaţa oamenilor; căci lumina ei stă la mijloc între lumina horei de stele şi lumina soarelui, fiind mai mică decât lumina soarelui, dar mai mare şi mai bună decât a stelelor. Nu mică este plăcerea şi folosul oamenilor de pe urma acestei varietăţi, după cum nu este neînsemnat nici câştigul de pe urma împărţirii timpului, a anotimpurilor, de pe urma mărimii, micimii şi a varietăţii nespuse a astrelor: unul este mai mic, altul mai mare şi mai strălucitor, şi fiecare dintre acestea se arată în diferite timpuri. Înţelepciunea mare şi adâncă a lui Dumnezeu lucrează pretutindeni această mare varietate, care în acelaşi timp ţine seama şi de trebuinţa oamenilor, le dă şi mult şi nespus folos, şi, pe lângă toate acestea, le mai face şi plăcere. Într-adevăr, ce este mai plăcut decât cerul, întins deasupra capetelor noastre când ca un voal curat şi luminos, când ca o livadă împestriţată cu multe flori, încununat cu cununa lui! Nici nu este atât de plăcut să vezi ziua o livadă, cât este de plăcut şi de vesel să vezi noaptea cerul încununat, pe tot întinsul lui, cu nenumăratele flori ale stelelor, care niciodată nu se veştejesc, ci-şi arată totdeauna înfloritoare frumuseţea lor. Ce este mai plăcut decât cerul când, după trecerea nopţii şi înainte de răsăritul soarelui, îşi împodobeşte cu roşu porţile răsăritului, ca şi cum s-ar găti cu un voal de culoarea şofranului? Ce privelişte poate fi mai frumoasă decât răsăritul soarelui, care într-o clipită inundă cu razele sale tot pământul, marea, munţii, dealurile, pădurile şi întreg cerul, le dezbracă de veşmântul nopţii pe toate din lume şi le pune goale înaintea ochilor noştri? Cum să nu te minunezi de drumurile lui, de buna lui rânduială, de serviciul neschimbat şi neîmpiedicat pe care îl aduce oamenilor de atâţia ani şi ani, de frumuseţea lui veşnic înfloritoare, de strălucirea, de măreţia, de curăţenia lui, niciodată întinată, cu toate că îşi lasă razele sale pe atâtea şi atâtea corpuri? În

afară de aceasta, cum să nu te minunezi de folosul pe care îl aduce seminţelor, plantelor, trupurilor oamenilor, animalelor cu patru picioare, peştilor, aerului, pietrelor, ierburilor, pământului, mării, văzduhului, într-un cuvânt tuturor celor văzute? Toate au nevoie de soare, toate se bucură de binefacerile lui! Datorită soarelui toate ajung mai bune; nu numai trupurile, nici numai plantele, ci şi apele, lacurile, izvoarele, râurile; însăşi substanţa aerului ajunge mai fină, mai curată, mai străvezie. De aceea şi psalmistul, vrând să arate frumuseţea lui, strălucirea neîntreruptă, înfăţişarea lui înfloritoare, boiul lui nicicând pălit, măreţia lui, podoaba lui, folosul neîntrerupt adus lumii, spune: *"În soare Şi-a pus Dumnezeu locaşul Său"*– adică, în înseşi cerurile, pentru că la ele se gândeşte când spune: *"locaş"* – *"şi El, ca un mire ce iese din cămara sa"*[44]. Apoi, ca să arate graba cu care slujeşte lumea, profetul a adăugat: *"Bucura-Se-va ca un uriaş care aleargă drumul lui"*[45]. Apoi, ca să arate că soarele cuprinde şi îndestulează toată lumea, spune: *"De la marginea cerului ieşirea lui şi oprirea lui până la marginile cerului"*[46]. Apoi arată că este trebuincios şi de folos tuturor: *"Şi nu este cine să se ascundă de căldura lui"*[47].

Poţi să afli, dacă nu te-ai plictisit, şi din altă parte purtarea de grijă a lui Dumnezeu: din mişcarea norilor, din anotimpurile anului, din mişcările stelelor, din mişcările vânturilor, din mare şi din feluritele specii de vieţuitoare din mare, din pământ şi din cele de pe pământ: animalele cu patru picioare, târâtoarele, păsările care străbat văzduhul, păsările care stau pe pământ, din vieţuitoarele care trăiesc şi în apă şi pe uscat, cele din lacuri; din izvoare şi râuri; din pământul locuit de oameni, din pământurile pustii, din seminţele care odrăslesc, din copaci, din plante, din ierburile

44. Ps. 18, 5.
45. Ps. 18, 6.
46. Ps. 18, 7.
47. Ps. 18, 7.

care cresc în pustietăţi, din cele ce cresc în terenuri cultivate, din ierburile care cresc în câmpii, în văi, în munţi, pe dealuri; din ierburile care răsar de la sine, din cele care cresc prin munca omului şi a plugarului; din animalele cele domestice, cele nedomestice, cele sălbatice, cele care se pot îmblânzi, cele mici şi cele mari; din păsările, patrupedele, peştii, plantele şi ierburile care se văd iarna, cele care se văd vara, cele care se văd toamna; din cele ce se petrec noaptea, din cele ce se petrec ziua; din ploi, din măsura anilor; din moarte şi din viaţă, din muncă şi osteneală, care sunt moştenirea noastră; din necaz şi bucurie; din bucatele şi băuturile date nouă; din meserii şi din arte; din lemne, din pietre, din munţii cu minerale; din mările navigabile şi cele nenavigabile; din ţărmurile unde se pot adăposti corăbiile, din porturi, din faţa oceanului, din adâncul apelor, din firea stihiilor, din care e alcătuită lumea, din întocmirea timpului, din feluritele măsuri aie zilei şi aie nopţii; din boală şi sănătate, din mădularele trupului nostru, din alcătuirea sufletului, din talentele şi priceperea sădite în sufletele oamenilor; din folosul ce-l avem de la necuvântătoarele, plantele şi alte zidiri, puse în slujba noastră, din vieţuitoarele cele foarte mici şi de la cele mai neînsemnate. Ce vieţuitoare este mai mică şi mai urâtă decât albina? Ce vieţuitoare este de mai puţin preţ decât furnica sau greierul? Şi totuşi, acestea slobozesc strălucit glas pentru purtarea de grijă, puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu. De aceea şi profetul, cel care a fost învrednicit de atâta duh, ducându-se cu mintea la făpturile creaţiei – şi s-a gândit la puţine –, a strigat plin de uimire acele minunate cuvinte: *"Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut"*[48].

Şi acestea toate, omule, pentru tine. Şi vânturile sunt pentru tine – că mă voi întoarce iarăşi la începutul cuvântului –, ca să învioreze trupurile ostenite, ca să curăţească aerul de mirosurile care ies din mocirle şi de năbuşeala

48. Ps. 103, 25.

adusă de fum, de cuptoare și de alte miresme; ca să răcorească fierbințeala razei soarelui, ca să micșoreze arșița, ca să hrănească semințele, ca să crească plantele; ca pe mare să te ajute în călătoriile tale, iar pe pământ să-ți fie slujitori la lucratul pământului; pe mare, să împingă corăbiile mai iute ca săgeata, atât de ușoară, de lesnicioasă făcând călătoria; iar pe pământ, să te ajute să cureți ariile, despărțind paiele de grâu și ușurându-ți truda; ca să te desfăteze și în alt chip: uneori suflă dulce și plăcut, alteori lovesc potolit plantele și clatină frunzele copacilor, ca să-ți facă vara și primăvara somnul mai plăcut și mai dulce decât mierea, pentru ca aceeași plăcere, pe care ți-o fac când clatină copacii – și înainte de plăcerea aceasta, și foarte mare folos – să ți-o facă și când trec pe deasupra apelor mării și a râurilor, ridicând la înălțime fața mării și a râurilor. Vânturile sunt de folos și în alt chip apelor: nu le lasă să stea nemișcate ca să se strice, ci, mișcându-le și frământându-le, le împrospătează și le fac bune pentru hrana vietăților care înoată în ele.

Dacă ai vrea să te uiți și la noapte, vei vedea și aici marea purtare de grijă a Creatorului. Noaptea îți odihnește trupul ostenit; noaptea, cu liniștea ei, schimbă și întărește din nou mădularele tale slăbite și obosite de pe urma încordatei munci de peste zi. Dar nu numai atât: noaptea te scapă și de supărările zilei și potolește grijile; de multe ori stinge fierbințeala bolnavului; aduce peste bolnav somnul în loc de doctorie și îndreaptă știința neputincioasă a doctorilor spre un liman mântuitor, scăpând bolnavul de multe dureri. Atât de mare nevoie avem de noapte, atât de mare e folosul ei, că adeseori pierd ziua cei care s-au lipsit de odihna din timpul nopții. Dacă, în închipuire, ai lipsi o ființă de liniștea, de tihna, de odihna pe care i-o dă noaptea, care dă somn tuturor viețuitoarelor, și sufletului obosit, și trupului muncit, și le face să lucreze ziua cu puteri proaspete, ai vedea că ființa aceea nu mai e bună de nimic. Iar dacă

cineva ar sta treaz şi ziua şi noaptea, muncind sau chiar trândăvind, şi ar face asta mai multă vreme, omul acela ar muri îndată, sau, dacă nu s-ar întâmpla asta, s-ar îmbolnăvi greu şi n-ar mai avea nici un câştig de pe urma muncii sale, căci toate puterile îi sunt stinse.

Dacă am cerceta mai departe mulţimea fără număr a peştilor, a celor din lacuri, a celor din apele munţilor, a celor din râuri, a celor din mările navigabile, a celor din mările nenavigabile; sau dacă am cerceta speciile cele nenumărate ale păsărilor, cele din aer, cele de pe pământ, cele de pe apă şi de pe pământ – că multe din ele trăiesc şi pe apă, şi pe pământ –, cele sălbatice, cele sălbatice care se pot îmblânzi, şi cele care rămân pentru totdeauna sălbatice; cele care se mănâncă, cele care nu se mănâncă; dacă am cerceta fiecare pasăre, după frumuseţea ei, după penele ei, după glasul ei încântător; dacă le-am clasa după cântecul lor, după hrana lor, după felul lor de viaţă, după purtările lor, după obiceiurile lor, după folosul şi slujba pe care ne-o fac; dacă am vorbi de mărimea lor, de micimea lor, de felul cum nasc puii, de felui cum îi cresc, de multa şi nespusa varietate a acestor zburătoare; dacă am face acelaşi lucru cu peştii; dacă am trece de la ei la plantele şi ierburile care cresc pe faţa întregului pământ; dacă am căuta să cunoaştem roadele fiecăruia, trebuinţa, parfumul, înfăţişarea, frunzele, culoarea, forma, mărimea şi micimea lor; dacă am căuta să le clasăm după folosul lor, după felul întrebuinţării lor, după coajă, după trunchi şi ramuri, după locul în care cresc în livezi sau în grădini; apoi, dacă am trece mai departe şi am căuta să cunoaştem feluritele lor arome, feluritele locuri în care trăiesc, chipul în care le descoperim, în care le îngrijim şi le cultivăm; dacă am căuta să vedem că ele ajută la vindecarea bolilor; după aceasta, iarăşi, dacă am merge mai departe şi ne-am duce la munţii plini cu metale – şi sunt mulţi şi aceştia –; dacă le-am cerceta apoi pe toate celelalte, cu mult mai multe decât acestea,

de care e plină lumea, spune-mi, ne va ajunge cuvântul sau ne va ajunge timpul ca să le cercetm pe toate cu de-amănuntul?

Şi toate acestea, omule, pentru tine! Şi artele pentru tine, şi meseriile, şi oraşele, şi satele! Pentru tine somnul, pentru tine moartea, pentru tine viaţa! Pentru tine şi înmulţirea celor din lume, şi atâtea lucruri ale naturii, şi lumea aceasta de acum, atâta de frumoasă! Şi iarăşi, tot pentru tine, una şi mal bună! Că va fi una mai bună, şi aceasta tot pentru tine, o spune Pavel! Ascultă: *"Că şi făptura însăşi se va elibera din robia stricăciunii"*[49], deci, ca să ajungă nepieritoare. Şi Pavel, ca să arate că pentru tine natura se va bucura de o astfel de cinste, a adăugat: *"spre libertatea fiilor lui Dumnezeu"*[50].

Dacă n-aş fi lungit peste măsură cuvântul, aş fi spus multe gânduri înalte şi despre moarte, şi aş fi arătat cu ea, mai aies, înţelepciunea şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu; aş fi spus multe şi despre descompunerea trupului, despre putrezirea lui, despre viermi şi despre cenuşă. Acestea, mai cu seamă, îi fac pe mulţi să se plângă şi să bocească pentru că trupurile noastre se vor preface în pulbere, în praf şi viermi. Şi aş fi arătat şi de aici grija şi nespusa pronie a lui Dumnezeu. Că aceeaşi pronie, aceeaşi bunătate a lui Dumnezeu care ne-a adus la fiinţă din nefiinţă, aceeaşi pronie şi bunătate porunceşte să murim şi să avem un astfel de sfârşit. Da, faptele sunt deosebite, dar se datorează aceleiaşi bunătăţi a lui Dumnezeu. Cel ce moare nu-i vătămat cu nimic cu asta; cel ce trăieşte, însă, câştigă de aici nespus de mult: culege folos personal dintr-un trup străin. Da, când îl vede pe cel ce mai ieri-alaltăieri mergea alături de el, descompus în pulbere şi cenuşă, plin de puroi şi de viermi, de-ar fi el mândru ca un diavol, este cuprins de teamă, se strânge, se smereşte, învaţă să cugete cu înţelep-

49. Rom. 8, 21.
50. Rom. 8, 21.

ciune, şi face sălaş în sufletul lui smereniei, mama bunătăţilor. Astfel, nici cel mort nu-i vătămat cu ceva – va primi trupul acesta nemuritor şi nestricăcios –, iar cel care este încă în arena acestei vieţi va câştiga mult când ştie că celălalt nu-i cu nimic vătămat de moarte. Nu-i un dascăl fără de preţ moartea pentru viaţa noastră? Este un învăţător al minţii, înfrânează patimile sufletului, potoleşte valurile, face linişte.

Cunoscând dar, şi din cele spuse, şi din altele mai multe, că pronia lui Dumnezeu străluceşte mai puternic decât lumina, să nu iscodim cele ce sunt de prisos, să nu umblăm după cele pe care nu le putem ajunge, iscodind cauzele tuturor celor din lume. Însăşi existenţa noastră Dumnezeu ne-a dat-o pentru ce e bun, nu pentru că are nevoie de slujirile noastre. Trebuie să-L admirăm şi să I ne închinăm nu numai pentru că ne-a făcut, nici numai pentru că ne-a dăruit suflet nematerial şi cuvântător, nici numai pentru că ne-a făcut mai buni decât toate celelalte făpturi din lume, nici numai pentru că ne-a dat stăpânire peste toate cele văzute şi pentru că ne-a îngăduit să avem putere asupra lor, ci şi pentru că nu are nevoie de nimic de la noi. Şi lucrul minunat al bunătăţii Lui acesta este: că ne-a adus pe lume fără să aibă nevoie de slujirile noastre. Înainte de a fi noi, de a fi îngerii şi puterile cele de sus, El avea propria-I slavă şi fericire; şi numai pentru iubirea Sa de oameni ne-a adus pe noi pe lume, şi a făcut toate acestea pentru noi, şi încă şi cu mult mai multe decât acestea.

8

Pentru aceasta a scris şi legea şi ne-a dat-o, i-a trimis pe profeţi, a făcut minuni; şi înainte de toate acestea, atunci când l-a plăsmuit pe om, a pus în sufletul lui un dascăl, legea naturală, ca să fie pentru cugetele noastre ceea ce este pentru corabie cârmaciul, iar pentru cal călăreţul. Aşa, de

pildă, Abel a cunoscut legea aceasta fără fi avut scrieri, profeți, apostoli sau vreo lege scrisă, care să-l învețe, ci numai legea aceasta naturală. La fel și Cain. Și el a cunoscut-o. Amândoi au cunoscut-o; amândoi au cunoscut stăpânirea ei, dar n-au mers amândoi pe aceeași cale, ci unul pe calea păcatului, altul pe calea virtuții. Și nici așa Dumnezeu nu l-a părăsit pe om, ci l-a ridicat pe cel căzut și împiedicat și l-a făcut să aibă parte de purtarea Lui de grijă. Mai întâi, prin sfaturi și îndemnuri, apoi, prin frică și amenințări, ca să-l învețe, să-l îndrepte, să-i lumineze mintea. Cea mai mare parte dintre oameni, însă, n-a luat în seamă un dar atât de mare, adică folosul dat de învățătura naturală; cu toate acestea, Dumnezeu nici așa nu i-a părăsit, nici nu i-a dat pieirii, ci a continuat să-i sfătuiască, să-i învețe prin fapte, prin binefaceri, prin pedepse, prin natura însăși, care lucra și-și împlinea în fiecare zi slujba obișnuită, prin minunile mai presus de fire și neobișnuite, prin drepții cei de la început.

Că Dumnezeu i-a mutat din loc în loc pe acești bărbați minunați și plini de înțelepciune. Pe Avraam îl duce când în Palestina, când în Egipt, pe Iacov în Siria, pe Moise, iarăși, în Egipt; pe cei trei tineri, în Babilon; pe Daniel, pe Iezechiel și pe Ieremia, în Egipt. Apoi, Dumnezeu a dat și lege scrisă; a trimis profeți; lovește și iartă; duce în robie și dă libertate; și nu contenește, de la început până la sfârșit, să facă și să iscodească totul pentru binele neamului omenesc. Nu S-a mulțumit numai cu învățătura dată de natură pentru cunoașterea Lui.

Văzând că mulți oameni, din pricina nesocotinței lor, nu trag nici un folos din lecțiile naturii, Dumnezeu a deschis alte căi de învățătură, iar la sfârșit, a săvârșit culmea bunătăților: L-a trimis pe Fiul Lui, pe Fiul Lui cel adevărat, pe Cel Unul-Născut. Cel ce este de aceeași fire cu El Se face om așa cum sunt eu, merge pe pământ și trăiește printre oameni; a mâncat, a băut și a străbătut pământul învățând, sfătuind, îndemnând, făcând minuni. A vestit viitorul, a sfă-

tuit, a îndemnat, a suferit, a răbdat, a făgăduit, a dat. Unele bunătăţi le-a dat aici pe pământ, altele le-a păstrat pentru veacul ce va să fie, şi pe acestea le-a arătat că are să le dea fie prin minunile pe care le-a făcut pe pământ, fie prin împlinirea tuturor celor prezise de El. *"Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?"*[51]. Cine nu se va spăimânta, cine nu se va cutremura de nespusa Lui purtare de grijă, gândindu-se cum L-a dat la moarte, pentru slugile cele nerecunoscătoare, pe Fiul Său cel Unul-Născut, la o moarte blestemată, la o moarte ruşinoasă, cuvenită celor ce săvârşesc fapte nelegiuite, cuvenită criminalilor? A fost răstignit în vârful crucii, a fost scuipat, a fost pălmuit, a fost lovit peste obraz, a fost batjocorit, a fost îngropat de milă şi a fost pecetluit mormântul Lui. A suferit toate acestea pentru tine, pentru ca să-ţi poarte de grijă, pentru ca să piardă tirania păcatului, pentru ca să surpe cetăţuia diavolului, ca să taie nervii morţii, ca să ne deschidă porţile cerului, ca să piară blestemul, ca să fie dezlegată osânda cea dintâi, ca să înveţi răbdarea, ca să nu te întristeze nimic din cele din viaţa de aici, nici moartea, nici ocara, nici insultele, nici batjocura, nici bătaia, nici uneltirile duşmanilor, nici ura, nici atacurile, nici calomniile, nici părerile proaste ale altora, nici altceva dintre acestea. Fiul lui Dumnezeu a venit şi a luat parte cu tine la toate acestea, şi pe toate le-a biruit cu covârşire, ca să-ţi arate şi să te înveţe să nu te temi de nici una dintre acestea. Şi nu S-a mulţumit numai cu atât, ci, suindu-Se la ceruri, ne-a dăruit harul nespus al Duhului Sfânt, şi a trimis apostoli, care să slujească mântuirii oamenilor. Şi a văzut Dumnezeu că aceşti predicatori ai vieţii suferă mii şi mii de răutăţi; că sunt biciuiţi, ocărâţi, înecaţi, chinuiţi de foame şi de sete, spânzuraţi în fiecare zi, în fiecare zi în primejdie de moarte; dar le-a îngăduit pentru tine, pentru ca să-ţi poarte de grijă. Pentru tine, omule, a pregătit împărăţie, pentru tine, bunătăţile cele

51. Ps. 105, 2.

nespuse, moştenirea cea cerească, lăcaşurile acelea multe şi felurite, fericirea pe care nicicând n-o poate tălmăci cuvântul.

Te mai îndoieşti încă, omule, când ai atâtea dovezi ale proniei Lui, în Noul Testament, în Vechiul Testament, în viaţa de acum, în cea viitoare, când îţi sunt dovezi cele ce vor fi, cele ce au fost, cele ce se întâmplă în fiecare zi, cele de la începutul lumii, cele de la mijloc, cele de la sfârşitul lumii, cele care se întâmplă continuu, când îţi dau dovezi trupul tău, sufletul tău, când vezi că din toate părţile răsar roiuri de dovezi care propovăduiesc pronia Lui? Dar tu nu te îndoieşti! Tu crezi că Dumnezeu poartă de grijă lumii; tu eşti convins de aceasta. Nu mai iscodi dar, odată ce ştii bine că ai un Stăpân mai iubitor decât un tată, cu mai multă grijă decât o mamă, un Stăpân care te iubeşte mai cu foc decât se iubesc mirele şi mireasa; un Stăpân care socoteşte propria Lui odihnă mântuirea ta, şi de mântuirea ta Se bucură mai mult decât te bucuri tu când scapi de primejdie şi de moarte – şi asta a arătat-o cu Iona[52] –; un Stăpân, Care-ţi arată tot felul de dragoste, dragostea pe care o are tatăl pentru copii, mama pentru odraslele ei, vierul pentru vie, arhitectul pentru casa pe care o construieşte, mirele pentru mireasă, tânărul pentru fecioară; un Stăpân, Care vrea să depărteze de la tine răul tot atât de mult cât e de departe răsăritul de apus, cât e de înalt cerul de pământ – că şi aceasta ţi-am dovedit-o! –, dar, mai bine spus, nu numai atât, ci chiar cu mult mai mult, aşa precum am arătat când am vorbit despre acestea şi când am îndemnat să nu ne oprim numai la pilde, ci cu gândirea să depăşim pildele. Da, pentru că pronia lui Dumnezeu este netălmăcită, purtarea Lui de grijă neînţeleasă, bunătatea Lui nespusă, iubirea Lui de oameni, fără de urmă.

Cunoscându-le dar pe toate acelea pe care Dumnezeu le-a spus, le-a făcut şi le va face, să nu mai iscodim, să nu mai fim curioşi, să nu mai spunem: *Pentru ce aceasta? De ce e*

52. Cf. Iona 2, 3-11.

cealaltă? Nu-i oare o nebunie, nu-i oare cea mai mare prostie şi nesocotinţă să nu iscodeşti niciodată pe doctor când te taie, când te arde, când îţi dă doctorii amare, chiar de ar fi el sclav, iar tu, stăpânul, să stai liniştit, să suferi totul, ba să-i mai şi mulţumeşti că te-a tăiat, că ţi-a ars rana şi că ţi-a dat leacuri – şi asta cu un rezultat nesigur, căci mulţi doctori au omorât pe mulţi bolnavi –, şi să-i îngădui, cu multă supunere, să-ţi facă orice; nu-i iarăşi o nebunie să faci acelaşi lucru cu un corăbier, cu un arhitect şi cu oricare alt meseriaş – ba merg mai departe şi spun că socoteşti o ocară ca un neştiutor, un nepriceput să-l întrebe pe un meşter de pricina tuturor lucrurilor pe care le face –, dar să iscodeşti Înţelepciunea aceea nespusă, negrăită, tainică, neînţeleasă şi să cercetezi pentru ce s-a făcut cutare şi cutare lucru, şi aceasta când ştii bine că Înţelepciunea aceasta nu greşeşte niciodată, că bunătatea Lui este mare, că pronia Lui este negrăită, că toate cele ce ne face nouă duc la un sfârşit bun – numai dacă noi nu-i punem piedică –, şi că nu vrea să piardă pe nimeni, ci să-i mântuiască pe toţi? Nu-i oare cea mai mare nebunie să iscodeşti, chiar de la început şi îndată, pe Cel ce vrea şi poate să ne mântuiască pe toţi şi să nu aştepţi nici sfârşitul lucrurilor?

9

Dar mai cu seamă nu trebuie să iscodeşti nici începutul, nici sfârşitul. Iar dacă eşti atât de curios şi de iscoditor, aşteaptă sfârşitul şi uită-te unde duce totul şi nu te mai tulbura, nu te mai nelinişti de la început. Un om care nu ştie cum se topeşte aurul, dacă nu aşteaptă sfârşitul, socoteşte că se pierde aurul când vede la început că se topeşte, că e amestecat cu cenuşă şi paie. Tot aşa şi un om născut şi crescut pe mare: dacă ar fi strămutat dintr-odată pe uscat, el, care nu ştie nimic de plugărie, n-ar socoti oare că se pierde grâul şi nu l-ar osândi pe plugar când l-ar vedea

că scoate dintr-odată, împrăştie şi aruncă grâul pe care l-a strâns şi l-a păstrat în hambare sub cheie şi l-a ferit de umezeală, că îl pune în brazde călcate de toţi şi că nu numai nu-l fereşte de umezeală, ba îl şi acoperă cu lut şi apă stătută şi-l lasă fără paznic? Osânda însă nu se datorează firii lucrurilor, ci lipsei de experienţă şi neştiinţei celui ce a osândit, celui ce a pronunţat hotărârea îndată, de la început. Dacă ar fi aşteptat aria, dacă ar fi văzut holdele bogate şi secera ascuţită, dacă ar fi văzut că grâul împrăştiat, chiar lăsat fără paznic, că grâul care a putrezit şi s-a stricat, fiind acoperit cu pământ, a răsărit din pământ, s-a înmulţit, s-a făcut mai frumos la înfăţişare, şi-a lepădat haina cea veche, că stă drept, cu multă tărie, că în jurul lui stau un fel de străjeri, că are îmbrăcăminte, că tulpina i se ridică la înălţime, că-l încântă şi-l hrăneşte pe privitor şi-i aduce mare câştig, atunci are să se minuneze mai mult că grâul acela, pe care-l socotea sortit pieirii, a ajuns atât de bogat şi atât de frumos.

Şi tu dar, omule, nu iscodi, mai cu seamă, pe Stăpânul nostru de obşte al tuturor. Iar dacă eşti atât de iscoditor şi de îndrăzneţ că te sminteşte nebunia aceasta, aşteaptă cel puţin sfârşitul lucrurilor. Dacă plugarul aşteaptă toată iarna şi nu se uită la ce păţeşte grâul în timpul gerului, ci la cele de care are să se bucure, apoi cu atât mai vârtos şi tu este drept să aştepţi sfârşitul, când e vorba de Plugarul lumii şi al sufletelor noastre. Eu nu vorbesc numai de sfârşitul din lumea aceasta – de multe ori sfârşitul este şi aici –, ci de cel din veacul ce va să fie. Rânduiala acestor două vieţi duce la un singur scop: mântuirea şi fericirea noastră. Sunt despărţite aceste vieţi în timp, dar unite prin scop. După cum iarna e deosebită de vară, dar aceste două anotimpuri ale anului duc la un singur scop – creşterea roadelor, tot aşa şi cu lucrurile din viaţa noastră. Când vezi Biserica împrăştiată, îndurând cele mai grele nenorociri, când îi vezi izgoniţi şi biciuiţi pe bărbaţii ei străluciţi, iar pe întâi-stătătorul ei dus departe, nu te uita numai la aceasta, ci şi la

cele ce vor ieşi din acestea, la răsplăţile, premiile şi cununile. *"Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui"*, ne spune Domnul[53]. În vremea Vechiului Testament nu era cunoscută încă învăţătura despre înviere, şi fapta şi răsplata aveau loc în viaţa aceasta – în vremea Noului Testament nu se întâmplă totdeauna aşa, ci sunt cazuri când aici pe pământ sunt suferinţele, iar răsplata o aşteptăm după plecarea noastră de aici –; cu toate acestea, chiar dacă nu primeau răsplata aici pe pământ, oamenii aceştia din Vechiul Testament, care nu s-au bucurat de răsplată, pentru asta mai cu seamă sunt de admirat, că, deşi nu ştiau lămurit de învăţătura despre înviere, că, deşi vedeau că faptele sunt potrivnice făgăduinţelor lui Dumnezeu, totuşi nu se poticneau, nu se tulburau, nu se nelinişteau, ci se lăsau în voia proniei neînţelese a lui Dumnezeu; nu se sminteau cu nimic de cele potrivnice, ci aşteptau sfârşitul, ştiind că înţelepciunea lui Dumnezeu este bogată şi iscusită, dar, mai bine spus, chiar înainte de sfârşit, îndurau cu mulţumire tot ce se îndrăznea împotriva lor şi continuau să-L slăvească pe Dumnezeu, Care îngăduia să se întâmple acestea. Poate că nu vi se par clare cuvintele mele, de aceea voi încerca să le fac mai desluşite.

10

Avraam era bătrân şi mort, din pricina vârstei, pentru facerea de copii; ca să ajungă tată nu era mai bun decât un mort. Era dar dreptul bătrân, ba chiar foarte bătrân, şi trecuse de mult hotarele vârstei unei faceri de copii naturali; şi mai avea soţie şi pe Sarra, mai stearpă ca piatra. Şi acestuia Dumnezeu îi făgăduieşte că îl va face tată şi că mulţimea copiilor lui are să întreacă mulţimea stelelor[54]. Avraam însă, cu toate că erau atâtea piedici: ajunsese la adânci

53. Matei 10, 22.
54. Cf. Fac. 15, 5.

bătrâneţi, iar femeia lui era stearpă, şi din pricina vârstei, şi din pricina firii – că nu numai bătrâneţea o împiedica, ci şi stârpiciunea din fire; că şi la tinereţe îi fusese sterp pântecele; femeia era stearpă, de aceea şi Pavel, ca să arate asta, spunea: *"amorţirea pântecelui Sarrei"*[55]; n-a spus numai amorţirea Sarrei, ca să nu te gândeşti numai la vârsta ei, ci *"amorţirea pântecelui"*, care nu vine din pricina vârstei, ci din pricina firii; deci, după cum spuneam, cu toate că erau atâtea piedici, totuşi Avraam, cunoscând ce înseamnă făgăduinţa lui Dumnezeu, că este puternică şi bogată, că nu-i împiedicată nici de legile firii, nici de greutatea lucrurilor şi nici de altceva, ci se împlineşte prin cele potrivnice, iar Dumnezeu împlineşte ce a făgăduit, a primit cuvintele lui Dumnezeu şi a crezut în făgăduinţă; n-a îngăduit frământării gândurilor nici să se mişte, şi a socotit cuvintele lui Dumnezeu vrednice de credinţă, precum şi sunt; nu s-a întrebat dacă are putere Cel ce a făgăduit să-Şi împlinească făgăduinţa; nu s-a întrebat cum şi în ce chip avea să se facă asta, nu s-a întrebat pentru ce n-a făcut copii la tinereţe, ci la bătrâneţe, şi încă la o bătrâneţe atât de înaintată. De aceea şi Pavel, predicându-l cu strălucită voce, grăieşte aşa: *"...care mai presus de nădejde a crezut cu nădejde că va fi părinte a multor neamuri"*[56]. Ce înseamnă: *"mai presus de nădejde"*? Mai presus de nădejdea cea omenească, în nădejdea lui Dumnezeu, care biruie totul, care poate totul, care înfrânge totul. Şi a crezut bătrânul, cel sterp, omul care avea o femeie stearpă şi bătrână, nu numai că are să fie tată, ci chiar al atâtor neamuri, după cum i s-a spus: *"Aşa va fi sămânţa ta. Şi neslăbind în credinţă, nu s-a uitat la trupul lui amorţit, fiind de o sută de ani, nici la amorţirea pântecelui Sarrei; şi întru făgăduinţa lui Dumnezeu, nu s-a îndoit cu necredinţa, ci s-a întărit cu credinţa, dând slavă lui Dumnezeu şi fiind încredinţat că ceea ce i-a făgăduit poate să şi*

55. Rom. 4, 19.
56. Rom. 4, 18.

facă"[57]. Cu alte cuvinte grăiește așa: A sărit îndată și s-a desfăcut de slăbiciunea omenească, s-a urcat iute la înălțimea Celui ce a făcut făgăduința, s-a gândit la puterea Lui nespusă, pentru că știa bine că se vor împlini cele spuse. Și prin aceea, mai cu seamă, L-a slăvit pe Dumnezeu, că n-a iscodit, nici n-a cercetat cârtitor, ci s-a plecat puterii și înțelepciunii Lui celei mai presus de înțelegere și n-a pus deloc la îndoială cuvintele Lui. Vezi că mai cu seamă asta înseamnă să-L slăvești pe Dumnezeu, anume să te supui pururea proniei Lui neînțelese și înțelepciunii, și puterii Lui nespuse, să nu iscodești, să nu cercetezi cu necredință, să nu spui: Pentru ce aceasta? De ce cealaltă? Cum va fi aceasta? Lucru minunat la Avraam n-a fost numai ceea ce a spus, ci și aceea că nu s-a poticnit nici atunci când Dumnezeu, după ce-i făcuse făgăduința, aceea, i-a poruncit să-l jertfească pe fiul său, pe cel unul-născut, pe cel adevărat. Și doar erau multe lucruri care puteau să-l smintească pe un om care nu era cu mintea trează, care nu se uita cu luare-aminte la cele din jurul lui. Mai întâi, însăși porunca, anume ca Dumnezeu să primească astfel de jertfe și să poruncească părinților să fie ucigașii propriilor copii; să poruncească părinților să pună capăt vieții copiilor printr-o moarte silnică, să-i dea morții înainte de vreme, să fie ei ucigașii propriilor copii; să fie umplut cu astfel de sânge altarul Lui, să înarmeze dreapta părintelui împotriva fiului său unul-născut, și dreptul să ajungă mai rău ca ucigașii. Apoi, glasul sângelui care se tulbura și se răzvrătea nu numai pentru că era tată, ci pentru că era și iubitor, tatăi unui astfel de copil, copil adevărat și unic-născut, frumos la vedere, frumos la suflet. Că era în floarea vârstei și în floarea virtuții și strălucea atunci printr-o îndoită frumusețe, și sufletească, și trupească. Iar dragostea tatălui pentru copil crește și mai mult prin aceea că i-a fost dat mai presus de nădejde. Știți cât de iubiți sunt copiii

57. Rom. 4, 18-21.

dăruiți mai presus de nădejde și împotriva oricărei așteptări, și nu după legea firii, cum fusese Isaac. În afară de toate acestea, ceea ce, mai cu seamă, ar fi fost în stare să-l smintească era făgăduința; căci era potrivnică ei porunca. Făgăduința era aceasta: *"Așa va fi sămânța ta; ca stelele cerului"*[58]; porunca: să piardă pe fiul cel unul-născut, pe cel ce avea să umple cu fiii lui toată lumea, pe acela să-l dea morții și unei ucideri groaznice. Dar nici așa dreptul acela nu s-a poticnit, nu s-a tulburat, nici n-a încercat simțămintele pe care le-ar încerca unul din oamenii fără judecată, care se târăsc pe jos. Nu și-a spus: "Ce înseamnă asta? Am fost înșelați, am fost amăgiți! Poruncă a lui Dumnezeu este aceasta? Doamne ferește! Nu cred! E cu neputință să mă facă ucigașul copilului meu, să-mi înroșesc cu un sânge ca acesta dreapta mea! Cum se va împlini făgăduința? De tai rădăcina, de unde ramurile, de unde roadele? De sec izvorul, de unde râurile? De ucid copilul, de unde mulțimea de urmași care să egaleze mulțimea stelelor? Pentru ce mi-a făgăduit unele, și acum îmi poruncește altele?". Avraam n-a grăit așa, nici n-a gândit așa. Ci, iarăși, și-a găsit scăparea în puterea Celui ce i-a făgăduit, în Puterea cea nespusă, iscusită și bogată, care strălucește prin cele contrarii, care e mai presus de legile firii, mai puternică decât orice, care nu are potrivnic. Și porunca aceasta a dus-o cu multă încredințare la sfârșit; și-a junghiat fiul, și-a înroșit cu sânge dreapta, și-a înroșit sabia, a dus sabia la gâtul copilului. E drept, n-a făcut-o cu fapta, dar cu voința a împlinit toate acestea. De aceea și Moise, minunându-se de el, grăiește așa: *"Și a fost că după cuvintele acestea, Dumnezeu a ispitit pe Avraam și i-a spus lui: Ia pe fiul tău cel dorit, pe care l-ai iubit, pe Isaac, și suie-l pe el pe unul din munții pe care ți-l voi spune"*[59]. Sunt oare acestea cuvintele făgăduinței, făgăduinței aceleia care spunea că va fi tată a mulțime de urmași,

58. Fac. 15, 5.
59. Fac. 22, 1-2.

că va fi sămânța lui ca stelele cerului? Şi iată că, după aceste cuvinte, când a auzit porunca să-şi junghie fiul, a primit să ucidă şi să-l jertfească pe cel ce avea să fie tatăl unei mulțimi atât de mari, a primit să-l piardă şi să-l aducă jertfă lui Dumnezeu. Pavel se minunează iarăşi de el, şi de aceea îl încununează şi-l predică, zicând: *"Prin credință l-a adus Avraam pe Isaac jertfă când a fost ispitit"*[60]. Apoi, ca să arate ce lucru mare a făcut şi câtă credință a arătat, a adăugat: *"Şi pe cel unul-născut l-a adus jertfă el, cel care primise făgăduințele"*[61]. Cu alte cuvinte, spune aşa: "Nu se poate spune că avea doi fii adevărați şi că se aştepta ca, dacă va pierde unul, are să fie prin celălalt tatăl acelei mulțimi de urmaşi, ci avea doar unul, şi numai de el depindea făgăduința. Şi totuşi, pe acesta a primit să-l jertfească; şi, după cum la naşterea lui nu i-au fost piedică pentru credință nici bătrânețea lui înaintată şi nici stârpiciunea firească a femeii, tot aşa nici acum credința lui nu i-a fost împiedicată de moartea fiului".

Pune față în față acestea cu cele ce se petrec acum, şi-ți vei vedea micimea ta de suflet, vei vedea puținătatea de credință a celor ce se smintesc, şi vei cunoaşte bine că sminteala nu-ți vine deloc din altă parte decât de acolo că nu te pleci purtării de grijă neînțelese a lui Dumnezeu, ci cauți la tot pasul chipul rânduielilor lui Dumnezeu, cauți pricina celor ce se întâmplă şi iscodeşti fiecare lucru. Dacă ar fi făcut aşa Avraam, ar fi şchiopătat în credință. Dar n-a făcut aceasta; de aceea a şi strălucit şi a dobândit toate făgăduințele. Nu s-a poticnit nici din pricina bătrâneții, nici din pricina poruncii de mai târziu; nici n-a socotit porunca o piedică a făgăduinței, nici n-a socotit că jertfirea fiului său desființează făgăduința, nici nu şi-a pierdut nădejdea în făgăduință, chiar când mergea spre desființarea făgăduinței. Nu-mi spune mie că Dumnezeu nu l-a lăsat să ducă la

60. Evr. 11, 17.
61. Evr. 11, 17.

sfârşit porunca, nici să se mânjească mâna dreptului cu sânge; ci uită-te la aceea că dreptul nu ştia de asta, nu ştia că are să-şi primească viu fiul, că are să se întoarcă acasă cu el, ci gândul şi voinţa lui erau îndreptate cu totul spre junghierea fiului său. De aceea este strigat din cer de două ori. Nu i-a zis atât: *"Avraame"*, ci: *"Avraame, Avraame"*. Dumnezeu îl strigă de două ori, ca să-i oprească şi să-i împiedice voinţa pornită spre jertfirea fiului său. Atât era de adâncit în împlinirea poruncii. Ai văzut că a împlinit totul cu voinţa şi că porunca nu l-a smintit deloc? Pricina? Pentru că nu a iscodit rânduielile lui Dumnezeu.

Dar de Iosif, ce ai să-mi spui? Nu s-a întâmplat şi cu el la fel? Şi lui i-a făcut Dumnezeu o mare făgăduinţă, iar faptele ce i se întâmplau în viaţă erau potrivnice făgăduinţei. În vis i s-a făgăduit că i se vor închina fraţii lui. O îndoită vedenie i-a spus asta: şi stelele, şi snopii; dar faptele de mai târziu erau potrivnice vedeniilor. Tocmai vedeniile au dezlănţuit război cumplit împotriva lui, chiar în casa părintească; cei care fuseseră născuţi de acelaşi pântece au sfărâmat legile rudeniei, au rupt legăturile dragostei frăţeşti, au călcat în picioare glasul sângelui şi, din pricina acelor vedenii, au ajuns vrăjmaşi şi duşmani mai sălbatici decât lupii. Aşa îl atacau în fiecare zi, cum atacă nişte fiare sălbatice un miel prins la mijloc. Tatăl războiului acestuia era invidia nesocotită şi nedreaptă. Fraţii, fierbând de mânie, suflau în fiecare zi ucidere; uciderea aprindea cuptorul acesta şi aţâţa flacăra. Şi, pentru că nu puteau să-i facă deocamdată nici un rău, căci era în casă şi trăia cu părinţii, îi atacă bunul lui nume, îi fac o faimă proastă, răspândesc despre el cuvinte rele, vrând cu asta să surpe dragostea ce i-o purta tatăl, ca să-l poată doborî mai uşor. Mai târziu l-au prins departe de ochii părinteşti; l-au găsit în pustie când le aducea mâncare, când venise la ei; n-au preţuit pricina venirii lui, nu s-au ruşinat de masa frăţească, ci şi-au ascuţit săbiile, s-au pregătit să-l ucidă şi cu toţii au ajuns ucigaşi de

frate, fără să-i poată aduce celui pe care voiau să-l ucidă o vină cât de mică, ci îl invidiau, îl duşmăneau şi-l huleau tocmai pentru acele fapte pentru care ar fi trebuit să-l laude şi să-l încununeze. Cu toate acestea, Iosif nu i-a urât, ci le arăta dragoste frăţească, deşi îl urau atâta. Dar fraţii tot căutau să-l omoare. Şi în ceea ce-i priveşte, l-au şi omorât; şi-au mânjit mâinile cu sânge, au dus la sfârşit uciderea de frate. Dar nespusa înţelepciune a lui Dumnezeu, care găseşte ieşire în cele fără de ieşire, l-a smuls din mâinile lor blestemate, chiar când îl aruncaseră în groapă, chiar când erau să-l omoare[62]. Unul dintre fraţi i-a sfătuit să nu săvârşească acel omor grozav; şi Dumnezeu i-a înduplecat şi a oprit uciderea. Duşmănia lor, însă, nu s-a oprit aici, ci a mers tot mai departe. Da, au fost împiedicaţi şi nu l-au omorât; dar mânia lor clocotea încă, furia lor era în floare, furtuna patimii lor era mare; şi în altă parte şi-au slobozit mânia. Aceşti fraţi cruzi, sălbatici şi nemiloşi l-au dezbrăcat de haine, l-au legat şi l-au aruncat în groapă, apoi s-au desfătat cu bucatele aduse de el. Iosif era în groapă, în primejdie de moarte, iar ei beau şi chefuiau. Şi nu s-a oprit nici aici nebunia lor. Când au întâlnit nişte barbari din ţări îndepărtate că se pogoară în Egipt, l-au luat pe fratele lor şi l-au dat acelora; i-au găsit cu asta o altă moarte, mai îndelungată, mai cumplită şi plină de multă suferinţă. Era tânăr, foarte tânăr; fusese crescut în deplină libertate în casa părintească; nu ştia ce-i sclavia şi răul sclaviei. Gândiţi-vă ce s-a petrecut în sufletul lui când s-a văzut din liber sclav, din cetăţean, străin, când s-a văzut că îndură robia cea mai grea! Nu numai robia! S-a văzut smuls de la sânul tatălui şi mamei lui, despărţit de toţi cunoscuţii, gol, străin, fără casă, fără patrie, dat, prin legea robiei, unor mâini barbare. Ce nu era în stare să-l tulbure? Totul se petrecuse dintr-odată, pe neaşteptate, pe negândite; nenorocirea era mare, venise de la fraţi, de la nişte fraţi iubiţi, cărora nu le făcuse nici un

62. Cf. Fac. 37, 24.

rău, mare sau mic, ba, mai bine spus, le făcuse chiar bine. Nimic din toate acestea nu l-a tulburat. Şi a fost dus de negustorii aceia în Egipt. Acolo a schimbat o robie cu altă robie. Că şi acolo a ajuns iar rob. Locuia evreul într-o casă barbară, şi era rob el, copilul de bun neam, el, care avea o îndoită libertate, şi trupească, şi sufletească. Nici asta nu l-a tulburat, nici nu s-a poticnit în faţa celor întâmplate, când se gândea că acestea sunt potrivnice celor făgăduite în vedeniile din vis. Nici nu s-a întrebat: De ce se întâmplă acestea? Ucigaşii de frate, lupii, fiarele stau în casa părintească şi se desfătează, deşi săvârşiseră nedreptatea asta; iar el, care era aşteptat să le fie împărat, e rob, sclav, vândut în ţară străină şi îndură cele mai cumplite necazuri. Nu numai că nu împărăţeşte peste ei, dar a ajuns şi robul lor şi au venit peste el, dimpotrivă, fapte potrivnice făgăduinţelor. Nu numai că n-a dobândit atunci împărăţia, ci a pierdut şi patria, şi libertatea, şi părinţii. Şi nu s-au oprit nici aici necazurile lui, ci s-a deschis înaintea lui o altă groapă, mai adâncă, iarăşi aducătoare de moarte şi junghiere; moarte de ocară şi junghiere plină de ruşine. Stăpâna lui se uita la dânsul cu ochi poftitori; a fost prinsă de frumuseţea tânărului, a fost subjugată de chipul lui frumos; şi ea a început să ţească viclenii şi curse. Pretutindeni întindea laţurile desfrânării; căuta în fiecare zi să-l prindă în mreaja ei pe tânăr, să-l arunce în groapa desfrânării şi să-l dea unei morţi fără de moarte. În fiecare zi ieşea stăpâna la această vânătoare, aţâţată de patimă şi întrarmată în fiecare zi de această dragoste plină de păcat. Prinzându-l odată singur, l-a tras cu sila în patul ei cel desfrânat, şi-l silea să strice casa altuia, şi încerca să-i pângărească fecioria. Şi totuşi, nici acum n-a suferit vreun rău dreptul acela. Cu multă uşurinţă a înfrânat şi tirania poftei, şi tulburările tinereţii, şi cursele unei femei destrăbălate, şi asalturile stăpânei, şi sângele tânăr, şi toate câte se pot presupune că vin din apropierea de o femeie ca aceea, de la chipul ei, de la nebunia ei. Ca un vultur şi-a

întins la înălţime aripile, şi-a dezbrăcat haina şi a lăsat-o în mâinile cele desfrânate, a ieşit fără haină, dar îmbrăcat cu haina strălucitoare a curăţiei trupeşti şi sufleteşti, mai frumoasă chiar decât purpura împărătească. Asta a ascuţit iarăşi sabia împotriva lui, a pus la cale moartea lui, a ridicat valuri mai mari împotriva lui, iar nebunia femeii a aprins un foc mai cumplit decât cel din cuptorul Babilonului. Pofta femeii crescuse şi mai mult, iar mânia ei, altă patimă cumplită foarte, a tăbărât asupra lui cu mare sălbăticie: vedea înaintea ochilor moartea lui, alerga la sabie, căuta cea mai nelegiuită moarte, se grăbea să-l piardă pe atletul curăţiei trupeşti şi sufleteşti, pe atletul înfrânării şi ai răbdării. S-a dus degrabă la bărbatul ei, i-a spus cele întâmplate, dar nu cum s-au petrecut în adevăr, ci cum urzit ea drama calomniei, şi l-a convins pe judecător după cum a voit; ea singură l-a învinuit şi cerea răzbunare pentru ocara adusă. Pentru dovedirea spuselor ei, a adus cu mâinile ei necurate haina acelui tânăr nevinovat[63]. Judecătorul nedrept nu l-a adus înaintea judecăţii pe cel învinuit, nu i-a dat cuvânt de apărare, ci l-a osândit pe cel ce nu văzuse judecata, ca şi cum ar fi fost prins asupra faptului, ca şi cum ar fi fost dovedit, ca şi cum ar fi săvârşit desăvârşit adulterul. L-a osândit, l-a întemniţat şi l-a pus în lanţuri. Şi cel ce-şi împletise atâtea cununi de virtute era în închisoare alături de şarlatani, de jefuitorii de morminte, de ucigaşi, de cei mai mari făcători de rele. Totuşi nici acestea toate nu l-au tulburat pe Iosif. Un ait întemniţat, care păcătuise împotriva împăratului, fusese eliberat[64]; Iosif însă a rămas mai departe în temniţă vreme îndelungată, pentru nişte fapte pentru care ar fi trebuit să fie lăudat şi încununat, suferind groaznică pedeapsă. Şi nici aşa nu s-a tulburat, nu s-a poticnit, nici n-a spus: "Ce înseamnă asta? Pentru ce aceasta? Eu, care trebuia să împărăţesc peste fraţii mei, nu numai că n-am do-

63. Cf. Fac. 39, 18.
64. Cf. Fac. 40, 21.

bândit această cinste, dar mi-am pierdut şi patria, şi casa, şi părinţii, şi libertatea, şi tihna. Am fost pierdut de cei ce trebuiau să se închine mie. După ce am fost dat junghierii, am fost vândut, am ajuns rob barbarilor şi am schimbat mereu stăpânii. Şi nenorocirile mele nu s-au oprit aici, ci pretutindeni prăpăstii şi stânci pline de primejdii. După duşmănia fraţilor mei şi după punerea la cale a uciderii mele, după întâia şi a doua robie, s-a plănuit iarăşi uciderea mea; şi a urmat o calomnie mai rea ca cea dintâi: curse, atacuri, judecată nedreaptă şi învinuire plină de multă ruşine, zămislitoare de ucidere. Nici nu mi s-a dat cuvânt ca să mă apăr; am fost aruncat în temniţă, aşa, la întâmplare, şi pus în lanţuri la un loc cu desfrânaţii, cu ucigaşii şi cu cei mai mari făcători de rele. Marele paharnic a scăpat de lanţuri şi de temniţă; iar eu, după slobozirea aceluia, nu pot să mă bucur nici de puţină tihnă. Aceluia i s-a împlinit visul, aşa cum i l-am tălmăcit, iar eu sufăr cele mai cumplite rele. Acestea mi-au prevestit vedeniile acelea? Acestea, numărul stelelor? Acestea, snopurile? Unde sunt făgăduinţele? Unde sunt bunătăţile? Am fost oare înşelat? Am fost oare amăgit? Cum mi se vor mai închina fraţii mei mie, unui rob, unui sclav, unui întemniţat, unui om despre care se crede că a stricat casa altuia, unui om în primejdie de moarte, mie, care sunt atât de departe de ei? S-au dus toate visele! Au pierit toate făgăduinţele!". Dar Iosif n-a grăit, nici n-a gândit aşa. El aştepta sfârşitul, cunoscând că înţelepciunea lui Dumnezeu este bogată şi desăvârşită. Nu numai că nu s-a poticnit, ci, dimpotrivă, se lăuda şi se împodobea cu cele ce i se întâmplau.

Ce ai să-mi spui de David? N-a îndurat oare cele mai mari necazuri după ce a fost uns împărat, după ce, prin hotărârea lui Dumnezeu, a luat sceptrul poporului evreu, după ce a câştigat acea strălucită victorie împotriva barbarului? Nu i s-a dus oare război, n-a uneltit Saul împotriva lui, n-a fost în primejdie de moarte, n-a fost trimis în lupte

pline de primejdii, nu era izgonit mereu în pustie, n-a fost hoinar, fugar, fără patrie, fără casă, surghiunit? Dar pentru ce să lungesc vorba? La sfârşit şi-a pierdut patria şi toată ţara lui, a trăit între barbarii cu care purtase război şi care-i erau duşmani şi a dus o viaţă mai crudă ca robia; îi lipsea până şi hrana cea de toate zilele. Şi toate acestea le-a suferit după ce venise la el Samuel, după ce-l unsese cu untdelemn sfinţit, după ce-i făgăduise împărăţia, după ce luase în mâini sceptrul, după ce primise diadema, după ce-l numise Dumnezeu împărat, şi hotărâse să fie împărat. Cu toate acestea, David nu s-a smintit din pricina relelor ce veneau peste el. N-a spus nici el: "Ce înseamnă asta? Eu, împăratul, care ar fi trebuit să mă bucur de o putere atât de mare, nu pot să am nici siguranţa unui om de rând, ci am ajuns hoinar, fugar, fără de patrie, fără casă şi surghiunit? Am ajuns într-o ţară barbară şi sunt lipsit şi de hrana cea de toate zilele; în fiecare zi mă pândeşte primejdie de moarte. Unde sunt făgăduinţele împărăţiei? Unde sunt făgăduinţele acelei puteri?". David însă n-a grăit, nici n-a gândit aşa! Nu s-a poticnit în faţa celor ce i se întâmplau, ci a aşteptat şi el sfârşitul făgăduinţelor.

Poţi să-ţi dau şi alte pilde, de mii şi mii de oameni care au căzut în grele cumpene, dar nu s-au tulburat, ci credeau cu tărie în cele spuse lor de Dumnezeu, cu toate că cele ce li se întâmplau erau potrivnice făgăduinţelor, şi, prin răbdarea aceasta prea frumoasă a lor, au cules acele strălucite cununi.

Şi tu dar, iubite, aşteaptă şi tu sfârşitul! Şi ţi se va împlini fie aici, fie în veacul ce va să fie. Pleacă-te pururea proniei neînţelese a lui Dumnezeu şi nu spune: cum se vor îndrepta atâtea rele şi necazuri ce vin peste mine? Nici nu iscodi chipul în care Dumnezeu face minuni.

11

Nici drepţii cei de demult n-au întrebat: "Cum şi în ce chip vor fi acestea?". Cu toate că vedeau că totul duce la deznădejde după judecata omenească, totuşi ei nu se tulburau, nici nu se neliniştesc, ci îndurau totul cu bărbăţie, având dovadă prea mare a împlinirii bunătăţilor făgăduite puterea Celui ce făgăduise; de aceea, nu cădeau în deznădejde din pricina potrivniciei celor întâmplate. Ştiau bine că Dumnezeu, fiind atotputernic şi înţelept, va putea, chiar când lucrurile par a duce la deznădejde, să le facă mai bune decât înainte şi să ducă la bun sfârşit, cu multă uşurinţă, cele făgăduite.

Şi tu dar, iubite, de iau sfârşit necazurile taie în viaţa aceasta, slăveşte-L pe Dumnezeu; de-ţi petreci viaţa în necazuri, şi aşa mulţumeşte-I Lui. Nu te poticni, ştiind bine că pronia lui Dumnezeu cea nemărginită nu se poate tălmăci şi că, negreşit, toate vor lua sfârşitul cuvenit, fie în viaţa aceasta, fie în cea viitoare. Iar dacă cineva se nelinişteşte când aude de viaţa viitoare şi e grăbit să vadă aici pe pământ întâmplându-se aceasta, aceluia îi vom spune că adevărata viaţă şi lucrurile cele trainice acolo ne aşteaptă. Cele de aici, drum; cele de acolo, patrie. Cele de aici se aseamănă cu florile de primăvară, cele de acolo, cu stânci neclintite. Acolo cununi şi răsplăţi care nu au sfârşit, acolo plată şi premii, acolo chinuri şi pedepse de nesuferit pentru cei ce săvârşesc răul.

– Dar ce vei spune despre cei care se poticnesc în faţa acestor pietre de sminteală?, ai putea să mă întrebi.

– Dar tu pentru ce nu-mi vorbeşti de cei ce au strălucit mai mult datorită acestor pricini de sminteală şi mi-i dai ca pildă pe cei ce au mască de evlavie şi sunt daţi în vileag acum? Nu vezi că aurul rămâne curat, iar plumbul e dat în vileag? Nu vezi că paiele se despart de grâu, lupii de oi, cei făţarnici de cei cu viaţă cu adevărat credincioasă? Când vezi dar că aceştia se poticnesc, gândeşte-te la cei ce ră-

mân tari în credinţă. Unii au căzut, dar au rămas în picioare cu mult mai mulţi, şi şi-au strâns loruşi mai mare răsplată, nefiind doborâţi nici de puterea duşmanilor, nici de vitregia vremurilor. Cei ce se poticnesc să se învinuiască dar pe ei înşişi. Că şi cei trei tineri au păzit cu multă scumpătate legea, deşi au fost smulşi de lângă preoţi, de lângă templu, de lângă jertfelnic şi de lângă toată purtarea de grijă ce le-o dădea legea, deşi erau robi într-o ţară barbară. Daniel, la fel, şi mulţi alţii. Unii au fost duşi în robie, dar n-au călcat deloc legea, alţii, deşi au rămas acasă şi s-au bucurat de toate bunătăţile patriei, au călcat legea şi au fost osândiţi.

12

Iar dacă ai întreba pentru care pricină au fost îngăduite acestea, dacă nu le-ai pune pe seama pricinilor tainice ale rânduielilor lui Dumnezeu, ci te-ai gândi să iscodeşti mereu totul, apoi, mergând tot aşa, ai ajunge să rămâi nedumerit şi de alte multe lucruri, ca de pildă: Pentru ce au fost lăsate ereziile? Pentru ce diavolul, pentru ce demonii, pentru ce oamenii răi? Pentru ce i-au doborât pe mulţi? Şi culmea tuturor acestora, pentru ce vine Antihrist, care are atâta putere de a înşela, încât Hristos a spus că va face aşa ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi[65]? Dar pe acestea nu trebuie să le cercetăm, ci să le lăsăm pe seama înţelepciunii celei mai presus de înţelegere a lui Dumnezeu. Omul tare în credinţă şi viteaz nu-i vătămat de nimic, de-ar năvăli asupra lui valuri nenumărate şi de l-ar lovi furtuni fără de număr; dimpotrivă, ajunge şi mai puternic; omul slab, însă, bicisnic şi fricos adesea cade chiar când nu-i lovit. Iar dacă vrei să ştii şi pricina acestora, ascultă (care este) convingerea mea. Sunt şi alte multe pricini pe care le ştie Cel ce rânduieşte în felurite chipuri viaţa noastră. Pri-

65. Cf. Matei 24, 24.

cina pe care o știu eu este aceasta. Eu sunt convins că smintelile acestea sunt lăsate ca să nu se micșoreze răsplățile celor vrednici. Pricina aceasta a arătat-o Dumnezeu când a vorbit cu Iov: *"Crezi tu oare că am vorbit cu tine numai pentru ca să te arăți drept?"*[66]. Iar Pavel spune: *"Trebuie să fie și erezii între voi, ca să se învedereze cei încercați dintre voi"*[67]. Când auzi cuvintele: *"Trebuie să fie erezii"*, să nu socotești că aceste cuvinte sunt o poruncă, o lege – Doamne ferește! Nu, prin ele se arată viitorul și folosul ce-l vor avea de aici cei veghetori. Atunci se va vădi mai mult virtutea voastră, spune Pavel, când veți rămâne neînșelați de erezii. În afară de aceasta, cei răi au fost lăsați și pentru o altă pricină. Dacă ar fi fost luați din lume mai înainte de sfârșitul lor, ar fi fost lipsiți de folosul ce l-ar fi avut din convertirea lor. Așa s-a mântuit Pavel, așa tâlharul, așa desfrânata, așa vameșul, așa alții mulți. Dacă ar fi fost luați din lume înainte de convertirea lor, nici unul dintre ei nu s-ar fi mântuit.

Pentru Antihrist Pavel dă și altă pricină.

– Care-i aceasta?

– Ca să le ia și prin aceasta iudeilor orice cuvânt de apărare. Ce iertare mai pot avea când au să creadă în Antihrist ei, care nu L-au primit pe Hristos? De aceea spune Pavel: *"Ca să fie osândiți toți cei ce n-au crezut adevărului,* adică lui Hristos, *ci le-a plăcut nedreptatea"*[68], adică Antihristul. Iudeii spuneau că de aceea nu cred în Hristos, pentru că spune că este Dumnezeu: *"Pentru aceasta aruncăm cu pietre în Tine, pentru că Tu, om fiind, Te faci pe Sineți Dumnezeu"*[69]. Și doar Îl auziseră pe Hristos spunând că Se supune Tatălui, că a venit cu voința Aceluia; le dovedise doar în multe rânduri adevărul acesta. Ce vor mai putea spune iudeii când îl vor primi pe Antihrist, care va spune

66. Iov 40, 2.
67. 1 Cor. 11, 19.
68. 2 Tes. 2, 12.
69. Ioan 10, 33.

despre el că este dumnezeu, nu va aminti de Tatăi şi va face lucruri potrivnice Tatălui? Hristos, mustrându-i pentru aceasta pe iudei, le spunea mai dinainte, grăindu-le aşa: *"Eu am venit în numele Tatălui Meu, şi nu Mă primiţi; de va veni altul în numele său, pe acela îl veţi primi!"*[70]. Pentru asta a lăsat Dumnezeu pe pământ pricini de sminteală.

Dacă tu îmi vorbeşti despre cei ce se vor sminti din pricina aceasta, eu ţi-i voi arăta pe cei care au strălucit mai mult tocmai datorită acestor pricini de sminteală. Îţi voi spune iarăşi ce-ţi spuneam mai înainte: Nu trebuie, din pricina neatenţiei şi trândăviei altora, să li se micşoreze răsplata celor ce pot să fie cu mintea trează, celor ce pot să privegheze, celor ce pot să-şi împletească nenumărate cununi. Aceştia ar fi fost păgubiţi dacă nu li se dădea prilejul să lupte. Ceilalţi, cei vătămaţi de pe urma smintelilor din lume, nu trebuie să pună în sarcina nimănui căderile lor, decât în sarcina lor; ei sunt osândiţi tocmai de cei care nu numai că nu s-au poticnit, ci, dimpotrivă, datorită smintelilor din lume au ajuns şi mai străluciţi şi mai puternici.

13

Te întreb, ce preoţi a avut Avraam? Ce dascăli? Ce cateheză? Ce povaţă? Ce sfat? Pe vremea aceea nu erau nici scrieri, nici lege, nici profeţi; nimic din toate acestea! El călătorea pe o mare nestrăbătută, mergea pe o cale nebătută, şi asta când se trăgea dintr-o casă necredincioasă şi dintr-un tată necredincios. Acestea nu l-au vătămat cu nimic. Dimpotrivă, virtutea lui a strălucit atât cât va străluci mai târziu, după multă vreme, după profeţi, după darea legii, după învăţătura înaltă pe care avea s-o dea Hristos oamenilor prin semne şi minuni; Avraam a luat-o înaintea tuturor acestora şi a arătat, prin fapte, dragoste adevărată şi caldă, dispreţ faţă de averi, grijă pentru cei din aceeaşi seminţie;

70. Ioan 5, 43.

Avraam a călcat în picioare mândria, a îndepărtat de lângă el viaţa trândavă şi stricată, şi a dus o viaţă mai îmbunătăţită decât monahii care populează acum vârfurile munţilor. Nici casă nu avea, ci umbra frunzelor îi era dreptului acoperiş şi adăpost; nici nu era zăbavnic în primirea de străini, pentru că era străin, ci el, străinul, îi primea pe străini în ţară străină; în miezul zilei îi primea mereu pe călători şi-i omenea. Tot lucrul acesta îl ducea la bun sfârşit el, cu mâinile lui; şi o lua ca tovarăş, la această bună neguţătorie, şi pe femeia lui. Ce n-a făcut Avraam pentru nepotul său, cu toate că acesta nu se purtase cum se cuvenea cu unchiul său, ci a sărit şi a luat pământul cel mai bun când i s-a dat să aleagă?[71] Nu şi-a vărsat Avraam pentru Lot sângele său? N-a înarmat toate slugile sale? Nu s-a vârât în primejdie vădită?[72] Când i s-a poruncit să-şi lase casa şi să plece în pământ străin, n-a ascultat oare îndată şi şi-a lăsat patria, prietenii, rudele, supunându-se poruncii Celui ce-i poruncise?[73] A părăsit cele ce-i stăteau în faţă şi-i erau cunoscute, şi s-a dus la cele necunoscute, cu mult mai limpezi pentru el decât cele cunoscute, pentru făgăduinţa ce i-o făcuse Dumnezeu, semn al unei puternice credinţe. Mai târziu, când a venit foametea, a trebuit iarăşi să se mute; dar nu s-a tulburat, nici nu s-a neliniştit, ci a arătat aceeaşi ascultare, înţelepciune şi răbdare; s-a pogorât în Egipt şi, supunându-se poruncii lui Dumnezeu, a lăsat să i se ia femeia, a văzut-o batjocorită când a sosit în Egipt. Acolo a îndurat suferinţe mai groaznice decât moartea, că era lovit în ce avea el mai scump. Spune-mi, rogu-te, poate fi ceva mai cumplit decât să-ţi vezi femeia, cu care eşti legat prin legea căsătoriei, răpită de mâini desfrânate de barbar, dusă în curtea împărătească şi batjocorită[74], după ce ai făcut atâtea fapte de virtute? E drept, nu s-a întâmplat asta, dar Avraam se aştepta la aşa ceva. Pe toate le-a îndurat cu băr-

71. Cf. Fac. 13, 5-13.
72. Cf. Fac. 14, 1-16.
73. Cf. Fac. 12, 1-4.
74. Cf. Fac. 12, 14-20.

băţie, nici nenorocirile nu l-au doborât, şi nici bucuriile nu l-au îngâmfat. La fel îi era sufletul şi gândirea şi în vremuri bune, şi în vremuri rele. Ce poţi spune despre el mai departe? Când i s-a făgăduit un fiu, nu ridicau, oare, gândurile mii şi mii de piedici în sufletul său? Pe toate acelea le-a potolit; şi, stârpind tulburarea lor, a strălucit prin credinţă. Când i s-a poruncit să jertfească fiul, nu s-a suit, oare, în munte în grabă mare, ca şi cum se ducea să-l însoare? Ca şi cum ar fi ieşit aproape din firea sa, ca şi cum ar fi încetat de a mai fi om, a adus jertfa aceea nouă şi străină şi singur, numai el, a dus lupta, şi n-a făcut părtaş la ea pe nimeni, nici pe femeie, nici pe slugă. Ştia, ştia bine cât e de înălţată stânca, cât e de mare porunca, cât e de crâncenă lupta. De aceea, s-a hotărât să facă numai el singur drumul acesta! A alergat, a luptat, a fost încununat şi a fost strigat învingător. Care preot l-a învăţat pe Avraam acestea? Care dascăl? Care profet? Nici unul! Dar pentru că a avut suflet recunoscător şi plin de socotinţă, i-a fost îndestulător la toate.

Ce ai să spui apoi de Noe? Ce preot a avut? Ce dascăl? Ce învăţător? Când toată lume era stricată de răutate, numai el singur mergea pe calea cea dreaptă, numai el păzea virtutea; şi atât a strălucit, încât în potopul ce cuprinsese lumea s-a mântuit pe el şi, datorită virtuţii lui, a smuls şi pe alţii din primejdiile ce-i ameninţau. De unde a ajuns drept? De unde desăvârşit? Ce preot sau dascăl a avut şi acesta? Nu poţi numi nici măcar pe unul. Fiul acestuia însă, deşi a avut necontenit în casă dascăl virtutea tatălui, deşi a avut parte de învăţătură, şi cu cuvântul, şi cu fapta, deşi a văzut sfârşitul lucrurilor, deşi l-a povăţuit şi nenorocirea, şi mântuirea din potop, s-a purtat rău cu tatăl său, şi-a bătut joc de goliciunea părintelui său şi a dat-o în vileag[75]. Vezi că pretutindeni e nevoie de suflet plin de socotinţă?

Ce poţi să-mi spui de Iov? Ce profeţi a ascultat? De care învăţătură a avut parte? De nici una! Şi acesta, cu toate că n-a avut parte nici de una, nici de alta, a săvârşit, cu toată

75. Cf. Fac. 9, 22-23.

scumpătatea, tot felul de virtuți. Toate averile lui erau de obște celor nevoiași; și nu numai averile, ci și trupul lui. În casa lui îi primea pe călători; și mai mult a acelora era casa decât a stăpânului. Cu tăria trupului lui apăra pe cei nedreptățiți, iar cu priceperea limbii lui și cu înțelepciunea lui închidea gurile celor ce făceau nedreptate. În toate faptele și vorbele lui strălucea viețuirea evanghelică. Iată! Hristos a spus: *"Fericiți cei săraci cu duhul"*[76]. Porunca aceasta a împlinit-o Iov cu fapta. *"Am trecut eu oare cu vederea dreptul slugii sau al slujnicii când se judecau cu mine? Că ce voi face când mă va cerceta Domnul? Oare cum am fost eu făcut în pântece, n-au fost făcuți și ei? La fel am fost în pântece"*[77]. Hristos a spus: *"Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul"*[78]. Cine a fost mai blând ca Iov, de care slugile spuneau: *"Cine ne-ar da nouă din cărnurile lui, ca să ne săturăm?"*[79]. Atât de mult își iubea slugile. *"Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia"*[80], a spus Hristos. Iov nu era lipsit nici de această virtute. Ascultă ce spune: *"Iar dacă am păcătuit cu voie, fugit-am eu oare din fața mulțimii poporului, ca să nu-mi mărturisesc fărădelegea?"*[81]. Și se știe că un om cu un astfel de suflet plânge cu multă covârșire. *"Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate"*[82]. Iată că și această poruncă a împlinit-o cu prisosință. *"Am zdrobit măselele celor nedrepți și dintre dinți le-am scos prada*[83] *...Cu dreptatea mă îmbrăcam și mă înveleam cu judecata ca și cu o haină"*[84]. Hristos a spus: *"Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui"*[85]. Iov nu era milostiv numai prin aceea că dădea bani săracilor, nici numai că-i îmbrăca pe cei goi,

76. Matei 5, 3.
77. Iov 31, 13-15.
78. Matei 5, 5.
79. Iov 31, 31.
80. Matei 5, 4.
81. Iov 31, 33-34.
82. Matei 5, 6.
83. Iov 29, 17.
84. Iov 29, 14.
85. Matei 5, 7.

că-i hrănea pe cei flămânzi, că le ajuta pe văduve, că-i sprijinea pe orfani, că împlinea betejiciunile firești, ci și prin aceea că lua parte cu tot sufletul la durerile altora. *"Eu,* spune el, *am plâns pentru orice neputincios și am suspinat când am văzut om în nevoie"*[86]. Ca și cum ar fi fost un tată obștesc al tuturor, așa se îngrijea de necazurile fiecăruia; pe unele le îndrepta, pe altele le plângea și cu cuvântul, și cu fapta, și cu dragostea, și cu lacrimile. Prin orice mijloc îi ridica pe cei sărmani, era un liman pentru toți. *"Fericiți cei curați cu inima,* spunea Hristos, *că aceia vor vedea pe Dumnezeu"*[87]. Și porunca aceasta n-a împlinit-o așa, de mântuială. Ascultă că Dumnezeu dă mărturie pentru el: *"Nu este om între cei de pe pământ asemenea lui, om nevinovat, drept, adevărat, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de orice lucru rău"*[88]. *"Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor"*[89]. Și față de această poruncă a lui Hristos, bogăția luptelor și cununilor lui este mare. Da, el n-a fost prigonit de oameni, ci s-a pornit asupra lui însuși diavolul, începătorul răului. A mișcat împotriva lui toate vicleniile și uneltirile lui. Așa s-a pornit asupra lui. L-a izgonit din casă și din țară, l-a așezat pe gunoi; i-a luat averile, moșiile, copiii, sănătatea trupului chiar, și l-a dat pradă unei cumplite foamete; pe lângă aceasta, și unii prieteni îl ocărau amarnic și-i zgândăreau rănile. *"Fericiți veți fi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor spune tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind, pentru mine. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri"*[90]. Și din această fericire a cules Iov din belșug roade multe. Prietenii care veniseră atunci la el îl huleau și-i spuneau că pedeapsa lui e mai mică decât păcatele sale; îi aduceau grele învinuiri și-i grăiau cuvinte mincinoase și pline de calomnii. Cu toate acestea, Iov i-a scăpat de urgia lui Dumnezeu când erau în

86. Iov 30, 25.
87. Matei 5, 8.
88. Iov 1, 8.
89. Matei 5, 10.
90. Matei 5, 11-12.

primejdie și nu și-a adus aminte de cuvintele lor. Și aici a împlinit, iarăși, Iov porunca aceea care spune: *"Iubiți pe dușmanii voștri, rugați-vă pentru cei ce vă prigonesc"*[91]. Da, Iov i-a iubit, s-a rugat pentru ei, a potolit urgia lui Dumnezeu și a dezlegat păcatul lor. Și n-a avut nici profeți, nici evangheliști, nici preoți, nici dascăli! N-a avut pe nimeni care să-i dea lecții de virtute.

Vezi cât poate de mult un suflet cu curaj și dreaptă socotință? Vezi că un astfel de suflet este îndestulător pentru săvâșirea virtuții, chiar când n-are în jur oameni care să-i poarte de grijă? Se știe doar că Iov n-a avut strămoși virtuoși, ci plini de multe păcate. Despre strămoșul lui Iov spune Pavel: *"Să nu fie cineva desfrânat sau întinat ca Esau, care pentru o singură mâncare și-a vândut dreptul său de întâi-născut"*[92].

14

Ce-ai să-mi spui apoi despre apostoli? Nu găsim la ei nenumărate pilde de acest fel? Ascultă ce spune Pavel: *"Știi aceasta, că s-au lepădat de mine toți cei din Asia, între care sunt Fighel și Ermoghen"*[93]. Nu locuiau în temnițe dascălii? Nu erau legați cu lanțuri? Nu au suferit cele mai mari rele și de la ai lor, și de la străini? N-au intrat în turme după plecarea lor, în locul lor, lupi răi? Nu le-a spus aceasta mai dinainte Pavel, când i-a chemat la Milet? *"Că eu știu,* spune el, *că după plecarea mea vor intra între voi lupi răi, care nu vor cruța turma. Și dintre voi înșivă se vor ridica bărbați grăind lucruri sucite, ca să-i tragă pe ucenici după ei"*[94]. Nu i-a făcut Alexandru arămarul mii de necazuri, prigonindu-l pretutindeni, luptând împotriva lui, lovindu-l; și atât de mare suferință i-a pricinuit, încât și pe ucenicul lui l-a vestit

91. Matei 5, 44.
92. Evr. 12, 16.
93. 2 Tim. 1, 15.
94. Fapte 20, 29-30.

şi i-a spus: *"Fereşte-te şi tu de el, pentru că s-a împotrivit foarte mult cuvintelor noastre"*[95]? N-au stricat oare câţiva fraţi mincinoşi tot poporul galatenilor şi l-au trecut la iudaism?[96] N-a fost oare, chiar la începutul predicii, smuls pe neaşteptate, osândit şi ucis cu pietre, ca hulitor, Ştefan, acest bărbat viteaz, înţelept, plin de har, care a fost de atât folos Bisericii, care nici n-a predicat multă vreme, ale cărui cuvinte curgeau mai bogat ca apele râurilor, care închidea gurile tuturor, care astupa gurile neruşinate ale iudeilor, căruia nimeni nu i se putea împotrivi, care a făcut de ruşine învăţăturile iudaice, care a înălţat un strălucit trofeu şi a avut o strălucită biruinţă?[97] Ce putem spune de Iacov? N-a fost smuls şi el chiar de la început şi tăiat de Irod, ca să facă plăcere iudeilor şi aşa şi-a sfârşit viaţa stâlpul şi temelia aceasta aşa de puternică a adevărului?[98] Câţi nu s-au smintit atunci de cele ce se întâmplau? Dar cei care au rămas în picioare, aceia au rămas cu şi mai multă tărie. Ascultă ce spune Pavel în Epistola către filipeni: *"Voiesc să ştiţi, fraţilor, că cele întâmplate cu mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei, încât cei mai mulţi din fraţii în Domnul, convinşi de lanţururile mele, îndrăznesc şi mai mult să grăiască fără teamă cuvântul lui Dumnezeu"*[99]. Ai văzut bărbăţie? Ai văzut îndrăznire? Ai văzut tărie sufletească? Ai văzut suflet plin de înţelepciune? Vedeau pe dascăl în temniţă, înlănţuit, prigonit, bătut, îndurând mii şi mii de rele, şi nu numai că nu se sminteau, nici nu se tulburau, ci dobândeau mai multă râvnă, căpătau mai mult zel pentru lupte, prin suferinţele dascălului lor.

– Dar alţii n-au căzut?, mi se poate spune.

95. 2 Tim. 4, 15.
96. Cf. Gal. 2, 4.
97. Cf. Fapte 7, 59.
98. Cf. Fapte 12, 1-2.
99. Filip. 1, 12-14.

– Nu spun nici eu că nu! Era firesc să cadă mulţi din pricina celor întâmplate. Dar ce am spus adeseori, şi nu voi înceta s-o spun, voi spune şi acum: căderea acestora trebuie pusă în sarcina celor ce cad, nu în sarcina celor ce se întâmplă. Hristos, la plecarea Lui de aici, ne-a lăsat această moştenire, zicând: *"În lume necazuri veţi avea"*[100]; şi: *"La dregători şi împăraţi veţi fi duşi"*[101]; şi: *"Vine ceasul când tot celui ce vă va ucide pe voi să i se pară că-I aduce închinare lui Dumnezeu"*[102]. Deci, degeaba îmi tot pui înainte pe cei ce s-au smintit şi au căzut! Aşa s-a întâmplat pururea.

Dar pentru ce vorbesc eu de apostoli? Câţi nu s-au poticnit de crucea Stăpânului nostru de obşte al tuturor şi nu au ajuns mai nelegiuiţi şi mai lipsiţi de ruşine? Nu treceau oare prin faţa crucii Lui şi-şi băteau joc de El, zicând: *"Cel ce dărâmă templul şi în trei zile îl zideşte, pe alţii i-a mântuit, dar pe El nu poate să se mântuiască! Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce şi vom crede în Tine!"*[103]? Dar crucea nu e pentru aceştia o apărare. Tâlharul îi învinuieşte pe toţi. Şi tâlharul L-a văzut sus, răstignit pe cruce, şi nu numai că nu s-a smintit, ci, dimpotrivă, crucea i-a dat mai mare prilej de înţelepciune; a depăşit pe toate cele omeneşti şi, uşurat cu aripa credinţei, filosofa la cele viitoare. L-a văzut răstignit, scuipat, batjocorit de atâta popor, osândit de tribunal, dus la moarte. Dar nici una din acestea nu l-a smintit. Dimpotrivă, tocmai vederea crucii, a cuielor înfipte, batjocura unui popor stricat, tocmai acestea l-au dus pe calea cea dreaptă, şi a zis: *"Pomeneşte-mă, Doamne, întru împărăţia Ta!"*[104]. Ţinea de rău pe celălalt tâlhar, îşi mărturisea propriile păcate şi cugeta la înviere. Şi făcea aceasta deşi nu văzuse morţi înviaţi, leproşi curăţiţi, şchiopi înzdrăveniţi, mare potolită, demoni izgoniţi, pâini înmulţite,

100. Ioan 16, 33.
101. Matei 10, 18.
102. Ioan 16, 2.
103. Matei 27, 40.
104. Luca 23, 42.

nu văzuse toate celelalte minuni pe care le văzuse poporul iudeu. Le văzuse, şi Îl răstignise! Nu, tâlharul acesta L-a văzut răstignit şi L-a mărturisit Dumnezeu; a amintit de împărăţie şi a cugetat la bunătăţile veacului ce va să fie. Iudeii Îl văzuseră pe Hristos făcând minuni, avuseseră parte de învăţătura Lui, şi cu cuvântul şi cu fapta, dar nu numai că nu câştigaseră nimic, ci, dimpotrivă, se coborâseră în prăpastia pierzării, răstignindu-L pe cruce.

Vezi că cei fără judecată, cei nepăsători nu pot câştiga nici unde e de câştigat, pe când oamenii cu judecată şi cu mintea trează câştigă foarte mult tocmai de pe urma acelora care sunt pricină de sminteală pentru alţii. De pildă, Iuda şi Iov. Iuda nu a fost mântuit nici de Hristos, Care a mântuit lumea; Iov, în schimb, n-a fost vătămat nici de diavol, care i-a pierdut pe atâţia. Unul a pătimit atâtea rele, dar a fost încununat; celălalt a văzut minuni, însuşi a făcut minuni, a înviat morţi, a izgonit demoni – că a luat şi el puterea aceasta –, a auzit nenumărate cuvinte despre Împărăţia cerurilor şi despre gheenă, a stat la masa cea de taină, a luat parte la cina cea plină de cutremur, s-a bucurat de tot atâta bunăvoinţă şi purtare de grijă de câtă s-au bucurat Petru, Iacov şi Ioan, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult; în afară de purtarea de grijă şi de marele pogorământ de care s-a bucurat, lui Iuda i s-au mai încredinţat şi banii săracilor. Ei bine, după toate acestea, a turbat şi a primit pe Satana în inima lui din pricina dragostei de arginţi; şi-a vândut sufletul său, a săvârşit culmea răutăţilor, vânzând cu treizeci de arginţi un sânge ca Acela, dându-L pe Stăpânul cu sărutare vicleană. Pe câţi crezi că nu i-a smintit vânzarea ucenicului?

Ce ai de spus de locuitorul pustiei, de rodul celei sterpe, de copilul lui Zaharia, de cel care a fost învrednicit să boteze Capul acela sfânt şi cutremurător şi să fie înaintemergător Stăpânului său? Pe câţi crezi că nu i-a smintit atunci când locuia în temniţă, când i s-a tăiat capul, când a ajuns

răsplata unui dans desfrânat? Dar pentru ce spun atunci? Pe câţi nu-i tulbură acum, după atâta scurgere de vreme, auzul unor astfel de fapte? Dar pentru ce să vorbesc de Ioan, de temniţă şi de uciderea lui, când ar trebui să vorbesc tot de Stăpânul?

15

N-a ajuns oare sminteală pentru mulţi crucea lui Hristos, crucea care a îndreptat lumea, care a dezlegat rătăcirea, care a făcut pământul cer, care a tăiat tăria morţii, care a făcut fără de folos iadul, care a sfărâmat acropola diavolului, care a închis gurile demonilor, care i-a făcut pe oameni îngeri, care a dărâmat capiştile şi a năruit templele, care a sădit pe pământ învăţătura aceasta nouă şi minunată, care a săvârşit mii şi mii de bunătăţi, înfricoşătoare, mari şi înalte? Nu strigă Pavel în fiecare zi, zicând şi neruşinându-se: *"Iar noi Îl propovăduim pe Hristos cel răstignit; pentru iudei piatră de poticnire, iar pentru elini, nebunie"?*[105] Te întreb: Ce trebuia să se facă? Nu trebuia oare să fie crucea, nu trebuia oare să se aducă jertfa aceea înfricoşătoare, nu trebuia să se săvârşească atâtea fapte mari, pentru că aceste fapte aveau să ajungă sminteală şi pentru cei pierduţi de atunci, şi pentru cei de mai târziu, şi pentru cei din toate timpurile? Cine-i atât de nebun, atât de ieşit din minţi ca să spună asta?

Deci, după cum aici nu trebuie să-i socotim pe cei ce s-au smintit şi se smintesc, deşi sunt atâţia, ci trebuie să-i socotim pe cei mântuiţi, pe cei ce fac fapte de virtute, pe cei ce se folosesc de o înţelepciune atât de mare, şi nu trebuie să zicem: cum rămâne cu cei ce se smintesc? – pentru că este drept ca sminteala lor să cadă în sarcina lor –, tot aşa şi cu cele ce se întâmplă acum. Sminteala nu vine din pricina

105. 1 Cor. 1, 23.

crucii, ci din pricina prostiei celor ce se smintesc. De aceea şi adaugă Pavel: *"Iar pentru cei chemaţi, şi iudei, şi elini: pe Hristos, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu"*[106]. Soarele îi vatămă pe cei bolnavi de ochi. Ei şi ce? Nu trebuie să mai fie soare? Şi mierea pare amară celor bolnavi. Ei şi ce? Trebuie pentru asta să o distrugem? Înşişi apostolii nu erau pentru unii *"mireasmă a morţii spre moarte, iar pentru alţii, mireasmă a vieţii spre viaţă"*[107]? Ar fi trebuit, oare, din pricina celor pierduţi, ca cei vii să nu se bucure de atâtea faceri de bine? Însăşi venirea lui Hristos, mântuirea noastră, izvorul bunătăţilor, viaţa, miile şi miile de bunătăţi, pe câţi n-au îngreunat, pe câţi nu i-au lipsit de apărare şi de iertare? Nu auzi ce spune Hristos despre iudei: *"Dacă n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit, păcat n-ar avea; dar acum n-au dezvinovăţire pentru păcatele lor"*[108]? Ei şi ce? Dacă păcatele lor au rămas neiertate după venirea Lui, înseamnă oare că din pricina celor care întrebuinţau rău binele nu trebuia să mai vină? Cine ar putea spune asta? Nici chiar unui ieşit din minţi! Te întreb mai departe: Pe câţi nu i-au smintit Scripturile? Câte pricini de erezii nu s-au născut din Scriptură? Trebuiau, oare, nimicite Scripturile din pricina celor care s-au smintit, sau nici nu trebuiau date de la început? Deloc! Dimpotrivă, trebuiau date din pricina celor ce aveau să culeagă folos din ele! Cei care se smintesc – nu voi înceta iarăşi să spun ceea ce am mai spus –, cei ce se smintesc să pună pe seama lor smintelile! Cei ce aveau să tragă mari foloase de pe urma lor ar fi suferit nu mică pagubă dacă aceste pricini de sminteală ar fi fost înlăturate, din pricina nesocotinţei şi trândăviei celorlalţi, ei ar fi fost lipsiţi de un astfel de folos. Nu-mi vorbi mie de cei care pier! Am arătat, în cuvântul de mai înainte, că nimeni nu poate face rău celui ce nu-şi face singur rău, chiar dacă ar fi vorba de primejdie de moarte.

106. 1 Cor. 1, 24.
107. 2 Cor. 2, 16.
108. Ioan 15, 22.

16

Spune-mi, rogu-te, cu ce a fost vătămat Abel că a fost doborât de mână de frate, că a murit de tânăr şi de moarte silnică? N-a câştigat oare mai mult? Nu şi-a pus pe cap o cunună mai strălucitoare? Cu ce a fost vătămat Iacov, care a suferit atâtea de la fratele lui, care a ajuns fără ţară, fugar, alungat şi rob, care a îndurat foamete cumplită? Cu ce a fost vătămat Iosif, care a ajuns, la fel, fără ţară, fără casă, rob şi întemniţat, care a ajuns în primejdie de moarte, care a îndurat aceleaşi cuvinte de ocară şi de la ai săi, şi de la străini? Cu ce a fost vătămat Moise, care a fost lovit cu pietre de nenumărate ori de un popor atât de mare, care a fost duşmănit chiar de cei cărora le-a făcut bine? Cu ce au fost vătămaţi toţi profeţii, care au suferit rele de la iudei? Cu ce a fost vătămat Iov, care a fost atacat de diavol cu mii şi mii de uneltiri? Cu ce au fost vătămaţi cei trei tineri? Cu ce a fost vătămat Daniel, a cărui viaţă şi libertate îi erau ameninţate, care căzuse în cele mai mari primejdii? Cu ce a fost vătămat Ilie, care a trăit în cea mai neagră sărăcie, care a fost alungat şi izgonit, care a locuit în pustie şi era totdeauna fugar şi surghiunit? Cu ce a fost vătămat David, care a suferit atâtea de la Saul şi atâtea de la fiul lui mai târziu? N-a strălucit mai mult când suferea cele mai mari rele decât atunci când îi mergea bine? Cu ce a fost vătămat Ioan, căruia i s-a tăiat capul? Cu ce au fost vătămaţi apostolii, dintre care unora li s-a tăiat capul, iar alţii au fost daţi muncilor? Cu ce au fost vătămaţi mucenicii, care şi-au dat sufletul în cele mai groaznice chinuri? Oare n-au strălucit toţi mai cu seamă atunci când erau prigoniţi, când erau înconjuraţi de curse, când îndurau cu tărie cele mai cumplite suferinţe?

17

Iar pe Stăpânul nostru obştesc Îl lăudăm pentru toate celelalte fapte ale Lui, dar oare nu-L lăudăm, nu-L slăvim,

nu ne minunăm de El mai ales pentru cruce, pentru moartea aceea blestemată? Nu face oare Pavel, cu orice prilej, moartea lui Hristos semn al dragostei Lui pentru noi? Moartea Lui pentru astfel de oameni! Lasă de o parte şi nu vorbeşte de cer, de pământ, de toate celelalte pe care le-a făcut Hristos spre folosul şi desfătarea noastră, dar vorbeşte mereu de cruce, zicând: *"Dumnezeu Îşi arată dragostea Sa faţă de noi prin aceea că, încă fiind noi păcătoşi, Hristos a murit pentru noi"*[109]. Şi, prilejuit de aceasta, ne dă bune nădejdi spunând: *"Că dacă, vrăjmaşi fiind, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu mult mai vârtos, împăcaţi fiind, ne vom mântui întru viaţa Lui"*[110]. Nu se împodobeşte oare Pavel mai cu seamă cu crucea? Nu se laudă oare cu ea, nu saltă, nu zboară de plăcere, scriind aşa galatenilor: *"Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului nostru Iisus Hristos"*[111]? Şi pentru ce te minunezi că Pavel saltă, sare şi se împodobeşte cu crucea? Însuşi Cel ce a pătimit numeşte crucea slavă a Sa! *"Părinte,* spune El, *a sosit ceasul! Preaslăveşte pe Fiul Tău!"*[112]. Iar ucenicul, care a scris acestea, spunea aşa: *"Că încă nu era în ei Duhul Sfânt, pentru că Iisus încă nu Se preaslăvise"*[113]. Numeşte crucea slavă. Iar când a vrut să înfăţişeze dragostea Lui, ce a spus? A vorbit oare de semne, de minuni? Deloc, ci de cruce, spunând: *"Aşa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Lui cel Unul-Născut L-a dat ca tot cel ce va crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică"*[114]. Şi Pavel, iarăşi: *"El, Care nu L-a cruţat pe Fiul Său, ci L-a dat pentru noi toţi, cum nu ne va dărui împreună cu El toate?"*[115]. Iar când îndeamnă la smerenie, de aici scoate îndemnul, grăind aşa: *"De este vreun îndemn în Hristos, de este vreo mângâ-*

109. Rom. 5, 8.
110. Rom. 5, 10.
111. Gal. 6, 14.
112. Ioan 17, 1.
113. Ioan 7, 39.
114. Ioan 3, 16.
115. Rom. 8, 32.

iere a dragostei, de este vreo împărtăşire a Duhului, de este vreo milostivire şi îndurare, împliniţi bucuria mea, ca să cugetaţi la fel, având aceeaşi dragoste, un suflet fiind, una cugetând, nimic făcând cu duh de ceartă sau din slavă deşartă, ci cu smerenie, socotindu-l fiecare mai de cinste pe celălalt decât pe el însuşi"[116]. Apoi dă sfatul: *"Cugetaţi în voi la fel ca şi Hristos Iisus, Care, fiind în chip de Dumnezeu, nu răpire a socotit a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, întru asemănare de om făcându-Se, şi aflându-Se la înfăţişare ca un om, S-a smerit pe Sineşi, făcându-Se ascultător până la moarte, şi încă moarte de cruce"*[117]. Iarăşi, când îndeamnă la dragoste, aduce în mijloc tot crucea, spunând: *"Iubiţi-vă unul pe altul cum şi Hristos ne-a iubit pe noi şi S-a dat pe Sine pentru noi prinos şi jertfă lui Dumnezeu întru miros de bună mireasmă"*[118]. Iar când îi sfătuieşte pe bărbaţi să trăiască în înţelegere cu femeile lor, grăieşte aşa: *"Bărbaţilor, iubiţi-vă femeile voastre aşa cum şi Hristos a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea"*[119]. Însuşi Hristos, pentru a arăta cât de dragă, de scumpă Îi era crucea şi că dorea patimile, ascultă cum l-a numit pe cel dintâi dintre apostoli, temelia Bisericii, pe verhovnicul cetei ucenicilor (care din neştiinţă doar spusese: *"Milostiv fii Ţie, Doamne! Să nu-Ţi fie Ţie aceasta!"*[120]): *"Mergi înapoia Mea, Satano! Sminteală Îmi eşti!"*[121]. Prin covârşirea ocării şi a mustrării a arătat cât de dragă Îi era crucea. Învierea a săvârşit-o pe ascuns, în taină, şi a îngăduit să se vorbească de ea mai târziu; crucea însă a suferit-o în mijlocul oraşului, în toiul sărbătorii, în mijlocul poporului iudeu, în faţa celor două rânduri de judecători, romani şi iudei, când sărbătoarea i-a adunat pe toţi, în miezul zilei, în priveliştea obştească a

116. Filip. 2, 1-3.
117. Filip. 2, 5-8.
118. Efes. 5, 2.
119. Efes. 5, 25.
120. Matei 16, 22.
121. Matei 16, 23.

lumii. Şi pentru că numai cei de faţă vedeau răstignirea, a poruncit soarelui să se ascundă, ca să vestească întregii lumi cutezanţa. Şi doar pentru mulţi, după cum spuneam mai sus, fapta aceasta era o sminteală; dar nu trebuie să luăm aminte la ei, ci la aceia care se mântuiesc, la aceia care săvârşesc fapte de virtute. Şi pentru ce te minunezi că în viaţa aceasta este aşa de strălucitoare crucea, încât şi Hristos o numeşte slavă a Lui, iar Pavel se laudă cu ea? În ziua cea înfricoşată şi cutremurătoare a judecăţii, când va veni Hristos ca să arate slava Lui, când va veni întru slava Tatălui Său, când va fi înfricoşatul judeţ, când vor fi de faţă toţi oamenii, când vor clocoti râurile cele de foc, când popoare de îngeri şi de puteri de Sus se vor revărsa deodată împreună cu El, când vor fi acele nenumărate răsplăţi, când unii vor străluci ca soarele, alţii ca stelele, când vor veni în mijloc mulţimile de mucenici, corurile de apostoli, cetele de profeţi şi adunările bărbaţilor vrednici, atunci da, atunci, în strălucirea aceea, în lumina aceea, va veni Hristos purtând crucea, slobozind strălucitoare raze: *"Atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer şi soarele se va întuneca şi luna nu-şi va mai da lumina ei; atunci se va arăta semnul crucii"*[122]. O, patimă strălucitoare! O, luminată cruce! Soarele se întunecă, stelele cad ca frunzele, dar crucea străluceşte mai puternic decât toate, cuprinde tot cerul. Vezi că Stăpânul Se împodobeşte cu ea? Vezi că numeşte crucea slavă a Lui când o arată cu atâta strălucire întregii lumi în ziua judecăţii?

18

Şi tu, dar, când vezi că unii se smintesc din pricina celor ce se întâmplă în lume, gândeşte-te mai întâi la aceea că smintelile acestea nu trebuie puse pe seama întâmplărilor, ci pe seama slăbiciunii celor ce se smintesc. Dovadă

122. Matei 24, 29-30.

– cei ce nu se smintesc. Al doilea, uită-te la aceea că mulţi au strălucit chiar mai mult datorită acestor pricini de sminteală, că L-au slăvit pe Dumnezeu şi că I-au mulţumit lui Dumnezeu cu toată râvna chiar pentru aceste pricini de sminteală. Aşa că nu te uita la cei ce se clatină, ci la cei ce stau tare, care rămân neclătinaţi şi ajung prin aceasta mai puternici. Nu te uita la cei care se tulbură, ci la cei care călătoresc pe mare fără să se primejduiască, şi sunt mai mulţi decât cei târâţi de furtună. Iar dacă ar fi mai mulţi aceştia, apoi e mai bine unul care face voia Domnului decât mii de nelegiuiţi[123].

19

Gândeşte-te câţi şi-au pus pe frunte cunună de mucenic! Unii au fost biciuiţi, alţii aruncaţi în închisoare, alţii puşi în lanţuri ca nişte făcători de rele; unii şi-au pierdut patria, alţii şi-au pierdut averile, alţii au fost mutaţi peste hotare, alţii au fost junghiaţi; unii cu fapta, alţii numai cu voinţa. Suliţele erau pregătite şi săbiile ascuţite; ameninţările tunau în fiecare zi, cei ce erau în dregătorii suflau mânie, iar omorurile şi miile de feluri de chinuri şi de pedepse se înmulţeau! Dar mucenicii nu s-au plecat, nu s-au încovoiat, ci au rămas neclintiţi pe stânca Bisericii, preferând să facă şi să sufere toate numai să nu ajungă părtaşi la nelegiuirea celor ce cutezau unele ca acestea. Şi nu numai bărbaţi, ci şi femei. Că şi femeile au intrat în lupta aceasta, iar uneori femeile au fost mai curajoase decât bărbaţii. Nu numai femeile, ci şi tineri şi chiar copii. Te întreb: ţi se pare puţin lucru că Biserica a câştigat atâta popor de mucenici? Toţi aceştia au fost mucenici! Dar n-au fost mucenici numai aceia care au fost târâţi în faţa judecăţii, cărora li s-a poruncit să jertfească idolilor, şi nu s-au plecat, numai aceia

123. Cf. Is. Sir. 16, 4.

care au suferit ce-au suferit, ci şi aceia care au primit să sufere pentru un lucru oarecare plăcut lui Dumnezeu. Şi dacă ai cerceta bine, sunt mai mulţi mucenici dintre aceştia decât dintre ceilalţi. Că nu-i acelaşi lucru a primi să suferi un prăpăd ca acesta şi pierderea vieţii, şi să nu pieri, cu a suferi aceeaşi pedeapsă pentru o faptă mai mică. Nu numai cei care au fost ucişi şi-au pus pe frunte cununa de mucenic, ci şi cei care erau pregătiţi, care erau gata să facă aceasta. Şi voi încerca să dovedesc prin cuvintele lui Pavel ceea ce spuneam mai înainte, anume că este mucenic desăvârşit şi cel ce este ucis pentru lucruri mai mici. Începând fericitul Pavel să-i numere pe strămoşii care au strălucit, o ia de la Abel, apoi trece la Noe, Avraam, Iacov, Moise, Isus, David, Samuel, Ilie, Elisei, Iov şi adaugă, zicând: *"Deci şi noi, fiind înconjuraţi de un nor aşa de mare de mucenici"*[124]. Şi doar n-au fost toţi ucişi, ci numai doi sau trei, Abel, Ioan. Ceilalţi toţi au murit pe perna lor. Ioan, de pildă, n-a primit poruncă să jertfească şi nici nu a fost ucis pentru că n-a vrut s-o facă, nici n-a fost târât în faţa capiştei idoleşti, ci a fost ucis pentru un singur cuvânt, pentru că i-a spus lui Irod: *"Nu ţi se cade să ai pe femeia lui Filip, fratele tău"*[125]. Dacă Ioan, pentru că s-a ridicat împotriva unei căsătorii nelegiuite – şi a făcut atât cât i-a stat în putinţă, că de îndreptat n-a putut îndrepta răul, ci a spus numai, dar nu a putut să pună capăt răului –, dacă Ioan numai pentru că a spus un cuvânt, fără să facă ceva mai mult, este mucenic, ba, întâiul dintre mucenici, pentru că i s-a tăiat capul, apoi cei care se aşteptau la atâtea ucideri, cei care înfruntau nu pe Irod, ci pe stăpânitorii întregii lumi, cei care se împotriveau nu unei căsătorii nelegiuite, ci celor care atacau legile părinteşti şi rânduielile Bisericii, cei care erau îndrăzneţi şi în cuvânt, şi în fapta, care erau în primejdie de moarte în fiecare zi, bărbaţi, femei şi copii, apoi nu este

124. Evr. 12, 1
125. Matei 14, 4.

drept ca aceştia să fie puşi de mii şi mii de ori în ceata mucenicilor? De pildă Avraam. Nu l-a ucis cu fapta pe fiul său, ci cu voinţa; dar a auzit Glasul acela de Sus care-i spunea: *"Nu l-ai cruţat pentru Mine pe fiul tău cel iubit"*[126]. Astfel şi voinţa, când e pornită desăvârşit spre împlinirea virtuţii, primeşte întreagă cununa muceniciei. Dacă Avraam a fost încununat aşa pentru că nu şi-a cruţat fiul, gândeşte-te ce răsplată nu vor primi aceştia, care pe ei înşişi nu s-au cruţat, care au stat în linia întâi de luptă nu o zi, două sau trei, ci toată viaţa lor, care au îndurat ocări, insulte, asupriri şi defăimări! Nu-i de mică însemnătate asta! De aceea şi Pavel se minunează mult de aceasta şi spune: *"Uneori făcându-vă privelişte cu defăimări şi necazuri, alteori făcându-vă părtaşi cu cei ce au suferit aşa"*[127]. Ce poţi spune apoi de cei pătimitori, care i-au îndemnat la astfel de lupte pe alţii, şi bărbaţi, şi femei? Pe bună dreptate îi laudă Pavel şi pe aceştia. După cuvântul apostolului, mulţi şi-au dat averile ca să uşureze soarta celor închişi şi surghiuniţi, şi au primit, cu bucurie, răpirea propriilor averi[128]. Unii şi-au pierdut patria, alţii chiar viaţa.

Când vezi, dar, în Biserică atâta bogăţie, atâta câştig şi atâta folos, când vezi că se strâng în ea atâtea comori, că cei ce erau mai înainte şovăielnici şi trândavi ajung mai iuţi ca focul, că cei ahtiaţi după teatru îmbrăţişează pustia, că fac biserici din munţi şi din dumbrăvi, când vezi că, atunci când nu-i nimeni să scoată turma la păşune, oile iau locul păstorilor, iar ostaşii, în lipsa generalului, din pricina îndrăznelii şi bărbăţiei lor, iau locul generalului; când vezi că toţi săvârşesc sfintele slujbe cu căldura, râvna şi grija cuvenite, spune-mi, nu te minunezi, nu rămâi uimit de aceste fapte? Şi fac aceasta nu numai cei care duc o viaţă curată şi dreaptă, ci chiar mulţi dintre cei înnebuniţi după teatru, dintre cei cărora le era gândul numai la hipodrom; înflă-

126. Fac. 22, 12.
127. Evr. 10, 33.
128. Cf. Evr. 10, 34.

căraţi de un zel mai iute ca focul, au lepădat toată nebunia aceea, s-au aruncat aproape în propriile lor săbii şi au vorbit cu îndrăznire stăpânitorilor, au dispreţuit chinurile, au râs de ameninţări, au arătat ce lucru mare este virtutea şi că este cu putinţă ca un om, sortit cu totul pieirii, să se pocăiască, să se întoarcă şi să atingă chiar bolţile cerurilor. Când vezi atâtea premii, atâtea cununi împletite, atâta învăţătură, te întreb, ce te mai poate sminti?

– Cei care cad şi pier!, mi se poate răspunde.

– Dar ţi-am spus-o şi nu voi înceta s-o spun, aceştia să-şi pună în sarcina lor pricina pieirii lor. Asta m-am străduit să dovedesc în tot acest cuvânt.

Vreau să-ţi vorbesc şi despre o altă faptă mare. Câţi oameni care aveau masca evlaviei, care o făceau pe blânzii, care se socoteau mari, şi nu erau, n-au fost dezgoliţi deodată, nu li s-a rupt vălul înşelăciunii şi s-au arătat aşa cum erau, nu cum se făţăreau şi înşelau? Nu-i puţin lucru – ci mare foarte şi spre folosul celor ce vor să ia aminte –, nu-i puţin lucru să-i cunoşti pe cei care au piei de oaie şi să nu-i confunzi pe lupii care se ascund aşa cu oile adevărate. Timpul de acum este un cuptor: dă la iveală plumbul din monezi; topeşte plumbul, arde paiele şi arată mai de preţ metalele preţioase. Asta a vrut să spună Pavel prin cuvintele: *"Trebuie să fie şi erezii, ca să se învedereze cei încercaţi între voi"*[129].

20

Nimic din acestea să nu te smintească! Nici dacă vezi că un preot este rău şi sare asupra turmei mai cu sălbăticie ca un lup, nici dacă împăraţii şi stăpânitorii sunt foarte cruzi. Gândeşte-te că şi în vremea apostolilor s-au întâmplat lucruri mai cumplite ca acestea. Cel care ţinea sceptrul în

129. 1 Cor. 11, 19.

vremea aceea, *"taina fărădelegii"* – aşa l-a numit Pavel[130] –, a săvârşit tot felul de răutăţi, i-a întrecut pe toţi în ticăloşie, dar n-a vătămat nici Biserica, nici pe bărbaţii aceia viteji, dimpotrivă, i-a arătat mai străluciţi. Preoţii iudeilor erau atât de ticăloşi şi de răi, că Hristos a poruncit poporului să nu le imite viaţa: *"Pe scaunul lui Moise au şezut cărturarii şi fariseii; deci, pe toate câte vă vor zice să le faceţi, faceţi-le; dar faptele lor să nu le faceţi"*[131]. Ce poate fi mai rău decât un preot a cărui viaţă duce la pieire pe cel ce-l imită? Şi cu toate că erau aşa de răi cei ce conduceau poporul, totuşi cei ce au strălucit, cei ce au fost încununaţi n-au fost vătămaţi cu nimic, ci, mai mult, au fost slăviţi. Nu trebuie să ne tulbure cele ce se întâmplă în jurul nostru. De aceea şi Pavel, văzând roiurile de primejdii revărsate asupra ucenicilor şi temându-se să nu se tulbure unii din pricina lor, le scria zicând: *"L-am trimis pe Timotei, ca să nu se clatine nimeni în aceste necazuri; că voi înşivă ştiţi că spre aceasta suntem rânduiţi"*[132]. Cu alte cuvinte spune aşa: "Aceasta e viaţa noastră, aceasta e rânduiala vieţuirii apostolice, să suferim nenumărate rele". *"Că spre aceasta suntem rânduiţi"*, zice el.

– Ce înseamnă *"spre aceasta suntem rânduiţi"*?

– După cum mărfurile sunt făcute ca să se vândă, tot aşa şi viaţa apostolică este făcută ca să fie ocărâtă, ca să sufere rele, ca să nu aibă niciodată tihnă, ca să nu aibă răgaz. Şi toţi câţi sunt cu mintea trează nu numai că nu sunt cu nimic vătămaţi de asta, ci, dimpotrivă, câştigă chiar mai mult. De aceea şi Pavel îi laudă pe ucenici când află că rabdă cu vitejie necazurile. Despre alţi ucenici spune că îndrăznesc şi mai mult să grăiască fără teamă cuvântul după ce au aflat de închisoare şi de lanţurile lui.

Te întreb: ce poţi să-mi spui de Moise? N-a îngăduit oare Dumnezeu în mijlocul unei ţări barbare ca magii să-şi

130. 2 Tes. 2, 7.
131. Matei 23, 2-3.
132. 1 Tes. 3, 2.

arate măiestria lor? Nu face oare pomenire Pavel de această istorie? *"După cum Iannes și Iamvris s-au împotrivit lui Moise, tot așa și aceștia se împotrivesc adevărului"*[133]. Astfel, niciodată n-au lipsit nici smintelile, nici cei încununați din pricina smintelilor. La acestea toate gândește-te, și nu numai la acestea, ci și la folosul ce-l aduc smintelile. Mai gândește-te și la aceea că mai sunt și alte pricini tainice pentru care Dumnezeu îngăduie smintelile – că nu-i cu putință să le știm pe toate –, și că folosul se va arăta mai târziu, iar minunea lui Dumnezeu va fi mai mare. De pildă Iosif. La început greutăți, lucrurile au mers așa multă vreme, că păreau potrivnice făgăduințelor; dar mai târziu, faptele au fost mai mari decât cele așteptate. La fel cu crucea. Roadele crucii nu s-au arătat îndată, chiar la început. Mai întâi a fost sminteala. S-au făcut doar câteva minuni pentru a fi îndreptați cei ce săvârșiseră crima, și totul s-a termiant. E drept că s-a rupt atunci catapeteasma templului, pietrele s-au despicat, soarele s-a întunecat; dar toate acestea s-au întâmplat într-o zi, iar mulțimea le-a dat uitării. Îndată după răstignire, apostolii au fugit, au fost prigoniți; li s-a dus război, li s-au întins curse; a trebuit să stea tăinuiți și ascunși; au fost loviți cu pietre și erau cuprinși de teamă. Așa au predicat cuvântul. Poporul iudeu biruia; îi prindea pe credincioși, îi târa înaintea judecății, îi arunca în închisori, îi supunea la chinuri. Aveau și pe dregători alături de ei. În fiecare zi îi hărțuiau pe apostoli. Dar pentru ce vorbesc eu de poporul iudeu și de dregători? Un făcător de corturi, unul care croia și cosea piei – și ce e mai de rând ca un făcător de corturi? –, Pavel, a fost cuprins de atâta nebunie că târa bărbați și femei și-i aducea legați la Ierusalim[134]. Și Cel răstignit vedea acestea, și le îngăduia. Tu, însă, uită-te cum mai târziu prigonitorul i-a întrecut pe toți apostolii. Predica lui a luminat mai mult ca soarele și a cuprins toată lumea.

133. 2 Tim. 3, 8.
134. Cf. Fapte 9, 1-2.

21

Iar dacă mă întrebi pentru ce atâtea primejdii, atâtea ispite, atâtea curse şi în Vechiul, şi în Noul Testament, am să-ţi spun pricina.

– Care e pricina?

– Viaţa de aici este o palestră a virtuţii, un loc de exerciţiu pentru virtute, o topitoare, o boiangerie a virtuţii. După cum tăbăcarii iau pieile şi mai întâi le strâng, le întind, le bat de ziduri şi de pietre şi le supun la alte numeroase lucrări, ca să le facă proprii pentru primirea culorii, şi numai după aceea le scufundă în culoarea preţioasă; iar topitorii de metale aruncă aurul în foc şi îl supun probei cuptorului, ca să-l facă mai curat; şi, în sfârşit, după cum antrenorii de gimnastică supun în palestră pe atleţi la exerciţii grele, îi atacă mai mult decât ar face concurenţii lor, pentru ca, exersându-se bine în luptă cu dascălii lor, să fie destoinici în lupte şi pregătiţi pentru a se feri cu uşurinţă de loviturile duşmanilor, tot aşa face şi Dumnezeu în viaţa aceasta. Voind să facă sufletul destoinic spre virtute, îl tăbăceşte, îl topeşte, îl supune la proba ispitelor, astfel ca oamenii nehotărâţi şi molâi să se întărească, iar cei vrednici să ajungă şi mai vrednici; să nu cadă pradă uneltirilor demonilor, să nu fie prinşi de laţurile diavolului şi să fie toţi în stare să primească bunătăţile cele viitoare. Se spune că un bărbat neispitit este neîncercat; iar Pavel spune: *"Necazul rodeşte răbdare, iar răbdarea, încercare"*[135]. Vrând, dar, Dumnezeu să-i facă pe cei buni mai stăruitori şi mai răbdători, lasă ca monezile acestea să fie puse la probă în toate chipurile. Din această pricină l-a lăsat şi pe Iov să sufere ce-a suferit, ca să-l arate şi mai încercat şi să închidă gura diavolului, pentru aceasta i-a lăsat şi pe apostoli, ca să ajungă şi ei mai curajoşi şi să li se arate astfel puterea. Nu e mică nici pricina aceasta. De aceea i-a şi spus lui Pavel, care-I cerea să-i dea tihnă şi să-l scape de relele care-l înconjurau: *"Destul îţi este harul Meu! Puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte"*[136].

135. Rom. 5, 3-4.
136. 2 Cor. 12, 9.

22

Dar chiar cei care nu cred în învăţătura creştină, şi ei câştigă mult de pe urma unor astfel de încercări, dacă sunt cu mintea trează. Când îi văd pe ucenici nedreptăţiţi, ocărâţi, întemniţaţi, prigoniţi, calomniaţi, ucişi, arşi, înecaţi, şi totuşi nebiruiţi de nici unul din aceste rele, gândeşte-te de câtă admiraţie nu sunt cuprinşi în faţa acestor atleţi minunaţi şi cei de atunci, şi cei de acum! Prin urmare, încercările, departe de a-i sminti pe cei cu mintea trează, ajung pricină de şi mai multă învăţătură. De aceea şi Pavel a auzit acele cuvinte: *"Puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte"*. Aceasta o poţi vedea şi în Vechiul, şi în Noul Testament. Gândeşte-te la simţămintele pe care trebuie să le fi încercat Nabucodonosor când, în faţa întregii oştiri, s-a văzut înfrânt de cei trei tineri, de nişte robi, de nişte prinşi de război, de nişte oameni înlănţuiţi şi aruncaţi în cuptor, când a văzut că nu poate birui trei trupuri robite, trei suflete supuse, lipsite de patrie, de libertate, de cinste, de putere, de bani, departe de toate rudele şi cunoscuţii. Dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit cuptorul din Babilon, răsplata celor trei tineri n-ar fi fost atât de strălucită, cununa n-ar fi fost atât de frumoasă. Gândeşte-te la simţămintele pe care trebuie să le fi încercat Irod când s-a văzut mustrat de un întemniţat, când a văzut că nici cu lanţurile nu-i frânge îndrăzneala, ci, dimpotrivă, întemniţatul preferă să fie ucis decât să piardă prea frumoasa lui libertate de cuvânt. Gândeşte-te ce se petrece în sufletul unui om, şi dintre cei care au trăit în vremea aceea, şi dintre cei de mai târziu, la vederea şi la auzul acestora? Nu câştigă el mult chiar de are puţină minte, chiar de ar fi trândav de tot? Nu-mi vorbi mie de ticăloşi, de vicioşi, de oamenii cărnii, mai uşori ca frunzele! Aceştia cad nu numai din pricina încercărilor, ci aproape din orice pricină. De pildă, poporul iudeu! Era nemulţumit şi când mânca mană, şi când mânca pâine, şi când era în Egipt, şi când au ieşit din Egipt, şi când era de faţă Moise, şi când era plecat. Vorbeşte-mi de oameni cu mintea trează, de oameni care iau aminte la ei înşişi şi gândeşte-te la folosul

ce-l au la vederea unui suflet neclătinat, a unei minţi nerobite, unei limbi pline de îndrăznire; la vederea unui om care locuieşte în pustie, dar îl biruie pe împărat, unui om care e întemniţat, dar nu cedează, unui om căruia i se taie capul, dar nu tace. Nu te opri numai la acestea, ci cercetează-le şi pe cele de mai târziu. Irod a tăiat capul lui Ioan. Cine este lăudat? Cine este încununat? Cine este slăvit? Cine este vorbit de bine? Cine este admirat? Cine mustră până azi? Nu strigă oare Biserica în fiecare zi: *"Nu-ţi este îngăduit să ai pe femeia lui Filip, fratele tău!"*[137], iar Ioan nu ţintuieşte la stâlpul infamiei, şi după moarte, adulterul, nebunia şi cruzimea? Pe lângă cele spuse, uită-te cât e de mare puterea întemniţatului şi cât de slab tiranul! Tiranul n-a fost în stare să lege o limbă, ci i-a tăiat-o! În schimb, în locul ei, şi împreună cu ea, a deschis mii şi mii de guri. Atunci l-a înfricoşat pe tiran îndată după ucidere – frica atât de mult i-a zdruncinat conştiinţa, încât credea că Ioan a înviat din morţi şi face minuni[138] –, iar de atunci şi până acum mustră pe toată lumea şi prin el, şi prin alţii. Fiecare om care citeşte Evanghelia spune: *"Nu-ţi este îngăduit să ai pe femeia lui Filip, fratele tău"*. Dar chiar fără citirea Evangheliei, de eşti în casă, de eşti în piaţă, oriunde ai fi, de eşti plecat în Persia, în India, în Mauritania, în orice ţară de sub soare, chiar la marginile pământului, vei auzi aceste cuvinte şi-l vei vedea pe dreptul acela încă şi acum strigând, învăţând şi mustrând răutatea tiranului. Glasul lui niciodată nu tace, iar timpul nu-i veştejeşte mustrarea. Cu ce l-a vătămat pe dreptul acela sfârşitul său? Cu ce l-a vătămat moartea silnică? Cu ce l-au vătămat lanţurile? Cu ce închisoarea? Pe câţi oameni care au minte nu i-a îndreptat cu spusele lui, cu suferinţele lui, cu cuvintele pe care le predică şi acum, de parcă ar fi viu? Să nu spui: de ce a îngăduit Dumnezeu să fie ucis? Uciderea lui n-a fost moarte, ci cunună; nu sfârşit, ci început de viaţă mai bună. Învaţă să cugeţi cu înţelepciune, şi nu numai că n-ai să fii vătămat de astfel de încercări, ba, dimpotrivă, ai să câştigi chiar foarte mult.

137. Matei 14, 4.
138. Cf. Matei 14, 2.

Ce poţi spune de egipteancă? Nu l-a învinuit pe Iosif? Nu l-a calomniat? Nu l-a legat pe acest om drept? Nu l-a aruncat în închisoare? Nu l-a pus în primejdie de moarte? Nu l-ar fi ucis dacă ar fi putut? Nu i-a făcut nume prost? Ei, şi cu ce l-a vătămat atunci sau acum? După cum atunci când acoperi cărbunii aprinşi cu paie, la început pari că-i acoperi, dar deodată cărbunii mistuie paiele şi tocmai paiele fac flacăra mai mare, tot aşa şi virtutea: pare înăbuşită de calomnii, dar mai târziu chiar piedicile o fac mai înfloritoare şi o înalţă până la cer. Poate fi oare un om mai fericit decât tânărul acela? Şi aceasta tocmai pentru calomniile pe care le-a îndurat şi cursele ce i s-au întins, nu pentru tronul din Egipt, nici pentru împărăţia de acolo! Totdeauna slava, lauda şi cununile sunt urmările suferinţelor. Nu-l cântă oare pe Iosif toţi, în toată lumea? A trecut atâta vreme, şi amintirea lui nu i s-a şters, ci mai strălucitoare şi mai trainice decât chipurile împăraţilor sunt icoanele virtuţii şi cuminţeniei lui, răspândite în toată lumea, în Imperiul roman, în ţări barbare, în conştiinţa fiecăruia, pe limba fiecăruia. Cu toţii îl vedem pe Iosif prins şi vândut rob; îl vedem că sfătuieşte pe desfrânata aceea ticăloasă şi nenorocită să se poarte cum se cuvine, că face tot ce-i stă în putere pentru mântuirea ei, că încearcă să se ruşineze de neruşinarea ei, să-i stingă focul, s-o smulgă din furtuna cumplită şi să o ducă într-un liman liniştit. Apoi, când furtuna s-a înteţit mai mult şi corabia s-a scufundat cu egipteancă cu tot, Iosif a fugit de valuri şi a alergat la stânca cea tare a fecioriei, lăsându-şi haina în mâinile ei. În goliciunea lui, Iosif arăta mai frumos decât cei îmbrăcaţi cu porfiră; era ca un erou, ca un biruitor strălucit care înalţă trofeul fecioriei. Şi nu ne oprim aici cu pomenirea vieţii lui, ci mergem mai departe: şi-l vedem iarăşi întemniţat, legat, îmbrăcat în zdrenţe, topindu-se pe picioare de vremea îndelungată petrecută acolo. Şi pentru aceasta, mai cu seamă, iarăşi ne minunăm de el, îl fericim, îl lăudăm şi suntem cuprinşi de uimire. De este cineva cuminte, ajunge şi mai cuminte gândindu-se la Iosif;

de este cineva stricat, se cuminţeşte iute ascultându-i viaţa, ajunge mai bun citind istoria lui Iosif.

Nimic să nu vă tulbure când adunaţi toate aceste fapte; dimpotrivă, scoateţi folos din cele întâmplate. Răbdarea luptătorilor să vă fie dascăl de răbdare. Când vedeţi că întreaga viaţă a bărbaţilor mari şi străluciţi este întreţesută cu încercări din acestea, să nu vă neliniştiţi, să nu vă tulburaţi nici voi când vin încercări peste voi şi peste lume. De la început, Biserica a crescut cu ele, s-a mărit cu ele. Nimic să nu vă mire; nimic nu se întâmplă fără pricină. Uitaţi-vă în lume; piraţii, hoţii, tâlharii, spărgătorii de morminte atacă şi năvălesc acolo unde e aur, unde sunt mărgăritare, nu unde sunt paie, iarbă şi nisip. Diavolul face la fel: într-acolo îşi îndreaptă uneltirile lui, acolo atacă, unde vede strânsă bogăţie sufletească, unde vede că e întinsă avuţia bunei credinţe. Dacă cei atacaţi sunt cu mintea trează, atacul diavolului nu le micşorează avuţia, dimpotrivă, aceia strâng şi mai mare bogăţie de virtute. Aşa cum s-a întâmplat şi acum.

23

Acesta ar putea fi luat drept cel mai mare semn al bogăţiei faptelor şi vitejiei Bisericii. Diavolul, când a văzut că Biserica înfloreşte, că e lăudată, că se urcă în scurtă vreme la înălţime, că e plină de râvnă, că fiii ei cei buni sporesc în virtute, iar cei păcătoşi se pocăiesc, când a văzut că învaţă din acest oraş întreaga lume, a pus în mişcare toate uneltirile lui împotriva ei şi a aprins războaie înlăuntrul ei. Şi după cum lui Iov i-a luat averile, l-a lăsat fără copii, l-a îmbolnăvit, a ascuţit limba soţiei împotriva lui, i-a pus pe prieteni să-l ocărască, să-l batjocorească şi să-l hulească pe cel drept, şi a pornit împotriva lui tot felul de uneltiri, tot astfel şi împotriva Bisericii: s-a pornit împotriva ei prin prieteni şi prin duşmani, prin preoţi, prin ostaşi, prin cei cinstiţi cu episcopatul, prin tot felul de oameni. Dar, cu toate că a uneltit atâta contra ei, nu numai că n-a clăti-

nat-o, ci a făcut-o şi mai strălucitoare. Nu i-a învăţat atâta pe toţi atunci când nu era tulburată, cât învaţă acum lumea să fie răbdătoare, să se înfrâneze, să îndure încercările, să arate statornicie, să dispreţuiască cele lumeşti, să socotească o nimica bogăţia, să râdă de onoruri, să nesocotească moartea, să dispreţuiască viaţa, să nu aibă la inimă patria, cunoscuţii, prietenii, rudele, să fie gata spre orice fel de moarte, să înfrunte săbiile, să le socotească mai trecătoare decât florile de primăvară pe toate cele strălucitoare ale vieţii acesteia, onorurile, adică slava, puterea, petrecerile. Şi lecţiile acestea nu le dă numai unul, sau doi, sau trei, ci tot poporul; şi nu numai cu cuvântul, ci şi cu fapta, prin cele ce suferă, prin cele cu care biruie, prin cele cu care îi înfrâng pe uneltitori, prin cele cu care îndură totul, cu mai multă tărie decât diamantul, cu mai multă putere decât stânca! Nu pornesc război, nu încordează arcul, nu slobozesc săgeţi! Ci fiecare se învăluie cu zidul răbdării, al purtării de grijă, al bunătăţii şi curajul, făcându-i de ruşine pe prigonitori, prin suferirea răului.

24

Aceştia acum, cu faţa luminoasă, cu ochii senini, plini de o nespusă îndrăznire se duc în piaţă, stau în case, se duc la biserică; cei care fac rele, însă, după fiecare răutate pe care o săvârşesc se ascund, îi mustră conştiinţa, tremură, se tem; aşa îşi petrec viaţa. După cum fiarele care mor anevoie, după ce au primit o lovitură sau două de lance, se aruncă şi mai aprig în vârful lăncii, îşi fac rană mai mare şi îşi rănesc şi măruntaiele; şi după cum valurile care se izbesc de stânci se risipesc şi dispar din cauza furiei izbiturii lor, tot aşa şi cei care fac rău, prin răul pe care-l fac, îşi sapă mai mult loruşi groapă decât celorlalţi. Cei prigoniţi sunt iubiţi de toată lumea; toată lumea îi laudă, îi admiră, îi vorbeşte de bine, îi încununează; şi cei care-i cunosc, şi cei care nu-i cunosc; cei care îi cunosc din vedere, cei care îi cunosc din auzite; cei care suferă ca şi ei, cei care luptă

ca şi ei; toţi care doresc, ca şi ei, binele. Pe persecutori însă îi urăşte mulţime de lume; îi acuză mult mai mult, îi huleşte, îi arată cu degetul, îi batjocoreşte, încărcându-i cu mii şi mii de blesteme, doreşte să-i vadă chinuiţi şi pedepsiţi. Şi acestea aici! Dar ce cuvânt le poate înfăţişa pe cele de dincolo? Dacă unul care sminteşte este osândit la o pedeapsă atât de mare, încât e mai bine de el să-şi lege o piatră de moară de gât şi să se înece în mare[139], gândeşte-te ce pedeapsă vor primi aceia în ziua cea înfricoşată a judecăţii, câte chinuri nu vor îndura pentru că au tulburat, atât cât le-a stat în putinţă, întreaga lume, au răvăşit Biserica, au luptat atâta împotriva păcii şi au pricinuit pretutindeni atâtea sminteli! Cei prigoniţi de aceştia vor sta împreună cu mucenicii, cu apostolii, cu bărbaţii mari şi străluciţi; vor străluci prin faptele mari, prin suferinţele lor, prin cununile lor, prin răsplăţile lor, prin multa lor îndrăznire în faţa lui Dumnezeu. Şi îi vor vedea pe prigonitori chinuiţi; dar să-i scoată din chinuri nu vor putea, chiar de-ar voi de mii şi mii de ori. Se vor ruga pentru ei, dar fără folos. Dacă cel care a trecut cu vederea pe un singur sărac, pe Lazăr, a primit o pedeapsă atât de mare şi n-a avut parte de nici o uşurare[140], ce pedeapsă nu vor primi cei care i-au prigonit şi i-au smintit pe atâţia?

Gândindu-vă, dar, la toate acestea şi la toate cele asemenea câte le mai putem culege din dumnezeieştile Scripturi, şi făcând din aceste pilde şi povestiri zid tare pentru voi, iar pentru cei slabi leacuri, staţi tari, neclintiţi, aşteptând bunătăţile gătite vouă. Negreşit. Vă este gătită, negreşit, răsplată, nu egală cu ostenelile şi luptele voastre, ci cu mult mai mare. Aşa este Iubitorul de oameni Dumnezeu. Caută să întreacă prin multa dărnicie în răsplată pe cei ce au ales să facă sau să spună binele. Dea Dumnezeu să dobândim şi noi aceste răsplăţi în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia slava în vecii vecilor. Amin.

139. Cf. Luca 17, 2.
140. Cf. Luca 16, 19-31.

Cuvânt de laudă în cinstea lui Diodor episcopul, care rostise (şi el) mai înainte un cuvânt de laudă în cinstea Sfântului Ioan Gură de Aur[1]

1. Acest dascăl înţelept şi vrednic, nu demult, după însănătoşirea lui, s-a suit în acest scaun şi şi-a început cu mine cuvântul său. M-a numit Ioan Botezătorul, glasul Bisericii, toiagul lui Moise; şi mi-a mai dat, pe lângă aceste nume, mi-a mai dat şi altele multe. Atunci el m-a lăudat, voi l-aţi aprobat, iar eu, departe stând, am suspinat amar. El m-a lăudat ca să-şi arate dragostea pentru fiul lui duhovnicesc; voi l-aţi aprobat ca să vă arătaţi dragostea de frate; iar eu am suspinat, doborât de povara laudelor. Da, mulţimea laudelor, ca şi mulţimea păcatelor, muşcă tot atât de tare conştiinţa. Când te ştii că n-ai pe cuget nimic bun, şi când îi mai auzi şi pe alţii că spun despre tine lucruri mari şi minunate, atunci pui în cumpănă lauda de acum cu cele ce se vor rosti în ziua de apoi; când toate vor fi *"goale şi descoperite"*[2], când Judecătorul de atunci nu va judeca după părerea celor mulţi, ci după adevărul lucrurilor – că *"nu după slavă va judeca,* spune Domnul, *nici după grai va mustra"*[3] –; ei bine, când mă gândesc la toate acestea, mă dor laudele şi părerea bună a celor mulţi! Văd cât e de mare depărtarea dintre aceste laude şi hotărârea din Ziua de Apoi. Acum suntem ascunşi după nişte măşti de slavă dată de mulţime; dar în ziua aceea, când vom sta cu capul gol în faţa judecăţii şi cu aceste măşti smulse de pe obraji, atunci la nimic nu ne vor folosi lauda şi slava de aici. Ba,

1. PG 52, 761-766.
2. Evr. 4, 13.
3. Is. 11, 3.

dimpotrivă, vom fi pedepsiţi mai mult pentru că n-am ajuns mai buni cu toată lauda şi slava date de mulţime.

2. Gândindu-mă, dar, la acestea toate, am suspinat amar. De aceea m-am sculat în grabă azi, ca să scot o astfel de părere din mintea voastră, cei care aţi auzit laudele acelea. Când cununa e mai mare decât capul celui încununat, nu se opreşte la tâmple, nu rămâne pe cap, ci, din pricina lărgimii ei, se coboară peste ochi, ajunge pe gât şi lasă capul neîncununat. Aşa am pătit şi eu: cununa laudelor a fost mai mare decât capul meu. Cu toate acestea, părintele meu, din dragostea mare ce-mi poartă, nu s-a oprit şi mi-a pus pe cap cununa. Aşa fac uneori şi împăraţii: iau cununa ce li se potriveşte lor şi o pun pe capul copiilor; apoi, când văd că e mai mic capul decât cununa şi se încredinţează că nu le stă pe cap, o iau şi-o pun pe capul lor.

3. A pus, deci, părintele meu pe capul meu cununa ce i se potrivea lui; a văzut că e prea mare pentru capul meu, dar n-a vrut să o ia şi să şi-o pună luişi. Haide, dară, s-o iau eu şi s-o pun pe capul potrivit al părintelui meu!

Da, numele lui Ioan îl port eu, dar sufletul lui îl poartă el! Eu am primit numele, dar înţelepciunea lui o are el! De aceea e drept ca el, mai mult decât mine, să-i poarte şi numele. Asemănarea dintre oameni n-o dă asemănarea numelui, ci înrudirea dintre suflete, chiar dacă numele e altul. Scriptura nu gândeşte cum gândesc filosofii din afară. Filosofii spun că nu sunt asemenea doi oameni dacă nu au odată cu asemănarea sufletească şi asemănarea de nume. Scriptura nu spune aşa. Scriptura numeşte cu acelaşi nume pe oamenii care se înrudesc prin înţelepciunea sufletului lor, chiar dacă altele sunt numele pe care le poartă. Dovada nu trebuie s-o căutăm departe, ci o găsim chiar la Ioan, fiul lui Zaharia. Când ucenicii au întrebat dacă are să vină iarăşi Ilie, Hristos le-a răspuns: *"Dacă voiţi să primiţi, el este Ilie, cel ce va să vină"*[4]. Şi vorbea de Ioan. Ioan ducea aceeaşi

4. Matei 11, 14.

viaţă ca Ilie, de aceea i s-a şi dat numele acesta. Ioan avea duhul lui Ilie, de aceea şi numele lui Ilie. Amândoi au locuit în pustie; unul purta cojoc, altul haină de păr; masa le era la fel, simplă şi săracă. Unul a fost slujitor al venirii celei dintâi a lui Hristos, celălalt va fi al celei de a doua. Aşadar, pentru că una le-a fost şi felul de viaţă, şi hainele, şi locul sălăşluirii, şi slujba, aşadar, pentru că toate le erau întocmai, de aceea Hristos le-a dat amândurora şi un singur nume, arătând că, deşi are cineva alt nume, poate fi numit la fel cu acela a cărui viaţă şi purtare le urmează.

4. Deci, odată ce canonul acesta este neîndoielnic, şi aceasta este în dumnezeiasca Scriptură definiţia exactă a asemănărilor de nume, haide să arătăm că înţeleptul nostru părinte a urmat şi vieţii, şi purtării lui Ioan, ca să vedeţi că, mai pe drept el decât mine, poate să poarte numele aceluia. Ioan nu avea nici masă, nici pat, nici casă pe pământ; dar nici acesta n-a avut! Voi îmi sunteţi martori că a trăit tot timpul ducând viaţă de apostol; nu avea nimic al său, era hrănit de alţii, iar el stăruia în rugăciune şi în învăţătura cuvântului. A predicat Ioan locuind în pustie, dincolo de Iordan; dar şi acesta a luat odată tot oraşul dincolo de Iordan şi l-a învăţat dreapta învăţătură. A stat acela în închisoare şi i s-a tăiat capul pentru îndrăznirea lui cea faţă de lege; dar şi acesta adesea şi-a pierdut patria pentru îndrăznirea lui faţă de credinţă; adesea i s-a tăiat şi capul pentru aceeaşi pricină; e drept nu cu fapta, dar cu voinţa. Că, nesuferind duşmanii adevărului puterea limbii lui, au ţesut din toate părţile mii şi mii de uneltiri, dar din toate Domnul l-a izbăvit.

Haide să-i auzim acum şi limba lui, din pricina căreia s-a şi primejduit, şi s-a şi mântuit. Nu greşeşti de spui despre limba lui ceea ce a spus Moise despre pământul făgăduinţei.

– Ce-a spus despre el?

– *"Pământ în care curge lapte şi miere"*[5]. Aceasta se poate spune şi despre limba lui. Limbă din care curge lapte şi miere.

5. Ieş. 3, 8.

Deci, ca să ne desfătăm cu laptele limbii lui şi să ne săturăm cu mierea limbii lui, să punem capăt aici cuvântului meu, ca să auzim trâmbiţa şi lira. Când mă gândesc la dulceaţa cuvintelor lui, liră îi numesc glasul! Iar când mă gândesc la tăria gândurilor lui, numesc glasul lui trâmbiţă războinică, trâmbiţă ca aceea pe care o aveau iudeii când au doborât zidurile Ierihonului. După cum atunci glasul trâmbiţelor a izbit mai iute ca focul pietrele, mistuindu-le şi sfărâmându-le pe toate, tot aşa şi glasul lui, nu mai puţin decât glasul trâmbiţei aceleia, căzând acum peste întăriturile eretice, *"surpă socotinţele minţii şi toată trufia ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu"*[6]. Dar ca să aflaţi asta nu prin limba mea, ci prin limba lui, să pun capăt cuvântului, înălţând slavă lui Dumnezeu, Care ne-a dat dascăli ca aceştia, Căruia slavă în vecii vecilor. Amin.

6. 2 Cor. 10, 5.

NOUĂ CUVÂNTĂRI LA CARTEA FACERII

*Cuvântul 1**

Rostit la începutul Postului Mare la cuvintele: *"La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul"*[1]; și despre post și milostenie

1. Plăcută este corăbierilor primăvara, plăcută și plugarilor! Dar nici corăbierilor, nici plugarilor nu le este atât de plăcută primăvara, cât de plăcut le este celor ce vor să trăiască creștinește cu adevărat[2] timpul postului, primăvara cea duhovnicească a sufletelor, liniștea cea adevărată a gândurilor. Plugarilor le e plăcută primăvara pentru că văd atunci pământul încununat cu flori, pentru că văd că verdeața ierburilor se întinde pretutindeni, ca o haină înfrumusețată. Corăbierilor le e plăcută primăvara pentru că pot călători fără teamă pe întinsul mării; valurile sunt potolite, iar delfinii se joacă liniștiți și adeseori vin chiar lângă pereții corabiei. Nouă, însă, ne este plăcută primăvara postului pentru că potolește valurile din noi; nu valurile de ape, ci de pofte necugetate. Ne este plăcută primăvara postului pentru că ne încununează nu cu cunună de flori, ci cu cunună de haruri duhovnicești. *"Cunună de haruri vei primi pe creștetul tău"*[3], spune Scriptura. Nu izgonește atât viforul iernii arătarea rândunicii cât izgonește arătarea postului viforul patimilor din sufletul nostru. Nu mai este luptă între

* P.G. 54, col. 581-586.
1. Fac. 1, 1.
2 Textual: *celor ce vor să filosofeze.*
3. Pilde 1, 9.

trup și suflet, nu se mai răscoală robul împotriva stăpânului, ci s-a potolit acest război al trupuiui.

Așadar, pentru că mare e în noi pacea și mare e și liniștea, haide să scot în larg și eu corabia învățăturii, ca să duc pacea și liniștea din portul meu în portul urechilor voastre. Haide să vorbim de gânduri mai înalte, să cugetăm la cer, la pământ, la mare, la toate făpturile creației. Căci despre acestea ni s-a citit astăzi din Sfânta Scriptură.

– Dar la ce ne poate fi de folos o cuvântare despre creație?, m-ar putea întreba cineva.

– Nouă mai cu seamă, iubiților, ne este de folos o cuvântare ca aceasta. Dacă din măreția și frumusețea creaturilor se vede Creatorul, apoi cu cât vom vorbi mai mult despre măreția și frumusețea creaturilor, cu atât mai mult Îl vom cunoaște pe Creator.

Mare bine este, iubiților, să știm ce este creația, ce este Creatorul, ce este făptura, ce este Făcătorul. Dacă dușmanii adevărului ar fi știut să le deosebească bine, n-ar fi amestecat totul, nu le-ar fi așezat jos pe cele de sus, n-ar fi coborât stelele și cerul și n-ar fi ridicat pământul; căci L-au coborât pe Împăratul cerurilor de pe tronurile Lui cele împărătești, L-au așezat alături de făpturi și au pus făptura pe scaunele cele de cinste ale Dumnezeirii. Dacă maniheii ar fi știut să filosofeze bine despre creație, n-ar fi cinstit materia cu vrednicia veșniciei, căci materia a fost scoasă din neființă, e pieritoare, stricăcioasă, schimbătoare. Dacă elinii ar fi știut să filosofeze bine despre creație, n-ar fi rătăcit de la adevăr, n-ar fi cinstit și n-ar fi adorat creatura în locul Creatorului. Frumos e cerul! Dar de aceea a fost creat așa, ca să I te închini Celui ce l-a făcut! Strălucitor e soarele! Dar de aceea a fost creat așa, ca să-I slujești Celui care l-a creat! Iar dacă vrei să rămâi numai la minunăția creației, dacă vrei să te oprești numai la frumusețea făpturilor, atunci lumina ți s-a prefăcut în întuneric, dar, mai bine spus, te-ai folosit de lumină ca să ajungi în întuneric.

Ai văzut cât e de bine să cunoşti cuvintele despre creaţie? Să nu laşi să-ţi scape câştigul, ci fii cu mare luare-aminte la cele ce-am să spun! N-am să vorbesc numai despre cer, despre pământ şi despre mare, ci şi despre naşterea noastră! Am să vă spun de unde vine moartea, de unde vine viaţa chinuită, de unde tristeţea şi grijile. Iar Dumnezeu, alcătuindu-Şi o apărare pentru facerea acestor lucruri şi a altora mai multe, ne-a trimis cartea aceasta, Cartea Facerii.

Dumnezeu nu Se fereşte să Se apere înaintea oamenilor, ci strigă prin profetul Isaia: *"Veniţi să stăm de vorbă, zice Domnul"*[4]; Dumnezeu nu numai că Se apără şi judecă, ci ne şi învaţă cum să scăpăm de judecată. N-a spus atâta doar: *"Veniţi şi să stăm de vorbă!"*. Nu! Înainte de aceasta ne-a învăţat ce trebuie să spunem, ce trebuie să facem; şi numai după aceea ne cheamă înaintea judecăţii. Ascultă cuvântul profetului! Mai întâi a spus: *"Spălaţi-vă, curăţiţi-vă, ştergeţi răutăţile din sufletele voastre. Învăţaţi-vă să faceţi binele, luaţi apărarea orfanului, faceţi dreptate văduvei!"*[5]; apoi spune: *"Veniţi să stăm de vorbă, zice Domnul"*. Cu alte cuvinte Dumnezeu spune: "Nu vreau să Mă judec cu voi lipsiţi de apărare şi de probe. Vă chem la judecată după ce vă veţi înarma cu toate probele. Vreau să Mă judec cu voi nu ca să vă osândesc, ci ca să vă cruţ". La fel grăieşte Dumnezeu şi în altă parte, zicând: *"Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te dezvinovăţeşti"*[6], căci ai un acuzator aspru şi nemilos. Ia-i-o înainte, răpeşte-i locul, închide-i gura cea fără de ruşine!

2. La început, Dumnezeu venea la oameni şi vorbea cu oamenii, atât cât era cu putinţă oamenilor să-L audă. Aşa a venit la Adam; aşa l-a pedepsit pe Cain; aşa a vorbit cu Noe; aşa a fost găzduit de Avraam. Dar când oamenii au înclinat spre păcat, când s-au îndepărtat de Dumnezeu, ducându-se ca într-un surghiun îndepărtat, când, deci, s-au aşezat ca

4. Is. 1, 18.
5. Is. 1, 15-17.
6. Is. 43, 26.

într-o ţară îndepărtată, atunci Dumnezeu ie-a trimis scrieri, ca prin aceste scrieri să reînnoiască vechea Lui prietenie cu noi. Scrierile acestea le-a trimis Dumnezeu, dar le-a adus Moise.

– Ce spun scrierile acestea?

–*"La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul"*[7].

– Dar pentru ce nu ne vorbeşte de îngeri, de arhangheli? Dacă din creaturi se vede Creatorul[8], apoi cu mult mai mult se vede din creaturile acelea! Frumos e cerul, dar nu atât de frumos ca îngerul! Strălucitor e soarele, dar nu atât de strălucitor ca arhanghelul! Pentru ce, dar, a lăsat Dumnezeu o cale mai înaltă, şi ne duce la cunoaşterea Lui pe o cale mai smerită?

– Face asta pentru că vorbeşte iudeilor, unor oameni lipsiţi de judecată, lipiţi de cele materiale, unor oameni care ieşiseră de curând din Egipt, unde locuitorii se închinau crocodililor, câinilor, maimuţelor, unor oameni pe care nu-i puteai duce la cunoaşterea Creatorului pe o cale mai înaltă. Calea aceea era mai înaltă, dar mai anevoioasă; era mai grea, prea înclinată pentru cei mai slabi. De aceea îi duce pe o cale mai uşoară: cerul, pământul, marea şi întreaga creaţie văzută.

Ca să vă convingeţi că aceasta e pricina, ascultaţi că profetul le vorbeşte şi de puterile cele de sus, când au propăşit puţin pe calea binelui: *"Lăudaţi pe Domnul din ceruri,* spune Psalmistul, *lăudaţi-L pe El întru cele înalte. Lăudaţi-L pe El toţi îngerii Lui; lăudaţi-L pe El toate puterile Lui"*[9]. *"Că El a zis şi s-au făcut; El a poruncit şi s-au zidit"*[10]. Şi de ce să ne minunăm că în Vechiul Testament îi învaţă aşa pe oameni, când face asta, chiar în Noul Testament, care era timpul unor învăţături mai înalte, Pavel, în cuvântarea către

7. Fac. 1, 1.
8. Cf. Rom. 1, 20.
9. Ps. 148, 1-2.
10. Ps. 148, 5.

atenieni, mergând pe aceeaşi cale pe care mersese Moise când îi învăţa pe iudei? Nici Pavel nu le-a vorbit atenienilor de îngeri şi de arhangheli, ci de cer, de pământ şi de mare, grăind aşa: *"Dumnezeu, Cel ce a făcut lumea şi toate cele ce sunt în ea, Acesta fiind Domnul cerului şi al pământului, nu locuieşte în temple făcute de mâini"*[11]. Când le vorbeşte însă colosenilor, nu i-a mai dus pe această cale, ci le vorbeşte mai înalt, grăindu-le aşa: *"Pentru că în El s-au zidit toate, cele din ceruri şi cele de pe pământ, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii; toate prin El şi pentru El s-au zidit"*[12]. Tot aşa şi Ioan; pentru că avea în faţă ucenici mai desăvârşiţi, a vorbit de toată creaţia. N-a spus: "cerul, pământul şi marea", ci: *"Toate prin El s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut din ceea ce s-a făcut"*[13], fie făptura văzută, fie cea nevăzută. La fel fac şi dascălii. Dascălul care ia copilul de la mamă îl învaţă cele dintâi elemente, să scrie adică şi să citească; dar dascălul care ia copilul de la acest dascăl îi dă copilului învăţături mai înalte. Tot aşa s-au petrecut lucrurile şi cu Moise, cu Pavel şi cu Ioan. Moise a luat nişte oameni care nu ştiau nimic, înţărcaţi de curând; şi pe aceştia i-a învăţat cele dintâi elemente ale cunoaşterii de Dumnezeu; Ioan şi Pavel îi iau pe aceştia din mâna lui Moise, ca din mâna unui dascăl, şi-i urcă la învăţături mai înalte, amintindu-le pe scurt de învăţăturile de mai înainte.

Ai văzut înrudirea dintre cele două Testamente? Ai văzut armonia dintre învăţături? Ai auzit că se vorbeşte în Vechiul Testament de creaţia celor materiale, dar l-ai auzit şi pe David care vorbeşte de creaţia celor spirituale: *"Că El a zis şi s-au făcut"*[14]. Tot aşa şi în Noul Testament, vorbind de puterile cele nevăzute, a vorbit şi de creaţia celor materiale.

"La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul"[15].

11. Fapte 17, 24.
12. Col. 1, 16.
13. Ioan 1, 3.
14. Ps. 148, 5.
15. Fac. 1, 1.

Cuvântul acesta este scurt și adânc. E un singur cuvânt. Dar va putea dărâma toate tunurile vrăjmașilor. Uită-te!

Se apropie de tine un maniheu și-ți spune: "Materia e veșnică!". Tu răspunde-i: *"La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul"*, și i-ai doborât îndată toată trufia. Dacă spune că nu crede în cuvântul Scripturii, atunci îndepărtează-te de el ca de un nebun și întoarce-i spatele!

Dar aș putea fi întrebat:

– Se poate face ceva din ceea ce nu este?

– Te întreb și eu: Cum se poate face ceva din ceea ce este? Că pământul s-a făcut din nimic, eu o cred, tu te îndoiești; că omul a fost făcut din pământ, o mărturisim amândoi. Explică-mi, deci, ceea ce e mai ușor, ceea ce mărturisim amândoi: Cum s-a făcut din pământ trupul? Știm că din pământ se fac noroiul, cărămida, oalele; dar, ca să se facă trup din pământ, nimeni n-a văzut vreodată. Cum s-a făcut, dar, trupul? Cum s-au plăsmuit oasele? Cum s-au făcut, dintr-un singur și din același pământ, nervii, venele, arterele? Cum ni s-au făcut grăsimea, carnea, pielea, unghiile, părul și atâtea felurite părți ale trupului? Dar n-ai să poți spune! Dacă nu știi ce e mai clar și mai ușor, nu-i oare o nesocotință să iscodești, să cauți să știi ce este mai greu, ce este mai tainic?

3. Vrei să te întreb un alt lucru și mai ușor, care se întâmplă în fiecare zi? Dar nici la această întrebare n-ai să-mi poți răspunde! Mâncăm pâine în fiecare zi. Spune-mi, cum se preface pâinea în sânge, în flegmă, în fiere și în celelalte sucuri din noi? Pâinea este tare și vârtoasă; sângele este moale și lichid; pâinea este albă și de culoarea grâului; sângele este roșu sau negru. Iar dacă ai vrea să cercetezi și deosebirile celorlalte însușiri ale pâinii și sângelui, vei vedea că mare este deosebirea dintre pâine și sânge. Cum se întâmplă acestea? Explică-mi! Dar n-ai să poți! Dacă nu poți să-mi explici un lucru ce se petrece în fiecare zi, pentru ce îmi ceri răspuns cu privire la creația lui Dumnezeu? Nu-i

oare curată nebunie? Dacă Dumnezeu ar fi asemenea nouă, atunci I-ai putea cere să-ţi explice cum s-au făcut lucrurile. Dar, mai bine spus, nici atunci. Multe lucruri se fac prin măiestria oamenilor, dar cum, nu ne putem explica. De pildă, nu ne putem lămuri cum se face în cuptoarele de topit aurul din pământ, cum se preface nisipul în sticlă limpede de tot! Şi se poate vorbi încă de mai multe decât acestea, care se fac prin măiestria omenească şi pe care nu ni le putem explica. Totuşi, dacă Dumnezeu ar fi asemenea nouă, I-ai putea cere explicaţii. Dar când este o deosebire nespus de mare între noi şi El, n-ar fi oare curată nebunie să recunoşti, pe de o parte, că înţelepciunea, puterea Lui e nesfârşită, că e dumnezeiască şi mai presus de înţelegere, iar, pe de altă parte, să-I ceri explicaţii pentru fiecare lucru din lume, ca şi cum ar fi vorba de nişte lucruri făcute prin măiestrie omenească?

Dar să lăsăm de o parte aceste gânduri şi să ne întoarcem la stânca cea de nesfărâmat: *"La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul"*. Stai pe această temelie! Să nu te tulbure gândurile omeneşti. *"Gândurile muritorilor sunt şovăielnice, şi nestatornice cugetările lor"*[16]. Nu părăsi, dar, temelia cea tare, ca să-ţi încredinţezi mântuirea sufletului tău unei temelii putrede şi şubrede. Rămâi în cele ce-ai învăţat, de care ai fost încredinţat, şi spune: *"La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul"*. De-ar veni la tine un maniheu, sau unul dintre cei ce bolesc de boala lui Marcion, sau a lui Valentin, sau a oricărui altuia, pune-i în faţă cuvintele acestea! De-l vezi că râde, plânge-l ca pe un nebun. Ereticii aceştia au palidă culoarea feţei lor, privirile lăsate în jos, iar cuvintele, pline de blândeţe! Dar fugi de momeală, cunoaşte-l pe lupul ascuns în piele de oaie! Pentru aceasta, mai cu seamă, urăşte-l, pentru că pare a fi prietenos şi blând cu cel de o fire cu el, dar este mai sălbatic decât câinii turbaţi cu Stăpânul nostru obştesc al tuturor. Că poartă război

16. Înţ. Sol. 9, 14.

neîmpăcat cerului, că pune altă putere în locul lui Dumnezeu. Fugi de veninul răutăţii! Urăşte leacurile cele otrăvitoare! Ţine moştenirea pe care ai primit-o de la părinţi! Ţine credinţa şi învăţătura din dumnezeieştile Scripturi. Pe acestea ţine-le cu străşnicie!

"La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul".

– Cum vine aceasta? Mai întâi cerul, apoi pământul? Mai întâi acoperişul, apoi temelia?

– Nu-i necesar ca Dumnezeu să Se supună legilor naturii, nici regulilor tehnice! Doar voinţa lui Dumnezeu a creat şi legile naturii, şi tehnica, şi tot ce e pe lume.

"Iar pământul era nevăzut şi netocmit"[17].

Aş putea fi întrebat:

– De ce Moise spune că Dumnezeu a făcut cerul desăvârşit, iar pământul l-a întocmit încetul cu încetul?

– Pentru ca, aflând de puterea lui Dumnezeu în crearea unei stihii superioare – cerul –, să fii încredinţat că Dumnezeu putea să facă şi pământul, ca şi cerul, desăvârşit, dintr-odată. Dar Dumnezeu n-a făcut aşa, pentru tine şi pentru mântuirea ta.

– Cum pentru mine şi pentru mântuirea mea?

– Pământul ne este nouă tuturor masă obştească, patrie, tată, mamă, cetate şi mormânt obştesc. Că din pământ sunt trupurile noastre, şi tot din pământ şi hrana pentru trupurile noastre, pe pământ sunt lăcaşul şi traiul, şi după moarte în el ne întoarcem iarăşi. Deci, ca nu cumva, din pricina marii trebuinţe a pământului, să te minunezi de el mai mult decât merită şi, din pricina mulţimii binefacerilor ce ţi le dă, să te sminteşti şi să cazi în necredinţă, de aceea Dumnezeu ţi-l arată – înainte de a fi –, netocmit şi fără frumuseţe, ca, văzându-i slăbiciunea, să-L admiri pe Creatorul lui, să-I atribui Creatorului toată puterea pusă în el şi să slăveşti pe Cel ce a făcut atâtea şi atâtea pentru înlesnirea şi tihna noastră. Că Dumnezeu este slăvit nu numai prin învăţăturile noastre drepte, ci şi prin viaţa noastră curată. *"Aşa să lumineze lu-*

17. Fac. 1, 2.

mina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să-L slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"[18].

4. Voiam să vă vorbesc de milostenie, dar mi se pare că e de prisos să vă învăț prin cuvânt, când în mijlocul nostru stă părintele și dascălul nostru obștesc[19], care poate să vă învețe prin faptă. Acesta a pus la îndemâna tuturor celor prigoniți pentru adevăr casa lui părintească, de parcă pentru aceasta ar fi primit-o de la strămoși, ca să primească în ea străini și să le dea tot felul de îngrijiri, încât nu știu de trebuie să o numesc casă a lui mai mult decât a străinilor. Dar, mai bine spus, tocmai pentru aceasta trebuie s-o numim casă a lui, pentru că este a străinilor. Că averile noastre atunci sunt mai cu seamă ale noastre, când nu le avem pentru noi, ci pentru săraci. Și cum, îți spun eu! Dacă pui argintul în mâna săracului, nu se pornește asupra ta bârfitorul, nu te vede ochiul invidiosului, nu te jefuiește tâlharul, nu-ți sparge casa hoțul, nu te fură sluga și fuge. Mâna săracului e o cămară în care nu intră hoțul. Dacă ascunzi aurul în casă, îl dai pradă hoților, spărgătorilor, invidioșilor, bârfitorilor, slugilor și altor primejdii. De multe ori mii de uși și de zăvoare îl scapă de primejdiile din afară, dar nu-l scapă de cei puși să-l păzească, ci fuge odată cu cei puși să-l apere. Vezi deci că atunci mai cu seamă suntem stăpânii averilor, când le încredințăm săracilor? Nu numai din pricina păstrării aurul dat săracilor e mai sigur, ci și din pricina câștigului și a venitului mai mare pe care ni-l aduce. Dacă-l împrumuți pe un om, primești unu la sută; dar dacă-L împrumuți prin sărac pe Dumnezeu, primești nu unu la sută, ci sută la sută. Dacă semeni un ogor mănos și ai noroc de un an bun, ai rod înzecit; dar dacă semeni în cer, nu numai că ai rod însutit, ci primești și viață veșnică, neîmbătrânită și nemuritoare. Aici, pe pământ, se ostenesc mult cei ce aruncă semințele, dar acolo, cele aruncate rodesc

18. Matei 5, 16.
19. E vorba de Flavian, episcopul Antiohiei.

fără plug, fără boi, fără lucrători de pământ şi fără altă osteneală; cei care seamănă în cer n-au a se teme nicicând de secetă, de ploaie prea multă, de rugină, de piatră, de lăcuste, de revărsarea apelor, de nimic altceva. Seminţele semănate în cer sunt ferite de orice primejdie.

Deci, când nu există nici osteneală, nici primejdie, nici bănuială, nici nereuşită, când rodul e cu mult mai mare decât seminţele aruncate, când rodesc atâtea bunătăţi: *"câte nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit şi nici la inima omului nu s-au suit"*[20], nu-i oare cea mai mare trândăvie să laşi ce e mai mult şi să umbli după ce e mai puţin, să laşi ce e sigur şi să te îndeletniceşti cu ceea ce e nesigur, plin de primejdie şi fără reuşită? Ce iertare vom avea, ce cuvânt de apărare dacă facem aceasta? Spunem că suntem săraci? Dar nu suntem mai săraci decât văduva aceea, care n-avea decât doi bănuţi, şi i-a dat şi pe aceia[21].

Să râvnim dar bogăţia acelei văduve, să imităm voinţa şi măreţia sufletului ei, ca să dobândim şi bunătăţile gătite ei, de care facă Dumnezeu ca noi toţi să ne învrednicim, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună şi Sfântului Duh, slavă, putere, cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

20. 1 Cor. 2, 9.
21. Cf. Luca 21, 2.

*Cuvântul 2**

Pentru ce a spus Dumnezeu despre soare, despre lună, despre cer și despre celelalte: *"Să se facă"*[1], iar despre om: *"Să facem"*[2]; ce înseamnă *"după chip"*[3]

1. Vă aduceți aminte, oare, de problemele de care v-am vorbit în cuvântarea de mai înainte? Că m-ați ridicat la atâta mândrie, la atâta cutezanță, încât am îndrăznit să vorbesc despre niște pricini ca acelea. Dar, mai bine spus, aceasta nu-i nici cutezanță, nici mândrie, că nu m-am încrezut în propria-mi putere, ci am început predica mea întărit de rugăciunile întâi-stătătorilor Bisericii și de rugăciunile voastre. Atâta putere are rugăciunea Bisericii, că, dacă aș fi mai fără de glas chiar decât pietrele, rugăciunea Bisericii mi-ar face limba mai ușoară decât pana. După cum vântul face corabia mai iute ca săgeata când bate în mijlocul pânzelor ei, tot așa și rugăciunea Bisericii face cuvântul predicii mai iute ca vântul când bate în limba celui ce vorbește. De aceea și am curajul să predic în fiecare zi. Dacă în stadion un atlet intră plin de curaj în luptă, când are numai zece sau douăzeci de susținători în atâta popor de lume, apoi cu mult mai mult voi predica eu plin de curaj, când nu am numai zece sau douăzeci de susținători, ci întreaga biserică e plină de frați și de părinți. La luptele atletice, atletul nu câștigă cine știe ce din partea susținătorilor lui, atâta doar că aceștia strigă, îl aplaudă și se iau la ceartă cu susținătorii celorlalți

* PG 54, 586-590.
1. Fac. 1, 14.
2. Fac. 1, 26.
3. Fac. 1, 26.

atleți, nefiindu-le îngăduit să coboare în arenă ca să-i dea atletului o mână de ajutor sau să-l tragă de picior pe adversar sau să facă altceva. Căci cei care au rânduit dintru început aceste lupte atletice au bătut pari ascuțiți în jurul arenei și au legat funii de jur-împrejur, așa că stăvilesc furia spectatorilor. Și de ce să ne minunăm că nu-i îngăduit spectatorului să coboare în arenă, când legile jocurilor atletice poruncesc și antrenorului să stea afară și să-i ajute de acolo pe atleți numai cu sfatul, dar nu-i e îngăduit să vină alături de ei? Aici, în biserică, nu-i așa; ci se îngăduie și episcopului, și credincioșilor să coboare lângă mine, să mă susțină cu dragostea lor și să mă întărească prin puterea rugăciunii lor.

Haide dar să pornim la luptă ca și acei atleți. Când atleții se țin strâns de mijloc și prin tăria strânsorii sunt aruncați, din pricina strâmtorii locului, peste poporul ce stă în jur, atunci își desfac mâinile și se întorc iarăși în locul de luptă; dar când se întorc nu iau lupta de la început, ci se prind la fel cum erau când s-au despărțit. Și eu, deci, pentru că am fost silit, din pricina strâmtorii locului, să pun rândul trecut capăt cuvântului, haide să mă întorc iarăși la locul luptei și să-mi prind mâinile de cuvintele citite astăzi din Scriptură.

"Și a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul și asemănarea Noastră"[4].

Se cuvine, mai întâi, să cercetăm pentru ce Dumnezeu, când a făcut cerul, n-a spus "să facem", ci *"Să se facă cer"*[5], *"să se facă lumină"*[6], și tot așa a spus când a făcut fiecare făptură. Acum, însă, a spus: *"Să facem"*. Aici e vorba de voință, de deliberare, de împărtășirea unui gând unei alte persoane de aceeași cinste.

– Dar cine este cel care avea să fie creat, că se bucură de atâta cinste?

4. Fac. 1, 26.
5. Fac. 1, 1.
6. Fac. 1, 3.

– Omul! Ființă mare și minunată! Mai cinstită înaintea lui Dumnezeu decât toată creația, pentru care a fost făcut și cerul, și pământul, și tot restul creației. Omul, a cărui mântuire atât a iubit-o Dumnezeu, că pentru om nici pe Fiul Său Unul-Născut nu L-a cruțat[7]. Că Dumnezeu n-a încetat să facă și să împlinească totul până ce nu l-a urcat și nu l-a așezat pe om în dreapta Lui. Și strigă Pavel, zicând: *"Și ne-a sculat împreună cu El și ne-a pus să ședem împreună cu El în dreapta Lui întru cele cerești, în Hristos Iisus"*[8]. De aceea, voință, deliberare și împărtășire de gând! Nu pentru că Dumnezeu are nevoie de voință – Doamne ferește! –, ci pentru ca să ne arate prin cuvinte cinstea dată omului.

– De ce, însă, omul a fost făcut mai târziu decât lumea dacă omul e mai de cinste decât lumea?, m-ar putea întreba cineva.

– Tocmai pentru aceea, pentru că omul este mai de cinste decât lumea! După cum atunci când e vorba să se ducă un împărat într-un oraș, se duc înainte-i generali, prefecți, sutași și toți slujitorii, ca să pregătească palatul împărătesc și să orânduiască toate celelalte lucruri, ca să-l primească cu multă cinste pe împărat, tot așa și aici: pentru că avea să intre în lume omul ca împărat, a venit înaintea lui pe lume soarele, a mers înaintea lui cerul, a sosit înaintea lui lumina; s-au făcut și s-au pregătit toate; și numai apoi, în urmă, este adus cu multă cinste omul.

"Să facem om după chip". Să audă iudeul! Cui a spus Dumnezeu: *"Să facem"*? Scrierile în care sunt cuvintele acestea sunt ale lui Moise, în care iudeii, mințind, spun că ei cred. Că mint și nu cred, o spune Hristos, mustrându-i. Ascultă! *"Dacă ați crede în Moise, ați crede în Mine!"*[9]. Așa însă, la iudei sunt cărțile, dar la noi este comoara cărților; la iudei scrierile, dar la noi, și scrierile și gândurile.

7. Rom. 8, 32.
8. Efes. 2, 6.
9. Ioan 5, 46.

– Spune-mi, iudeule, cui a spus: *"Să facem om"*?

– Îngerului sau arhanghelului!

– Îmi dai, iudeule, același răspuns pe care îl dau stăpânilor slugile vinovate care merită pedeapsă, că slugile, neavând ce răspunde, spun ce le vine pe limbă. Răspunde-mi: Cărui înger, cărui arhanghel a spus Dumnezeu cuvintele acestea? Îngerul nu are calitatea să creeze, nici arhanghelul să facă aceasta! Atunci de ce, la facerea cerului, n-a spus îngerului sau arhanghelului să-l facă, ci l-a făcut El singur, și tocmai la facerea omului, ființă mai de cinste decât cerul și decât toată lumea, le ia pe slugi ajutători la creație?

2. Nu-i așa, nu-i așa! Îngerii trebuie să stea înaintea lui Dumnezeu, nu să creeze! Arhanghelii trebuie să-I slujească, nu să participe la gândirea și voința lui Dumnezeu. Ascultă ce spune Isaia despre serafimi, puteri mai mari decât îngerii și arhanghelii: *"L-am văzut pe Domnul șezând pe scaun înalt și prea înălțat... și serafimi stăteau în jurul Lui. Șase aripi la unul și șase aripi la altul: cu două își acopereau fețele lor"*[10]. Își acopereau fețele pentru că nu puteau suferi strălucirea ce ieșea din tronul lui Dumnezeu. Ce spui? Serafimii stau în jurul Lui atât de uimiți și spăimântați și Îl pot privi numai datorită pogorământului lui Dumnezeu, iar îngerii iau parte la gândirea lui Dumnezeu și deliberează cu El? Dar asta nu se poate spune!

– Dar atunci, cui a spus: *"Să facem om"*?

– Sfetnicului minunat, Sfetnicului puternic, Dumnezeului tare, Domnului păcii, Părintelui veacului ce va să fie[11], Fiului Unuia-Născut al lui Dumnezeu! Acestuia I-a spus: *"Să facem om după chipul și asemănarea Noastră"*[12]. N-a spus: "după chipul Meu și al Tău" sau: "după chipul Meu și chipul vostru", ci: *"după chipul Nostru"*, arătând un singur chip și o singură asemănare. Dumnezeu și îngerul nu au același

10. Is. 6, 1-2.
11. Is. 9, 5.
12. Fac. 1, 26.

chip, nici aceeaşi asemănare. Cum ar putea avea şi Stăpânul, şi slugile acelaşi chip şi asemănare? Deci, totul ne arată ca neadevărată spusa voastră. Cuvintele acestea arată chip de stăpânire, aşa cum o arată şi cuvintele care urmează. După ce a spus: *"după chip şi după asemănare"*, a adăugat: *"...şi să stăpânească peştii mării"*[13]. Dar alta e stăpânirea lui Dumnezeu, şi alta stăpânirea îngerilor. Cum pot avea aceeaşi stăpânire şi slugile, şi Stăpânul, şi cei ce slujesc, şi Cel ce porunceşte?

Dar iarăşi se scoală alţii şi spun că Dumnezeu are acelaşi chip ca şi noi. Aceştia înţeleg greşit cuvintele Scripturii. Scriptura n-a spus: după chipul fiinţei lui Dumnezeu, ci după chipul stăpânirii Lui, aşa precum am arătat în cuvintele ce-au fost adăugate îndată de Scriptură. Că Dumnezeirea n-are chip omenesc o spune Pavel. Ascultă! *"Bărbatul nu este dator să-şi acopere capul, fiind chipul şi slava lui Dumnezeu; iar femeia este slava bărbatului*[14]*... De aceea, femeia este datoare să aibă acoperământ pe cap"*[15]. Dacă apostolul ar fi vrut să spună în acest text că acest *"chip"* arată asemănarea desăvârşită cu Dumnezeu şi că de aceea bărbatul se numeşte chip al lui Dumnezeu şi că Dumnezeu are forma aceasta, atunci, după ereticii aceia, Pavel ar fi trebuit să spună că şi femeia este chip al lui Dumnezeu, nu numai bărbatul. Nu fac, oare, femeia şi bărbatul un singur tip, nu au aceleaşi trăsături, aceeaşi asemănare?

– Atunci, pentru ce bărbatul se numeşte chip al lui Dumnezeu, iar femeia nu?

– Pentru că nu e vorba de chipul care înfăţişează forma, ci de chipul care arată stăpânirea, pe care îl are numai bărbatul, nu şi femeia. Bărbatul nu-i supus nimănui; femeia, însă, e supusă bărbatului, după cum spune Dumnezeu: *"către bărbat întoarcerea ta şi el te va stăpâni"*[16]. Deci,

13. Fac. 1, 26.
14. 1 Cor. 11, 7.
15. 1 Cor. 11, 10.
16. Fac. 3, 16.

pentru aceea bărbatul este chip al lui Dumnezeu, pentru că nu are pe nimeni peste el, după cum nici peste Dumnezeu nu este cineva mai mare, ci pe toate le stăpâneşte; femeia însă este plecată bărbatului, pentru că este supusă bărbatului. Şi iarăşi, în altă parte, Pavel spune: *"Nu trebuie să socotim că Dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei, care este cioplitură a meşteşugarului sau a gândului omenesc"*[17]. Cu alte cuvinte, Pavel spune aşa: Dumnezeirea depăşeşte nu numai orice chip văzut, dar nici mintea nu-şi poate închipui cum este Dumnezeu. Cum poate avea dar Dumnezeu chip de om, când Pavel spune că nici mintea nu-şi poate închipui fiinţa lui Dumnezeu? Dar despre chipul nostru şi forma noastră toţi ne putem face uşor o idee.

Aş fi vrut acum iarăşi să vorbesc despre milostenie, dar timpul nu mă lasă. De aceea tac. Dar vă îndemn să păstraţi cu sfinţenie cele spuse şi să aveţi grijă să duceţi o viaţă curată, ca să nu veniţi la biserică în zadar, fără de folos. Că pierdem negreşit viaţa veşnică dacă nu facem fapte bune, chiar dacă am păzi dreapta învăţătură: *"Nu tot cel ce-Mi spune: Doamne, Doamne!, va intra în Împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri"*[18].

Să facem dar voia lui Dumnezeu cu toată sârguinţa şi râvna, ca să putem intra în ceruri şi ca să dobândim bunătăţile gătite celor ce-L iubesc pe Dumnezeu, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui, împreună şi Sfântului Duh, slavă, putere, cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

17. Fapte 17, 29.
18. Matei 7, 21.

*Cuvântul 3**

Ce înseamnă: *"după asemănare"*[1]; pentru ce nu stăpânim animalele, deşi Dumnezeu a spus să le stăpânim; este acesta semnul unei mari purtări de grijă a lui Dumnezeu

1. După cum semănătorul n-are nici un folos dacă aruncă seminţele lângă drum, tot aşa nici predicatorul nu câştigă nimic dacă nu duce cuvântul său în mintea ascultătorilor, ci răsunetul glasului său se pierde doar în aer, fără de folos pentru ascultători. Cuvintele acestea nu vi le spun ca să fie spuse; vi le spun ca să nu fiţi încântaţi numai de învăţăturile uşoare, ci să îndrăzniţi să le pătrundeţi şi pe cele mai adânci. Dacă nu coborâm în adâncul Scripturilor acum, în post, când ne sunt uşoare mădularele pentru înot, când privirea ne e mai pătrunzătoare şi netulburată de valui viclean al plăcerilor, când duhul ne e mai treaz, ca să nu ne înecăm, atunci când vom coborî? Atunci, oare, când vom petrece, când vom mânca, atunci când ne vom îmbăta, când masa ne va fi plină de bunătăţi? Dar atunci nici să ne mişcăm nu ne e uşor; atât de tare apasă pe suflet povara grea a desfătării! Nu vedeţi că şi cei care voiesc să găsească pietre preţioase nu le găsesc stând sus pe ţărm şi numărând valurile, ci dacă se coboară în adânc. Şi doar anevoioasă este osteneala căutării, mare este primejdia găsirii pietrelor, iar după găsire, nici un câştig! Că ce câştig mare aduce în viaţa noastră aflarea pietrelor preţioase? Să dea Dumnezeu să nu

* P.G. 54, 590-593.
1. Fac. 1, 26.

aducă şi mai mari nenorociri! Da, ceea ce răstoarnă viaţa noastră, ceea ce întoarce totul pe dos nu-i altceva decât nebunia după bani. Cu toate acestea, pescuitorii de pietre preţioase, ca să câştige hrana cea de toate zilele, îşi pun în primejdie şi sufletul, şi trupul înfruntând valurile. Aici, în adâncul Scripturilor, nu-i nici o primejdie; munca nu-i atât de anevoioasă, ci simplă şi uşoară, pentru găsirea şi păstrarea învăţăturilor culese. Nu te uita că multora li se par uşor de dispreţuit cele ce se găsesc uşor! Da, în oceanul Scripturilor nu-i tulburare de valuri! Dimpotrivă, oceanul acesta e mai liniştit ca portul; nu-i nevoie să te cobori în sânurile întunecoase ale adâncului, nici să-ţi încredinţezi mântuirea trupului furiei nesocotite a apelor! Aici lumina e mare, mai mare decât lumina razelor de soare; aici liniştea e deplină, furtuna îndepărtată, iar câştigul celor găsite în ea atât de mare, că nici nu-l poate înfăţişa cuvântul. Să nu ne trândăvim dar, ci să începem căutarea!

Aţi auzit că Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul Lui. Şi am spus ce înseamnă: *"după chip şi după asemănare"*[2].

Cuvântul *"după chip"* nu arată asemănarea de fiinţă, ci asemănare de stăpânire; cuvântul *"după asemănare"* arată bunătatea, blândeţea, asemănarea, pe cât e cu putinţă, în virtute cu Dumnezeu, după cum spune Hristos: *"Fiţi asemenea Tatălui Meu Celui din ceruri"*[3]. După cum pe pământul acesta lat şi întins sunt fiare, unele mai lipsite de judecată, altele mai sălbatice, tot aşa şi pe latul sufletului nostru sunt gânduri, unele mai fără judecată şi dobitoceşti; iar altele mai sălbatice şi mai crude. Trebuie dar pe acestea să le stăpânim, să le biruim şi să le supunem conducerii raţiunii.

– Dar cum putem birui gândurile sălbatice?, m-ar putea întreba cineva.

– Ce spui, omule? Îi biruim pe lei, îmblânzim sufletele, şi te îndoieşti dacă poţi îmblânzi un gând sălbatic? Şi doar

2. Fac. 1, 26.
3. Matei 5, 45.

leul este sălbatic prin fire şi blând împotriva firii; cu tine, dimpotrivă, blândeţea e prin fire, pe când sălbăticia, împotriva firii. Nu va putea, oare, omul păstra în sufletul său ceea ce-i firesc, el, care scoate din sufletul animalului însuşirile lui fireşti şi pune în loc însuşiri împotriva firii aceluia? Ce trândăvie! Pe lângă aceasta, cu leii mai ai şi altă greutate, că sufletul acestor fiare este lipsit de judecată. Cu toate acestea, aţi văzut de multe ori purtaţi prin piaţă lei mai blânzi ca oile; mulţi dintre cei din ateliere au pus adesea bani în mâna stăpânului leului, ca o răsplată pentru arta şi priceperea cu care a îmblânzit fiara. Sufletul tău însă are multe ajutoare: raţiunea şi frica de Dumnezeu. Nu-mi căuta mie scuze şi chichiţe. Este cu putinţă, dacă vrei, să fii blând şi bun.

"Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră... şi să stăpânească fiarele"[4].

2. Aici elinii se ridică împotriva noastră şi spun că sunt mincinoase cuvintele acestea.

Ei spun: "Nu noi stăpânim animalele, ci ele ne stăpânesc pe noi şi ne strecoară multă spaimă în suflet".

– Lucrul acesta, mai cu seamă, nu-i adevărat. E de ajuns să se arate numai chipul omului, şi fiara fuge. Atât de mare frică au de noi! Iar dacă uneori ne atacă, o fac fie pentru ca să se apere, fie că sunt silite de foame, fie că noi le necăjim şi le silim să ne atace; dar acesta nu este un semn desăvârşit că fiarele ne stăpânesc. Nu spunem că hoţii ne stăpânesc dacă, atunci când îi vedem că vin asupra noastră, punem mâna pe armă ca să ne apărăm, ci spunem că fapta aceasta a noastră vădeşte marea noastră purtare de grijă, ca să scăpăm de hoţi.

Dar nu cu dovada aceasta am să apăr cuvintele Scripturii, ci cu alta, pe care este de folos să o auziţi şi voi.

Da, o spun şi eu, ne temem de animale, ne spăimântăm de ele şi am pierdut stăpânirea asupra lor. Dar asta nu

4. Fac. 1, 26.

arată că e mincinoasă porunca lui Dumnezeu. La început lucrurile nu stăteau așa. Atunci fiarele se temeau, tremurau și se supuneau omului ca unui stăpân; acum, însă, ne temem de ele pentru că am pierdut îndrăznirea și cinstea.

– De unde știm asta?

– Din Scriptură. Iată ce spune Scriptura: *"Dumnezeu a adus fiarele la Adam ca să vadă ce nume le va pune"*[5]. Și Adam n-a fugit, ca și cum s-ar fi temut, ci a pus nume tuturor fiarelor, ca unor robi supuși. Acesta-i semn de stăpânire. De aceea și Dumnezeu, voind să arate și prin aceasta că omul e stăpân peste animale, i-a îngăduit să le pună nume; și numele date de el le-au rămas. *"Și numele pe care l-a pus Adam, acela a fost numele lor"*[6], spune Scriptura. Acesta-i un semn că omul, la început, nu se temea de fiare. Al doilea semn, mai lămurit decât acesta, este vorbirea șarpelui cu femeia[7]. Dacă omul s-ar fi temut de fiare, femeia n-ar fi stat pe loc la vederea șarpelui; ar fi fugit. N-ar fi stat să-i primească sfatul, n-ar fi vorbit cu el cu atâta liniște; ci îndată, la vederea șarpelui, s-ar fi temut și-ar fi fugit. Așa însă, vorbește cu el și nu se teme. Deci, pe atunci nu era frica aceasta de acum. Când însă a intrat păcatul, a pierit și cinstea aceasta. La fel ca și între slugi: slugile vrednice sunt de temut celorlalte slugi, pe când cele cu păcate se tem de tovarășii lor. Tot așa și cu omul. Câtă vreme era fără păcat și cu îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, nu se temea de fiare; dar când a păcătuit, s-a temut chiar de cele mai din urmă făpturi ale lui Dumnezeu. Dacă nu-i așa ceea ce spun eu, dovedește-mi că omul se temea de fiare înainte de păcat! Dar n-ai să poți.

Dacă frica de fiare a intrat în om după păcat, apoi aceasta se datorează tot purtării de grijă a Stăpânului. Dacă ar fi rămas întocmai cinstea dată de Dumnezeu omului și după ce

5. Fac. 2, 19.
6. Fac. 2, 19.
7. Cf. Fac. 3, 1-5.

*Cuvântul 4**

Păcatul a adus pe lume trei feluri de robii; și către cei ce ascultă predica fără luare-aminte; și către cei ce nu-și cinstesc părinții

1. Ați auzit că Dumnezeu l-a făcut pe om împărat și stăpân peste animale și că i-a luat îndată împărăția. Dar, mai bine spus, nu Dumnezeu i-a luat-o, ci el singur a pierdut această cinste din pricina neascultării. Că cinstea de împărat o datora numai iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Nu i-a dat-o Dumnezeu ca o răsplată pentru faptele lui, ci înainte de facerea lui l-a împodobit cu această cinste. Ca să nu spui că omul, după ce a fost făcut, după ce a făcut multe fapte bune, a atras asupra lui dragostea lui Dumnezeu, iar Dumnezeu, ca o răsplată, i-a dat stăpânirea peste animale. Aceasta e pricina pentru care, atunci când Dumnezeu avea să-l facă pe om, vorbește și de stăpânirea lui peste animale, grăind așa: *"Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră... și să stăpânească peste animalele pământului"*[1]. Înainte de a avea viață, cinstea; înainte de a fi creat, cununa; înainte de a fi făcut, urcarea pe tronul cel împărătesc. Împărații îi cinstesc pe supușii lor când aceștia ajung la adânci bătrâneți, după multe osteneli și mii și mii de primejdii, fie în timp de pace, fie în timp de război. Dumnezeu n-a făcut așa, ci îndată ce l-a făcut pe om, i-a și dat cinstea aceasta, arătând astfel că cinstea nu-i o răsplată a unor fapte săvârșite de om; har împărătesc, nu datorie. Primirea acestei cinstiri se datorează numai iubirii de oameni a lui Dumnezeu; pierderea cinstei, însă, se datorează

* P.G. 54, 593-598.
1. Fac. 1, 26.

trândăviei lui Adam. După cum împărații iau cinstea și dregătoria supușilor când aceștia le calcă poruncile, tot așa a făcut și Dumnezeu cu omul: i-a luat omului cinstea, când l-a călcat porunca atunci când a păcătuit.

Astăzi trebuie neapărat să vă spun că păcatul a luat omului și o altă cinste, mare de tot, libertatea; trebuie neapărat să vă vorbesc despre câte feluri de robie a adus pe pământ păcatul. Căci păcatul a înlănțuit ca un tiran firea noastră cu multe feluri de lanțuri și ne-a supus la fel de fel de stăpâniri, la fel de fel de robii.

Cea dintâi stăpânire, cel dintâi fel de robie este acela prin care bărbații au stăpânire peste femei. După ce omul a păcătuit, a fost nevoie de robia aceasta. Înainte de păcat, înainte de călcarea poruncii, femeia era egală cu bărbatul. La facerea ei, Dumnezeu a întrebuințat aceleași cuvinte ca și la facerea bărbatului. După cum la facerea bărbatului a spus: *"Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră"*, și n-a spus: "să se facă omul", tot așa și la facerea femeii n-a spus: "Să se facă femeia", ci, și acum: *"Să-i facem lui ajutor"*[2]; și nu numai ajutor, ci *"ajutor asemenea lui"*[3]. Aceste cuvinte arată iarăși egalitatea dintre femeie și bărbat. Dumnezeu ne-a dat, ca ajutoare la nevoile vieții noastre animalele; dar, ca să nu socotești că și femeia este unul dintre acești robi ai bărbatului, uită-te la deosebirea pe care o face Dumnezeu. Ascultă! *"A adus animalele înaintea lui Adam*[4]*... dar nu s-a găsit ajutor asemenea lui"*[5].

– Cum? Calul nu-i ajutor? Nu luptă cu noi în războaie? Boul nu-i ajutor? Nu trage plugul, nu se ostenește împreună cu noi la semănat? Măgarul și catârul nu-s ajutoare? Nu ne ajută la ducerea poverilor?

2. Fac. 2, 18.
3. Fac. 2, 18.
4. Fac. 2, 19.
5. Fac. 2, 20.

– Dar tocmai ca să nu grăieşti aşa, tocmai de aceea Dumnezeu lămureşte deosebirea dintre ajutor şi ajutor. Că n-a spus despre animale numai atât, că nu i s-a găsit ajutor, ci că *"nu i s-a găsit ajutor asemenea lui"*. Tot aşa şi la facerea femeii, n-a spus numai atât: "Să-i facem lui ajutor", ci: *"Să-i facem lui ajutor asemenea lui"*. Aceasta înainte de păcat. După păcat, Dumnezeu îi spune femeii: *"Către bărbatul tău întoarcerea ta, şi el te va stăpâni"*[6]. Cu alte cuvinte Dumnezeu îi spune: "Te-am făcut egală cu bărbatul, dar nu te-ai folosit bine de cinstea aceasta! Coboară-te, dar, şi supune-te! N-ai vrut să fii liberă, primeşte robia! N-ai ştiut să fii stăpână! Cu fapta ai arătat-o! Fii supusă, cunoaşte-l pe bărbat de stăpân! *"Către bărbatul tău întoarcerea ta, şi el te va stăpâni!"*. Vezi şi în aceasta iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Ca să nu socoteşti, la auzul cuvintelor *"el te va stăpâni"*, că stăpânirea lui este împovărătoare, Dumnezeu a vorbit mai întâi de purtarea de grijă a bărbatului faţă de femeie, spunând: *"Către bărbatul tău întoarcerea ta"*, adică: el va fi scăparea ta, limanul tău, tăria ta! Ţi-l dau, spune Dumnezeu, ca, în toate necazurile ce vor veni peste tine, la el să te întorci, la el să fugi. Dar nu numai atât! Dumnezeu i-a unit pe unul de altul cu nevoile fireşti ale fiecăruia, ca şi cu un lanţ de nesfărâmat, punând în jurul lor lanţul poftei. Ai văzut cum păcatul a adus pe lume supunerea unuia faţă de celălalt? Dar purtătorul de grijă şi preaînţeleptul Dumnezeu a făcut şi lucrul acesta spre folosul nostru! Ascultă că şi Pavel vorbeşte de această supunere, ca să cunoşti iarăşi armonia dintre Vechiul şi Noul Testament! *"Femeia,* spune el, *să înveţe în linişte, cu toată ascultarea"*[7]. Ai văzut că şi el a supus pe femeie bărbatului? Dar aşteaptă să auzi şi pricina.

– Pentru ce *"cu toată ascultarea"*?

– *"Pentru că femeii,* spune Pavel, *nu-i îngădui să înveţe"*[8].

6. Fac. 3, 16.
7. 1 Tim. 2, 11.
8. 1 Tim. 2, 12.

– De ce?

– Pentru că l-a învățat odată rău pe Adam. *"Și nici să fie femeia stăpână asupra bărbatului"*[9].

– De ce?

– Pentru că l-a stăpânit odată rău! *"Ci să stea în liniște!"*[10].

– Dar spune-ne, Pavele, și pricina.

– "Pentru că *Adam*, ne răspunde Pavel, *n-a fost înșelat; ci femeia, fiind înșelată, a căzut în călcare de poruncă"*[11]. "De aceea Dumnezeu a coborât-o de pe scaunul învățătoresc. Cel care nu știe să învețe, să învețe! Iar dacă n-ar vrea să învețe, ci vrea să învețe pe alții, se pierde și pe el, și pierde și pe cei pe care-i învață". Așa s-a întâmplat atunci și cu femeia.

Deci, din cele spuse până acum se vede că femeia este supusă bărbatului; și a fost supusă din pricina păcatului.

Dar vreau să auzi și cuvintele: *"Către bărbatul tău întoarcerea ta, și el te va stăpâni"*.

2. Vreau să vezi că Pavel vorbește și de această purtare de grijă; că Pavel unește stăpânirea cu dragostea.

– Unde face asta?

– În Epistola către Efeseni spune: *"Bărbaților, iubiți-le pe femeile voastre"*[12]. Iată în acest text cuprinse și cuvintele: *"Către bărbatul tău întoarcerea ta"*. Și mai spune Pavel: *"iar femeia să se teamă de bărbat"*[13]. Iată în aceste cuvinte și cuvintele: *"Și el te va stăpâni"*.

Ai văzut că stăpânirea nu-i împovărătoare când stăpânul o iubește din tot sufletul pe aceea pe care o stăpânește, pe femeie, când supunerea e unită cu dragostea? Astfel, povara robiei este desființată.

Deci, neascultarea de poruncă, păcatul, a adus în lume cel dintâi fel de robie. Nu te uita la aceea că Dumnezeu a

9. I Tim. 2, 12.
10. I Tim. 2, 12.
11. I Tim. 2, 14.
12. Efes. 5, 25.
13. Efes. 5, 33.

prefăcut această robie într-un lucru de trebuinţă, ci la aceea că păcatul a dat naştere robiei.

Mai este, însă, un al doilea fel de robie, mai împovărător decât cel dintâi. Şi acesta are început şi pricină tot păcatul. După potopul din timpul lui Noe, după înecul acela obştesc al întregii lumi, după prăpădul acela, Ham a păcătuit faţă de tatăl său. L-a văzut pe tatăl său gol; şi l-a dezgolit şi mai mult, spunând lucrul acesta fraţilor lui[14]. Din pricina aceasta a ajuns slugă fraţilor săi. Răutatea voinţei a pângărit nobleţea firii. Şi pe bună dreptate Scriptura ia apărarea dreptului Noe în multe locuri; dar, mai bine spus, îi iartă lui Noe totul cu un singur cuvânt: *"Şi a început Noe,* spune Scriptura, *să fie om lucrător de pământ"*[15]. Cuvântul *"a început"* este o scuză puternică pentru beţia lui. Noe nu ştia cât vin trebuie să bea, nici cum să-l bea, curat sau amestecat cu apă, nici când să-l bea: îndată ce l-a scos din lin sau după oarecare vreme. Scriptura, deci, prin cele spuse îi ia apărarea. Dar fiul lui, acela pe care Noe l-a scăpat de înec – căci datorită cinstei tatălui n-a pierit cu ceilalţi oameni în potop – a adus ocară tatălui său; nu s-a uitat că-i este tată, nu şi-a amintit că l-a scăpat de înec, nu l-a înţeleptit frica uitându-se la rămăşiţele urgiei lui Dumnezeu, la urmele vii încă ale nenorocirii, nu l-au înspăimântat cele ce se petrecuseră. De aceea un înţelept sfătuieşte, zicând: *"Nu te slăvi întru necinstea tatălui tău! Că necinstea tatălui tău nu-ţi este slavă"*[16]. Dar Ham nici asta n-a ştiut-o, ci a săvârşit un păcat fără iertare, lipsit de apărare. De aceea, pedeapsa păcatului a fost robia; a ajuns rob fraţilor lui; prin răutatea voinţei a pierdut nobleţea firii. Acesta-i al doilea fel de robie.

Vrei să-l afli şi pe al treilea? Acesta e mai împovărător şi mai înfricoşător decât cele două de mai înainte. Pentru

14. Cf. Fac. 9, 21-23.
15. Fac. 9, 20.
16. Înţ. Sir. 3, 10.

că oamenii nu s-au cuminţit cu cele dintâi două feluri de robie, Dumnezeu a înmulţit legăturile robiei.

– Care este al treilea fel de robie?

– Este robia pe care o pun asupra oamenilor stăpânitorii, conducătorii, cei puternici. Acest fel de robie nu-i la fel cu robia femeii, nici la fel cu robia slugilor, ci cu mult mai înfricoşător. Pretutindeni vezi săbii ascuţite, călăi, pedepse, chinuri, osândă, putere asupra vieţii şi morţii. Că şi acest fel de robie a venit în chip necesar tot din pricina păcatului, ascultă-l pe Pavel, că drept cugetă la el. *"Dacă vrei să nu-ţi fie teamă de stăpânire,* spune el, *fă binele, şi vei avea laudă de la ea.*[17]*... dar dacă faci răul, teme-te; că nu în zadar poartă sabie"*[18]. Vezi că stăpânitorul şi sabia există din pricina celor care fac rău? Ascultă iarăşi că Pavel lămureşte şi mai mult gândul acesta: *"pentru că e răzbunare a mâniei Lui asupra celui ce face răul"*[19]. N-a spus: "nu în zadar este stăpânitor".

– Dar cum?

– *"Nu în zadar poartă sabie".* A pus peste tine judecător înarmat. După cum un tată iubitor, când vede că din pricina dragostei lui părinteşti copiii lui nu-l ascultă şi-l dispreţuiesc, îi dă, tot datorită bunătăţii lui, pe mâna unor pedagogi şi dascăli aspri; tot aşa şi Dumnezeu, când a văzut că oamenii Îl dispreţuiesc, i-a dat, pentru bunătatea Lui, pe mâna stăpânitorilor, ca unor pedagogi şi dascăli, ca să-i întoarcă de la trândăvia lor.

Dar dacă vrei, am să-ţi dovedesc şi cu Vechiul Testament că din pricina răutăţii noastre a fost nevoie de această robie. Un profet, mâniat pe păcătoşi, grăieşte aşa: *"Vei tăcea, oare, când va înghiţi necredinciosul pe cel drept? Vei face, oare, pe oameni precum sunt peştii mării sau târâtoarele care n-au stăpân?"*[20]. De aceea dar avem stăpânitor,

17. Rom. 13, 3.
18. Rom. 13, 4.
19. Rom. 13, 4.
20. Avac. 1, 13-14.

ca să nu fim ca târâtoarele; de aceea avem conducător, ca să nu ne înghiţim unii pe alţii ca peştii. După cum doctoriile sunt pentru boli, tot aşa şi pedepsele sunt pentru păcate. Că cel ce vieţuieşte virtuos n-are trebuinţă de jugul stăpânitorului, spune Pavel. Ascultă: *"Iar dacă vrei să nu te temi de stăpânire, fă binele, şi vei avea laudă de la ea"*[21]. "Stăpânitorul, spune Pavel, este omul care se uită la tine. Dacă eşti cumsecade, nu numai că se uită la tine, ci te şi laudă". Dar pentru ce vorbesc eu de nevoia de stăpânitor, când oamenii care caută să trăiască înţelept sunt superiori şi altora mai mari decât ei? Stăpânitorii stăpânitorilor sunt legile. Ei bine, omul drept şi bun nu are nevoie nici de legi. Ascultă-l pe Pavel! Spune şi el: *"Legea nu este pusă pentru cel drept"*[22]. Dacă peste drept nu este lege, apoi cu mult mai mult peste drept nu este stăpânitor. Acesta e al treilea fel de robie. Şi el îşi are rădăcina tot în păcat şi răutate.

3. Dar aş putea fi întrebat:

– Atunci, pentru ce Pavel spune: *"Nu este stăpânire decât de la Dumnezeu"*[23]?

– Dumnezeu a făcut aceasta spre folosul nostru. Păcatul a adus în lume această robie, dar Dumnezeu a întrebuinţat-o spre folosul nostru. Şi după cum nevoia de doctorii vine din pricina bolilor, iar întrebuinţarea doctoriilor, prin înţelepciunea doctorilor, tot aşa şi nevoia robiei a venit din pricina păcatului, iar întrebuinţarea spre folos a robiei, prin înţelepciunea lui Dumnezeu.

Dar treziţi-vă, aruncaţi nepăsarea! Pentru cine grăiesc eu? Eu vă vorbesc despre Scriptură, iar voi v-aţi luat privirea de la mine şi vă uitaţi la candele şi la cel care aprinde candelele. Cât de mare nepăsare, să mă lăsaţi pe mine, şi să vă uitaţi la cel care aprinde candelele! Lumină aprind şi eu! Lumina din Scripturi! Iar pe limba mea arde candelă! Candela învăţăturii. E mai mare şi mai bună lumina limbii

21. Rom. 13, 3.
22. 1 Tim. 1, 9.
23. Rom. 13, 1.

mele decât lumina candelei! Nu aprind ca acela o feştilă înmuiată în ulei! Aprind, cu dorul ascultării predicii, suflete înmuiate în bună-credinţă! Vorbea odinioară şi Pavel în camera de sus[24]. Dar nimeni să nu creadă că mă compar cu Pavel! Nu sunt atât de lipsit de minte. Ci, ca să ştiţi câtă râvnă trebuie să arătaţi când ascultaţi predica! Vorbea, dar, Pavel în camera de sus, şi se lăsase seara, ca şi acum, şi erau candele în camera de sus. Apoi Eutihie a căzut de la fereastră; căderea lui n-a risipit adunarea, nici moartea lui n-a pus capăt adunării. Atât erau de ţintuiţi în ascultarea cuvintelor dumnezeieşti, că nici n-au simţit căderea. Voi, însă, n-aţi văzut nimic străin, nimic ciudat, ci un om care îşi făcea lucrul lui obişnuit, şi v-aţi îndreptat privirile în altă parte. Ce iertare merită fapta aceasta? Nimeni, dar, iubiţilor, să nu socotească împovărătoare mustrarea mea. Nu vă mustru din ură, ci din purtarea de grijă ce o am pentru voi; *"Mai vrednice de credinţă sunt rănile făcute de prieteni decât sărutările binevoitoare date de vrăjmaşi"*[25].

Treziţi-vă, deci, rogu-vă! Lăsaţi lumina candelei şi fiţi cu luare-aminte la lumina dumnezeieştilor Scripturi!

Vreau acum să vă vorbesc de un alt fel de stăpânire. Acesta nu-şi are pricina în păcat, ci în însăşi firea omenească.

– Care-i acest fel de stăpânire?

– Stăpânirea pe care o au părinţii asupra copiilor. O cinste ca aceasta este o răsplată dată de copii părinţilor. De aceea şi spune un înţelept: *"Slujeşte celor ce te-au născut, ca unor stăpâni"*[26]. Apoi adaugă şi pricina, spunând: *"Ce ai putea să le dai în schimb pentru cele date ţie?"*[27]. Dar ce anume nu poate să dea copilul tatălui său? Nimic altceva decât aceea că tu nu poţi să-i naşti, cum te-au născut ei pe tine!

24. Cf. Fapte 20, 7-9.
25. Pilde 27, 6.
26. Înţ. Sir. 3, 7.
27. Înţ. Sir. 7, 29.

Aşadar, pentru că nu putem face aceasta, să prisosim în alt chip, prin cinstea pe care le-o dăm părinţilor nu numai datorită legii firii, dar, înainte de fire, datorită fricii de Dumnezeu. Da, Dumnezeu doreşte foarte mult ca părinţii să fie cinstiţi de copii. Pe cei care fac aceasta îi răsplăteşte cu mari bunătăţi şi daruri, iar pe cei care calcă legea, pe aceia îi pedepseşte cu pedepse cumplite şi mari. *"Cel ce va grăi de rău pe tatăl sau pe mama sa,* spune Scriptura, *cu moarte să se omoare"*[28]; iar despre cei care-şi cinstesc părinţii Scriptura spune aşa: *"Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să-ţi fie ţie bine şi să trăieşti mult pe pământ"*[29]. Dumnezeu dă ca răsplată celor ce-şi cinstesc părinţii ceea ce este socotit ca cel mai mare bun: bătrâneţi fericite şi viaţă îndelungată; iar ca pedeapsă dă celor ce-şi ocărăsc părinţii ceea ce pare a fi cel mai mare rău: moartea înainte de vreme. Pe unii îi atrage spre dragostea de părinţi prin făgăduinţa cinstei; iar pe alţii, pe cei care nu vor, îi face să se lase de ocări prin frica de pedeapsă. Dumnezeu nu porunceşte numai atât, să fie omorât fiul hulitor, nici nu porunceşte să-l ia călăii tribunalului, să-l ducă prin piaţă şi să-i taie capul afară din oraş, ci însuşi tatăl lui să-l aducă în mijlocul oraşului şi să fie crezut pe cuvânt fără altă probă. Şi pe bună dreptate! Omul care a voit să-şi cheltuiască pentru copilul lui totul, şi averea, şi trupul lui, n-ar putea să-şi învinuiască fiul dacă n-ar fi mare ocara. Îl aduce, deci, în mijlocul oraşului; apoi cheamă tot poporul şi spune vina. Toţi cei care aud iau câte o piatră şi o aruncă în fiul care şi-a ocărât părinţii. Legiuitorul nu vrea ca locuitorii oraşului să privească numai pedepsirea copilului, ci ca fiecare, având în dreapta lui piatra pe care o aruncă asupra hulitorului, să aibă îndestulătoare amintire spre îndreptare. Dar legiuitorul nu ne arată numai asta, ci şi altceva: cel care-şi ocărăşte părinţii nu-i ocărăşte numai pe ei, ci pe toţi oamenii. De

28. Ieş. 21, 17.
29. Ieş. 20, 12.

aceea, îi cheamă pe toți să ia parte la pedeapsă, ca și cum pe toți i-ar fi ocărât. Stă împrejur tot poporul și tot orașul, ca toți să învețe, chiar cei care n-au nici o legătură cu cel ocărât, să se revolte împotriva celor ce-și ocărăsc părinții, ca și când ar fi fost ocărâți toți oamenii; ca toți să învețe să-l alunge pe un astfel de om, ca pe o ciumă și boală obștească, nu numai din oraș, ci și din viață. Da, un om ca acesta este dușman obștesc al tuturor oamenilor și al lui Dumnezeu, și al firii, și al legilor, și al vieții noastre, al tuturor. De aceea Dumnezeu poruncește ca toți să ia parte la pedepsire, ca toți să curățească orașul.

Să vă facă Dumnezeu parte de multe bunătăți, că ați ascultat cu atâta atenție cele spuse despre copiii care-i grăiesc de rău pe părinți. I-ați alungat cu strigăte în loc de pietre. Aceasta e dovada dragostei mari pe care fiecare dintre voi o are pentru tatăl său. Că atunci, mai cu seamă, obișnuim să prețuim legile care îi pedepsesc pe păcătoși, când nu ne știm cu păcate pe cuget.

Pentru toate acestea să-I mulțumim Iubitorului de oameni Dumnezeu, Care Se îngrijește de viața noastră, Care poartă de grijă și de părinți, și de copii, și rânduiește toate spre mântuirea noastră. Lui I se cuvin slava, cinstea și închinarea. Amin.

*Cuvântul 5**

Nu suntem pedepsiţi din pricina lui Adam; mai mari sunt bunătăţile decât relele aduse de Adam, dacă luăm seama de noi înşine; şi împotriva celor care trec cu vederea pe cei săraci

1. Poate că voi socotiţi că am spus tot ce trebuia despre stăpânire, dar eu văd că a mai rămas încă mult rod de cules. Să nu vă descurajaţi, rogu-vă, până ce nu culegem tot rodul. Şi vierii, când văd butucii de vii plini de frunze şi încărcaţi de mult rod, nu taie numai strugurii care se văd, ci intră înlăuntrul butucului, dau la o parte coardele şi ridică frunzele, ca să nu rămână ascunsă sub frunze nici o bobiţă de strugure. Să nu păreţi mai leneşi ca vierii, nici să nu plecaţi până nu culegeţi tot rodul. Mai ales că osteneala e a mea, iar rodul, al vostru.

Le-am învinuit ieri pe femei, dar, mai bine spus, nu pe femei, ci pe Eva, căci prin păcatul ei a adus pe pământ robia[1].

Femeile m-ar putea întreba:

– Pentru ce suntem noi osândite, când Eva a păcătuit? Păcatul a fost al unei singure persoane. De ce atunci osânda se întinde peste tot neamul?

– Asta ar putea-o spune şi robii: De ce a trecut pedeapsa la tot neamul omenesc, când numai Canaan l-a insultat pe tatăl lui? La fel ar putea obiecta şi cei care se tem de stăpânitori: Pentru ce să plecăm noi gâtul sub jugul stăpânirii, când alţii sunt răi?

* P.G. 54, 599-604.

1. Cf. Fac. 2, 6-7.

Ce le putem răspunde tuturor acestora? Răspunsul la toate aceste întrebări este unul: Cei de mai înainte au păcătuit, dar, prin neascultarea lor, au adus în lume robia; şi odată adusă în lume, cei de mai târziu, prin păcatele lor, au întărit robia care a fost adusă. Dacă aceştia ar putea dovedi că n-au făcut nici un păcat, poate că obiecţia lor ar părea bună. Dar dacă şi ei sunt vinovaţi de multe păcate, cuvântul lor de apărare este de prisos. Eu n-am spus că păcatul nu mai aduce de aici înainte robie, ci că orice păcat este legat împreună cu robia şi că însuşi păcatul este de vină, nu cutare fel de păcat. După cum toate bolile de nevindecat aduc moartea, dar nu toate bolile sunt de aceeaşi natură, tot aşa şi păcatele: toate nasc robia, dar nu toate sunt de aceeaşi natură. A păcătuit Eva atingându-se de pom, şi a fost osândită pentru aceasta. De aceea, caută să nu faci tu iarăşi un alt păcat mai cumplit poate decât acela.

Acest lucru se cuvine să fie spus şi robilor, şi celor supuşi stăpânitorilor. Cei dintâi au adus păcatul; dar cei care au venit după ei au menţinut puterea robiei prin păcatele lor.

Dar pot şi în alt chip să apăr cuvintele Scripturii, anume prin aceea că mulţi, întorcându-se spre virtute, au scăpat din robie.

Şi dacă vreţi, să vorbim întâi de femei, ca să vedeţi că fericitul Pavel, care a pus lanţuri în jurul femeii, însuşi el le dezleagă lanţurile: *"Dacă o femeie are bărbat necredincios,* spune el, *şi acesta voieşte să locuiască cu ea, să nu-l lase"*[2].

– Pentru ce?

– Pentru că, spune mai departe Pavel: *"Ce ştii tu, femeie, dacă îţi vei mântui bărbatul?"*[3].

– Dar cum îl poate mântui femeia pe bărbat?, aş putea fi întrebat.

– Învăţându-l, catehizându-l, povăţuindu-l către buna-credinţă.

2. 1 Cor. 7, 13.
3. 1 Cor. 7, 16.

– Dar ieri spuneai, fericite Pavel: *"Femeii nu-i îngădui să învețe"*[4]. Cum o faci iarăși învățător bărbatului?

– Când spun aceasta nu mă contrazic deloc, ci sunt în deplin acord cu mine însumi, răspunde Pavel.

Ascultă pentru care pricină nu-i îngăduie femeii să învețe pe alții și pentru care pricină o urcă iarăși pe scaunul învățătoresc, spre a vedea înțelepciunea lui Pavel.

Bărbatul să învețe pe femeie!, spune Pavel[5].

– De ce?

– Pentru că bărbatul n-a fost înșelat! *"Adam,* spune Pavel, *n-a fost înșelat"*[6].

Femeia, spune mai departe Pavel, să fie învățată de alții.

– De ce?

– Pentru că *"femeia a fost amăgită"*[7]. Când femeia, spune Pavel, a fost amăgită, a ajuns călcătoare de poruncă. Acum, însă, dimpotrivă; când bărbatul este necredincios și femeia credincioasă, deci, să învețe femeia pe bărbat.

– De ce?

– Pentru că nefiind amăgită, e credincioasă. Așa că bărbatul să fie învățat de ea, pentru că el a fost înșelat, pentru că e necredincios! "S-au schimbat învățătorii, să se schimbe și stăpânirea", spune Pavel.

Ai văzut că în toate cazurile robia este o urmare a înșelăciunii, a păcatului, nu a firii? La început a venit înșelăciunea la femeie, și înșelăciunii i-a urmat supunerea. S-a mutat mai târziu înșelăciunea la bărbat, s-a mutat și supunerea. După cum la început Dumnezeu a încredințat bărbatului mântuirea femeii, pentru că a fost înșelată, grăind așa: *"Către bărbatul tău întoarcerea ta, și el te va stăpâni"*[8], tot așa și aici, când femeia e credincioasă și are bărbat necredincios, Pavel încredințează femeii mântuirea bărbatului,

4. 1 Tim. 2, 12.
5. Cf. 1 Cor. 14, 35.
6. 1 Tim. 2, 14.
7. 1 Tim. 2, 14.
8. Fac. 3, 16.

zicând: *"Ce știi tu, femeie, dacă îți vei mântui bărbatul?"*[9]. Poate fi, oare, o dovadă mai puternică decât aceasta că robia este o consecință a păcatului, și nu a firii?

Același lucru se poate spune și despre robi.

"Ai fost chemat fiind rob? Nu te îngriji!"[10], spune Pavel. Vezi că arată iarăși că robia este un simplu nume, când are alături de ea virtutea? *"Ci folosește-te mai mult, chiar dacă ai putea să devii liber"*[11], adică: "rămâi rob".

– De ce?

– *"Pentru că cel ce este chemat rob în Domnul este un liberat al Domnului"*[12].

Ai văzut că robia este numai un nume, pe când libertatea este o realitate?

– Dar de ce l-a lăsat să rămână rob?

– Pentru ca să afli măreția libertății. După cum a fost un lucru mai minunat păstrarea nevătămată, în mijlocul focului, a trupurilor celor trei tineri decât stingerea focului cuptorului[13], tot așa este cu mult mai mare și mai minunat să fii liber, rămânând rob, decât să pui capăt robiei. De aceea Pavel spune: *"Folosește-te mai mult, chiar dacă ai putea să ajungi liber"*[14]. Cu alte cuvinte, Pavel spune: "Rămâi rob, căci ai libertatea cea adevărată!".

2. Vrei să vezi că același lucru se petrece și cu cei supuși stăpânitorilor? Împărat era Nabucodonosor; a aprins cuptorul tare de tot și i-a adus înaintea lui pe cei trei tineri; erau tineri, singuri, fără apărare, robi, prinși de război, fără patrie.

– Și ce a spus împăratul?

9. 1 Cor. 7, 16.
10. 1 Cor. 7, 21.
11. 1 Cor. 7, 21.
12. 1 Cor. 7, 22.
13. Cf. Dan. 3, 8-28.
14. 1 Cor. 7, 21.

– *"Este oare adevărat, Şadrac, Meşac, Abed-Nego, că zeilor mei nu le slujiţi, şi nici chipului celui de aur pe care l-am ridicat nu vă închinaţi?"*[15].

– Şi ce au răspuns aceia?

– Uită-te că virtutea i-a făcut mai împăraţi decât împăratul şi le-a arătat mai înălţat cugetul! Că nu i-au vorbit ca unui împărat, ci i-au răspuns cu atâta îndrăznire, ca şi cum ar fi vorbit cu un supus. *"Nu este lucrul nostru,* au spus ei, *să răspundem împăratului pentru cuvântul acesta"*[16]. Îţi vom face dovada nu cu cuvântul, ci cu faptele. *"Este Dumnezeu în ceruri puternic şi El poate să ne izbăvească"*[17].

I-au adus aminte împăratului de binefacerile pe care le primise de la Daniel, că au grăit aceleaşi cuvinte pe care le grăise atunci şi profetul.

– Dar ce-i spusese Daniel?

– *"Cuvântul pe care îl cere împăratul nu este răspunsul dat de magii gazarinenilor şi caldeilor! Ci este Dumnezeu în cer, Care descoperă tainele"*[18].

Cei trei tineri, deci, îi amintesc aceste cuvinte ca să-l îmblânzească. Apoi spun: *"Iar de nu, cunoscut să-ţi fie ţie, împărate, că zeilor tăi nu le slujim şi chipului de aur pe care l-ai ridicat nu ne închinăm!"*[19].

Uită-te la înţelepciunea tinerilor acelora! Pentru ca cei de faţă să nu aducă vină lui Dumnezeu că este slab, dacă s-ar întâmpla să moară când vor fi aruncaţi în cuptor, luându-o înainte, au mărturisit puterea Lui, spunând: *"Este Dumnezeu în ceruri, Care poate să ne izbăvească"*; şi, iarăşi, ca să nu creadă că slujesc lui Dumnezeu pentru plată sau răsplată, dacă ar scăpa din ghearele focului, au adăugat: *"Iar de nu, cunoscut să-ţi fie ţie, împărate, că zeilor tăi nu*

15. Dan. 3, 14.
16. Dan. 3, 16.
17. Dan. 3, 17.
18. Dan. 2, 27-28.
19. Dan. 3, 18.

slujim și chipului de aur pe care l-ai ridicat nu ne închinăm!". În același timp au predicat și puterea Lui, și au arătat și îndrăznirea sufletului lor, ca să nu-i grăiască cineva de rău, după cum diavolul l-a grăit de rău pe Iov.

– Dar ce a spus diavolul despre Iov?

– *"Nu în zadar Te cinstește Iov! Ai ocrotit cele din afară și cele dinlăuntru ale lui"*[20].

Deci, ca să nu poată spune cineva și despre ei tot așa, tinerii aceia au luat-o înainte și au închis gura cea nerușinată.

Dar, după cum spuneam, dacă ești virtuos, ești mai împărat decât toți împărații, chiar de-ai fi prins de război, chiar de-ai fi rob, chiar de-ai locui în pământ străin.

Ai văzut că este desființată și robia femeilor, și a slugilor, și a supușilor? Haide să-ți arăt că scapă omul și de frica fiarelor! L-au aruncat cândva pe Daniel în groapa cea din Babilon[21]; leii însă nu îndrăzneau să se atingă de el. Au văzut în el strălucind icoana aceea veche și împărătească, au văzut în el trăsăturile acelea pe care le vedeau fiarele în Adam înainte de păcat; au venit la Daniel cu aceeași supușenie cu care veniseră la Adam atunci când le-a pus nume. Și nu numai cu Daniel s-a întâmplat lucrul acesta, ci și cu fericitul Pavel. A căzut și el într-o insulă locuită de barbari și stătea lângă foc de se încălzea; apoi, din gătejele puse pe foc, a sărit o viperă și s-a prins de mâna lui[22].

– Și ce s-a întâmplat?

– A căzut vipera îndată. N-a găsit păcat, așa că nici n-a putut să muște; ci după cum noi, când vrem să ne cățărăm pe o stâncă netedă, și nu găsim de ce să ne prindem, cădem îndată în marea sau prăpastia de sub picioarele noastre, tot așa și fiara aceea, având dedesubtul ei focul și negăsind sprijin păcatul unde să-și înfigă dinții, a căzut în foc și a pierit.

20. Iov 1, 9-10.
21. Cf. Dan. 6, 16-23.
22. Cf. Fapte 28, 1-6.

Vrei să-ţi spun şi al treilea chip de apărare a cuvintelor Scripturii? Cel dintâi chip este că n-au păcătuit numai cei dintâi oameni, ci şi cei de după ei. Al doilea chip, că cei care săvârşesc fapte de virtute simt mai uşor povara jugului robiei, chiar când sunt în viaţa aceasta; dar, mai bine spus, chiar scapă cu totul de robie, aşa cum am arătat şi cu femeile, şi cu supuşii, şi cu fiarele. Al treilea chip, că Hristos la venirea Lui, ne-a făgăduit bunătăţi mai mari decât bunătăţile pe care ni le-au pierdut cei care au păcătuit la început.

"Spune-mi, pentru ce te plângi?, ne spune Hristos. Că păcatul lui Adam te-a scos din paradis? Fă fapte bune, râvneşte virtutea, şi-ţi deschid nu raiul, ci cerul! Nu te las să suferi vreo pagubă din pricina neascultării celui întâi-zidit! Te plângi că ţi s-a luat stăpânirea asupra animalelor? Iată, îţi supun demonii, doar fii cu luare-aminte: *"Călcaţi peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului"*[23].

N-a spus ca despre fiare: "stăpâniţi", ci: *"călcaţi"*, dând o stăpânire şi mai mare.

3. De aceea şi Pavel n-a spus: "Dumnezeu îl va supune pe Satana sub picioarele voastre", ci: *"Dumnezeu va zdrobi pe Satana sub picioarele voastre"*[24]. Nu ca mai înainte: *"Acela (sămânţa ei) va pândi capul tău, şi tu vei pândi călcâiul lui"*[25], ci biruinţă deplină, victorie curată, pierdere, zdrobire, pieire desăvârşită a vrăjmaşului.

"Te-a supus, spune mai departe Hristos, femeie, Eva bărbatului? Dar Eu te fac egală nu numai cu bărbatul, ci, dacă vrei, egală chiar cu îngerii! Te-a lipsit de viaţa aceasta? Dar Eu ţi-o dăruiesc şi pe cea viitoare, cea fără de bătrâneţe şi fără de moarte, cea plină de nenumărate bunătăţi!".

Nimeni, deci, să nu se socotească păgubit de cei de mai înainte. Că dacă am vrea să trecem pe dinainte toate bună-

23. Luca 10, 19.
24. Rom. 16, 20.
25. Fac. 3, 15.

tăţile câte vrea să ni le dea Dumnezeu, vom găsi că bunătăţile sunt cu mult mai mari decât cele pe care le-am pierdut. Cele spuse până acum le fac lămurite şi pe celelalte. Adam a adus pe lume o viaţă plină de trudă; Hristos ne-a făgăduit o viaţă de unde au fugit durerea, întristarea şi suspinarea; făgăduieşte că ne dăruieşte Împărăţia cerurilor. *"Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu,* spune El, *de moşteniţi Împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Că am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc; am însetat şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit; gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; în temniţă, şi aţi venit la Mine"*[25a].

Auzi-vom şi noi, oare, aceste fericite cuvinte? N-aş putea susţine cu tărie. Că mare este nepăsarea noastră faţă de cei săraci! E vreme de post; multe sunt sfaturile mântuitoare, neîntrerupte rugăciunile, iar slujbele, în fiecare zi. Şi care-i folosul unei atât de mari strădanii? Nici unul! Plecăm de aici văzându-i pe săraci rânduiţi în şir unul după altul, de o parte şi de aita, dar trecem pe lângă ei fără milă, ca şi cum am vedea coloane, nu trupuri omeneşti; aşa ne grăbim spre casă, de parcă am vedea statui neînsufleţite, nu oameni care răsuflă.

– Foamea ne sileşte, mi se poate răspunde.

– Tocmai foamea ar trebui să te convingă să rămâi. Dar, după cum spune proverbul, sătulul nu crede celui flămând. Cei flămânzi, însă, o cred şi din propria lor nevoie de hrană, şi din nevoia de hrană a altora. Dar, mai bine spus, cei flămânzi nici aşa n-o pot cunoaşte în întregime. Tu alergi la masă întinsă şi nu vrei să stai măcar o clipă; săracul, însă, stă până seara şi se străduieşte, se sileşte să-şi strângă hrana cea de toate zilele; şi, văzând că s-a plinit ziua şi nu s-au împlinit banii îndestulători pentru hrana cea de toate zilele, e cuprins de durere, se aprinde şi e silit să îndrăznească mai mult decât îl ţine puterea. De aceea, seara ne atacă mai cu înverşunare; se jură, înjură, se tânguie, geme, în-

25a. Matei 25, 34-36.

tinde mâinile şi este silit să facă şi alte fapte pline de ruşine. Se teme ca nu cumva să plece toţi acasă, iar el să rătăcească prin oraş ca într-un pustiu. Şi după cum cei care suferă ziua un naufragiu, dacă se prind de vreo scândură, se grăbesc să ajungă în port înainte de lăsarea serii, ca nu cumva rămânând pe mare la venirea nopţii să li se mărească primejdia de înec, tot aşa şi săracii, temându-se de foame ca de înec, se silesc să adune înainte de lăsarea serii banii trebuincioşi pentru hrana lor, ca nu cumva, plecând toţi acasă, să rămână în afară de port. Că port sunt pentru săraci mâinile celor ce-i ajută!

4. Pe noi însă nu ne mişcă suferinţele lor, nici când suntem pe stradă, nici când şedem în casă. Masa ne stă înainte întinsă, adeseori plină de nenumărate bunătăţi – o, dacă le-am putea numi bunătăţi pe acelea pe care le mâncăm spre osândirea neomeniei noastre! –, masa ne stă întinsă, îi auzim jos pe săraci cum păşesc pe uliţe, cum strigă cu voce tare la răspântii, cum se jeluiesc în plină noapte, în pustietate mare, şi nici aşa nu ni se înmoale inima! Iar noi ne îmbuibăm mai departe şi ne ducem la culcare. Îi auzim şi în pat cum se plâng cu voce tare, dar noi, ca şi cum am auzi un urlet de câine, nu o voce omenească, ne întoarcem pe cealaltă parte. Nu ne mişcă nimic! Nu ne mişcă nici timpul, că săracul plânge singur noaptea târziu, când toţi dorm şi se odihnesc; nu ne mişcă nici mica cerere ce ne-o face; că nu ne cere nimic mai mult decât puţină pâine şi câţiva bănuţi. Nu ne mişcă nici suferinţa lui mare, că se luptă necontenit cu foamea; nu ne mişcă nici bună-cuviinţa cerşetorului, că nu vine la uşa noastră, nici nu îndrăzneşte să se apropie, deşi e silit de o nevoie atât de mare, ci, stând jos, la mare depărtare, cerşeşte şi se roagă. De primeşte ceva, ne umple de mii de binecuvântări; de nu primeşte, nu scoate din gură cuvânt de ocară, nu defaimă, nu-i bârfeşte pe cei ce pot da, dar nu dau. După cum un osândit, târât la moarte de călău, întinde mâna şi-i roagă pe cei pe care-i întâlneşte,

dar nu capătă nici un ajutor, ci-i târât cu neîndurare la moarte, tot aşa şi săracul, târât de foame ca de un călău spre noapte şi spre o stare de veghe plină de suferinţă, întinde mâinile şi-i roagă cu glas tare pe cei ce stau în case, dar nu întâlneşte nici un pic de omenie, ci este îndepărtat fără milă şi cu mare cruzime.

Pe noi, însă, toate acestea nu ne mişcă; ba, dimpotrivă, după atâta lipsă de omenie, îndrăznim să întindem mâinile la cer. Îi vorbim lui Dumnezeu de milă, Îi cerem să ne ierte păcatele şi nu ne temem ca, după o rugăciune ca aceasta şi după o atât de mare cruzime şi neomenie, să nu se coboare trăsnet peste noi. Spune-mi, rogu-te, cum putem să ne ducem la culcare şi la odihnă, cum nu ne temem că are să ne apară în vis săracul, slab, murdar, îmbrăcat în zdrenţe, plâns şi cu lacrimi pe obraji, învinuindu-ne pentru cruzimea noastră? Am auzit adeseori pe mulţi spunând că, dacă în timpul zilei au trecut cu nepăsare pe lângă săraci şi nu i-au ajutat, s-au văzut noaptea în vis legaţi cu frânghii, târâţi de mâinile săracilor, sfâşiaţi şi chinuiţi. Dar asta în somn şi în vis! Pedeapsă trecătoare! Spune-mi, rogu-te, nu ne temem oare ca nu cumva să-l vedem şi noi pe sărac, cel care a plâns, a strigat şi s-a văitat, în sânurile lui Avraam, ca altă dată bogatul acela pe Lazăr?[26] Las în seama conştiinţei voastre cele spuse de Scriptură, acele chinuri amare şi fără mângâiere: că a cerut apă, că n-a căpătat nici o picătură, că i se pârjolea limba, că se ruga cu stăruinţă, fără să dobândească iertare, şi că se chinuia veşnic.

Dar să nu ne dea Dumnezeu ca noi să încercăm acestea; să le auzim cu cuvântul, ca să scăpăm de ameninţarea cu fapta; şi, arătându-ne vrednici de iubirea strămoşului Avraam, să stăm în acelaşi loc cu el, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui cinste, slavă şi putere, împreună şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

26. Cf. Luca 16, 23.

*Cuvântul 6**

Despre pomul din rai, dacă Adam a dobândit cunoştinţa binelui şi răului după ce a mâncat din pom sau dacă a avut această cunoştinţă înainte de a mânca; despre post; trebuie să cugetăm acasă la cele spuse în biserică

1. Mi-e drag postul, că este mama castităţii şi izvorul întregii filosofii înalte[1]. Mi-e drag postul şi pentru voi, şi pentru dragostea voastră, că postul mi-a strâns această sfinţită şi sfântă adunare, că-mi dă prilej să văd iarăşi feţele voastre dorite şi mă face să mă desfătez în tihnă în această cinstită zi de prăznuire şi de sărbătoare.

N-ar greşi cineva de-ar numi adunarea voastră şi prăznuire, şi sărbătoare, şi pricină a mii şi mii de bunătăţi. Dacă te duci în piaţă şi te întâineşti cu un prieten, alungi adesea tristeţea din suflet. Noi, însă, nu ne întâlnim în piaţă, ci în biserică, şi nu ne întâlnim cu un singur prieten, ci cu atâţia şi atâţia fraţi şi părinţi! Cum deci să nu aiungăm din suflet toată tristeţea? Cum deci să nu fim cuprinşi de multă bucurie? Adunarea de aici din biserică e mai bună decât adunările din oraş nu numai prin mulţimea oamenilor, ci şi prin natura celor ce se grăiesc aici. Cei care se adună în piaţă şi stau strânşi în cerc unul lângă altul vorbesc adeseori despre lucruri nefolositoare, aduc vorba de lucruri fără însemnătate şi flecăresc despre cele care nu se cuvin. Că obişnuim, aşa cum se întâmplă de cele mai multe ori, să iscodim şi să ne interesăm cu mult zel de treburile altora. Vreau să

* P.G. 54, 604-607.
1. Cf. Matei 6, 16-18.

spun acum cât e de vătămător şi primejdios să rosteşti, să auzi şi să iei cu tine astfel de cuvinte, că adeseori mulţi, de pe urma unor astfel de adunări, au adus în casele lor furtuni! Nimeni nu mă va contrazice că la nişte adunări ca acestea toate discuţiile sunt fără de folos, zadarnice şi lumeşti şi că nicicând nu poate să se spună acolo vreun cuvânt duhovnicesc. Aici, în biserică, nu-i aşa, ci cu totul dimpotrivă: orice vorbă fără de folos e izgonită şi sunt aduse în loc numai învăţături duhovniceşti. Aici, în biserică, vorbim de sufletul nostru, de bunătăţile cuvenite sufletului, de cununile gătite în ceruri, de viaţa oamenilor străluciţi, de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, de purtarea Lui de grijă de univers, şi de toate celelalte învăţături care au mai cu seamă legătură cu noi: pentru ce ne-am născut, ce soartă vom avea după plecarea din lumea aceasta şi în ce vor fi atunci cele ale noastre. La adunarea aceasta a noastră nu luăm parte numai noi, ci şi profeţii şi apostolii. Şi ceea ce-i mai mult decât toate e că în mijlocul noastru stă Însuşi Stăpânul universului, Iisus. El a zis: *"Unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor"*[2]. Dacă unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Lui, Iisus este în mijlocul lor, apoi cu mult mai mult este în mijloc acolo unde sunt atâţia bărbaţi, atâtea femei, atâţia preoţi, apostoli şi profeţi!

De aceea şi eu predic cu mai multă râvnă, pentru că mă bucur de ajutorul Lui şi vă împlinesc făgăduinţa. Făgăduisem să vă vorbesc mai întâi despre pomul din rai, dacă Adam a dobândit cunoştinţa binelui şi răului după ce a mâncat din pom sau dacă avea această cunoştinţă înainte de a mânca.

Îndrăznesc să spun acum că Adam avea această cunoştinţă înainte de a mânca. Dacă n-ar fi ştiut ce este binele şi ce este răul, ar fi fost mai fără de minte decât animalele; stăpânul ar fi fost mai prost decât robii. Nu-i oare absurd ca oaia şi capra să ştie care iarbă le este folositoare şi care le

2. Matei 18, 20.

este vătămătoare, să știe să nu se repeadă la toate ierburile ce le ies în cale, ci să le cunoască, să știe bine care dintre ele e vătămătoare și care folositoare, iar omul să fi fost lipsit de această siguranță? Dacă n-ar fi avut această cunoștință, n-ar fi fost vrednic de nimic; ar fi fost mai prejos de toate făpturile. De preferat i-ar fi fost să trăiască în întuneric, să i se fi scos ochii, să fi fost lipsit de lumină decât să nu știe ce este binele și ce este răul. Dacă iei din viața noastră cunoștința aceasta, ai distrus întreaga noastră viață, ai amestecat totul. Că prin acestea ne deosebim de cele necuvântătoare, prin aceasta suntem superiori animalelor, că știm ce este viciul și virtutea, că știm ce este răul, că știm ce este binele. Iar dacă noi știm acum lucrul acesta – și nu numai noi, ci și sciții și barbarii –, apoi cu mult mai mult știa lucrul acesta omul acela înainte de păcat. N-ar fi rămas lipsit de capul bunătăților cel care fusese cinstit cu atâtea cinstiri, de pildă cu plăsmuirea lui după chip și asemănare[3], și cu celelalte binecuvântări! Numai aceia care sunt din fire lipsiți de rațiune, numai aceia nu cunosc binele și răul. Adam, însă, era plin de multă înțelepciune; cunoștea și binele, și răul. Că era plin de înțelepciune duhovnicească, ascultă dovada! *"A adus Dumnezeu,* spune Scriptura, *la Adam fiarele, ca să vadă ce nume le va pune. Și numele pe care l-a dat Adam, acela a fost numele lor"*[4]. Gândește-te de câtă înțelepciune era plin Adam, încât a putut pune nume – și nume deosebite – atâtor feluri de animale, așa de deosebite și de felurite, de sălbăticiuni, de târâtoare și de păsări! Dumnezeu a găsit așa de bune numele date de Adam, că nu le-a mai schimbat, nici n-a voit să piardă numele lor când omul a păcătuit. *"Că numele pe care l-a dat Adam, acela a fost numele lor"*, spune Scriptura.

2. Nu știa dar Adam ce este binele și ce este răul? Cum o poți spune? Și, iarăși. Dumnezeu a adus pe femeie la

3. Cf. Fac. 1, 26.
4. Fac. 2, 19.

Adam; când a văzut-o, îndată a cunoscut că este de aceeaşi fire cu el.

– Ce a spus Adam?

– *"Iată acum os din oasele mele şi trup din trupul meu"*[5]. Dumnezeu îi adusese lui Adam cu puţin înainte toate animalele; Adam, voind să arate că fiinţa aceasta nu-i una din animalele acelea, a zis: *"Iată acum os din oasele mele şi trup din trupul meu"*. Unii comentatori spun că Adam n-a vrut să arate numai lucrul acesta, ci şi felul creaţiei ei; că un chip ca acesta de naştere nu va mai fi iarăşi pentru femeie; de aceea Adam a spus: *"Iată acum"*, cuvinte pe care un alt traducător al Scripturii, interpretându-le mai exact, le traducea: *"Iată, o dată pentru totdeauna"*, ca şi cum ar fi spus: "Numai acum s-a făcut femeia din bărbat; mai târziu nu va fi aşa, ci din amândoi". *"Os din oasele mele şi trup din trupul meu"*. Dumnezeu, luând o bucată din toată frământătura, aşa a plăsmuit-o pe femeie, încât în toate să fie la fel cu bărbatul. *"Aceasta se va numi femeie, că din bărbatul ei s-a luat ea"*[6]. Vezi că de aceea i-a dat acest nume, ca numele să te înveţe că amândoi sunt de aceeaşi fire; iar învăţătura aceasta a comuniunii după fire şi felul creaţiei să fie temei de dragoste neîntreruptă şi legătură a unirii dintre ei. Apoi ce spune? *"De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa"*[7]. N-a spus: "se va uni" ci *"se va lipi"*, pentru a arăta o unire desăvârşită: *"Şi vor fi cei doi un trup"*[8].

Te întreb acum: Nu ştia oare Adam ce e binele şi ce e răul, el, care ştia atâtea? Cum se poate spune asta? Dacă n-ar fi ştiut ce e binele şi ce e răul înainte de a mânca din pom, ci a învăţat lucrul acesta după ce a mâncat, atunci păcatul i-a fost dascăl de înţelepciune, iar şarpele n-a mai fost un înşelător, ci un sfătuitor spre bine, că l-a făcut din fiară om. Dar să nu se gândească una ca aceasta! Nu-i aşa, nu-i aşa! Dacă Adam nu ştia ce e binele şi ce e răul, cum a

5. Fac. 2, 23.
6. Fac. 2, 23.
7. Fac. 2, 24.
8. Fac. 2, 24.

primit porunca? Nimeni nu dă o lege cuiva care nu ştie că e un rău călcarea de lege; iar Dumnezeu a şi dat lege, şi l-a şi pedepsit pe cel ce a călcat legea. Dumnezeu n-ar fi făcut nici una, nici alta dacă nu l-ar fi făcut pe Adam dintru început cunoscător al binelui şi răului, al virtuţii şi viciului.

Ai văzut că totul ne dovedeşte că Adam cunoştea binele şi răul nu după ce a mâncat din pom, ci îl cunoştea şi înainte de aceasta?

Să ţinem minte dar, iubiţilor, toate aceste învăţături; şi când ajungem acasă, să întindem două mese: o masă cu mâncăruri şi altă masă cu învăţăturile pe care le-am auzit. Bărbatul să spună cele ce s-au spus aici; femeia să le înveţe, iar copiii să le audă! Să nu fie lipsite nici slugile de auzirea lor. Fă biserică din casa ta! Că eşti răspunzător şi de mântuirea copiilor tăi, şi de mântuirea slugilor tale. Şi după cum eu voi da socoteală de voi, tot aşa şi fiecare dintre voi va da socoteală şi de slugă, şi de femeie, şi de copil. După nişte învăţături ca acestea, vom avea vise plăcute şi vom scăpa de nălucirile de noapte; că, de obicei, aceea visăm noaptea ce gândim ziua. Dacă păstraţi cele ce vă spun în fiecare zi, eu nu voi mai avea nevoie de multă osteneală; predicile viitoare vă vor fi mai clare, iar eu voi cuvânta mai cu drag.

Deci, ca să avem câştig şi eu, şi voi, eu de pe urma cuvântului de învăţătură, iar voi de pe urma ascultării cuvântului, să întindeţi odată cu masa cu bucate şi masa cea duhovnicească. Ele vă vor fi tărie şi podoabă, iar Dumnezeu va îndrepta viaţa voastră spre folos şi toate vă vor fi uşoare şi lesnicioase. Că spune Domnul: *"Căutaţi mai întâi Împărăţia cerurilor, şi acestea toate vi se vor adăuga vouă"*[9]. Să căutăm, dar, iubiţilor, Împărăţia cerurilor, ca să dobândim şi bunătăţile de aici, şi cele de acolo, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care slavă Tatălui şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

9. Matei 6, 33.

*Cuvântul 7**

De ce pomul din rai a fost numit pomul cunoştinţei binelui şi răului; ce înseamnă: *"Astăzi vei fi cu Mine în rai"*[1]

1. Mult am rugat ieri dragostea voastră să ţineţi minte cele spuse în predică, şi seara să întindeţi două mese: o masă cu mâncare şi o masă cu învăţăturile predicii. Ei? Aţi făcut asta? Aţi întins aceste două mese? Ştiu că aţi făcut-o! Aţi întins nu numai masa cu bucate, ci aţi mâncat şi din masa cea duhovnicească. Doar nu puteaţi să fiţi nepăsători faţă de masa cea mai bună când vă străduiţi atâta pentru masa cea de mai puţin preţ! Da, e mai bună masa cea duhovnicească decât masa cu bucate! Pe una au pregătit-o mâinile bucătarilor; pe cealaltă au gătit-o limbile profeţilor. Una poartă pe ea roadele pământului, cealaltă, rodul Duhului. Bucatele unei mese duc la stricăciune, ale celeilalte, la nestricăciune; o masă ţine viaţa noastră de aici, cealaltă ne conduce spre cea viitoare. Ştiu că după masa aceea aţi întins şi masa aceasta; o ştiu; şi n-am întrebat pe cineva de lângă voi sau sluga voastră, ci pe un vestitor mai bun decât aceştia.

– Care?

– Aplauzele voastre la predica mea de ieri, laudele ce le-aţi adus cuvintelor mele de învăţătură! Când am spus ieri: "Fiecare din voi să-şi facă din casă biserică!", aţi aplaudat furtunos, exprimând prin aceasta bucuria pentru cele grăite. Iar cel care ascultă cu bucurie ce i se spune, acela

* P.G. 54, 607-616.

1. Luca 23, 43.

este gata să şi facă ceea ce aude. De aceea şi astăzi îmi încep cu mai multă râvnă cuvântul de învăţătură.

Dar fiţi cu mintea trează şi acum! Nu trebuie să fie cu mintea trează numai cel ce vorbeşte; trebuie să fie plini de zel şi cei ce ascultă. Ba mai mult ascultătorii decât vorbitorul. Eu am o singură grijă: să pun în mâinile voastre banii Stăpânului; munca voastră e mai mare: trebuie să-i şi primiţi, şi să-i şi păstraţi cu străşnicie. După ce aţi auzit predica, puneţi uşilor sufletului vostru lacăte şi zăvoare! Puneţi de jur-împrejurul sufletului vostru, ca nişte păzitori, gânduri care să răspândească groaza. Furul este fără de ruşine; priveghează mereu, şi mereu atacă. Cu cât nu reuşeşte, cu atât atacă mai des. Să răspândească dar paznicii groaza! De-l vor vedea pe diavol venind şi voind să ia ceva din banii puşi în mâinile voastre, să-l alunge cu strigăte puternice! De năvălesc griji lumeşti, să le oprească! De le pierde uitarea firească, să le împrospăteze amintirea prin cugetarea la cele primite. Nu mică-i primejdia să pierzi banii Stăpânului! Dacă sunt pedepsiţi adesea la moarte cei care risipesc banii încredinţaţi lor, apoi ce pedeapsă nu vor primi cei care au primit şi au pierdut cuvinte cu mult mai de preţ ca banii? În ceea ce priveşte banii, sunt răspunzători de paza lor numai cei ce i-au primit, nimeni altul; trebuie să dea înapoi atât cât au primit; mai mult nimeni nu le cere. Dar privitor la cuvintele lui Dumnezeu, suntem răspunzători nu numai de păzirea lor, ci şi de înmulţirea lor. Nu ni s-a poruncit numai să dăm cât am primit, ci să aducem Stăpânului îndoit de cât am primit. Multă osteneală şi multă grijă ar trebui de-ar fi vorba numai de păzirea lor! Gândeşte-te însă câtă osteneală şi câtă grijă trebuie să aibă cei cărora li s-au încredinţat cuvintele lui Dumnezeu, când Stăpânul le mai porunceşte să le şi înmulţească? De aceea, cel ce a primit cinci talanţi n-a adus numai cât a primit, ci şi alţii, tot pe atâţia. Cei cinci talanţi au fost semnul iubirii de oameni a Stăpânului[2]. Trebuie dar ca şi sluga să-şi arate râvna sa. La fel şi cel

2. Cf. Matei 25, 14–30.

ce a primit doi talanţi, a mai câştigat alţi doi; şi pentru aceasta Stăpânul l-a învrednicit cu aceeaşi cinste. Altuia i s-a încredinţat un talant şi a adus înapoi ce i s-a încredinţat; n-a micşorat, n-a împuţinat talantul, n-a adus jumătate; dar, pentru că nu l-a neguţătorit, pentru că n-a adus îndoit de cât a primit, a primit cea mai mare pedeapsă. Şi pe bună dreptate. "Dacă aş fi voit, spune Stăpânul, numai să-Mi păstrez talanţii şi să nu mai câştig nimic cu ei, nu i-aş mai fi pus în mâinile slugilor Mele!". Tu însă uită-mi-te la iubirea de oameni a Stăpânului! Cel căruia i s-au încredinţat cinci talanţi a adus alţi cinci talanţi, cel căruia i s-au încredinţat doi a adus alţi doi. Şi s-a bucurat fiecare de aceleaşi răsplăţi. După cum celui cu cinci talanţi i-a spus: *"Bine, slugă bună şi credinciosă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune"*[3], tot aşa spune şi celui ce a adus doi talanţi: *"Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune"*[4]. Numărul talanţilor nu-i acelaşi, dar plata este aceeaşi; aşa că şi cel cu doi talanţi a fost învrednicit de aceeaşi cinste.

– De ce?

– Pentru că Dumnezeu nu Se uită la cantitatea celor aduse, ci la voinţa şi la puterea celor care aduc. Fiecare dintre aceştia a adus cât a putut. Numărul mai mare de talanţi adus de unul şi numărul mai mic de talanţi adus de celălalt nu se datorează nici trândăviei celui din urmă, nici râvnei celui dintâi, ci numărului de talanţi primit de fiecare – unul a primit cinci talanţi, a mai adus alţi cinci; celălalt a primit doi, a mai adus alţi doi –, întru nimic micşorat în ce priveşte râvna. Că şi unul, şi celălalt au adus îndoit de cât primiseră. Cel de-al treilea a primit un talant şi a adus tot numai unu. De aceea a şi fost pedepsit.

2. Aţi auzit deci câtă pedeapsă este gătită celor ce nu chivernisesc banii Stăpânului? Aşadar, să-i şi păzim, să-i şi neguţătorim, să facem mare neguţătorie cu ei. Să nu spună

3. Matei 25, 21.
4. Matei 25, 23.

nimeni: "Sunt un om de rând, sunt ucenic, nu am însuşirea de a învăţa, că sunt neînvăţat şi de nimic vrednic". De-al fi om simplu, de-ai fi ucenic, dar dacă ţi s-a încredinţat un singur talant, neguţătoreşte ce ţi s-a încredinţat, şi vei primi aceeaşi plată ca şi dascălul. Sunt însă deplin încredinţat că păziţi cele spuse şi le ţineţi cu toată grija.

Dar ca să nu vorbesc toată predica numai despre lucrul acesta, haide să adaug dragostei voastre continuarea celor spuse ieri, răsplătindu-vă astfel pentru râvna cu care păstraţi cuvintele predicii. Cel care păstrează cele ce i s-au încredinţat mai înainte merită să mai primească şi altele.

Despre ce v-am vorbit ieri? V-am vorbit despre pomul din rai şi am dovedit că omul cunoştea binele şi răul înainte de a mânca din pom; am arătat că omul era plin de multă înţelepciune, pentru că a pus nume animalelor, pentru că a cunoscut pe femeia lui, pentru că a spus: *"Iată acum os din oasele mele"*[5], pentru că a vorbit de căsătorie şi de naşterea de copii, de căsnicie, de tată, de mamă; pentru că a primit poruncă; căci nimeni nu dă poruncă şi lege privitor la ce trebuie făcut şi ce nu trebuie făcut unuia care nu ştia ce e bine şi ce e rău.

Astăzi trebuie neapărat să vă spun de ce pomul din rai a primit numele de pomul cunoştinţei binelui şi răului[6], cu toate că omul n-a luat cunoştinţa de la acest pom. Că nu-i puţin lucru să ştim de ce are şi pomul acest nume.

Diavolul a spus: *"În ziua în care veţi mânca din pom, se vor deschide ochii voştri şi veţi fi ca nişte dumnezei, cunoscând binele şi răul"*[7].

– Cum spui dar, aş putea fi întrebat, că pomul n-a dat cunoştinţa binelui şi răului?

– Spune-mi, te rog, cine i-a dat-o? Oare diavolul?

5. Fac. 2, 23.
6. Fac. 2, 9.
7. Fac. 3, 5.

– Da, mi se răspunde, când a spus: *"Veţi fi ca nişte dumnezei, cunoscând binele şi răul"*.

– Aşadar, îmi aduci mărturia duşmanului, a uneltitorului? Diavolul a spus: *"Veţi fi dumnezei"*. Au ajuns oare dumnezei? După cum n-au ajuns dumnezei, tot aşa nici n-au luat atunci cunoştinţa binelui şi răului. Diavolul este mincinos şi nu rosteşte ceva adevărat. *"N-a stat întru adevăr"*[8], spune Domnul.

Să nu aducem mărturia vrăjmaşului, ci să vedem chiar din fapte de ce a fost numit pomul acesta pomul cunoştinţei binelui şi răului.

Dar să cercetăm mai întâi, dacă vrei, ce este binele şi ce este răul. Ce este binele? Ascultarea! Ce este răul? Neascultarea.

Dar deocamdată, ca să nu greşim, să definim natura răului şi a binelui folosind cuvintele Scripturilor. Că acesta este binele şi răul o spune profetul. Ascultă: *"Ce este binele şi ce anume cere Domnul Dumnezeu de la tine? Spune, ce este binele? Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău"*[9]. Vezi că ascultarea este binele? Că ascultarea vine din dragoste. Şi, iarăşi: *"Două rele,* spune Domnul, *a făcut poporul acesta al Meu: M-a părăsit pe Mine, izvorul apei vii, şi şi-au săpat loruşi gropi surpate, care nu vor putea ţine apă"*[10]. Vezi că neascultarea şi părăsirea sunt răul? Deocamdată să reţinem aceasta: că binele e ascultarea, iar răul, neascultarea. Aşa vom şti şi ce voiam să aflăm. Pomul din rai a fost numit pomul cunoştinţei binelui şi răului pentru că de acest pom era legată porunca aceea, care avea să încerce ascultarea şi neascultarea lui Adam. Adam ştia şi mai dinainte că binele este ascultarea, iar răul neascultarea; a aflat însă mai bine aceasta prin însăşi experienţa lucrurilor. La fel ca şi Cain. Cain ştia că e un rău uciderea de frate, chiar înainte

8. Ioan 8, 44.
9. Mih. 6, 8.
10. Ier. 2, 13.

de a-şi ucide fratele. Că ştia că fapta aceasta este un rău, o spune el însuşi. Ascultă! *"Haide să ieşim la câmp!"*[11]. Pentru ce îl tragi la câmp, desprinzându-ţi fratele din braţele părinteşti? Pentru ce îl duci într-un loc pustiu? Pentru ce îl lipseşti de purtarea de grijă părintească? Pentru ce îl duci departe de privirea părintească? Pentru ce ascunzi cumplita faptă dacă nu te temi de păcat? Pentru ce, după ce ai ucis, te superi şi minţi când eşti întrebat? Dumnezeu te-a întrebat: *"Unde-i Abel, fratele tău?"*, şi tu ai răspuns: *"Sunt eu, oare, păzitorul fratelui meu?"*[12]. De aici se vede că ştia bine că uciderea e un rău şi înainte de săvârşirea ei. După cum, dar, Cain ştia şi înainte de a ucide că uciderea e un rău, dar a aflat-o mai bine după asta, când a primit pedeapsa şi a auzit: *"gemând şi tremurând vei fi pe pământ"*[13], tot aşa şi tatăl lui avea cunoştinţa binelui şi răului înainte de a mânca din pom, chiar dacă nu o avea aşa de clară cum a avut-o după ce a mâncat din pom.

Ce vreau să spun cu aceasta? Iată! Cu toţii ştim ce este răul, chiar înainte de a face răul; dar cunoaştem lucrul acesta mai lămurit după ce facem răul; şi cu mult mai lămurit când suntem pedepsiţi. Tot aşa şi Cain. Ştia că uciderea de frate este rău şi înainte de aceasta; dar l-a cunoscut mai bine mai târziu prin pedeapsa primită. Şi noi ştim că sănătatea e un bine, şi boala un rău înainte de a ne îmbolnăvi; dar cunoaştem cu mult mai bine deosebirea dintre ele când cădem la pat.

3. În acelaşi chip ştia şi Adam că ascultarea este un bine, iar neascultarea un rău; mai târziu însă, când a gustat din pom şi a fost izgonit din rai, când a pierdut fericirea aceea, a ştiut cu atât mai bine. Când a fost pedepsit pentru că gustase din pom, cu toate că Dumnezeu îl oprise, pedeapsa l-a învăţat mai bine, prin experienţă, ce mare rău

11. Fac. 4, 8.
12. Fac. 4, 9.
13. Fac. 4, 12.

este neascultarea de Dumnezeu şi ce mare bine ascultarea. De aceea se numeşte pomul cunoştinţei binelui şi răului.

– Dar atunci, pentru ce pomul acesta a fost numit pomul cunoştinţei binelui şi răului, dacă natura acestui pom nu avea puterea de a da cunoştinţa binelui şi răului, ci omul a cunoscut binele şi răul mai bine din pedeapsa dată lui din pricina neascultării prilejuite de pomul acesta?

– Este obiceiul Scripturii să numească locurile şi timpurile cu numele faptelor care se petrec în acele locuri şi timpuri. Şi ca să lămuresc mai bine spusele mele, mă voi folosi de o pildă. Isaac a săpat odată fântâni. Vecinii au încercat să surpe aceste fântâni. De aceea s-a născut o duşmănie între el şi vecini, şi a numit fântâna *"Vrajbă"*[14] nu pentru că fântâna învrăjbea, ci pentru că vrajbă s-a întâmplat cu prilejul facerii fântânii. Tot aşa şi pomul din rai a fost numit pomul cunoştinţei binelui şi răului nu pentru că dădea cunoştinţa aceasta, ci pentru că a dat prilejul să se vădească mai mult cunoştinţa binelui şi răului. O altă pildă. Avraam a săpat o fântână şi Abimelec i-a întins curse; s-au împăcat, au pus capăt duşmăniei, şi-au făcut jurăminte unul altuia, şi au numit fântâna aceea *"Fântâna Jurământului"*[15]. Nu pentru că fântâna a jurat, ci pentru că jurământul s-a făcut lângă fântână.

Vezi dar că nu locurile sunt pricina faptelor, chiar dacă ele iau numele faptelor! Dar este mare nevoie să înmulţesc pildele ca să lămuresc şi mai bine spusele mele. Altă pildă. Iacov a văzut îngeri care-l întâmpinau şi tabăra lui Dumnezeu şi a numit locul acela *"Tabără"*[16]. Şi doar locul nu era tabără; dar a fost numit locul tabără pentru că acolo a văzut Iacov tabăra. Vezi că a numit locul după fapta care s-a petrecut în acel loc? Tot aşa şi pomul din rai a fost numit pomul cunoştinţei binelui şi răului nu pentru că el avea

14. Fac. 26, 21.
15. Fac. 21, 31–32.
16. Fac. 32, 1–2.

cunoştinţa binelui şi răului, ci pentru că pomul a făcut dovada cunoştinţei binelui şi răului, pentru că el a pus la încercare neascultarea şi ascultarea. Altă pildă. Iacov L-a văzut pe Dumnezeu, atât cât este cu putinţă unui om să-L vadă, şi a dat locului aceluia numele: *"Vederea lui Dumnezeu"*[17].

– De ce?

– *"Pentru că L-am văzut pe Dumnezeu"*[18], spune Iacov. Şi nu era locul vedere a lui Dumnezeu, ci a primit numele acesta de la faptul petrecut în acel loc.

Vezi cu câte pilde ţi-am dovedit că Scriptura obişnuieşte să dea nume locurilor de la faptele petrecute în acele locuri? Acelaşi lucru obişnuieşte să facă şi cu timpurile.

Dar ca să nu vă obosesc, haide să mutăm cuvântul de la aceste lucruri grele la altele mai vesele. Da, am obosit mintea voastră cu aceste gânduri adânci. De aceea, e bine să o odihnesc punându-i înainte gânduri mai uşoare şi mai plăcute.

Să ne întoarcem la lemnul mântuitor al crucii. Acesta, da, acesta a dezlegat toate relele pe care le adusese pe lume celălalt lemn, pomul din rai. Dar, mai bine spus, n-a adus acela relele, ci omul a adus toate relele pe care mai târziu Hristos le-a dezlegat cu multă prisosinţă, aducând, în locul lor, bunătăţi cu mult mai mari. De aceea spune Pavel: *"Unde s-a înmulţit păcatul, a prisosit harul"*[19], adică e mai mare darul decât păcatul. De aceea spune iarăşi: *"Dar cu harul nu este cum este cu greşeala"*[20]. N-a păcătuit omul, cât a dăruit Hristos; nu e atât de mare paguba, cât de mare e neguţătoria; nu e atât de mare paguba naufragiului, cât e de mare câştigul. Mai mari sunt bunătăţile decât relele. Şi pe bună dreptate! Relele le-a adus pe lume un rob, şi erau mai mici; bunătăţile le-a dăruit Stăpânul, de aceea şi erau mai mari. Pentru aceasta spune Pavel: *"Dar cu harul nu este*

17. Fac. 32, 30.
18. Fac. 32, 30.
19. Rom. 5, 20.
20. Rom. 5, 15.

cum este cu greșeala". Apoi adaugă și deosebirea: *"Că judecata dintr-unul este spre osândire, iar harul din multe greșeli, spre îndreptare"*[21]. Cuvintele acestea nu sunt destul de clare. Este neapărat nevoie dar să le lămuresc. *"Judecata"*, adică: osânda, pedeapsa, moartea; *"dintr-unul"*, adică: din păcat. Un singur păcat, spune Pavel, a adus pe lume un atât de mare rău; harul, însă, nu a dezlegat numai păcatul acela, ci și altele multe. De aceea spune Pavel: *"Iar harul din multe greșeli, spre îndreptare"*. De aceea striga și Ioan Botezătorul: *"Iată Mielul lui Dumnezeu"*, nu Cel care ridică păcatul lui Adam, ci: *"Cel care ridică păcatul lumii"*[22]. Ai văzut că nu este cu harul cum este cu greșeala? Ai văzut că lemnul acesta al crucii a adus pe lume mai multe bunătăți decât relele aduse la început?

4. Am spus acestea ca să nu socotești că ai fost nedreptățit de cei dintâi părinți. Diavolul l-a scos pe Adam din rai, Hristos l-a dus acolo pe tâlhar[23]. Uită-te deosebire! Diavolul l-a scos din rai pe omul care nu avea păcat, ci o pată de neascultare; Hristos l-a dus în rai pe tâlharul care era încărcat cu poveri de păcate.

– Dar numai aceasta este minunea, că l-a dus pe tâlhar în rai? Altceva nimic?

– Pot să-ți spun și altceva mai mult! Minunat lucru este nu numai că l-a dus pe tâlhar în rai, ci că l-a dus înainte de întreaga lume, înainte de apostoli, ca nimeni dintre cei de mai târziu să nu-și piardă nădejdea intrării în rai, nici să deznădăjduiască de mântuirea lui, odată ce vede plimbându-se în curțile împărătești pe unul care era plin de mii și mii de rele. Dar să vedem, nu cumva tâlharul a avut oarecare osteneli, fapte bune, roade? Nici aceasta n-o putem spune. Cu un singur cuvânt, cu credința numai, a sărit în rai înainte de apostoli, ca să vezi că nu vrednicia aceluia a

21. Rom. 5, 16.
22. Ioan 1, 29.
23. Cf. Luca 23, 43.

biruit, ci iubirea de oameni a Stăpânului a făcut totul. Ce a spus tâiharul? Ce a făcut? A postit? A lăcrimat? Şi-a sfâşiat hainele? A făcut pocăinţă vreme îndelungată? Deloc! Ci chiar pe cruce, îndată ce a grăit, a şi dobândit mântuire! Câtă iuţeală! De pe cruce, în cer! De la osândă, la mântuire!

– Care sunt cuvintele acelea? Câtă putere au, încât i-au adus atâtea bunătăţi?

– Iată-le: *"Pomeneşte-mă, Doamne, întru împărăţia Ta!"*[24].

– Şi ce-i cu asta? A cerut să i se dea bunătăţi; n-a arătat fapte!

– Da! Dar Cel care ştia inima lui nu S-a uitat la cuvinte, ci la starea sufletului său. Iudeii se desfătaseră cu învăţăturile profeţilor, văzuseră minunile lui Hristos, şi spuneau despre Domnul: *"Are demon"*[25], şi: *"Amăgeşte mulţimea"*[26]. Tâlharul însă nu-i auzise nici pe profeţi, nu văzuse nici minunile lui Hristos. L-a văzut răstignit pe cruce, şi nu s-a uitat nici la ocară, n-a văzut nici batjocura, ci a văzut Dumnezeirea şi a zis: *"Pomeneşte-mă, Doamne, întru împărăţia Ta!"*. Nou şi minunat lucru şi acesta! "Ai văzut, omule, crucea, şi pomeneşti de împărăţie? Ce ai văzut vrednic de împărăţie? Ai văzut doar un om răstignit, lovit peste obraz, batjocorit, învinuit, scuipat, biciuit! Spune-mi, acestea sunt semne ale împărăţiei?".

Vezi că tâiharul a văzut cu ochii credinţei şi nu s-a uitat la cele ce se vedeau? De aceea nici Dumnezeu nu S-a uitat numai la vorbele lui! După cum tâlharul a văzut Dumnezeirea, tot aşa şi Dumnezeu a văzut inima tâlharului şi a spus: *"Astăzi vei fi cu Mine în rai"*[27].

Luaţi aminte la aceste cuvinte! Ele pun o problemă nu de mică însemnătate. Maniheii, câinii aceştia muţi din naştere şi turbaţi, arată chip de blândeţe, dar au pe dinăuntru furia de câine şi ascund lupul în piele de oaie. Să nu te uiţi

24. Luca 23, 42.
25. Matei 11, 18.
26. Ioan 7, 12.
27. Luca 23, 43.

însă la ce se vede, ci caută fiara ascunsă înăuntru. Aceştia, interpretând locul acesta din Scriptură, spun: "Hristos a spus: *"Amin, amin, zic ţie: Astăzi vei fi cu Mine în rai"*, deci răsplata faptei lui bune i s-a şi dat, aşa că învierea e de prisos! Dacă tâlharul a primit răsplata în ziua aceea, iar trupul lui n-a înviat nici până astăzi, atunci nu va mai fi învierea trupurilor. Aţi înţeles bine cuvintele Scripturii sau este, oare, nevoie să vi le spunem din nou? *"Amin, amin, zic ţie: Astăzi vei fi cu Mine în rai!"*. Deci, continuă maniheii, tâlharul a intrat în rai fără trup. Cum putea intra cu trup, când trupul nu-i fusese îngropat, nici nu i se prefăcuse în pulbere? Nicăieri, apoi, nu se spune că l-a înviat Hristos. Iar dacă Hristos l-a dus în rai şi chiar s-a bucurat de bunătăţile raiului fără de trup, atunci e clar că nu este înviere. Dacă ar fi învierea trupului, n-ar fi spus: *"Astăzi vei fi cu Mine în rai"*, ci ar fi spus: "La sfârşitul lumii, când va fi învierea trupurilor". Iar dacă l-a şi dus în rai pe tâlhar, iar trupul i-a rămas afară stricăcios, e limpede că nu este învierea trupurilor".

Aşa spun maniheii. Auziţi acum şi cuvintele mele; dar, mai bine spus, nu pe ale mele, ci ale dumnezeieştii Scripturi! Că nu spun gândurile mele, ci gândurile Sfântului Duh. Ce spui? Nu ia trupul parte la cununi? A luat parte la osteneli, şi să fie lipsit de răsplată? Când e vorba de lupte, să ia parte cel mai mult la sudori, iar când e timpul cununilor, să se încununeze numai sufletul? Nu-l auzi pe Pavel spunând: *"Toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea judecăţii lui Hristos, ca să primească fiecare cele proprii trupului după cele ce a făcut, fie bine, fie rău"*[28]? Nu-l auzi iarăşi pe el zicând: *"Că trebuie ca acesta muritor să se îmbrace în nemurire, şi acesta stricăcios să se îmbrace în nestricăciune"*[29]? Care *"acesta muritor"*? Sufletul sau trupul? Negreşit, trupul, că sufletul este prin fire nemuritor, pe când trupul, prin fire muritor.

28. 2 Cor. 5, 10.
29. 1 Cor. 15, 53.

Maniheii însă taie multe texte din Scriptură. Dar chiar cu textele rămase am să dovedesc că ele se înrudesc cu cele tăiate.

– Tâlharul a intrat în rai, spune maniheul.

– Ei, și ce-i cu asta? Acestea sunt oare bunătățile pe care ni le-a făgăduit Dumnezeu?

5. Nu auzi ce spune Pavel despre acele bunătăți? *"Ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit"!*[30] Raiul, însă, l-a văzut și ochiul lui Adam, urechea l-a auzit și inima omului l-a primit. Despre el am vorbit atâtea zile. Cum poți spune, dar, că tâlharul a primit bunătățile? Nu în rai ne-a făgăduit Dumnezeu să ne ducă, ci în cer! N-a predicat împărăția raiului, ci împărăția cerurilor. *"A început să predice și să spună: Pocăiți-vă; căci s-a apropiat* – nu împărăția raiului, ci – *împărăția cerurilor"*[31]. Ai pierdut raiul. Dar Dumnezeu ți-a dat cerul, ca să-Și arate bunătatea Sa și să muște pe diavol. A arătat că, oricât ar unelti diavolul de mii și mii de ori împotriva neamului omenesc, nu câștigă nimic, pentru că Dumnezeu ne urcă totdeauna la și mai mare cinste. Ai pierdut raiui, dar Dumnezeu ți-a deschis cerul! Ai fost osândit la un chin vremelnic, dar ai fost cinstit cu viața veșnică. A poruncit pământului să scoată spini și ciulini, dar sufletul ți-a odrăslit rodul Duhului. Ai văzut că mai mare e câștigul decât paguba? Ai văzut că mai mare e bogăția?

Iată ce vreau să spun. Dumnezeu l-a plăsmuit pe om din pământ și apă și l-a pus în rai. N-a ajuns bun ce a făcut, ci s-a stricat. Dumnezeu, deci, nu-l mai plăsmuiește a doua oară din pământ și apă, ci din apă și din Duh; nu-i mai făgăduiește raiul, ci împărăția cerurilor. Ascultă cum! Nicodim, căpetenie a iudeilor, se descurajase de cuvintele Domnului când a întrebat de nașterea de aici și a spus că e cu neputință ca un bătrân să se nască din nou[32]. Dar iată că Hristos

30. I Cor. 2, 9.
31. Matei 4, 17.
32. Cf. Ioan 3, 4.

îi descoperă chipul acestei naşteri: *"Dacă nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea intra în împărăţia cerurilor"*[33]. Deci, dacă Hristos a făgăduit împărăţia cerurilor, iar pe tâlhar l-a dus în rai, atunci nu i-a dat încă bunătăţile făgăduite.

Dar alţii, în afară de aceasta, mai spun şi altceva:

– Prin rai Hristos n-a vorbit aici de rai, ci prin rai vorbeşte de împărăţia cerurilor. Hristos vorbea cu un tâlhar, cu un om care nu auzise nici o învăţătură mai înaltă, nu ştia nimic de profeţii; cu un om care trăise tot timpul în pustietăţi, săvârşise omoruri, nu îngenunchiase niciodată într-o biserică, nu auzise nici o predică, nici nu ştia ce este împărăţia cerurilor. De aceea i-a spus: *"Astăzi vei fi cu Mine în rai"*. Cu un nume mai cunoscut, mai obişnuit, raiul arată împărăţia cerurilor.

– Fie!

– Deci, a intrat în Împărăţia cerurilor!

– De unde se vede asta?

– Din cele ce a spus: *"Astăzi vei fi cu Mine în rai"*.

– Dar dacă explicaţia aceasta este forţată, şi eu voi aduce una mai bună?

– Care?

– Hristos a spus: *"Cel ce nu crede în Fiul a şi fost judecat"*[34].

– Ce? Este şi judecat? Doar nu-i încă învierea, nu-i încă osânda şi pedeapsa! Cum dar este şi judecat?

– Prin păcatul său!

Mai departe: *"Cel ce crede în Fiul s-a mutat din moarte la viaţă"*[35]. N-a spus: "se va muta", ci: *"s-a şi mutat"*. Şi acesta, iarăşi, prin faptele sale bune, precum acela prin păcatul său. Deci, după cum acela este judecat când nu-i încă judecat, tot aşa şi celălalt s-a mutat la viaţă când încă nu-i mutat; unul prin faptele lui bune, celălalt prin păcatul lui. Şi

33. Ioan 3, 5.
34. Ioan 3, 18.
35. Ioan 5, 24.

Hristos vorbeşte de nişte fapte ca întâmplate când încă nu s-au întâmplat. La fel a vorbit şi cu tâlharul. Doctorii fac la fel. Când văd pe cineva că nu mai are nădejde de viaţă, spun că a şi murit, că e ca şi mort, deşi îl văd că mai răsuflă. După cum bolnavul acela este ca şi mort pentru doctori deoarece nu mai are nădejde de viaţă, tot aşa şi tâlharul a intrat în cer pentru că nu mai putea să se întoarcă pe căile pierzării. La fel şi Adam a auzit: *"În ziua în care veţi mânca din pom, cu moarte veţi muri"*[36]. Şi? A murit Adam în ziua aceea? Deloc! A mai trăit după ziua aceea încă nouă sute de ani şi mai bine[37].

– Dar cum a spus Dumnezeu: "în ziua aceea veţi muri"?

– Cu hotărârea, nu cu fapta! Tot aşa a intrat în cer şi tâlharul. Ascultă ce spune Pavel! El arată că nimeni n-a primit încă răsplata bunătăţilor. După ce vorbeşte despre profeţi şi despre drepţi, a adăugat: *"Întru credinţă au murit toţi, neprimind făgăduinţele, ci văzându-le de departe şi îmbrăţişându-le*[38]*..., Dumnezeu rânduind ceva mai bun pentru noi, ca ei să nu ajungă la desăvârşire fără noi"*[39].

Păstraţi în sufletul vostru cuvintele acestea! Aduceţi-vă aminte de ele şi spuneţi-le şi celor ce nu le-au auzit. Fiecare să cugete la ele în biserică, în oraş, acasă. Nimic nu-i mai dulce decât cuvântul lui Dumnezeu! Ascultă ce spune profetul despre el! *"Cât sunt de dulci gâtlejului meu cuvintele Tale! Mai dulci decât mierea şi fagurul în gura mea"*[40]. Acest fagure pune-l la masa cea de seară, ca masa toată să fie plină de bucurie duhovnicească! Nu-i vedeţi pe oamenii bogaţi că, după ce mănâncă, aduc cântăreţi din alăută şi din flaut? Aceia fac teatru din casa lor! Tu fă-ţi cer din casa ta! Şi-o vei face fără să schimbi pereţii, fără să muţi temeliile! O vei face de-L chemi la masa ta pe Stăpânul cerurilor!

36. Fac. 2, 17.
37. Cf. Fac. 5, 5.
38. Evr. 11, 13.
39. Evr. 11, 40.
40. Ps. 118, 103.

Dumnezeu nu Se ruşinează de astfel de ospeţe! Unde-i învăţătura duhovnicească, acolo-s şi cuminţenia, cinstea, bunătatea! Unde bărbatul, femeia şi copiii trăiesc în înţelegere şi dragoste, unde sunt legaţi cu legăturile virtuţii, acolo în mijloc este şi Hristos! Hristos nu caută acoperiş de aur, nici coloane sclipitoare, nici frumuseţi de marmură, ci frumuseţea sufletului, frumuseţea gândului, masă plină de dreptate, care să aibă rod milostenia. De vede Hristos o masă ca aceasta, vine îndată la masă şi Se aşază la ea. Că El este Cel ce a spus: *"M-aţi văzut flămând şi M-aţi hrănit"*[41]. Când auzi dar jos în stradă un sărac strigând în gura mare, şi dai din cele de pe masa ta celui care cere, L-ai chemat la masă, prin rob, pe Stăpânul, ai umplut toată masa de binecuvântări. Ai făcut prin pârga aceasta temei nespus de mare ca Stăpânul să-ţi umple cămările cu multe bunătăţi.

Iar Dumnezeul păcii, Cel care dă pâine spre hrană şi sămânţă semănătorului, să înmulţească sămânţa voastră, să crească roadele dreptăţii[42] în voi toţi, dându-vă harul Lui, şi să vă învrednicească de Împărăţia cerurilor, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care slavă Tatălui şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

41. Matei 25, 35.
42. 2 Cor. 9, 10.

*Cuvântul 8**

Rostit într-o zi cu cerul înnourat, dar cu adunare de episcopi; despre porunca dată lui Adam[1]; darea poruncii este semnul marii purtări de grijă a lui Dumnezeu față de om

1. Îngrămădirea de nori ne-a posomorât ziua, dar ne-a luminat-o venirea între noi a dascălului nostru[2]. Nu luminează atât soarele corpurile, când își revarsă din înaltul cerului razele sale, cât ne luminează sufletele noastre privirea dragostei părintești a dascălului nostru, când își revarsă razele sale de pe tronul arhieresc! Aceasta o știe și el, și de aceea n-a venit singur, ci a adus cu el un cor de luminători, ca lumina să fie și mai mare! Pentru aceasta biserica se bucură, turmele saltă, iar eu cu mai mult drag îmi încep predica. Unde-s mulți păstori, acolo și oile pot sta liniștite. Tot așa se bucură și corăbierii când sunt alături de ei mai mulți căpitani de corabie. De e vreme bună și cer senin, căpitanii le ușurează munca la vâsle prin mânuirea cârmei; de se înfurie marea, căpitanii biruie atacul valurilor prin dibăcia lor și prin mâinile lor multe. De aceea și eu am curaj; încep cuvântul de învățătură bizuindu-mă pe rugăciunile lor.

Dar ca să vă fie mai ușor de înțeles și mai clară predica, să vă amintesc pe scurt cele spuse ieri. V-am spus că omul cunoștea binele și răul înainte de a mânca din pom și că nu a dobândit această cunoștință după ce a mâncat. V-am spus apoi pentru care pricină s-a numit pomul din rai pomul cunoștinței binelui și răului și că este obiceiul

* P.G. 54, 616-620.

1. Cf. Fac. 2, 17.

2. E vorba de Flavian, episcopul Antiohiei.

Scripturii să numească un loc sau un timp după fapta petrecută în acel loc sau timp. Astăzi trebuie neapărat să vă citesc legea prin care a oprit Dumnezeu mâncarea din pom.

– Care este această poruncă?

– *"Şi a poruncit Domnul Dumnezeu lui Adam, zicând: Din tot pomul care este în rai să mănânci..."*[3].

Este o lege dumnezeiască. De aceea să fim cu luare-aminte. Dacă se scoală în picioare toată adunarea când oamenii citesc legile împărăteşti, apoi cu mult mai mult noi trebuie să ne înălţăm cu mintea şi să luăm aminte la cele spuse, când ni se citesc nu legile oamenilor, ci legile lui Dumnezeu.

Ştiu că mulţi învinuiesc pe Legiuitor şi spun că legea aceasta este pricina căderii omului. Împotriva acestei idei trebuie să ne sculăm mai întâi şi să arătăm cu faptele că Dumnezeu a dat această lege nu pentru că a voit să înjosească firea noastră, ci pentru că o iubeşte şi-i poartă de grijă. Legea aceasta ne-a fost dată ca ajutor. Ascultă ce spune Isaia: *"Lege în ajutor a dat"*[4]. Cel care urăşte nu ajută. Iarăşi, alt profet strigă: *"Făclie picioarelor mele este legea Ta şi lumină cărărilor mele"*[5]. Cel care urăşte nu pune capăt întunericului cu făclia, nici nu-l călăuzeşte cu lumină pe cel rătăcit. Iarăşi, Solomon spune: *"Porunca legii este făclie, lumină, viaţă, mustrare şi învăţătură"*[6]. Iată că legea nu este numai ajutor, nici numai făclie, ci şi lumină şi viaţă. Iar acestea nu sunt faptele unuia care urăşte, nici ale unuia care vrea să piardă, ci ale unuia care întinde mâna şi ridică. De aceea şi Pavel, adresându-se iudeilor şi arătându-le cât câştig a adus Legea şi că ea este uşurare, nu povară firii omeneşti, spunea: *"Iată, tu te numeşti iudeu şi te sprijini pe Lege"*[7]. Vezi că Dumnezeu a dat legea nu ca să-i împovăreze

3. Fac. 2, 16.
4. Is. 8, 20.
5. Ps. 118, 105.
6. Pilde 6, 23.
7. Rom. 2, 17.

pe oameni, ci ca să-i sprijine? Vrei să vezi că a dat-o și pentru ca să-i cinstească? Deși mărturiile aduse sunt îndestulătoare ca să arate cinstea dată nouă de Dumnezeu și purtarea Lui de grijă, totuși voi face cunoscut lucrul acesta și cu alte mărturii: *"Laudă, Ierusalime, pe Domnul,* spune psalmistul; *laudă pe Dumnezeul tău, Sioane; că a întărit zăvoarele porților tale și i-a binecuvântat pe fiii tăi, în tine; Cel ce pune la hotarele tale pace și cu fruntea grâului te satură"*[8]. Apoi, după ce a vorbit și de binefacerea dată de Dumnezeu oamenilor prin alte făpturi, a adăugat și binefacerea cea mai aleasă, cea mai mare, grăind așa: *"Cel ce trimite cuvântul Său lui Iacov, îndreptările și judecățile Lui lui Israel. N-a făcut așa oricărui neam și judecățile Lui nu le-a arătat lor"*[9]. Ai văzut câte bunătăți a enumerat? A întărit orașul: *"A întărit zăvoarele porților tale!"*. I-a scăpat de dușmani: *"Cel ce pune la hotarele tale pace"*. Le-a dat belșug în cele de trebuință vieții: *"Cu fruntea grâului te satură"*. Cu toate acestea, declară că darea Legii e mai de preț decât toate acestea. Declară că primirea Legii și cunoașterea îndreptărilor lui Dumnezeu sunt un dar cu mult mai mare decât întărirea orașului, decât pacea, decât scăparea de războaie, decât mulțimea de copii și belșugul celor de trebuință vieții. Și, după ce le pune pe acestea ca un cap și cunună de bunătăți, a adăugat zicând: *"N-a făcut așa oricărui neam"*.

– Cum?

– Multe alte neamuri s-au bucurat adesea de belșug și de celelalte bunătăți enumerate. "Dar eu, spune profetul, nu vorbesc de acestea, ci de lege, că *nu a făcut așa oricărui neam"*. Și de aceea a adăugat: *"Și judecățile Lui nu le-a arătat lor"*.

2. Aceasta a spus-o și Ieremia. Plângând pe cei din robie, spunea: *"Ce este, Israele, că ești în pământul vrăjmașilor*[10]*? ...Ai părăsit izvorul înțelepciunii"*[11], adică Legea.

8. Ps. 147, 1–3.
9. Ps. 147, 8–9.
10. Bar. 3, 10.
11. Bar. 3, 12.

După cum izvorul dă multe pâraie, tot aşa şi Legea dă multe porunci, udând sufletul nostru. Apoi, ca să arate ce cinste deosebită ne-a dat prin Lege, a spus: *"Nu s-a auzit în Canaan înţelepciunea asta, nici nu s-a văzut în Teman, nici fiii Agarei, neguţătorii şi căutătorii, n-au cunoscut căile ei, nici nu şi-au adus aminte de cărările ei"*[12]. Şi ca să arate că legea este duhovnicească şi dumnezeiască, a spus: *"Cine s-a suit în cer şi a coborât-o?"*[13]. Apoi a adăugat: *"Acesta este Dumnezeul nostru, nu se va socoti altul lângă El. Aflat-a toată calea ştiinţei şi a dat-o lui Iacov, slugii Lui, şi lui Israel, celui iubit de Dânsul"*[14]. Aceasta e pricina pentru care şi David spunea: *"N-a făcut aşa oricărui neam şi judecăţile Lui nu le-a arătat lor"*. Şi Pavel lasă să se înţeleagă aceasta când scrie: *"Ce are deci mai mult iudeul? Sau care este folosul tăierii împrejur?"*[15]. Mare, în toate privinţele. Mai întâi că au fost crezute cuvintele lui Dumnezeu. Ai văzut cum a interpretat şi Pavel cuvintele: *"Nu a făcut aşa oricărui neam şi judecăţile Lui nu le-a arătat lor"*? Dacă iudeii sunt mai presus de celelalte neamuri prin aceea că singuri ei, din ceilalţi oameni, au fost cinstiţi cu darea Legii scrise, nu înseamnă oare că Dumnezeu a dat Legea ca să ne cinstească, şi nu să ne împovăreze? Şi ne-a cinstit nu numai prin aceea că ne-a dat Legea, ci şi prin aceea că ne-a dat-o El Însuşi. Că şi acesta este cel mai mare semn de cinste, că a dat Legea El Însuşi. Darul acesta e mare. O spune Pavel. Ascultă! Văzând că iudeii se mândreau că profeţii au venit la ei, Pavel le frânge cerbicia, arătându-le că noi creştinii am avut parte de mai mare cinste, pentru că învăţătorul nostru a fost Însuşi Stăpânul, nu un rob. Şi le grăieşte aşa, scriindu-le evreilor: *"În multe rânduri şi în multe chipuri grăind Dumnezeu odinioară părinţilor noştri, în zilele acestea din urmă ne-a grăit nouă prin Fiul"*[16]. Şi, iarăşi, în altă parte: *"Şi nu*

12. Bar. 3, 22–23.
13. Bar. 3, 29.
14. Bar. 3, 36–37.
15. Rom. 3, 1.
16. Evr. 1, 1–2.

numai atât, ci ne şi lăudăm în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin Care am primit împăcarea"[17]. Ai văzut că se laudă nu numai cu împăcarea, ci şi cu aceea că am primit împăcarea prin Hristos? Iarăşi, lăudând în altă parte învierea, zice: *"Însuşi Domnul Se va pogorî din cer"*[18]. Vezi că aici totul s-a făcut prin Stăpânul? Tot aşa şi la început, nu i-a dat lui Adam porunca printr-un slujitor al Lui, printr-un înger, printr-un arhanghel, ci Însuşi Dumnezeu i-a dat-o. L-a cinstit dar pe om cu o îndoită cinste: i-a dat porunca, legea; şi i-a dat-o chiar El.

– Dar cum s-a făcut de a căzut Adam?

– Din pricina trândăviei lui! Dovadă, toţi ceilalţi câţi au primit Legea şi n-au căzut; dimpotrivă, au făcut mai mult decât li s-a poruncit.

Văd însă că timpul mă zoreşte, aşa că amân continuarea cuvântului într-o altă predică. Iar Dumnezeul păcii să vă învrednicească de Împărăţia cerurilor, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă, cinste, putere, împreună şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

17. Rom. 5, 11.
18. 1 Tes. 4, 16.

*Cuvântul 9**

Nu trebuie să osândim păcatele semenilor noştri, ci să ne îngrijim de mântuirea lor; pentru ce Avram a fost numit Avraam; la numele lui Noe; nu fără pricină au primit drepţii aceste nume, ci prin rânduiala lui Dumnezeu

1. Dacă ar fi cu putinţă să ştiţi ce v-am spus în predica de rândul trecut, ce a mai rămas, unde am pus capăt cuvântului şi de unde să-l reiau astăzi, aş continua îndată cele ce-am spus în predica trecută. Dar pentru că mulţi din cei ce mi-au ascultat atunci predica nu sunt de faţă astăzi, şi mulţi din cei de faţă astăzi nu m-au ascultat atunci, trebuie neapărat, din pricina deosebirii de ascultători, să repet cele ce am spus. Aşa, celor ce au urmărit rândul trecut predica li se va fixa în minte şi mai bine învăţătura, împrospătându-li-se cele auzite, iar celor care au lipsit atunci paguba nu le va fi atât de mare, pentru că vor afla ce am spus în predica trecută.

Poate că cei care vin totdeauna la biserică ar putea spune că n-ar trebui să repet cele ce am mai spus, tocmai pentru ca cei care au lipsit de la biserică şi dispreţuiesc slujbele, suferind cu fapta pierderea şi înţelepţiţi de pagubă, să se facă mai buni. Vă laud că vă doare atât trândăvia fraţilor voştri şi vă admir râvna. Dar vreau să înfrăţiţi râvna voastră cu dragostea de oameni. Râvna lipsită de iertare nu-i râvnă, ci mânie mai degrabă; iar sfătuirea fără de iubire de oameni pare a fi pizmă. De aceea, mai mult vă rog să nu judecaţi cu asprime păcatele semenilor voştri. După cum cel

* P.G. 54, 619-630.

care se uită fără de iertare la păcatele fraţilor lui nu va găsi pe nimeni care să-i dea iertare de va păcătui cândva, tot aşa cel care nu judecă, ci se uită cu milă la păcatele semenului va găsi pe mulţi care să-i întindă mâna de va cădea vreodată în păcat. Nu spun aceasta acum pentru că aş vrea să măresc trândăvia celor ce lipsesc de la biserică, ci pentru că mă străduiesc să vă măresc grija pentru fraţii voştri[1]. Totul să fie cu judecată şi cu dragoste. Ştiţi doar că şi eu în predica trecută am grăit împotriva lor cuvinte lungi şi multe; şi, precum vă amintiţi, am spus că nici nu sunt oameni, aducându-le acuzatori doi profeţi de frunte: pe unul care spune: *"Am venit, şi nu era om; am chemat, şi nu era cine să audă"*[2], şi pe un altul care strigă şi întreabă: *"Cui voi vorbi şi voi mărturisi? Nenumărate sunt urechile lor, şi nu pot să audă"*[3]. De aceste cuvinte, şi de altele ca acestea, cumplit mă durea inima. Dar acum îi mângâi. Aşa a poruncit şi Pavel: *"Mustră,* spune el, *ceartă, mângâie"*[4]. Nu trebuie să faci numai una, dar nici numai alta, ci să le înfrăţeşti pe amândouă, ca să faci desăvârşit folosul. Dacă îi mustrăm mereu, îi facem îndărătnici; dacă-i mângâiem mereu, îi facem tot mai trândavi. De aceea şi doctorii nu taie numai rănile, ci le şi oblojesc; nu dau totdeauna doctorii amare, ci adeseori, şi doctorii bune la gust. Cu cele dintâi curăţă puroiul, cu cele din urmă uşurează durerea pricinuită de acelea.

De aceea şi Pavel spune în alt loc: *"Fraţilor, chiar de va cădea un om în vreo greşală, voi, cei duhovniceşti, îndreptaţi-l pe unul ca acesta, luând seama la tine însuţi, să nu fii ispitit şi tu"*[5]. Minunat îndemn, minunat sfat, plin de multă purtare de grijă; sfatul arată o inimă de tată. Într-adevăr, cuvântul *"fraţilor"* este cuvântul limbii lui Pavel! Îndată, de la acest nume de rudenie, Pavel a atras bunăvoinţa ascultăto-

1. Cf. Matei 22, 39.
2. Is. 50, 2.
3. Ier. 6, 10.
4. 2 Tim. 4, 2.
5. Gal. 6, 1.

rilor. Le spune: "Aţi pus capăt aceloraşi dureri de naştere ca şi el; v-aţi hrănit cu aceleaşi bucate; aţi avut acelaşi tată; aţi participat la aceeaşi naştere duhovnicească". Pavel arată deci această înrudire şi când e vorba de îndreptarea celor căzuţi, căci spune: *"de va cădea"*. N-a spus "dacă va păcătui", ci a alergat la un fel de păcat care are iertare. *"De va cădea"*, adică: de va fi ispitit, de va fi amăgit; nu vorbeşte despre un om care păcătuieşte cu ştiinţă, ci despre un om care se străduieşte să facă binele, dar cade din ispită diavolească. Unul ca acesta nu merită atât osândă cât iertare. *"De va cădea un om"*, spune Pavel. Iarăşi a alergat la un alt fel de iertare: la slăbiciunea firii omeneşti, pe care a arătat-o prin cuvântul *"om"*. După cum marele Iov, vrând să-şi atragă iertarea lui Dumnezeu, spunea: *"Cine este omul, că-l socoteşti pe el, ca să-i cercetezi păcatele lui?"*[6], tot aşa să facem şi noi când cercetăm pe un păcătos. Să spunem mereu: *"este om"*; să ne aducem aminte de firea omenească; cuvintele acestea să-l plece spre milă pe cel care se indignează. De aceea şi Pavel a alergat la firea omenească şi la slăbiciunea ei, spunând: *"De va cădea un om în vreo greşală"*. Nu vorbeşte de păcate mari, mai presus de iertare, care să nu fie vrednice de iubirea de oameni, ci de păcate mici şi neînsemnate. *"Voi, cei duhovniceşti"*, spune mai departe Pavel. Cel care păcătuieşte este om, iar voi, care faceţi binele, sunteţi oameni duhovniceşti. Într-un loc a pus numele firii omeneşti, în celălalt, numele virtuţii. Mare este deosebirea între om şi om duhovnicesc. De eşti duhovnicesc, arată-mi tăria ta nu din mântuirea ta, ci şi din mântuirea mea, din ajutorul dat celor căzuţi. Atunci eşti duhovnicesc, când nu treci cu vederea mădularele căzute. *"Îndreptaţi-l pe unul ca acesta"*, spune în sfârşit Pavel. Faceţi-l nebiruit, nedoborât, neînvins de diavol, *"luând seama la tine însuţi, să nu fii ispitit şi tu"*.

6. Iov 7, 17–18.

2. Acesta-i un minunat sfat, un îndemn de neapărată nevoie. De-ar fi de piatră cel ce aude povaţa, sfatul acesta e în stare să-l înfricoşeze şi să-l îndemne să ridice pe cel căzut. Pavel îţi spune: "Nu vrei să-l miluieşti, ca unul ce-i eşti frate, nu vrei să-i dai iertare, ca unuia ce-i om, nu vrei să-i întinzi mâna, ca unul ce eşti om duhovnicesc, atunci uită-te la tine, şi nu vei mai avea nevoie de sfătuitor ca să-l ajuţi pe cel căzut, ci tu singur îţi vei da sfat!".

– Cum, în ce chip?

– *"Luând seama la tine însuţi,* îţi spune Pavel, *ca să nu fii ispitit şi tu!".* Pavel n-a spus: "Vei păcătui şi tu negreşit", ca să nu fie împovărător cuvântul.

– Dar ce-a spus?

– *"Ca să nu fii ispitit şi tu cândva".* Poate vei păcătui, poate nu vei păcătui. Şi pentru că nu ştii ce se poate întâmpla în viitor, strânge-ţi mai dinainte dar de milostenie; prin mila ta faţă de aproapele, vei găsi şi tu multă iertare gata adunată, de vei cădea cândva. Pavel n-a spus: "Ca să nu păcătuieşti şi tu cândva, ca să nu cazi şi tu cândva". Uită-te la puterea cuvintelor acestora! Pavel n-a grăit aşa, ci a spus: *"Ca să nu fii ispitit şi tu cândva".* A arătat că-l avem pe vrăjmaş ispititor; iar ispititorul nu are timp hotărât de ispită; ci de multe ori ne atacă atunci când dormim, alteori, când ne trândăvim. Din pricina aceasta cel care a căzut merită iertare, pentru că a fost luat pe neaşteptate de ispititor. Nu cunoştea când avea să fie lovit; nu ştia timpul luptei; a fost atacat pe nepregătite, de aceea a şi căzut. Aşa fac şi cei ce călătoresc pe marea cea întinsă şi largă, a căror corabie are vânt prielnic şi se bucură de deplină siguranţă. Când văd de departe pe alţi călători că sunt în primejdie de înec, nu întorc spatele nenorocirii acelora gândindu-se la binele lor, ci opresc corabia, aruncă ancora, coboară pânzele, întind frânghii, aruncă scânduri, pentru ca cei ameninţaţi a fi înghiţiţi de valuri să se prindă de una dintre ele şi să scape de înec.

Imită-i şi tu, omule, pe aceşti corăbieri. Şi tu călătoreşti pe o mare întinsă şi largă, întinderea vieţii de pe pământ; pe o mare cu fiare şi piraţi, pe o mare cu stânci şi primejdii, pe o mare frământată de valuri multe şi de furtuni. Adeseori, mulţi s-au înecat în marea aceasta. Deci, când vezi pe vreunul din cei ce călătoresc că îşi pierde bogăţia mântuirii din vreo ispită diavolească, că e bătut de furtună şi e în primejdie să se înece, opreşte-ţi corabia, chiar de te grăbeşti în altă parte, îngrijeşte-te de mântuirea lui lăsându-ţi treburile tale. Cel ce se îneacă nu aşteaptă amânare şi zăbavă. Tu aleargă grabnic, smulge-l iute din valuri, foloseşte orice mijloc ca să-l scoţi din adâncul pierzaniei. De ai avea mii şi mii de treburi, nici una să nu-ţi fie mai de nevoie decât mântuirea celui primejduit. De zăboveşti cât de cât, îl laşi pradă iureşului furtunii.

De aceea, trebuie să ne grăbim în astfel de nenorociri; grabă mare şi râvnă încordată. Ascultă cum se grăbeşte Pavel, cum îi îndeamnă pe mulţi alţii când a văzut că un om se îneacă! *"Întăriţi-l în dragoste*[7], spune el, *ca nu cumva să fie doborât de prea multă întristare unul ca acesta"*[8]. De aceea ne porunceşte să-i întindem iute mâna, ca nu cumva, zăbovind şi amânând, să se înece acela. Să avem dar grijă de fraţii noştri!

Acesta-i punctul principal al vieţuirii noastre, acesta-i semnul după care ne cunoaştem că suntem creştini, dacă nu urmărim numai interesul nostru, ci dacă-i îndreptăm, dacă-i întărim pe fraţii noştri căzuţi. Acesta-i cel mai mare semn de credinţă. *"Întru aceasta vor cunoaşte toţi,* spune Hristos, *că sunteţi ucenicii Mei, dacă vă veţi iubi unul pe altul"*[9]. Iar dragostea adevărată nu o arată statul la masă, statul de vorbă, cuvintele linguşitoare, ci îndreptarea aproapelui, urmărirea interesului lui, ridicarea celui căzut, întinde-

7. 2 Cor. 2, 8.
8. 2 Cor. 2, 7.
9. Ioan 13, 35.

rea unei mâini de ajutor celui ce nu se îngrijeşte de mântuirea lui, căutarea binelui aproapelui înaintea propriului bine. Aceasta este dragostea adevărată. Dragostea nu caută la ale sale, ci, înaintea celor ale sale, caută la cele ale aproapelui, ca prin ale aceluia să caute la ale sale. Că şi eu nu pentru mine ţin atâtea predici, ci pentru voi. Iar voi nu le ascultaţi numai pentru voi, ci şi pentru ceilalţi, care vor fi învăţaţi prin voi. Trupul Bisericii se hrăneşte cum se hrănesc şi mădularele trupului. Dacă un mădular al trupului nostru ar ţine pentru el toată hrana şi n-ar da-o celui de alături, se vatămă pe el şi vatămă deci trupul. De pildă, stomacul. Dacă ar ţine numai pentru el hrana, restul trupului s-ar topi de foame, iar el s-ar strica din pricina necumpătării; dar dacă ia pentru el cât îi trebuie fireşte şi dă restul celorlalte mădulare, e sănătos şi el, şi restul trupului. Tot aşa şi tu: Dacă nu dai şi altora cele auzite de la mine, ci le ţii numai pentru tine, pe acela îl păgubeşti, iar tu te îmbolnăveşti, aducând asupră-ţi cumplite boli: trândăvia şi invidia. Că, sau din răutate, sau din trândăvie şi lene, n-ai împărtăşit şi altora cele ce ştiai. Şi oricare dintre acestea e în stare să te ducă la pierzanie. Dar dacă dai hrană din belşug şi altora, te foloseşti şi tu, şi ei. Am vorbit însă destul despre acestea.

3. Trebuie deci să reluăm şirul celor spuse în predica trecută. Despre ce vorbeam? Vorbeam atunci despre Pavel şi căutam să aflăm de ce uneori se numeşte Saul, iar alteori Pavel. Apoi, din cuvânt în cuvânt, am ajuns la o întreagă istorie de nume. Şi, când am ajuns la ele, nu mi s-a părut cu cale să trec cu nepăsare pe lângă acea neguţătorie. Da, din pricina lui Pavel am ajuns la câştigul acesta, dar ştiam că o să am câştig şi din descoperirea celorlalte nume. Aşa procedează de multe ori şi cei care fac comerţ pe mare: pornesc pe mări îndepărtate ca să cumpere puţine lucruri; dar când ajung în oraşul în care s-au gândit să se ducă şi văd acolo belşug de alte mărfuri, cumpără mai mult decât

erau pregătiți s-o facă. De le aduce vreo vină careva, le răspund cu aceste cuvinte: "Am făcut drum lung, am îndurat multe furtuni, multe primejdii; am trecut peste mări și țări. Ce ne împiedică să venim cu mai multe mărfuri, cu mai mult câștig?". Aceasta-i apărarea mea! Și eu am umblat după numele lui Pavel și, tot căutând, am dat și de alt negoț de nume. De pildă: de ce Petru se numea Simon mai înainte, de ce Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu, au fost numiți fiii tunetului. Am dat și în Vechiul Testament de Avraam, care se numea Avram mai înainte, iar mai pe urmă Avraam, de Iacov, care a fost numit Israel, de Sara care a fost numită Sarra. În afară de aceștia, am dat și de alții, care n-au primit alte nume ca cei de mai sus, ci au primit dintru început numele de: Ioan Botezătorul, Isaac, Adam. Și mi s-a părut o neghiobie și o mare ticăloșie să arunc din mâini o comoară atât de mare. De aceea am lungit cuvântul.

În predica trecută, deci, am vorbit despre cei cu același nume de la început; astăzi mă gândesc să vorbesc despre cei cu două nume, de pildă Avraam. Adam a avut tot timpul acest nume și n-a avut altul; Isaac, la fel, n-a mai primit un al doilea nume, ci de la început până la sfârșit s-a numit Isaac. Dar tatăl lui Isaac s-a numit mai înainte Avram și mai pe urmă Avraam. Dumnezeu i-a spus lui: *"Nu va mai fi numele tău Avram, ci Avraam se va chema numele tău"*[10]. La început se numea Avram. Numele acesta nu-i nume grecesc, nici din limba noastră, ci nume evreiesc. Cum se tălmăcește numele acesta? Se tălmăcește *om din cealaltă parte.* Cuvântul Avram în limba siriacă înseamnă *dincolo;* și știu aceasta toți câți cunosc limba siriacă; iar limba siriacă se înrudește cu limba ebraică.

– Dar pentru ce s-a numit "om din cealaltă parte?".

– Iudeea, adică Palestina toată, cea de la Egipt până la Eufrat, se află așezată în fața Babiloniei, de unde a venit Avraam. Între aceste două țări curge râul Eufrat, hotar

10. Fac. 17, 5.

comun între cele două țări. Așadar, pentru că Avraam nu era din Palestina, ci venise de dincolo, din Babilonia, de aceea și-a luat numele după loc și după fapt și s-a numit Avram, om din cealaltă parte, pentru că venise de dincolo de râu.

– Dar pentru ce a venit de dincolo de râu?

– Pentru că i-a poruncit Dumnezeu.

– Și de ce i-a poruncit?

– Ca să vădească ascultarea dreptului. Că pentru porunca lui Dumnezeu a lăsat pământul lui și a venit în pământ străin.

Ai văzut ce șir lung se împletește din numele dreptului? Numele lui ne-a deschis un ocean întreg de istorii. Cunoaște dar înțelesul numelui cel vechi ca, atunci când îl vei vedea că locuiește în Palestina, numele lui să te ducă la vechea lui patrie; și, cunoscând pricina pentru care și-a părăsit țara, să capeți îndestulător îndemn spre a-i urma zelul.

Un om care trăise înainte de Lege și de prescripțiile ei a arătat, prin viața lui, că a trăit filosofia harului și a săvârșit cu fapta, înainte de har, ceea ce spunea Hristos mai târziu apostolilor: *"Amin, amin zic vouă, că nu este (nimeni) care să fi lăsat casă, sau frați, sau tată, sau mamă pentru numele Meu, și să nu primească însutit și să nu moștenească viață veșnică"*[11]. Dar nu numai de aici putem vedea înalta filosofie a dreptului, ci și din făgăduința dată lui de Dumnezeu. *"Vino,* i-a spus Dumnezeu, *în pământul pe care ți-l voi arăta"*[12]. Da, amândouă aceste patrii erau din lumea aceasta; dar una era a lui, și alta străină; una cunoscută, și alta necunoscută; una în fața ochilor, alta nădăjduită. Cu toate acestea, și-a lăsat patria lui cunoscută, știută și de dinaintea ochilor, și a alergat la una necunoscută, neștiută, peste care nu era stăpân, ca să te convingă, să te învețe să nu I te împotrivești lui Dumnezeu, să nu te îndoiești când Dumnezeu îți poruncește să lași cele cunoscute și să privești la

11. Matei 19, 29.
12. Fac. 12, 1.

cele necunoscute. Nu sunt atât de sigure cele ce le ai în fața ochilor, cât de sigure sunt cele nădăjduite; nu este atât de sigură viața aceasta de aici, cât de sigură e viața viitoare. Viața de aici o vedem cu ochii noștri de carne, viața viitoare o vedem cu ochii credinței; pe aceasta o vedem ținută în mâinile noastre, pe aceea o vedem păstrată și de făgăduințele lui Dumnezeu.

4. Iar făgăduințele lui Dumnezeu sunt cu mult mai puternice decât mâinile noastre.

Vrei să vezi că viața aceasta de pe pământ este pururea nesigură, pe când cea viitoare, care pare nesigură, e mai sigură decât aceasta de aici, mai trainică și mai statornică? Dacă vrei, să cercetăm cele strălucite ale vieții: bogăția, slava, puterea, onorurile date de oameni; vei vedea că nimic nu-i mai nesigur decât acestea. Este oare ceva mai necredincios ca bogăția, care nu rămâne adesea nici până către seară? Ca un rob fugar nerecunoscător se mută mereu de la acesta la acela, și, iarăși, de la acela la altul. La fel e și slava. Cel strălucit și cu vază mai înainte ajunge dintr-odată fără cinste, necunoscut. Și dimpotrivă. După cum o roată care se învârte mereu nu stă pe aceeași parte a cercului, ci prin desimea rotirilor partea de sus ajunge jos și cea de jos sus, tot așa și lucrurile noastre se învârt necontenit, cele de sus ajung jos; așa și cu bogăția, și cu puterea, și cu toate celelalte. Niciodată nu stau în același loc; sunt ca și curgerile râurilor, căci nici ele nu stau niciodată pe loc. Poate fi oare ceva mai nesigur decât acestea, care se schimbă așa de des, care zboară înainte de a apărea, care pier înainte de a veni? De aceea și profetul, vorbind de petreceri, de bogăție și de cele ca acestea și bătându-și joc de cei care se dau în vânt după ele ca după unele ce ar putea dura, spune: *"Ca și cum ar sta le-au socotit, nu ca pe unele care fug"*[13]. N-a spus: "nu ca pe unele care trec", ci ceva cu mult mai mult: *"ca pe unele ce fug";* că nu pleacă încet, ci cu mare iuțeală.

13. Am. 6, 5; *LXX.*

Patriarhul Avraam n-a gândit așa! A lăsat toate acestea și s-a uitat numai la făgăduințele date lui de Dumnezeu. Avraam ne-a deschis calea către credința în bunătățile viitoare, ca să nu spui, când Dumnezeu îți făgăduiește cele viitoare, cele ce nu se văd, că acelea sunt nesigure și întunecate. Căci acelea sunt mai sigure decât acestea care se văd, dacă avem ochii credinței. Da, nu le vedem, dar Dumnezeu ni le-a făgăduit. Iar când Dumnezeu făgăduiește, schimbarea nu atacă făgăduințele. Ele sunt în mâna lui Dumnezeu și sunt întărite de mâna Lui. Din mâna lui Dumnezeu nimeni nu poate să le răpească. Că spune Hristos: *"Nimeni nu le poate răpi din mâna Tatălui Meu"*[14]. Așadar, pentru că nimeni nu poate să le răpească din mâna lui Dumnezeu, ele rămân într-o vistierie sigură. Însă cele din lumea aceasta sunt supuse la tot felul de schimbări și mutări; de aceea, de multe ori ne ostenim pentru ele, dar nu ne bucurăm de ele. Cu bunătățile făgăduite nu-i așa; cel ce se ostenește trebuie să ia neapărat și cununile. *"Nădejdea nu rușinează"*[15]. Este făgăduința lui Dumnezeu; iar darurile făgăduite sunt asemeni Celui ce le făgăduiește. Părăsește-le, dar, iubite, pe cele nesigure și îmbrățișează-le pe cele ce se văd; că cele ce se văd nu sunt cele prezente, ci cele viitoare. E drept, sunt unii care se înnebunesc după cele de aici și le disprețuiesc pe cele viitoare. Dar le disprețuiesc nu pentru că acelea sunt nevăzute și nesigure, ci pentru că ei sunt mai slabi decât înălțimea acelei nădejdi. Uită-te la înțelepciunea dreptului Avraam! Dumnezeu i-a făgăduit bunuri materiale, și el le căuta pe cele spirituale.

– Dar când i-a făgăduit Dumnezeu bunuri materiale, iar el le voia pe cele spirituale?

– Când i-a spus: *"Ieși din pământul tău și din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta"*[16].

14. Ioan 10, 29.
15. Rom. 5, 5.
16. Fac. 12, 1.

– Material e pământul cel dintâi şi material şi cel pe care a făgăduit că i-l va da mai pe urmă. Ce-a făcut Avraam?

– Dar, mai bine spus, să nu-l auzim pe el, ci pe Pavel care vorbeşte despre el, ca să cunoaştem că Avraam nu căuta la acest pământ, deşi-l făgăduise Dumnezeu pe acesta, ci, părăsindu-le pe cele prezente, le dorea cu înfocare pe cele viitoare.

– Ce spune Pavel?

– *"În credinţă au murit toţi aceştia"*[17], vorbind de Avraam, de Isaac, de Iacov şi de toţi drepţii; că nu numai Avraam, ci toţi aveau aceeaşi dreaptă credinţă. *"În credinţă au murit toţi aceştia, neprimind făgăduinţele, ci văzându-le de departe"*[18].

– Ce spui? N-a primit Avraam făgăduinţele, n-a ajuns în Palestina? Sunt, oare, minciuni spusele?

– Nu, răspunde Pavel. Avraam a ajuns în Palestina, dar nu se uita la făgăduinţa aceasta, ci dorea alta, pe cea din cer, iar pe el se socotea străin de toate cele din lume.

Aceasta o şi mărturiseşte Pavel despre Avraam, adăugând: *"Mărturisind că sunt străini şi trecători pe pământ"*[19].

– Spune-mi, te rog, era străin el, care primise o patrie, o ţară atât de mare?

– Da! Căci nu căuta la aceasta, ci la cer! *"Cei ce grăiesc unele ca acestea arată că-şi caută altă patrie"*[20], *"al cărei meşter şi ziditor este Dumnezeu"*[21], Ierusalimul cel ceresc, Ierusalimul cel de sus.

Ai văzut că Dumnezeu i le-a făgăduit pe cele materiale, dar Avraam căuta Ierusalimul cel de sus? *"Cei care grăiesc unele ca acestea,* spune Pavel, *arată că-şi caută patrie. Dacă s-ar fi gândit la aceea din care au ieşit, ar fi avut vreme să*

17. Evr.11, 13.
18. Evr.11, 13.
19. Evr.11, 13.
20. Evr.11, 14.
21. Evr.11, 10.

se întoarcă; dar de fapt ei doresc una mai bună, adică pe cea cerească"[22].

Deci făgăduința făcută dreptului este o făgăduință materială, pe când dorința lui e spirituală, contrar nouă. Lui i s-a făgăduit Palestina, iar el căuta cerul; nouă ni s-a făgăduit cerul, și ne dăm în vânt după pământ.

5. Pe acestea le-am câștigat din numele lui Avraam, căutând să aflăm de ce a fost numit "om din cealaltă parte". Am aflat că și-a părăsit pământul său și s-a mutat în altul, că a trecut pe lângă cele cunoscute și căuta la cele necunoscute, că le-a aruncat pe acelea ce le avea în mâini și le dorea cu înfocare pe cele nădăjduite, că a luat pe cele materiale și tindea spre cele spirituale, și aceasta înainte de har, înainte de Lege, înainte de învățătura profeților. De aici se vede că n-a avut nici un învățător, ci i-a fost de ajuns firea lui, care i-a mișcat gândurile cugetului, și așa a găsit pe Dumnezeu, Creatorul universului. De aceea s-a numit Avraam, de aceea și părinții i-au dat numele acesta.

Dar poate că cineva ar spune că aceasta e minciună și m-ar întreba:

– Erau oare drepți părinții lui Avraam? Erau bine plăcuți lui Dumnezeu? Știau ei viitorul? Știau ei mai dinainte făgăduința care avea să fie rostită de Stăpânul? Nu erau ei, oare, necredincioși, idolatri și cei mai barbari dintre barbari?

– Da, o știu și eu! Dar tocmai pentru aceasta îl laud pe drept, că, având astfel de părinți, a ajuns așa de bun. Lucru minunat și străin este acesta, că dintr-o rădăcină rea și sălbatică a ieșit rod bun. Răutatea părinților nu-i o vină pentru copiii care trăiesc în bună credință; ci, dacă trebuie să spun ceva minunat și, mai bine spus, o laudă pentru acești copii e că ei, fără să fi primit de la părinți credința, fără să aibă povățuitori, ca și cum ar fi mers în locuri pustii și neumblate, au putut găsi calea care duce la cer. Nu-i o vină că ai tată necredincios; vină e dacă mergi pe urmele necredinței tatălui. Și vină foarte mare nu e când avem părinți răi, ci când nu ne îngrijim de ei, când nu facem tot ce ne stă în putință ca

22. Evr.11, 14–16.

să-i scăpăm de această răutate. Când însă noi arătăm toată strădania pentru sufletul lor, iar ei rămân în răutatea lor, atunci scăpăm de orice vină și mustrare. Am spus acestea ca să nu te rușinezi, iubite, când auzi că Avraam a avut tată necredincios. Și Timotei a avut tată necredincios. *"Era fiul unei femei iudee,* spune Scriptura, *mamă credincioasă, dar tatăl elin"*[23]. Că tatăl lui a rămas în necredință și nu s-a schimbat se vede de acolo că Pavel, lăudând credința lui Timotei, grăiește așa: *"...credința ce s-a sălășluit întâi în bunica ta, Loida, și în maica ta, Eunichi, și sunt încredințat că și în tine"*[24]. Numele tatălui său nu-i amintit deloc.

– De ce?

– Pentru că a rămas necredincios și nu era vrednic să se numere împreună cu fiul său. Apostolii, apoi, au avut părinți răi. A arătat-o Hristos când a spus: *"Dacă Eu scot demonii cu Beelzebul, fiii voștri cu cine-i scot? Pentru aceia ei vor fi judecătorii voștri"*[25]. Dar aceasta să nu te tulbure, să nu îți fie pricină de poticnire. Căci de aici învățăm că viciul și virtutea nu țin de fire, ci de voință. Dacă ar ține de fire, atunci negreșit părinții răi ar naște copii răi, iar cei buni, copii buni; dar pentru că ține de voință să fii rău sau bun, de aceea părinți răi au avut copii buni și, adeseori, părinți buni au avut copii răi, pentru ca totdeauna să nu atribuim firii virtutea și viciul, ci voinței.

Dar, după cum spuneam, cum se face că părinții lui Avraam, necredincioși fiind, au pus copilului lor numele acesta?

Și lucrul acesta, mai cu seamă, este o faptă a înțelepciunii lui Dumnezeu, Care a rânduit ca părinții să-i pună lui Avraam acest nume, cu istoria celor viitoare în semnificația numelui său. L-a silit odată Dumnezeu și pe Valaam să spună viitorul[26], ca să-Și vădească puterea și să arate că are putere și peste ai Lui, și peste străini. Și ca să vezi că părinții drepților, chiar dacă erau necredincioși, au pus ade-

23. Fapte 16, 1.
24. 2 Tim. 1, 5.
25. Matei 12, 27.
26. Cf. Num. 24, 2-9.

seori, fără să știe, copiilor lor nume care arătau planurile viitoare ale lui Dumnezeu, îți voi da și un alt exemplu. Lameh, tatăl lui Noe, al vestitului Noe în timpul căruia a fost potopul, nu era drept, nu era bine-plăcut lui Dumnezeu, nu era bun înaintea Atotputernicului. Dacă Lameh ar fi fost drept, dacă ar fi fost bine-plăcut și bun înaintea lui Dumnezeu, n-ar fi spus că numai Noe a fost găsit desăvârșit în neamul său[27]. Dacă Lameh ar fi fost drept, Dumnezeu nu l-ar fi trecut cu vederea pe tatăl dreptului Noe.

– Dar ce-i cu Lameh?

– Lameh a pus copilului său un nume care cuprinde în el istoria faptelor viitoare. Și astfel, numele dreptului a fost o profeție. Numele lui Noe arăta potopul ce avea să fie.

– Cum arăta numele lui Noe potopul ce avea să fie?

– Numele este Noe; cuvântul din limba ebraică se tâlcuiește *cel ce odihnește*. Cuvântul *nia*, în limba siriacă, înseamnă *odihnă*. După cum de la cuvântul *avar*, care înseamnă *dincolo*, a fost numit *Avraam*, iar de la *aidem*, care înseamnă *pământ*, a fost numit *Adam*, care înseamnă *pământesc*, tot așa și aici, de la cuvântul *nia*, care înseamnă *odihnă*, a fost numit Noe, care înseamnă *cel ce odihnește*. Asta o arată și cuvintele adăugate de Lameh. Când Lameh i-a pus numele lui Noe, a spus: *"Acesta se va odihni"*[28]. A numit potopul odihnă. Pentru că pe timpul lui Noe avea să fie potopul, iar potopul era moarte; căci *"moartea este odihnă omului"*[29], de aceea, pe omul în timpul căruia avea să vină potopul l-a numit *cel ce odihnește*.

6. Și ca să vedeți că nu forțez interpretarea, să ascultăm tâlcuirea aceasta chiar din cuvintele Scripturii: *"Și a trăit Lameh o sută optzeci și opt de ani; și a născut un fiu și i-a pus numele Noe, zicând: "Acesta ne va odihni pe noi de ostenelile noastre, de necazurile noastre, de lucrul mâi-*

27. Fac. 6, 9.
28. Fac. 5, 29.
29. Iov 3, 17.

nilor noastre și de lucrarea pământului pe care l-a blestemat Dumnezeu!"[30].

– De ce spui: *"ne va odihni"?* De ce n-ai spus: "Acesta ne va omorî, acesta va aduce potopul", ci ai spus: *"ne va odihni"?* Atunci are să se întoarcă toată creația la cele dintâi stihii, adâncurile vor răbufni de jos, zăgazurile cerului se vor deschide de sus, totul va ajunge un ocean nemaivăzut, nemaiauzit și înfricoșător, și se vor ascunde în nămol, într-un mormânt comun, de-a valma, trupurile oamenilor, trupurile cailor și ale fiarelor! Spune-mi, rogu-te, numești mângâiere și odihnă atâtea rele, o nenorocire atât de mare?

– Da, mi se răspunde. Da, pentru că oamenii trăiau în păcat, și potopul a curmat păcatul, iar cei scăpați de păcat s-au odihnit. După cum un trup stăpânit de fel de fel de boli, care nu mai află vindecare, se odihnește de vine moartea și-l ia, tot așa și potopul, cu venirea lui, a luat și a odihnit neamul acela de oameni, care, cuprins de multe păcate, ca un trup bolnav fără de leac, nu mai avea nici o ușurare. Dacă *"moartea este odihnă omului"*, apoi cu mult mai mult moartea este odihnă pentru cei care trăiesc în păcat și nu se mai îndreaptă, pentru că moartea îi scapă de osteneli, nu mai îngăduie ca buboiul păcatului să înainteze încă, nici să ajungă mai grea sarcina păcatelor. Da, nimic nu-i atât de greu, atât de împovărător ca păcatul; nimic nu ne aduce atâta osteneală, atâta chin ca viciul și păcatele. De aceea spunea Hristos celor ce trăiau în păcate: *"Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni"*[31]. De aceea și Lameh a numit potopul odihnă, pentru că, venind, a oprit păcatul.

Aș fi voit să vorbesc mai mult, că mai am încă multe de spus despre numele lui Noe. Dar deocamdată puneți acestea în sufletul vostru și spuneți-le și fraților noștri, care au lipsit, ca să nu mai fiu nevoit să fac iarăși introduceri lungi pentru a relua șirul cuvintelor. Să terminăm predica noastră cu rugăciuni, mulțumindu-I lui Dumnezeu, Celui care ne-a dat să grăim acestea, că Lui I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

30. Fac. 5, 28–29.
31. Matei 11, 28.

CUPRINS

Redactare: Pr. dr. Corneliu ZĂVOIANU
Lectura textului: Gabriela SĂNDULESCU
Tehnoredactare computerizată: Fericirea Chichidopolo
Format 16/61x86. Coli de tipar 23 1/2. Comanda nr. 537

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162, Bucureşti
Telefon 4067193; 4067194; Fax: 3000553
www.editurapatriarhiei.ro
e-mail: eibmbor@rdslink.ro
tipogr.inst.biblic@rdslink.ro
magazin@editurapatriarhiei.ro

« Deci, când vezi că dai de un necaz, fie în căsnicie, fie în celelalte treburi, roagă-L pe Dumnezeu. Rugăciunea e singura dezlegare, cea mai bună, a necazurilor ce ni se întâmplă. Puternică este arma rugăciunii! De eşti păcătos, uită-te la vameş; n-a fost îndepărtat, ci i s-au iertat atâta amar de păcate! »

« Să nu zici: „Sunt păcătos, nu am îndrăznire, nu pot să mă rog!". Acela are îndrăznire, care socoate că nu are îndrăznire; cel ce socoate că are îndrăznire a pierdut îndrăznirea, ca fariseul; iar cel care se socoate fără îndrăznire şi lepădat de Dumnezeu, acela, mai cu seamă, va fi ascultat, ca vameşul. »

« Şi pentru că mulţi oameni preferă pe cele materiale celor spirituale, a făcut Dumnezeu ca toate cele materiale să fie trecătoare şi vremelnice, pentru ca prin aceasta să-i desprindă de cele de aici şi să-i facă să iubească înflăcărat pe cele viitoare. »

Sfântul IOAN GURĂ DE AUR